

T.C.
İSTANBUL ÜNİVERSİTESİ
SOSYAL BİLİMLER ENSTİTÜSÜ
TÜRK DİLİ VE EDEBİYATI ANA BİLİM DALI

DOKTORA TEZİ

ORHAN VELİ'NİN ŞİİRLERİNDE ÜSLUP

DUYGU BÜYÜK

2502180528

TEZ DANIŞMANI
PROF. DR. MUSTAFA BALCI

İSTANBUL 2023

ÖZ

ORHAN VELİ'NİN ŞİİRLERİNDE ÜSLUP

Duygu BÜYÜK

Osmanlı Devleti'nin sona ermesiyle kurulan yeni Türkiye Cumhuriyeti eskisinden daha farklı bir dünya görüşüne sahiptir. Yeni rejimin sahip olduğu dünya görüşünün ürettiği anlayışların kendine has edebiyat ve sanat tarzları ortaya çıkardığı görülmektedir. Cumhuriyet'e destek veren aydınların devletin kuruluş dönemlerinde bahse konu sanat ve edebiyat tarzlarının farkında oldukları ve yeni oluşan toplum kesimlerini besleyecek arayışlar içine girdikleri bilinmektedir.

Garip hareketi, söz konusu çevrelerin oluşumuna denk gelen zaman aralığında ortaya çıkmıştır. Bu hareketin temsilcileri kendi şiirlerinin diline, biçimine ve ideolojik anlayışına kadar yukarıda zikrolunan dünya görüşünü sirayet ettirmişlerdir. Hareketin temsilcilerinden biri olan Orhan Veli Kanık'ın dil ile kültür arasındaki ilişkiyi fark ettiği, bundan dolayı düşünceyi belirleyen lisanı bile atmayı önerdiği bilinmektedir. Şiirlerinde eski lisanın unsurlarını eski anlayıştan farklı bir şekilde kullandığı görülen Orhan Veli'nin şiir poetikası ve üslubu arasındaki ilişki bu çalışmada ortaya konulmaya çalışılmıştır. Çalışmada Orhan Veli Kanık'ın bütün şiirleri esas alınarak metin merkezli bir yöntem izlenmiştir. Bu yolla, şairin zihin dünyasıyla ilgili neticelere ulaşılmak amaçlanmıştır.

Çalışmanın neticesinde Cumhuriyet ideolojisinin zorladığı toplumsal zemin ile Orhan Veli şiirinin gelişim süreçlerinin birbirine benzediği ve birbirini desteklediği sonucuna varılmıştır. Dil, biçim ve dünya görüşü açısından Batılı şairlerden etkilenen Orhan Veli'nin şiiri ve zihin dünyası da bu anlayışla şekillenmiştir. Bu durum sanatçının üslubunun belirleyicisi olmuştur.

Anahtar Kelimeler: Orhan Veli, şiir, kelime, zihin dünyası, üslup.

ABSTRACT

STYLE IN ORHAN VELİ'S POEMS

Duygu BÜYÜK

The new Republic of Turkey, established after the end of the Ottoman Empire, has a different worldview than the old one. It is seen that the understandings produced by the worldview of the new regime have created unique literary and artistic styles. It is known that the intellectuals who supported the Republic were aware of the art and literature styles in question during the founding period of the state and were in search of ways to nourish the newly formed segments of society.

The Garip movement emerged in the time period that coincided with the formation of the circles in question. Representatives of this movement have permeated the above-mentioned worldview into the language, form and ideological understanding of their own poems. It is known that Orhan Veli Kanık, one of the representatives of the movement, realized the relationship between language and culture, and therefore even suggested discarding the language that determines thought. The relationship between the poetics and style of Orhan Veli, who is seen to use the elements of the old language in his poems in a different way than the old understanding, has been tried to be revealed in this study. In the study, a text-centered method was followed based on all the poems of Orhan Veli Kanık. In this way, it is aimed to reach conclusions about the poet's mental world.

As a result of the study, it was concluded that the social ground forced by the Republican ideology and the development processes of Orhan Veli's poetry are similar and support each other. Influenced by Western poets in terms of language, form and worldview, Orhan Veli's poetry and mental world were also shaped by this understanding. This situation became the determinant of the artist's style.

Keywords: Orhan Veli, poetry, word, world of mind, style.

ÖNSÖZ

Garip hareketinin öncüleri o döneme kadar kabul görmüş şiir anlayışlarını reddederek Türk şiirine yeni bir bakış açısı getirmişlerdir. Hareketin temsilcileri Orhan Veli Kanık, Melih Cevdet Anday ve Oktay Rifat Horozcu'dur. 1941 yılında ortak yayımladıkları Garip adlı kitapta Türk şiirini geleneğe bağlı anlayıştan koparmak ve şiire yeni bir bakış açısı getirmek istediklerini ilan etmişlerdir. Ortaya atılan yeni fikirlerle o dönemde popüler olan bu hareket günümüze kadar ulaşan bir tesir bırakmıştır.

Çalışmada Orhan Veli Kanık'ın şiirleri incelenmiştir. Şiirlerdeki söz varlığı ve tematik yaklaşımlar temel alınarak şairin yaşadığı toplumsal hayat, sahip olduğu dünya görüşü, birikimleri, tecrübeleri ve varoluş endişeleri ışığında üslubu tespit edilmeye çalışılmıştır.

Garip hareketine mensup şairlerin “gerçekçi” oldukları, sıradan insanı şiire dahil ettikleri araştırmacılar tarafından dile getirilen hususlardandır. Şiirlerine konu ettiği kişiler günlük hayatta her an karşılaşılabilecek sıradan insanlardandır. Bu insanlar yaşayışlarıyla; yoksullukları, hayat mücadeleleri ve çaresizlikleri ile Garip şiirinde işlenmiştir. Hareketin şairleri için “sıradan insanın sesini ve zevkini arayıp bulma çabasına girmişlerdir” demek mümkündür.

Orhan Veli, Garip öncesi şiirlerini kitaplarına almamıştır. Araştırmacılar Garip döneminde ve sonrasında yazdığı şiirlerin arasında üslup farkları olduğunu belirtmişlerdir. Orhan Veli'nin 2.Dünya Savaşı'dan sonraki şiirlerinde toplumsal konuların yer aldığı görülmektedir. Bunun için sanatçının üslubu değerlendirilirken söz varlığı ve şiirlerindeki zaman sırası dikkate alınmıştır.

Girişten sonraki bölümde araştırmanın amacı ve yöntemi ortaya konmuştur. İkinci bölümde Orhan Veli'nin yaşadığı dönem, hayatı, eserleri, sanat anlayışı hakkında bilgi verilerek sanatçının var olma meselesi ele alınmıştır. Üçüncü bölümde araştırma örnekleme için tespit edilen fiiller sıklık, şahıs ve zaman/kip ekseninde incelenmiştir. Bu bölümde fiilleri sınırlayan zarflar ve zarf fiiller araştırmaya dahil edilmiştir.

Elde edilen bulgular ve varılan neticeler çalışmanın sonuç bölümünde değerlendirilmiştir. Yapılan değerlendirmeler ışığında bir edebî metni yorumlamanın eseri, şairi, şairin psikolojisini, felsefesini, yaşama tarzını tanıyıp onun zihin dünyasına ulaşmada yardımcı olduğu tecrübe edilmiştir.

Bilgi birikimini benimle paylaşan, tezime yaptığı tavsiyeleriyle katkılarını esirgemeyen Doç Dr. Osman Erciyas'a, akademik veri tabanı ve araştırma yazılımını hazırlayan Osman Selvi'ye teşekkür ederim.

Her daim yanımda olan, destek veren, çalışmam için daima teşvik eden, bu zorlu süreçte istemeden de olsa kendisine sesimi yükselttiğim anlarda bile beni sevgisiyle kucaklayan ve sabır gösteren anneme teşekkürü bir borç bilirim.

Çalışmanın konusunu seçmemdeki yardımları, ufuk açıcı tavsiyeleri, cesaretlendirici teşvikleri, anlayışlı tutumu; tezimi büyük bir titizlikle okuyup inceleyerek bilgisini benimle paylaşması, kılavuzluk yapması ve akademik dünyanın bu zorlu yollarında ışığıyla beni aydınlatması sebebiyle danışman hocam Prof. Dr. Mustafa Balcı'ya sonsuz teşekkürlerimi sunarım.

Duygu BÜYÜK

İstanbul-2023

İÇİNDEKİLER

ÖZ.....	ii
ABSTRACT	iii
ÖNSÖZ.....	iv
TABLolar LİSTESİ	viii
ÇİZGELER LİSTESİ	ix
KISALTMALAR LİSTESİ.....	x
GİRİŞ	1

BİRİNCİ BÖLÜM AMAÇ VE ARAŞTIRMA YÖNTEMİ

1.1. Amaç.....	4
1.2. Araştırma Yöntemi	4
1.2.1. Cumhuriyet’in İlk Döneminde Edebî Arayışlar	4
1.2.2. Araştırmanın Kaynakları.....	7
1.2.3. Araştırma Evreni	11
1.2.4. Tezin Yöntemi.....	11
1.2.5. Araştırma Örnekleme.....	13
1.2.6. Tezin Sınırlılıkları	14

İKİNCİ BÖLÜM ORHAN VELİ KANIK’IN YAŞADIĞI DÖNEM, HAYATI-ESERLERİ, SANAT ANLAYIŞI VE VAR OLMA MESELESİ

2.1. Orhan Veli Kanık’ın Yaşadığı Dönem	15
2.2. Orhan Veli Kanık’ın Hayatı ve Eserleri	19
2.3. Orhan Veli Kanık’ın Sanat Anlayışı.....	26
2.4. Orhan Veli Kanık’ın Var Olma Meselesi	30

ÜÇÜNCÜ BÖLÜM DİL, KELİME, TÜR, ANLAM

3.1. Fiiller	36
3.2. Fiillerde Sıklık.....	37
3.2.1. “gel-”, “git-” ve “dön-” Fiilleri	39
3.2.2. “ol-” Fiili	52
3.2.3. “bil-”, “düşün-” ve “anla-” Fiilleri.....	60
3.2.4. “geç-”, “dur-”, “koş-” ve “ak-” Fiilleri	72
3.2.5. “çık-”, “gir-” ve “in-” Fiilleri.....	84
3.2.6. “gör-” ve “bak-” Fiilleri.....	90
3.2.7. “de-”, “söyle-”, “konuş-” ve “dinle-” Fiilleri.....	99
3.3. Fiillerde Zaman/Kip Kullanımı	113
3.3.1. Geniş Zaman	115
3.3.2. Şimdiki Zaman.....	125
3.3.3. Görülen Geçmiş Zaman	134
3.3.4. Emir Kipi	138
3.3.4.1. İstek İşlevi	139
3.3.4.2. Hayret İşlevi.....	142
3.3.4.3. Dua ve Yakarış İşlevi	142
3.3.4.5. Buyruk İşlevi.....	143
3.3.5. Gelecek Zaman	143
3.3.6. Öğrenilen Geçmiş Zaman	147
3.3.7. Şart Kipi.....	149
3.3.8. Gereklilik Kipi	152
3.4. Fiillerde Şahıs	153
3.4.1. Üçüncü Teklik Şahıs	154
3.4.2. Birinci Teklik Şahıs	165
3.4.3. İkinci Teklik Şahıs	175
3.4.4. Üçüncü Çokluk Şahıs.....	179
3.4.5. Birinci Çokluk Şahıs	182

3.4.6. İkinci Çokluk Şahıs.....	185
3.5. Zarflar	187
3.5.1. Hâl Zarfları	188
3.5.2. Zaman Zarfları	198
3.5.3. Mikdar Zarfları	206
3.5.4. Soru Zarfları.....	210
3.5.5. Yer-Yön Zarfları	212
3.6. Zarf Fiiller	214
SONUÇ	221
KAYNAKÇA	229
EKLER	234
ÖZGEÇMİŞ	283

TABLÖLAR LİSTESİ

Tablo 1 Sık Kullanılan Fiiller ve Kullanım Sayıları.....	38
Tablo 2 “gel-” Fiilinin Zaman-Kip/Şahıs Kullanımı	41
Tablo 3 “git-” Fiilinin Zaman-Kip/Şahıs Kullanımı.....	47
Tablo 4 “dön-” Fiilinin Zaman-Kip/Şahıs Kullanımı	49
Tablo 5 “ol-” Müstakil Fiilinin Zaman-Kip/Şahıs Kullanımı.....	54
Tablo 6 “bil-” Fiilinin Zaman-Kip/Şahıs Kullanımı.....	61
Tablo 7 “düşün-” Fiilinin Zaman-Kip/Şahıs Kullanımı.....	68
Tablo 8 “anla-” Fiilinin Zaman-Kip/Şahıs Kullanımı.....	71
Tablo 9 “geç-” Fiilinin Zaman-Kip/Şahıs Kullanımı.....	74
Tablo 10 “dur-” Fiilinin Zaman-Kip/Şahıs Kullanımı.....	79
Tablo 11 “koş-” Fiilinin Zaman-Kip/Şahıs Kullanımı.....	81
Tablo 12 “ak-” Fiilinin Zaman-Kip/Şahıs Kullanımı	82
Tablo 13 “çık-” Fiili Zaman-Kip/Şahıs Kullanımı	85
Tablo 14 “gir-” Fiilinin Zaman-Kip/Şahıs Kullanımı.....	88
Tablo 15 “in-” Fiilinin Zaman-Kip/Şahıs Kullanımı	89
Tablo 16 “gör-” Fiilinin Zaman-Kip/Şahıs Kullanımı.....	92
Tablo 17 “bak-” Fiili Zaman-Kip/Şahıs Kullanımı	97
Tablo 18 “de-” Fiilinin Zaman-Kip/Şahıs Kullanımı	101
Tablo 19 “söyle-” Fiilinin Zaman-Kip/Şahıs Kullanımı.....	104
Tablo 20 “konuş-” Fiilinin Zaman-Kip/Şahıs Kullanımı.....	108
Tablo 21 “dinle-” Fiilinin Zaman-Kip/Şahıs Kullanımı	111
Tablo 22 Fiillerde Zaman/Kip Dağılımı	115
Tablo 23 Fiillerde Şahısların Dağılımı	154
Tablo 24 Zarfların Çeşitlerine Göre Dağılımı	187
Tablo 25 Hâl Zarflarında Durum Bildirme Sıklığı	190
Tablo 26 Hâl Zarflarında Nitelik Bildirme Sıklığı	195
Tablo 27 Zaman Zarfları Sıklık Listesi	200
Tablo 28 Mikdar Zarfları Sıklık Listesi.....	207
Tablo 29 Soru Zarfları Sıklık Listesi	210
Tablo 30 Yer Yön Zarfları Sıklık Listesi.....	213
Tablo 31 Zarf Fiil Eklerinin Durum ve Zamana Göre Dağılımı	214

ÇİZGELER LİSTESİ

Çizge 1 Geniş Zaman Kipinde Kullanılan Fiillerin Sıklığı.....	117
Çizge 2 Şimdiki Zaman Kipinde Kullanılan Fiillerin Sıklığı.....	125
Çizge 3 Şimdiki Zaman Kipindeki Eklerin Dağılımı.....	133
Çizge 4 Görülen Geçmiş Zaman Kipinde Kullanılan Fiillerin Sıklığı.....	136
Çizge 5 Orhan Veli'nin Bütün Şiirleri'nde Emir Kipinin İşlevleri.....	139
Çizge 6 Gelecek Zaman Kipinin Yıllara Göre Dağılımı.....	144
Çizge 7 Üçüncü Teklik Şahıslarda Fiili İcra Edenlerin Dağılımı.....	154
Çizge 8 Kadın Temasının Yıllara Göre Dağılımı.....	160
Çizge 9 Birinci Teklik Şahsın Tematik Dağılımı.....	166
Çizge 10 İkinci Teklik Şahısta Fiili İcra Edenlerin Dağılımı.....	176
Çizge 11 Üçüncü Çokluk Şahısta Fiili İcra Edenlerin Dağılımı.....	179
Çizge 12 Birinci Çokluk Şahısta Fiili İcra Edenlerin Dağılımı.....	183
Çizge 13 İkinci Çokluk Şahısta Fiili İcra Edenlerin Dağılımı.....	186
Çizge 14 Hâl Zarflarının Durum ve Nitelik Bildirme Durumlarının Dağılımı.....	189
Çizge 15 Zaman Zarflarının Belirli ve Belirsiz Zaman Durumuna Göre Dağılımı.....	200
Çizge 16 Azlık Çokluk Derecelerinin Dağılımı.....	207

KISALTMALAR LİSTESİ

age.	Adı geçen eser
agm.	Adı geçen makale
akt.	Aktaran
AÜ	Ankara Üniversitesi
bk.	Bakınız
C	Cilt
çev.	Çeviren
DTCF	Dil ve Tarih-Coğrafya Fakültesi
düz.	Düzenleyen
haz.	Hazırlayan
İÜ	İstanbul Üniversitesi
MÖ	Milattan önce
nşr.	Neşreden
öl.	Ölüm tarihi
s.	Sayfa
S	Sayı
t.y.	tarih yok
vb.	ve benzeri

GİRİŞ

Allah'ım! Yüceliğine ve gücünün azâmetine layık bir şekilde sana hamd olsun.

İnsanların iç dünyasında birtakım zevkler uyandırmak ve onları etkilemek için yazılan edebî metinlerde sanatçılar kurdukları hayal dünyasını kendi düşünceleriyle yoğunlaştırırlar. Bu etkileyiş kelimeler, anlatım biçimleri, düşünceyi geliştirme yolları ile gerçekleşir ve eser ortaya çıkar. Sanatçıların dili kullanma şekli, seçtikleri konular ve tercih ettikleri kelimeler onlara özgü bir üslupla vücuda gelir. İçinde buldukları şartlardan etkilenererek eserlerini kaleme alırlar. Eserin vücuda gelmesini sağlayan unsurlara bakarak sanatçıların hangi dönemde yaşadıklarını, ne tür şartlardan etkilendiklerini, yaşadıkları iniş çıkışları, ruh hâllerini, maneviyatları öğrenmek mümkündür. Bütün bu süreci mümkün kılan inceleme şekline üslup bilimi denilmektedir. Üslup bilimi sanatçıyı ve eserini kendi zamanı ve gerçekliği içinde ele alır. Üslup incelemelerinde sanatçı ve eseri yaşadığı zaman ve bu zamana bağlı şartlar içinde değerlendirilir.

Üslûb (اسلوب) kelimesi Arapça sözlükte takip edilen yol, tarz, stil, yöntem, metod, şekil, tavır ve kılık (<https://www.almaany.com/tr/dict/ar-tr/اسلوب/>, erişim tarihi: 07.8.2023); Türkçe Sözlük'te ise anlatma, oluş, deyiş veya yapış biçimi, tarz; bir sanatçıya, bir çağa veya bir ülkeye özgü teknik, renk, biçimlendirme ve söyleyiş özelliği, biçem, stil olarak karşılık bulmaktadır (Türkçe Sözlük, 2005: 2062). İngilizcede bu kavram “style” kelimesiyle karşılanmaktadır. Bu kelimenin anlamı; bir şeyin yapıldığı, yaratıldığı veya icra edildiği tarz veya teknik, ayırt edici ifade tarzı, kendine özgü bir davranış biçimi veya adeti, bir şeyin ayırt edici bir niteliği, biçimi veya türü (<https://www.merriam-webster.com/dictionary/style>, erişim tarihi: 07.8.2023) olarak verilmektedir.

Edebiyattaki üslubu yazma tarzı olarak açıklayan Aytaç, anlatma veya yazma tarzının çok çeşitli olduğunu, aktarılan ve işlenen konunun üslubun rengini, havasını değiştirebildiğini ifade eder. Ferit Edgü'nün Yazma Eylemi kitabını bu konuyu açıklayıcı bir örnek olarak sunar (Aytaç, 1999: 47-48).

Edebiyatta üslup; sanatçının dil ile ilişkisi kişiliğinin bir ifadesidir¹. Sanatçının ortaya koyduğu metin, dilin belli bir kullanım tarzıyla varlık sahasına çıkar. İşte bu kullanım tarzına üslup denir. Edebî metin ile dil ve üslup arasında sıkı bir bağ olduğu için araştırmalarda bu iki kavram genellikle birlikte ele alınır.

Buffon tarafından ortaya konan “Le style, c’est l’homme même” şeklindeki ifadeyi Recaizade Mahmut Ekrem “üslub-ı beyan aynıyla insandır”, Cenap Şahabettin ise “edâ-yı lisân timsâl-i insândır” diyerek tercüme etmiştir. (Akay, 1998: 27)

Her sanatçının üslubu onun kişiliğiyle ilişkilidir, kendine özgüdür ve özeldir. Hiçbir edebî eser bir diğerinin aynısı olamaz. İnsanlık aleminin üyeleri de birbirinin aynı değildir. Her birinin kendine özgü bir parmak izi vardır. Edebî eserler de parmak izi gibidir; özel ve özgün yanlarıyla var olurlar. Üslup incelemelerinde eser, eseri meydana getiren sanatçının zihin dünyası, dünya görüşü ve dünya görüşünü var eden etkenler, eserin yazıldığı dönem dikkate alınır.

Avrupa’daki üslup incelemelerinin tarihi Aristo’ya kadar götürülmektedir. O dönemde üslup, şiir yerine retorikle ilişkilendirilip ikna tekniğinin bir parçası olarak algılanmakta ve hitabet başlığı altında incelenmekteydi (Divlekci, 2007: 121). Türkiye’deki üslup çalışmaları ise Batı’yla kıyaslandığında oldukça yenidir. Bundan dolayı konu ve yöntem yönünden çeşitlilik kazanamamıştır. Bu çalışmalarda konuyla ilgili genel kalıplardan hareket edildiğinden yalnızca dil yönüyle inceleme yapıldığı görülür. Bulak, Türkiye’deki üslup incelemeleri için dilin dikkate alınması ve dil dışı unsurların göz ardı edilmesi sebebiyle bu tür çalışmaların yeterince gelişmediğini ifade eder (Bulak, 2016: 279). Eskiye oranla üslup çalışmalarının muayyen bir gelişme gösterdiği dikkate alınır Bulak’ın tespitlerinin daha ileri bir noktada olduğu görülür.

Modern üslup çalışmalarının başladığı zamanlarda metnin söz varlığı çalışmanın temeli sayılmaktaydı. Günümüzde de söz varlığı üslup çalışmalarının önemli bir unsuru sayılmakla birlikte bununla yetinilmemektedir. İncelenen bir eserdeki kelimeler temel ve duyuşsal anlamları, doğrudan ve aktarmalı anlamları, somut ve imgesel değerleri açısından da incelenmektedir (Aytaç,1999 :60).

¹Bu ifade hocam Mustafa Balcı’ya aittir.

Bir metnin söz varlığı biçim açısından değerlendirilmektedir. Metinde belli kelime türlerinin sıklığı belirlenmektedir. Edebî eserlerde fiillerin sıklığı üzerinden bir inceleme yürütülüyorsa metnin hareketli ve durağan yönüne bakılır. Fiilleri yönlendiren ve sınırlayan zarflar ele alınır. Diğer tarafta adlar ve adları tavsif eden sıfatlar ile sanatçının insana ve eşyaya bakışı incelenir. Hangi sıfatların hangi adları tasvir ederek belirginleştirdiği araştırılır.

Cumhuriyet devrimlerinin halka benimsetilmesi amacıyla edebiyatın bir araç olarak kullanıldığı bilinmektedir. O dönemde Cumhuriyet'in icraatlarını ve kurucu kadrolarını öven metinlerin yanında geçmiş dönemi karalayan, terk edilmesi gereken köhne bir gelenek olduğunu ifade eden yergi metinleri de kaleme alınmıştır. Orhan Veli, Cumhuriyet etrafında gelişen hadiseleri ve kahramanlarını öven şiirler yazmasa da geçmişin edebiyat anlayışını zemmeden ve yeni bir edebiyat anlayışına sahip olduğunu gösteren bir tutum geliştirmiştir. Bu amaçla bir şiir poetikası kaleme almıştır. Eski şiire ait bütün değerlere karşı bir duruş sergileyerek düşünme biçimini de değiştirmeyi gaye edinmiştir.

Bu incelemede Orhan Veli'nin şiirleri fiil ağırlıklı bir çalışmayla ele alınmıştır. Şairin yazdığı şiirlerde fiillerin ve zarfların nasıl bir kullanım farklılığı arz ettiği görülmüştür. Bu bağlamda alan yazına bir katkısı olduğu ve zenginlik sunduğu düşünülmektedir.

BİRİNCİ BÖLÜM

AMAÇ VE ARAŞTIRMA YÖNTEMİ

1.1. Amaç

Bu araştırmanın amacı; Orhan Veli Kanık'ın şiirlerindeki söz varlığı, dönemin sosyolojisi, içinde yaşadığı psikoloji, dünya görüşü ve felsefi yönelimleri dikkate alarak şairin Türk şiirindeki yerini ve şiirlerindeki üslup özelliklerini belirlemektir.

1.2. Araştırma Yöntemi

1.2.1. Cumhuriyet'in İlk Döneminde Edebî Arayışlar

Orhan Veli Kanık'ın liseyi bitirdiği yıl (1933) Cumhuriyet'in onuncu kuruluş yıldönümüne rastlar. Cumhuriyetle birlikte pek çok inkılap yapılmış olsa da bu inkılapları besleyecek kültürün eksikliği hissedilmektedir. Batılı olabilmek, batılı gibi davranabilmek için gereken kültür, Tanzimat'tan beri aşamalı olarak gelişmiş olmasına rağmen henüz Cumhuriyet inkılaplarını besleyebilecek bir yeterlilikte ve yetkinlikte değildir. Bunun sebepleri arasında batılı anlamda bir burjuvazi sınıfının olmaması tartışılan hususlardandır. Batıda kendi kültürünü oluşturan burjuvazi sınıfına bakılarak Türkiye'de de buna benzer bir sınıfın kendi kültürünü oluşturacağı varsayılmaktaydı.

O yıllarda inkılapları besleyecek kültürel birikime ihtiyaç olduğu bilinmektedir. Bu ihtiyacın devlet eliyle olması sorunu çözmeyecektir. Bunun yanı sıra sivil desteğe de ihtiyaç vardır. İnkılapların kültürel sahada da yaşatılması hususu ilk dönem Cumhuriyet aydınlarını meşgul etmiştir.

Dergiler etrafında kümelenen yazar takımı inkılapları desteklemek amacıyla yazılar yazmaya başlamışlardır. Bu dönemin dergicilik faaliyetleri ile inkılapların halk tarafından benimsenmesi amaç edinilmiştir. 1926 yılında çıkan Hayat Mecmuası bu dergilerden birisidir. Mehmet Emin (Erişirgil)'in yönettiği dergi 3 yıl kadar haftada bir yayımlanmıştır. Dergi, 1928 yılından sonra yeni harflerle yayımlanmaya devam etmiş ve 1929 yılında kapanmıştır (Uçman, 1988-2013: 12-14).

Hayat Mecmuası'nda batılılaşma, inkılaplar, milli kimliğin dönüşümü ve edebiyat ilişkisini tartışan ilk münevverimiz Fuat Köprülü (1927) olmuştur. İnkılâp ve Edebiyat adını taşıyan yazısında inkılapların “kurun-ı vustanın köhne müesseseleri”ni ortadan kaldırdığını ancak geçen süre içinde Türk milletini ve inkılapları anlatan bir edebî eserin henüz ortaya konmadığını, ortaya konanların ise Fransızların fuhuş ve zinâyı anlatan eserlerini uyarladığını, İstanbul'un “mütereddi” yaşantısını anlattığını söyler. Köprülü, Batı Medeniyeti unsurlarının seçilerek kabul edilmesinden yanadır. Onun iddiası Türk milleti nasıl İslam'ın hizmetkârı olup bu alanda edebî ve fikrî eserler vermiş ve İslâmı temsil etmişse aynı şey Batı Medeniyetiyle de yapılabilir. Talebelerin ilgisini çekmesi için Batı Medeniyetinin seçme parçaları tedrisata girmelidir. Ona göre Batı Medeniyetinin bütün unsurlarına teslim olmadan ve Türk'ün kendine has hususiyetlerini yitirmeden pekâlâ Batı Medeniyetine dahil olunabilir. Edebiyat da bu menzilde kendine bir yol aramalıdır. (Köprülüzade, 1927: 4). Köprülü'nün Batının iyi taraflarını almayı düşünen ve millî kimliği önemseyen bir aydın olduğu görülmektedir. Onun sonrakilerden farkı millî kimliği koruyarak Batılılaşma taraflısı olmasıdır.

1932 yılında çıkan Kadro dergisi de Manisa mebusu Yakub Kadri öncülüğünde yayımlanmaktadır. Arkasında devlet desteği olan Kadro, inkılabın ideolojisini tedvin etmeyi hedeflemiştir. Bu dergi 3 yıl çıktıktan sonra üyelerine yöneltilen komünistlik suçlaması sonrası Yakup Kadri'nin Tiran Büyükelçiliğine atanmasıyla kapanmıştır. Dergideki Kadro adını taşıyan ilk yazıda yazarların Cumhuriyet devrimlerinin ideolojik yönünü tedvin edeceği ifade edilmektedir. Bir fikir dergisi olarak tasarlanan Kadro'da edebiyat yazıları yanı sıra günlük konuları ihtiva eden farklı metinlere de yer verilmiştir.

Kadro dergisinin 8. sayısında Yakup Kadri imzasıyla çıkan Edebiyat Buhranına Dair adlı makalede geçmişe ait görüş ve telakki tarzının baştan başa değişmeden yeni ve canlı bir edebî hareketin başlayamayacağı ileri sürülür. Her yeni edebî hareketin yeni bir hayat telakkisinin mahsulü olduğu Türk cemiyetinin inkılapların ortaya attığı prensiplere göre şekillenmedikçe bir san'at ve edebiyat hareketinin doğuşunu beklemenin boşuna olduğu belirtilir (Yakup Kadri, 1932: 29).

1933 yılının haziran ayında Eflatun Cem (Güney), İnkılâp Edebiyatı adıyla Kadro dergisinde bir yazı kaleme alır. Yazar Eflatun Cem, "... Kart kalemlerin şu uzayıp giden muvazenesizliği körpe kalemlere yollarını kaybettiriyor. ... Genç kabiliyetler hangi örneklere ve telakkilere göre bir şahsiyet yapacaklarını bilemiyorlar ..." diyerek duyduğu üzüntüyü açığa vurmaktadır. Yazar ayrıca "Binaenaleyh, şu istihale krizi karşısında duygu işine de devlet teşkilatının el atmasını, başıboş edebiyatın iyi bir nizam altına alınmasını düşünüyoruz. Esasen edebiyat, bazılarının uydurdukları gibi sadece bir ilham metaı değil bir kültür meselesidir. Bilhassa iktisat gibi ve ondan doğan bir cemiyet hadisesi, bir inkılap unsurudur. O hâlde bunu bir cemiyetin yürüyüşüne göre ayar etmek, buna inkılabın ideolojisine uygun veçheler vermek lazımdır. Çünkü inkılap işleri, inkılapçı hamlelerle derinleşip genişler." (Eflatun Cem, 1933: 68) diyerek devletin bu konuya el atmasını ve yukarıdan bir dönüşüm sağlamasını talep etmektedir. Ona göre kurulacak bir inkılâp veya maarif akademisi bunun esaslarını belirleyerek yönetimini sağlamalıdır.

Yedi Meşaleciler'den biri olan Yaşar Nabi (Nayır) 1933'te Varlık dergisini çıkarmaya başlar. Varlık dergisinin özel misyonu "Cumhuriyeti en büyüğümüzden emanet alan bir Türk gençliğinin, yaratıcı bir inkılâp neslinin sanat sahasında da var olduğunu göstermek ve onun için çalışmak" (Nayır, 1933: 2) olarak açıklanmaktadır.

Bu dergide Kazım Nami (Duru) tarafından İnkılâp Edebiyatı adıyla bir yazı yayımlanmıştır. Adı geçen yazar, Divan Edebiyatını "mey ve mahub" edebiyatı olarak niteler. Avrupaî yeniliklerin edebiyatını da Türk'ün asıl edebiyatı saymaz. İnkılap edebiyatının ise halk edebiyatına dayanması ve ondan aşılılarak gelişmesi gerektiğini söyler. Ona göre her milleti başkalarından ayıran hususiyetler vardır. Orijinal bir edebiyatın millî vasıflarımızı tebarüz ettirdiğimiz gün yaratılmış olacağını ifade eder (Nami, 1933: 3). Bu konudaki Ülkü Halkevleri Mecmuası'nda yazdığı ikinci yazı "inkılâp edebiyatı" ile ne kastettiğini daha iyi açıklamaktadır. Ona göre bu edebiyat "Anadolu'yu, kurtuluş coşkusu, millî heyecanları ve Atatürk'ü işleyen bir edebiyat" olmalıdır (Nami, 1934: 46-53).

Varlık dergisinin 4. sayısında Sadri Etem (Ertem) imzasıyla İnkılâpçı Sanat, Geri Sanat adlı bir yazı yayımlanır. Sadri Etem, sanatın bir propaganda vasıtası olmasını irdeler. Ona göre eskiden yapılan sanatlar bir propaganda vasıtasıydı.

Cumhuriyet döneminde yapılacak sanatlar da inkılapların propagandasını yapmalıdır. Ertem'e göre bunu yapmak için gerekli olan her şey mevcuttur. Eski edebiyatın lisansı değişerek 1930'lu yılların edebiyatını terennüm etmektedir. O günler ile eski arasında bir uçurum meydana gelmiştir. İnkılapçı edebiyatın maziyi hasretle dile getiren değil cemiyetin ileri temayüllerini ifade eden bir edebiyat olmalıdır (Ertem, 1933: 50).

İnkılapçı bir sanata duyulan ihtiyaç 1933 öncesi ve sonrasında aydınlar arasında tartışılmaktaydı. Orhan Veli, Varlık dergisinde 1936 yılında ilk şiirlerini yayımlamaya başlamıştır. Bilindiği gibi derginin amaçları arasında inkılapların propagandasını yapma düşüncesi bulunduğu yukarıda zikredilmiştir. Orhan Veli'nin inkılapları yayma ve halk arasında zemin bulması gerektiğine inanarak kendi sanat anlayışını oluşturduğu görülmektedir. Şairin Garip poetikasında yazdığı bazı ifadeler, 1937 yılında kaleme aldığı yazılarında geçmektedir. Bu sebeple onun sürdürülen tartışmalardan etkilendiğini ve şiir sahasında yeni bir tarz ortaya koyduğunu söylemek mümkündür.

Orhan Veli Kanık, Asım Bezirci'ye göre başlangıçta siyasî bir duruş göstermez (Bezirci, 1972: 123). Şiirlerinin neşrolunduğu dergiler (Varlık, İnkılapçı Gençlik, Ses, Gençlik, Küllük vb.) dikkate alındığında CHP'nin kültür siyasetinin bir uzantısı olduğu görülmektedir. Dolayısıyla Bezirci'nin siyasete karışmama yönündeki hükmünün çok da isabetli olmadığı açıktır. Nihai olarak şairin başlangıçta dahi siyasî bir duruşun sahibi olduğunu ileri sürmek hatalı olmaz.

1.2.2. Araştırmanın Kaynakları

Orhan Veli Kanık'ın şiirleri ve yazıları araştırmanın temel kaynaklarıdır. Şairin şiirleri dergilerde yayımlandığı tarih sırasına göre ve dergideki başlığıyla Asım Bezirci tarafından Bütün Şiirleri adıyla düzenlenen kitap temel başvuru kaynağı olarak kullanılmıştır. Şiirler bilgisayar ortamına aktarılmış ve kelimeler türlerine göre tasnif edilmiştir. Tasnif çalışması tamamlandıktan sonra kelimelerin sıklığıyla ilgili birtakım raporlara ulaşmak mümkün hale gelmiştir. Elde edilen bu raporlar çalışmada temel veri kaynağı olarak değerlendirilmiştir.

Orhan Veli'nin bütün yazıları muhtelif yayınevleri tarafından birbirinden farklı adlarla ölümünden sonra yayımlanmıştır. (Varlık, Nesir Yazıları ve Denize Doğru;

Bilgi, Edebiyat Dünyamız; Can, Bütün Yazıları I: Sanat ve Edebiyat Dünyamız; Bütün Yazıları II: Bindüğimiz Dal; Adam, Bütün Yazıları; Yapı Kredi, Şairin İşi, Yazılar Öyküler Konuşmalar) Tezde 1995 yılında Adam yayınları tarafından basılan Bütün Yazıları adlı kitap temel başvuru kaynağı olarak tercih edildi. Şairin hikayeleri, günlük yazıları, çeşitli dergi ve gazetelere vermiş olduğu ropörtajlar, sanat ve edebiyat yazıları ile konferansları bu eserde yer almaktadır. Sanatçının dünya görüşünü ve sanat anlayışını birinci elden yansıtmaya açısından bu kitap önemlidir.

Şairin sanat ve edebiyat görüşünü belirtmesi açısından önemli olan Şevket Rado'ya Mektuplar bir başka başvuru kaynağı olarak kullanılmıştır. Eser Emin Nedret İşli tarafından hazırlanarak Yapı Kredi Yayınları arasından 2014 yılında basılmıştır. Orhan Veli'ye ait basılması için notlarla birlikte gönderilen yedi adet mektup bulunmaktadır (İşli, 2014).

Şairin Nahit Fıratlı'ya yazdığı mektupların yer aldığı Yalnız Seni Arıyorum Nahit Hanım'a Mektuplar adlı eser kullanılan başka bir temel başvuru kaynağıdır. Bu kitapta bazı şiirlerin taslakları ve bunlar hakkında şair tarafından yazılmış kısa notlar yanında özel durumlarından da bahsedilmektedir. Şevket Rado'ya Mektuplar adlı kitap ise Orhan Veli ve arkadaşlarının yazdığı mektuplar ve notlardan ibarettir. Mektuplarda Orhan Veli'nin yayımladığı kitaplar ve Yaprak dergisi hakkında Akşam gazetesinde tanıtım yazılarının hazırlanmasını talep ettiği görülmektedir. Doğan Kardeş adlı çocuk dergisi için önerdiği La Fontaine tercümelemleri hakkında bilgi vermekte ve bu bilgilerde örnek tercümelemler ve şiirlerin ilk kopyaları yer almaktadır.

Orhan Veli'nin kendisinin çıkardığı ve yönettiği bir dergi olması, burada yazarların edebiyat ve sanat çevresi oluşturması ve şairin sosyal çevresini göstermesi açısından Yaprak dergisi önemlidir. Yaprak, bir fikir dergisi olarak tasarlanır. Okur kitlesinin çoğaltılması amacıyla edebî yazılar eklenir. Dergi, sanatçının sağlığında 27 sayı çıkarılır. Vefatından sonra da Son Yaprak adıyla özel sayı olarak yayımlanır.

Cemal Kurnaz ve Mustafa Tatçı birlikte hazırladıkları Belgelerle Orhan Veli adlı kitap Orhan Veli'nin hayatına dair resmî belgeleri ortaya koymasından dolayı önemlidir. Lise öğrenciliği, memuriyet hayatı ve askerliğiyle ilgili belgelerin yer aldığı çalışma, şairin hayatına dair bazı çelişkili durumları ve memuriyete karşı olumsuz

tutumunu ortaya koymaktadır. Belgelere dayanan bir derleme olması hasebiyle tezdeki temel başvuru kaynaklarındandır.

Muzaffer Uyguner tarafından hazırlanan Orhan Veli, Hayatı, Sanatı, Eseri adlı çalışma Varlık yayınları tarafından neşredilmiştir. Kitapta Orhan Veli'nin hayatı, sanatı, eserleri ve Orhan Veli kaynakçasına yer verilmiştir. Şairden seçme şiirler ile yazı ve çevirilerinden örnekler kitapta yer almaktadır.

Asım Bezirci'nin kaleme aldığı Orhan Veli Şiiri ve Şairliği adlı kitap bir başka başvuru kaynağıdır. Kitap Orhan Veli, Yaşamı, Kişiliği, Sanatı, Eserleri adıyla da yayımlanmıştır. Bu kitapta Bezirci şairin hayatını yazdıktan sonra şiir kitaplarını değerlendirir. Ayrıca bu kitaplarda yer alan bazı şiirlerin hikayelerine yer verir, şiiri hakkında yazarların değerlendirmelerini aktarır, şiirleri ile poetikasını da karşılaştırır. Bezirci, sanatçının şiirlerini toplumsal yansımaları ve tarih bakımından ele alır. Şiirleri ele alırken şairin kelimelerini göz önünde tutan bir eleştiri yöntemini takip eder. Orhan Veli'nin şiirlerini erken bir dönemde bütün yönleriyle ele alarak değerlendirmesi, geniş ve tasnif edilmiş bir kaynakçaya sahip olması Bezirci'nin eserini temel başvuru metinleri arasına almayı gerekli kılmıştır.

Orhan Veli üzerine çalışmaları olan bir başka isim de Memet Fuat'tır. Yazar, Orhan Veli adlı kitabında şairin yaşadığı dönemin farklı şiir anlayışlarını mukayeseli olarak değerlendirmiştir. Orhan Veli'nin poetikasını ve şiirlerini; siyasî, tarihî ve toplumsal temellere dayandırarak incelemiştir. Bilge Ercilasun tarafından kaleme alınan Orhan Veli Kanık, Hayatı, Sanatı, Eserlerinden Seçmeler ve Nuri Sağlam tarafından yazılan Orhan Veli Kanık, Hayatı, Sanatı, Eserleri, Eserlerinden Seçmeler adlı kitaplar benzer özellikleri ile dikkat çekmektedir. Her iki kitapta şairin şiirlerinden, yazılarından ve hikâyelerinden seçmeler bulunmakla birlikte Ercilasun'un kitabında farklı olarak şair hakkında yazılanlardan seçmeler bölümüne de yer verilmiştir. Ali İhsan Kolcu'nun Orhan Veli Poetikası adlı kitap Garip Ön Sözü'ne ait bir şerh çalışmasıdır. Kolcu bu kitapta Orhan Veli'nin sanat anlayışını yorumlamıştır.

Hakan Sazyek'e ait doktora tezinden kitaba dönüştürülmüş olan Cumhuriyet Devri Şiirinde Garip Hareketi adlı eser Orhan Veli ile arkadaşlarının başlattığı Garip hareketini incelemektedir. Kitap giriş dışında beş bölüm hâlinde düzenlenmiştir. Garip

hareketinin edebiyat tarihî içindeki durumunu, Türk şiiri içindeki yerini, Garip şiirinin estetik alt yapısını değerlendirmektedir. Ayrıca Garip şiirini biçim ve içerik olarak ele almakta hareketin Türk şiirine etkileri ve Garip hakkındaki değerlendirmelere de yer vermektedir.

Mehmet Kaplan editörlüğünde bir ekip tarafından hazırlanmış olan Atatürk Devri Fikir Hayatı adlı eser günümüzde ulaşılması zor metinlere ulaşmayı sağlamakta ve 1923-1938 arası fikir hayatını iktisadî, kültürel ve toplumsal açılardan incelemektedir. Özellikle dönemin kültürel hayatıyla ilgili kaleme alınan dergi yazıları bugün ulaşılması zor metinlerdir. Çalışmada bu eserde kayıt altına alınan konuyla ilgili bazı makaleler kullanılmıştır.

Orhan Veli Kanık'ın şiirlerinin ve yazılarının çoğunu yayımladığı Varlık dergisi Cumhuriyet'in ikinci on yılında neşredilmeye başlamıştır. Bu derginin Cumhuriyet dönemi kültür hayatı için önemi inkâr edilemez. Dergi, devletin kültür politikalarının oluşturulmasından yeni kuşak yazarların yetişmesine kadar pek çok konuda etkili olmuştur. Dergi yazarlarından bazıları üst düzey devlet görevlisidir. Orhan Veli Kanık, derginin şair kadrosuna 1936 yılında dahil olmuş ve bu durum dergide özel olarak ilan edilmiştir. Cumhuriyet'in ilanı sonrası dönemin aydınları arasında tartışılan “inkılap edebiyatı” bu dergide vücut bulmuştur. Çiğdem Özay'ın Kültür Ve Sanat Hayatımıza Katkısı Bakımından Varlık Dergisi Üzerine Bir İnceleme (1933-1981), Sibel Yılmaz'ın Varlık Dergisi'nden Garip Hareketine Şiir (1933-1941) adlı doktora tezleri çalışmada Varlık dergisini değerlendirilmesinde katkı sunan araştırmalardır.

Mete Tunçay tarafından hazırlanan Türkiye Cumhuriyet'inde Tek Parti İktidarının Kurulması (1923-1931) adlı çalışma Cumhuriyet'in ilk dönemine dair eserlerdendir. Tek parti iktidarının kuruluşunu, iktidar kurulduktan sonra takip edilen politikaları anlatması yönüyle önem arz eder. Sina Akşin editörlüğünde hazırlanan Türkiye Tarihi adlı eserde yer alan bölümler tek parti döneminin tarih, toplum, hukuk ve kültür politikalarının anlaşılmasında yol gösterici olmuştur. Osman Akandere tarafından hazırlanan Milli Şef Dönemi Çok Partili Hayata Geçişte İç ve Dış Tesirler, Cemil Koçak tarafından hazırlanan Milli Şef Dönemi adlı eserler araştırmada

kullanılan tarihî kaynaklardandır. Orhan Veli'nin yaşadığı dönem olması itibariyle şairin etkilendiği siyasî ve kültürel olgular bu kitaplardan takip edilebilir durumdadır.

Araştırmada Türk Dil Kurumunun Türkçe Sözlüğü ile Kubbealtı Lugati Orhan Veli'nin şiirlerinde kullandığı kelimelerin anlamları için müracaat edilen kaynaklardan olmuştur. Muharrem Ergin'in Türk Dil Bilgisi, Zeynep Korkmaz'ın Türkiye Türkçesi Grameri, Tahsin Banguoğlu'nun Türkçenin Grameri adlı kitapları temel akademik kaynak olarak kullanıldı. Türkiye Diyanet Vakfı İslam Ansiklopedisi dönemin önemli kişileri ve yayın organları hakkında bilgi edinmek için başvuru başka bir akademik kaynak olmuştur.

1.2.3. Araştırma Evreni

Çalışmada Asım Bezirci tarafından hazırlanan ve Can Yayınları tarafından neşredilen Orhan Veli Kanık Bütün Şiirleri adlı kitap kullanılmıştır. Kitapta Orhan Veli'nin sağlığında yayımladığı kitaplarına girmeyen şiirleriyle birlikte yeni şiirleri de bir araya getirilmiştir. Bu kitap şairin şiir serüvenini başlangıçtan ölümüne kadar tarih sırasına göre verdiği için tercih edilmiştir. Orhan Veli Kanık'ın bütün şiirleri araştırma veri işlem programının veri tabanına (akademikarastirma.net) yüklenmiştir. Yüklenen şiirler kelime temelli bir çözümleme işlemine tabi tutulmuştur. İşlenen veriler türlerine göre raporlanarak şairin söz varlığına ulaşılmıştır.

Söz varlığını anlamak ve değerlendirmek için şairin düz yazıları, hikâyeleri, Batı edebiyatından yaptığı çevirileri ve onunla yapılan konuşmalar araştırma evrenine dahil edilmiştir.

Şairin yaşadığı devrin siyasî ve kültürel hayatını anlamak için döneme ilişkin yazılmış akademik tarih kitaplarına müracaat edilmiştir. Ayrıca devrin hâkim felsefi akımlardan biri olan varoluşçuluğa ait metinler de dikkate alınmıştır.

1.2.4. Tezin Yöntemi

“Usûl olmadan vusul olmaz” sözü medrese geleneğinden Türk toplumunun bilgi dağarcığına aktarılmıştır. Bir yöntem olmadan istenen amaca ulaşamayacağını bildiren bu söz evrensel bir geçerlilik taşımaktadır. Herhangi bir işte bir yöneme sahip olmadan istenen şey gerçekleştirilemeyeceği gibi özellikle ilmî çalışmalarda doğru ve

nesnel sonuçlara ulaşmayı da engeller. Aklın gerçeğe ve doğru bilgiye ulaşmasında takip ettiği yol olarak da düşünülebilecek olan yöntem, delillere ve doğru bilgiye dayalı sistemli ve tutarlı düşünmeyi ifade eder.

Sosyal bilimler disiplinlerarası çalışma yöntemini benimsemeyi gerekli kılar. Dil ve edebiyat araştırmalarında da tek bir bilimsel alanın verilerinden veya yönteminden hareket etmek yeterli değildir. Bu alana dair araştırmalarda alan bilgisinin yanı sıra tarih, toplum bilimi, felsefe, psikoloji gibi bilim dallarından da istifade etmek doğru bilgiye ulaşmada araştırmacıya yol gösterir.

Orhan Veli Kanık, yazdığı ilk şiirlerinin tamamını kitaplarına almamıştır. Asım Bezirci'nin Orhan Veli Kanık Bütün Şiirleri adıyla hazırladığı kitap sağlığında kitaplarına almadığı şiirleri de ihtiva etmektedir. Şairin sağlığında neşrettiği kitaplarına bazı şiirlerini almaması poetik anlayışına ve dünya görüşüne dayanan bir tutum olarak düşünülebilir.

Edebiyat tarihinde yenileşme ile ilgili süreçler takip edildiğinde Garip poetikasının temelsiz olmadığı görülecektir. Ömer Seyfettin'in Yeni Lisan adlı makalesi de bu temele harç teşkil etmiştir. Garip hareketinin Ömer Seyfettin'le edebî eserin halka hitap etmesi ve konuşulan dil ile yazılması hususunda aynı yerde durdukları söylenebilir. Cumhuriyet öncesindeki dilde yenileşme tartışmalarının yeni rejimin kurulmasıyla ideolojik bir ihtiyaca da dönüştüğü görülmektedir. O dönemde Kadro, Ülkü, Varlık, Hayat vb. dergilerin ortaya çıkan sosyo-kültürel sonuçlarını dikkate alarak düşünce ve edebiyat dergiciliği yaptığı bilinmektedir. Böylelikle Cumhuriyeti ve inkılapları savunacak aydınların yetiştirilmesi hedeflenmiştir.

Şairin şiiri de poetikası gibi tarih içinde gelişerek bir seviyeye ulaşmıştır. Orhan Veli'nin poetikası Kolcu tarafından bir "karşı poetika" olarak okunmuştur (Kolcu, 2009: 77). Bu karşı poetikaya uymayan şiirler de araştırmada yer almaktadır. Orhan Veli'nin şiir macerası Garip öncesi dergilerde yayımlanan bu şiirleri ile tamamlanacaktır. Şair poetikasını geleneksel şiirde dikkat edilen pek çok hususu dışlayarak gerçekleştirmiştir. Onun iddiası, akılla anlaşılabilir şiire ulaşmaktır. Vezin, kafiye, söz sanatları ve ahenk gibi hususları reddetmiştir. Bunların şiirin ortaya çıkışına engel olduğunu düşünmektedir. Şair daha ileri giderek düşünme biçimini

belirleyen lisani da atmak fikrini dile getirmiştir. Bezirci, Garip ve Vazgeçemediğim adlı kitaplarına aldığı şiirlerin bu sınırlamalara uyduğunu şairin 1946'dan itibaren farklı bir üslup arayışına girdiğini ahenk unsurlarını ve şairane edayı şiirine yeniden taşıdığını bu dönemdeki şiirlerinin bazılarının Garip tarzına uygun olmadığını söyler (Bezirci, 1972: 58).

Orhan Veli'nin şiir tarzındaki değişikliklerin izlenmesi onun üslubunun tespitinde önemlidir. Sanatçının şiirinin yapı unsurları zaman içinde değişmiş ve önceden reddedilenler bir süre sonra şiire dahil edilmiştir.

Şiir yazdığı dönemde tartışmaların merkezinde yer alan şair, bazen ağır eleştirilerin hedefi olmuştur. Ona karşı çıkanlar ile aynı görüşü paylaşanlar arasındaki tartışmalar halen devam etmektedir. Bu tartışmaların etkisinde kalmaksızın doğru bilgiler ışığında değerlendirme yapılmalıdır.

Kelime türlerinden fiiller, zarflar ve zarf fiillerle ilgili tablolara yer verilen araştırmada sayısal verilerden hareketle değerlendirmeler yapılacaktır. Sayısal verilerin bir edebî metnin anlaşılmasında ortaya koyabilecekleri sınırlı olup bütüncül anlamı kaybetme riski bulunmaktadır. Bu sebeple şiirlerin kaleme alındığı dönem, kelimelerin şiir içindeki ifade ettiği anlam ve şiirlerin teması da bu çerçevede dikkate alınacaktır.

Orhan Veli Kanık'ın şiir hakkındaki düşünceleri büyük ölçüde poetikasına yansımıştır. Araştırmada Orhan Veli şiiri dönemde yaşanan siyasî, toplumsal, iktisadî hâdiseler göz önünde tutularak irdelenecektir. Sanatçının poetikası ile poetikasının dayandığı ideolojik ve felsefî yaklaşımlar yeri geldikçe tartışılacaktır. Bu tartışmaların şairin zihin dünyasını açığa çıkaracağı düşünülmektedir.

1.2.5. Araştırma Örnekleme

Bir edebî eserde dili kullanma tekniği üslup olarak adlandırılrsa da herkesçe kabul edilen ortak bir tanımı yapılamamıştır. Bunun sebebi edebî metnin sanatçıya özgü olması ve onun imzasını taşımasıdır. Bir edebî metin her sanatçının kaleminden farklı bir üslupla yazılır. Sanatçının fikri, bakış açısı, söz söyleme yeteneği, psikolojisi, kelime hazinesi ve içinde bulunduğu zaman/durum gibi unsurlar edebî metnin özgün biçimlerde yazılmasını sağlar.

Şiirlerinde tahkiye üslubu ve tasvirlerle de başvuran Orhan Veli Kanık'ın kullandığı fiiller üslubunun büyük ölçüde belirleyicisi olmuştur. Fiiller araştırma için hem bir sınırlılık meselesi hem de durağanlık, hareketlilik ve canlılık yönlerini belirtmesi açısından önemlidir. Fiilleri nitelediği için zarflar ve fiilimsilerden zarf fiiller araştırma örneğine dahil edilmiştir.

1.2.6. Tezin Sınırlılıkları

Orhan Veli Kanık'ın bütün şiirleri araştırmaya konu edilmiştir. Şiirlerdeki söz varlığı tespit edilerek durağanlık, hareketlilik ve canlılık yönünü belirtmesi açısından fiiller, zarflar ve zarf fiillerle sınırlandırılarak fiile dayalı üslup incelemesi yapılmıştır.

İKİNCİ BÖLÜM

ORHAN VELİ KANIK'IN YAŞADIĞI DÖNEM, HAYATI- ESERLERİ, SANAT ANLAYIŞI VE VAR OLMA MESELESİ

2.1. Orhan Veli Kanık'ın Yaşadığı Dönem

Orhan Veli'nin çocukluk yılları işgâl altında geçmiştir. Cumhuriyet ilan edildiğinde 9 yaşında olan Orhan Veli, Cumhuriyet Devrimlerinin muhatabı olan ilk nesildendir.

Yeni kurulan devletin yönetim şekli cumhuriyet ve ideolojisi Osmanlı Devletinden farklıdır. Yönünü batıya çevirmiştir. Gelişmiş batı ülkeleri seviyesine ulaşmayı hedef olarak koyduğu için saltanat ve hilafet kaldırılmış, her alanda batı örnek alınmıştır (Yetkin, 1983: 139). Bu uğurda devrimler yapılmıştır. Hayatın her alanını değiştiren devrimler yapılmakla kalmamış yeni devlet Osmanlı'yı savaşa sokan İttihatçılarla ve "geriliği" desteklediği düşünülen kesimlerle de mücadele içerisine girmiştir (Tunçay, 1999: 134-152).

Orhan Veli bu devrimler, yenilikler ve mücadelelerin yarattığı ortamda gençlik yıllarını geçirmiştir. Genç cumhuriyet nesillerinin ilk temsilcisi olarak Ankara Lisesinde yazı ve şiir denemelerine başlamıştır.

Osmanlı Devletinin kanunları ilga edilmiş, Avrupa'dan tercüme kanunlarla yeni bir sistem kurulmaya çalışılmıştır. Kültürel alanda da devrimler yapılmış; tevhid-i tedrisat kanunu çıkarılmış, medreseler kapatılarak Millet Mektepleri açılmış (TBMM Zabıt Ceridesi, 1340: Devre 2 C 7), alfabe değişikliğini de içeren dil devrimi gerçekleştirilmiş (Resmî Gazete, 3 Teşrin-i Sani) ve üniversite reformu yapılmıştır (Tekin, 1992: 192). Müzik dahi devrimlerden nasibini almıştır. Devlet yöneticilerinin dinlemekten hoşlandığı alaturka müziğin resmî olarak eğitimi ve radyolarda icrası yasaklanmıştır. Cumhuriyeti kuranların batıcı kadrolar olması, eğitim ve öğretimin batıcı bir düşünceyle yeniden kurulması bu düşünceye ağırlıkla inanan kesimlerin mutlak egemenliğini halka dayatmalarıyla sonuçlanmıştır (Ayas, 2014: 131-155).

1936 yılında Falih Rıfkı Atay'a dil devriminin yanlış yöne gittiğini belirten Atatürk, bu devrimden vazgeçmiştir. Nitekim Türk Dil Kurumunun 1937 yılı kuruluş yıldönümünde gönderdiği telgrafta güzel bir Türkçe ile başarı dileklerini iletmiştir. Atatürk'ün dil devriminden vazgeçmesine rağmen Banarlı'ya göre birileri dili soysuzlaştırmak amacıyla önceki politikaları da yanlış tercüme ederek yollarına devam etmişlerdir (Banarlı, 2007: 293-333).

Türkiye, 2. Dünya Savaşı patlak vermesine yakın Mustafa Kemal'in ölümüyle sarsılmıştır. İsmet İnönü, TSK'nın desteğini alarak TBMM tarafından 2. Cumhurbaşkanı seçilmiş, yapılan ilk CHP kurultayında Atatürk'ü "Ebedî Şef", kendisini de "Millî Şef" ve "CHP'nin Değişmez Genel Başkanı" ilan ettirmiştir (Akandere, 1998: 45). Bu durum öncelikle Mustafa Kemal döneminde ülkeyi terk edenlerin geri dönüşüne yaramıştır. Halide Edip Adıvar, 1924 yılında terk ettiği Türkiye'ye İsmet İnönü Cumhurbaşkanı seçilince dönmüş ve İstanbul Üniversitesi Edebiyat Fakültesine Profesör olarak atanmıştır (Urgan, 2008: 204). Anlaşılan odur ki Atatürk'ün kurmuş olduğu düzen İnönü ile birlikte farklı bir şekle girmiştir. Atatürk'ün sağlığında bir konum elde edemeyenlerin ülkeye dönüşü bunu göstermektedir.

İnönü, Cumhurbaşkanı seçildikten sonra Refik Saydam hükümeti, 2. Dünya Savaşı'nın başlamasıyla savaş ekonomisi şartlarını uygulamaya başladıysa da bunda başarılı olamamıştır. Özellikle genç nüfusun askere alınmasıyla üretim büyük oranda düşmüş, savaşmayan ordu ülkenin kıt kaynaklarıyla beslenmiştir. Ayrıca bütçenin önemli bir kısmı savaş araç-gereç ithalatına ayrılmıştır. 1942 yılında hükümet değişmiş, Başbakan Saraçoğlu önceki hükümetin savaş ekonomisinin tam tersi bir politika uygulamış; toprak mahsulleri, yol ve varlık vergileri bu dönemde uygulama sahasına konulmuştur (Akandere, 1998: 146-187). Üreten kesimler toprak mahsulleri vergisi sebebiyle jandarma dipçığı ve tahsildar baskısına maruz kalmıştır (Uyar, 1998: 83). Yol vergisi herkes için zorunlu tutulmuştur. Varlık vergisi ise gayr-i müslimleri hedef almış ve ödeyemeyecekleri bir meblağ ile karşı karşıya bırakmıştır (Akar, 2000: 63). Bu vergiyi ödeyemeyenlerin anlatıldığı Aşkale sürgünü romanlara konu olmuştur (Karakoyunlu, 2000). Herkes yokluk ve yoksulluktan nasibini almıştır.

Bu dönemin uygulamalarının temel dayanak noktası 18 Ocak 1940'ta kabul edilen Millî Korunma Kanunudur. Bu kanun hükümete "sayuamel, akit, temellük,

tasarruf ve şirket kurma serbestliğini sınırlama” yetkisi vermiştir. Kanun çıkarılırken Anayasa’ya aykırılığı hususu dile getirildiyse de TBMM tarafından kabul edilerek yürürlüğe girmiştir. Söz konusu kanunun istismar edilebileceği endişesine başbakan Refik Saydam, “Vatandaşın mümkün olduğu kadar normal hayatını önlemeyecek şekilde olmasına dikkat etmek bizim için bir vazifedir” diyerek teminat vermiştir (Akandere, 1998: 207-208). Ancak uygulamada bu teminatın pek işe yaramadığı görülmüştür.

Bu süreçte Anayasa’ya aykırı kanunların yanında memurların bu kanunları icra edilirken keyfî uygulamaları halk üzerinde baskı oluşturmuştur. Bu keyfî uygulamalar için şikayet edilecek bir merci bile yoktur. Öncelikle çiftçilerin ellerinden ürünleri düşük bir bedelle alınmış, savaş ekonomisinin ortaya çıkardığı enflasyonist ortamda parası hemen ödenmeyip bono ve devlet tahvili yoluyla ödeme yoluna gidilmiştir. Zaten ürettiğinin karşılığını alamayan çiftçi, devlet eliyle mağdur edilmiştir. İthalatçıların parasını peşin ödediği bazı emtiaya gümrük vergisi de alınarak bedeli sonradan devlet tarafından ödenmek üzere el konulmuştur (Akandere, 1998: 188-193; Yetkin, 1983: 182-203). Bir yerden başka bir yere gidecek her türlü ürünün geçişi ancak devlet eliyle kayıt altına alınmak suretiyle gerçekleştirilebilmiştir (Resmî Gazete, 1942: 5106).

İsmet İnönü döneminde en dikkate değer konulardan biri de mecburi çalışma yükümlülüğüdür. Bu dönemde köylüler oturdukları yere 15 kilometre civarı tarım arazilerinde çalışmaya mecbur bırakılmışlardır. Bunlardan bazıları kömür ocaklarında bazıları demiryolları yapımında bazıları da karayolu yapımında çalıştırılmışlardır. Bu çalışma yerlerine gönderilenlerin iaşeleri için kendilerine çok düşük ücretler verilmiş ve barınmaya elverişli olmayan yerlerde kalmışlardır (Yetkin, 1983: 182-203). Köylülerden bir kısmı köy okullarının inşaatlarında çalıştırılmışlardır. Çalışırken iş kazası yaşayan insanlar için herhangi bir sağlık garantisi verilmemiştir. Bazıları çalışırken yaralanmış bundan dolayı ailesi muhtaç duruma düşmüştür. Şehirlerde fabrika ve devlet dairelerindeki için fazla çalışma yükümlülüğü getirilmiş, iş kanununa aykırı hükümler konulmuş ve hafta sonu tatilleri kaldırılmıştır (Akandere, 1998: 194-206).

Matbuat Kanunu hükümet tarafından bir istismar aracına dönüştürülmüştür. Bu kanun 1909'da çıkarılmış, 1931 ve 1938 yıllarında ise üzerinde değişiklikler yapılmıştır. 1940 yılında başta İstanbul olmak üzere altı vilayette örfi idare ilan edildiği zaman gazete çıkarmak ve gazetede yazı yazmak müşkil bir hal almıştır. Yetkililer istedikleri zaman bir gazeteyi veya mecmuayı kapatabiliyor hiçbir makama da itiraz edilemiyordu. Atatürk'ün himayesinde 1923 yılında kurulan Cumhuriyet gazetesi bile birkaç kez kapatılmıştı. İsmet İnönü tarafından himaye edilen Ülkü ve Ulus gazeteleri ile CHP üyelerince desteklenen diğer gazeteler çıkmaya devam ederken Tan, Vatan, Vakit, Tasvir-i Efkâr ve Cumhuriyet gibi gazeteler yönetimin keyfi kararları ile birkaç kez kapatılmıştır. Gazetenin kapatılmaması için çıkan yazılar hükümetin talimatlarına uygun olmak zorundaydı. Talimatlar konu kısıtlaması ve idarenin aleyhine olmaması gibi şartlar içermesinin yanında bir haberin kaç punto ile kaç sütuna yazılabileceğini de belirleme yetkisini haizdi. 2. Dünya Savaşı'nın sona ermesiyle matbuat üzerindeki baskılar bir nebze kaldırılarak gazete ve mecmua kapatma yetkisi mahkemelere verilmişti (Akandere, 1998: 211-224).

1939 yılında 2. Dünya Savaşı'nın patlak vermesiyle (Hart, 2015: 37) bütün dünyada krizler başgöstermiştir. Türkiye savaşın tarafları arasında bir denge politikası uygulamıştır (Akandere, 1998: 269). Hitler Almanya'sı Yunanistan ve Bulgaristan'ı işgal ederken Türkiye'ye dokunmamıştır. Türk ordusu Trakya'da yığınak yapmış olmasına rağmen savaşın sıcak yüzüyle karşılaşmamıştır (Koçak, 2007: 548). Sonraki süreçlerde hem Almanya hem İngiltere Türkiye'yle savaş ittifakı yapmak istemişlerse de İsmet İnönü, tarafları oyalayarak savaştan uzak durmuştur (Koçak, 2007: 547). Türkiye savaşın müttefikler lehine döndüğü zaman diliminde (2 Ağustos 1944) Almanya'ya savaş ilan ettiyse de (Akandere, 1998: 307) bir tek mermi bile atmadan savaş sona ermiştir.

1946, Türkiye'de yönetimin değişmesi için birtakım gelişmelerin yaşandığı yıldır. Türkiye'ye has bir seçim yöntemi olan açık oy gizli tasnif, 1946 yılında son kez uygulanmıştır (Akşin, 2013: 143). Bu seçimle birlikte CHP iktidarda kalmış ise de gizli oy açık tasnif yöntemiyle yapılan 1950 seçimlerini Demokrat Parti karşısında kaybedecek ve 1923'ten beri devam eden tek parti rejimi sona erecektir (Akşin, 2013: 154). Savaş sona erdikten sonra Sovyetlerin Boğazlardan üs ile Kars ve Ardahan'ı

istememesi üzerine Türkiye yönünü dış politikada Amerika önderliğindeki ittifaktan yana çevirecektir. Türkiye'nin NATO'ya müracaatı 1949 yılında gerçekleşmiş ve 1952 yılında da kabul edilmiştir (Akşin, 2013: 172-173). 1950 seçimleri bir dönemi sona erdirirken Türkiye'nin batı ittifakında yer almasını sağlamış, Demokrat Parti'nin uygulamaları halk tarafından büyük oranda kabul görmüştür.

2.2. Orhan Veli Kanık'ın Hayatı ve Eserleri

Orhan Veli Kanık, otuz altı yıllık hayatında yeni bir edebî akım başlatarak adını tarihe yazdırmış, yaşadığı dönemdeki hâkim edebî anlayışlara karşı çıkarak bunu temelinden değiştirmeyi amaçlamış ve sıradan insanın durumunu şiire taşımıştır. Sanatçı asıl ününü şiir alanında kazanmıştır. Orhan Veli'nin şiiri hem yaşadığı dönemde hem de ölümünden sonra tartışılmış ve kendinden sonraki şiir anlayışlarını da etkilemiştir. Hakkında yapılan araştırmalar ağırlıklı olarak sanatçının şiiri üzerine olmuştur.

Orhan Veli Kanık'ın hayatını, sanat anlayışını ve eserlerini kaleme alan Fahir Onger, şairle yaptığı bir konuşmayı şu şekilde aktarır:

1914'te İstanbul'da doğdum (Beykoz). Babam Riyaseticumhur armoni orkestrası şefi klarinetist Veli Kanık. Anne tarafımdan da sanatla uğraşanlar varsa da hep amatör kalmışlardır. Çocukluğum umumiyetle İstanbul'da geçti. Cihangir'de ve İstanbul'un muhtelif semtlerinde oturdum. Annem bir eşraf kızıdır. İlk tahsilimi Galatasaray'da yaptım. Sonra babamın işi Ankara'ya nakledilince Ankara Lisesi'nde okudum. Edebiyat merakım ilk mektepten başladı... İlk zamanlar yalnız şiir değil başka tarz yazılar da yazıyordum. Sonra şiir çalışmalarımın gelişmesinde çok tesiri olan iki arkadaşımдан Oktay Rifat'ı yedinci sınıfta tanıdım. Melih Cevdet ile arkadaşlığımız bir iki sene sonra başlar. O tarihlerden sonra bu iki arkadaşım ile aynı meseleler üzerinde düşündük, konuştuk. Bu arkadaşlık mektepten sonra da devam etti. Şiir tarzlarımız arasındaki yakınlık da bu münasebetin yakınlığından olsa gerektir... Lise 1933'te bitti. Birkaç sene Edebiyat Fakültesine devam ettim.

Felsefe okuyordum. Burayı bitiremedim. Bazı memuriyetlerde bulundum. Muallim muavinliği yaptım. P.T.T.'de çalıştım. Tercüme Bürosu'nda da çalıştım. 1941-1944'e kadar askerlik yaptım... Tercüme Bürosu'ndaki işim, temayüllerim ile telif edilebilecek gibi bir işti. Orada faydalı olabileceğimi sanıyordum. Fakat Reşat Şemsettin vekil olunca, maarifte antidemokratik bir hava esmeğe başladı. Bunun üzerine istifa etmek mecburiyetinde kaldım. Her devrede zamanımızın bütün sanatkarlarıyla tanışmalarım olmuştur. Nahid Sırrı'nın ısrarı üzerine ilk şiirlerimizi arkadaşlarımla beraber Varlık dergisine verdik. (Onger, 1953: 1,8).

Orhan Veli, Muavvak Sami Onat'a gönderdiği mektuplardan birinde 1914'te doğduğunu, 1 yaşında kurbağadan korktuğunu, 2 yaşında gurbete çıktığını, 7 yaşına geldiğinde mektebe başladığını, 9 yaşında okumaya, 10 yaşında yazmaya merak saldiğini söyler. 13 yaşında Oktay Rifat, 16 yaşında ise Melih Cevdet'le tanıştığını 17 yaşında bara gittiğini 18'inde rakıya başladığını 19'dan sonra işsiz kaldığını 20'sinden sonra da hem para kazanmasını hem de sefalet çekmesini öğrendiğini yazar. 25 yaşında otomobil kazası geçirdiğini çok âşık olduğunu ve hiç evlenmediğini belirtir (Bezirci, 1972: 8).

Sanatçının hem Fahir Onger'e verdiği bilgiler hem de arkadaşı Muaffak Sami Onat'a yazdığı mektupta hayatıyla ilgili verdiği bilgiler arasında bir tutarsızlık bulunmamaktadır.

Ercilasun, Adnan Veli Kanık'ın kardeşi Orhan Veli'nin ölümünden sonra yazdığı kitapta, şairin küçükten beri zayıf ve çelimsiz bir bünyeye sahip olduğunu ve yemek seçiminde ise zorlandığını, yemek hususundaki müşkülpesentliğine rağmen balığın her çeşidini iştah ile yediğini; ilk zamanlar tütünden nefret ettiğini ancak daha sonra müptelası olduğunu ve içkiye de düşkünlüğünü belirtir. Ne kadar içse de içkinin tesiriyle kendini kaybetmeyip hep ağırbaşlı davrandığını ve yüzündeki tebessümü ertafındakilere yansıtmayı hiçbir zaman unutmadığını; herkesle iyi geçindiğini, hiçkimsenin kalbini kıracak bir davranışta bulunmadığını ifade eder. Balık tutmak, yüzmek, kürek çekmek onun hobilerindedir. Son olarak da üniversite yıllarında ilk

ciddi aşkını yaşadığını daha sonraları hayatına başka kadınlar girdiğini ama bu süreçten sonra en büyük aşkına rastladığını ve bu aşkın hayatının sonuna kadar devam ettiğini dile getirir (Ercilasun, 2004: 18-20).

İstanbul'da başladığı öğrenimine babasının işi dolayısıyla Ankara'da devam eden Orhan Veli, liseyi burada tamamlamıştır. Lise öğrenimi süresince edebiyat ile yakından ilgilenen sanatçı, Sesimiz adlı bir dergi çıkarmış ve yazdıklarını burada yayımlamıştır. Hocaları Ahmet Hamdi Tanpınar, Rıfkı Melül Meriç, Halil Vedat Fıratlı ve Yahya Saim Ozanoğlu'nun yakın ilgisine mazhar olmuştur. (Ercilasun, 2004: 16)

1933(?) yılında lise öğrenimini tamamlayan Orhan Veli, İstanbul'a giderek İstanbul Üniversitesi Edebiyat Fakültesi Felsefe Bölümüne kayıt yaptırmıştır. Orhan Veli Kanık'ın liseyi bitirmesi ile ilgili bazı açıkta kalan hususlar bulunmaktadır. Kurnaz ve Tatçı, bu hususa dikkat çekmektedir. Şairin kendisi liseyi 1933 yılında bitirmiş olduğunu söylemesine rağmen, üniversiteyi yarım bırakıp geldikten sonra bitirme sınavlarına girerek lise mezuniyet belgesini almıştır. Lise mezuniyetine dair resmî belgenin tarihi 1936'dır (Tatçı, Kurnaz, 2014: 6). Şu ana kadar şairle ilgili araştırmalarda bu konu üzerine çalışma yapılmadığı görülmektedir. Şair, lise diplomasının tarihinden anlaşıldığı kadarıyla üniversiteye kayıt yaptırmış olmasına rağmen lise diplomasını teslim edemediğinden öğrenimine devam edememiştir. Nitekim liseyi 1933 yılında bitirmiş olduğunu söylemesi, lise diplomasının 1936 tarihini taşıması ve verdiği tarihte mezun olmadığını dolayısıyla kesin kayıta diplomasını teslim edemediği sonucunun çıkarılması mümkündür.

Orhan Veli, yarım bıraktığı üç yıllık fakülte öğreniminin ardından 1936 yılının başlarında Ankara'ya dönmüştür. Şair, lise bitirme sınavlarına girerek mezun olmuş (Tatçı, Kurnaz, 2014: 8) ve PTT Umum Müdürlüğü Telgraf İşleri Reisliği Milletlerarası Nizamlar Bürosu'nda memurluğa başlamıştır. Ancak düzenli olarak işe devam etmediği için 1937 yılının Aralık ve 1938 yılının Kasım aylarında olmak üzere iki defa müstafi durumuna düşmüştür (Kurnaz, Tatçı, 2014: 140).

Sazyek, Orhan Veli ve arkadaşlarının 1936 yılından sonra yeniden şiir yazmaya başladıklarını ve Varlık dergisinde bu şiirlerin yayımlandığını söyler. Onları bu

hususta yüreklendiren ve ebediyat dünyasına tanıtan kişi Nâhit Sırrı Örik'tir (Sazyek, 1996:46). Yazdıkları şiirlerin yayımlanması ile edebiyat dünyasında tanınır hâle gelmişlerdir. Fakat yazdıkları şiir üzerinde düşündüklerinde farklı bir yol tutmak gerektiğinin farkına varmışlar; bu bilinçle eski şiir anlayışlarını terk ederek şiirde yeni bir arayışa girmişlerdir. Bu arayış sonucunda Türk şiirinde köklü bir değişiklik yapılması gerektiğine kani olmuşlardır: Vezinsiz, kafiyesiz, imgesiz, yalın ve kısa olarak yazılan bu şiirler, Varlık dergisinin 15 Eylül 1937 sayısında yayımlanmıştır. Başlatılan bu hareket 1937 yılından 1941 yılına kadar devam etmiş ve üç arkadaş şiir görüşlerini toparlayıp bunları bir bildirgeyle edebiyat çevresinde duyurma kararı almışlardır. Bu münasebetle 1941 yılının mayıs ayı başında Garip adlı kitabı yayımlayarak görüşlerini kamuoyuna duyurmuşlardır (Sazyek, 1996: 46, 47, 49, 59).

Bilindiği üzere Garip hareketinin çıkışını gerçekleştirdiği bu yıllarda bir yandan da 2. Dünya Savaşı devam etmekteydi. 1942 yılına kadar memurluk hayatına devam eden Orhan Veli Kanık, bu tarihte askere çağırılmıştır. 2. Dünya Savaşı'nın yol açtığı gerginlikten dolayı askerlik süresi uzatılan şair, savaş süresince Gelibolu'da, Melih Cevdet ile Oktay Rifat da diğer cephelerde görevlendirilmiştir. Her üç isim de Garip adlı kitabın yayımlanmasının ardından askerlik sebebiyle pek verimli olamamışlardır. 1945 sonrası vatani görevlerini tamamlayan üç arkadaş edebî faaliyetlerine kaldıkları yerden devam etmişlerdir.

Askerlik sonrası Ankara'ya dönen Orhan Veli, Millî Eğitim Bakanlığı Tercüme Bürosu'nda çalışmaya başlamıştır. Ancak 1946 yılında yapılan seçimlerden sonra yeni siyasi oluşumlar hem Garipçileri hem de pek çok sanatçıyı yakından etkilemiştir. Özellikle çok partili düzene geçilmesinin ardından siyasi dengelerin değişmesi üzerine yeni kabinede Maarif Vekilliğine Hasan Âli Yücel yerine Reşat Şemsettin Sırrer'in (Vural, 2004: 168) atanması bu kesim üzerinde hoşnutsuzluğa sebep olmuştur. Hasan Âli Yücel döneminde kurulan Tercüme Bürosu yeni dönemde işlevini yitirmiştir (Sazyek, 1996: 61, 63, 68). Orhan Veli de Bakanlıktaki uygulamaların anti-demokratik olduğunu ileri sürerek 1947 yılında görevinden istifa etmiş ve İstanbul'a yerleşmiştir (Kanık, 2014: 25).

Şairin sağlığında Varlık, Gençlik, İnkılapçı Gençlik, İnsan, Aile, Ülkü, Küllük, Meydan ve Yaprak dergilerinde şiirleri; Doğuş, Hür, İnkılâpçı Gençlik, İstanbul,

Seçilmiş Hikâyeler Dergisi, Tanin, Ulus, Ülkü, Varlık, Vatan, Yaprak, Yeni İstanbul, Zincirli Hürriyet adlı süreli yayınlarda ise yazıları yayımlanmıştır.

1950 yılında, hayatını idame ettirdiği İstanbul'da çok zor günler geçiren, parasızlıkla boğuşan, sevdiği kadına özlem duyan Orhan Veli; bir haftalığına gittiği, aynı zamanda çocukluk yıllarının geçtiği, gençlik dönemindeki heyecanlarını yaşadığı, Garip hareketinin her aşamasına sahne olan Ankara'da onarım için açılmış bir çukura düşmüştür. Orhan Veli bu kazanın neticesinde beyin kanaması geçirmiş ve 14 Kasım 1950 tarihinde İstanbul'da hayata gözlerini yummuştur (Sazyek, 1996: 72,73).

Orhan Veli'nin sanat anlayışı ilkokul yıllarından itibaren şekillenmeye başlamıştır. Eğitim hayatı boyunca da birçok öğretmeni onu yazmaya teşvik etmiştir. Henüz ilkokulda iken Çocuk Dünyası adlı dergide ilk hikayesi yayımlanmıştır. Ortaokul yıllarında yazı hayatında birlikte yol yürüyeceği Oktay Rifat, lise yıllarında ise Melih Cevdet'le tanışmıştır. Lise döneminin ilk yıllarında edebiyat öğretmeni Ahmet Hamdi Tanpınar, ona öğütler vermiş ve sanatla ilgili düşüncelerinde onu yönlendirmiştir. Böylece onun edebiyata olan ilgisi daha da artmıştır.

Lise yıllarında Melih Cevdet ve Oktay Rifat'la çıkardıkları Sesimiz adlı dergide yazdıkları şiirleri yayımlamışlardır. Orhan Veli ilk şiirlerini aruz veznini kullanarak yazmıştır. Onun edebî yönden gelişimine katkı sağlayan hocası Tanpınar'dan aldığı destekle şiirler yazmanın yanı sıra çeşitli edebî türleri de denemiştir. Şiir ve hikâye yazmanın yanında tiyatroya da meraklı olan Orhan Veli, lise yıllarında hem piyes yazmış hem de piyesin sahneye konulmasında görev almıştır. Bu konuyla ilgili kardeşi Adnan Veli, Orhan Veli'nin henüz 16-17 yaşlarında iken kendi kaleminden çıkan Doktor İhsan adlı piyesi sahneye koyduğunu zikreder (Kanık, 1953:10).

Hayatta iken altı şiir kitabı çıkardığı bilinmektedir. Bu şiir kitapları sırasıyla; Garip (1941), Vazgeçemediğim (1945), Destan Gibi (1946), Yenisi (1947) ve Karşı (1949), Nasrettin Hoca Hikayeleri (1949) adlı kitaplardır. Orhan Veli Kanık, şiir dışında La Fontaine Masalları'nı tercüme ederek (1948) Türk edebiyatına kazandırmış, bunun yanında Nasrettin Hoca'nın hikâyelerini şiirleştirerek

yayımlamıştır (1949) (Bezirci, 1972: 11). Şairin yazı ve şiirleri ölümünden sonra ayrı kitaplar hâlinde yayımlanmıştır (Tatçı, Kurnaz, 2014: 12).

Orhan Veli ayrıca Fransızca'dan çeşiti edebî eserleri de Türkçeye kazandırmıştır. Şiir, tiyatro ve hikâye çevirileri yapmıştır. Onun şiir çevirileri La Fontaine Masalları, Fransız Şiir Antolojisi ve Batıdan Şiirler adıyla yayımlanmıştır. Alfred de Musset'den Bir Kapı Ya Açık Durmalı Ya Kapalı, Barberina; Molier'den Scapen'in Dolapları, Sicilyalı Yahut Resimli Muhabbet, Tartuffe ve Versailles Tuluatı; Alain Rene Lesage'den Turcaret; Jean Paul Sartre'dan Saygılı Yosma ve Jean Anouilh'den Antigone adlı tiyatro eserlerini tercüme etmiştir. Bunun yanısıra Erol Güneş ile birlikte Gogol'dan Üç Hikaye ve Charles Lamb'den Hamlet ve Venedikli Tacir adlı hikaye kitaplarının çevirisini yapmıştır (Tatçı, Kurnaz, 2014: 12-13). Şairin Turgenyev'den El Kapisında adlı başka bir çevirisi bulunmaktadır. Bu çeviriler onun batı edebiyatına yakın ilgi duyduğunu ve onlardan yararlandığını göstermektedir.

Türk şiirinde önemli bir yere sahip olan Garip adlı kitabın ilk baskısının ön kapağında başta “Orhan Veli”, ortaya doğru “Garip” altta da “1941” yazılmıştır. Üçüncü sayfada kapaktaki yazıların tümü tekrar edilmekle beraber “Garip” yazısının altında on punto daktilo harfleriyle şu sözler eklenmiştir: “ŞİİR HAKKINDA DÜŞÜNCELER VE MELİH CEVDET, OKTAY RİFAT ORHAN VELİ'DEN SEÇİLMİŞ ŞİİRLER”. Sayfanın sonunda yer alan tarihinin altına ise “İstanbul Resimli Ay Matbaası T.L. Şirketi” yazısı bulunmaktadır (Fuat, 2000: 19, 20).

Garip, üç sanatçı adıyla yayımlansa da Orhan Veli tarafından hazırlanmış ve bir ön söz eklenmiştir (Narlı, 2009: 129). Bu duruma istinaden Memet Fuat da Garip'in bir şiir kitabı değil de Orhan Veli'nin şiir üzerine düşüncelerini ifade etmek için hazırladığı bir kitaptan başka bir şey olmadığını ileri sürer (Fuat, 2000: 20). Garip kitabında kapak şeridiyle çıkan “Bu kitap sizi alışılmış şeylerden şüpheye davet edecektir.” cümlesinin okuyucuda beklenen etkiyi yaptığı ve bu şairlerin de Türk şiirinde bir çığır açtığı söylenebilir. Kitapta alfabetik sıraya göre Melih Cevdet Anday'ın on altı, Oktay Rifat'ın yirmi bir ve Orhan Veli Kanık'ın yirmi dört şiiri yer almaktadır (Sazyek, 1996: 59). Bu rakamlardan da anlaşılacağı üzere, Garip adlı kitabın yayımlanmasında Orhan Veli'nin şiir emeği diğer iki arkadaşına göre daha çoktur.

Orhan Veli'nin ölümünden sonra Asım Bezirci tarafından derlenen Bütün Şiirleri adlı eserde sanatçının hayatı boyunca kaleme aldığı basılmış veya basılmamış şiirleri yer almaktadır. Tez çalışmasında da referans alınan bu eserde Asım Bezirci, Orhan Veli'nin bütün şiirlerini bir arada toplamıştır. Kitapta sırasıyla Orhan Veli'nin kitaplarına girmeyen şiirleri, yayımlanmış eserleri ve son şiirleri bulunmaktadır. Kitaplara girmeyen şiirleri “eski biçimli olanlar” ile “yeni biçimli olanlar” diye iki bölümde toplanmıştır. Daha sonra sırasıyla Garip'te yer alan şiirleri, Netice, Vazgeçemediğim, Destan Gibi, Yenisi, Karşı ve Son Şiirler başlıkları yer almıştır. Orhan Veli'nin eserlerine almış olduğu şiirlerinin altında yazılış ile yayımlanış tarihleri ayrıca basıldığı dergi veya gazetenin adı bulunmaktadır. Sanatçının kitaplarına girmeyen şiirlerinin altında ise yazıldığı ay ve yıl ile yayın organının adı ve tarihi konulmuştur. Nasrettin Hoca Hikayeleri manzum hikâye çalışması bu kitaba alınmamıştır.

1951 yılında şairin ölümünden sonra Varlık Yayınları tarafından Yaşar Nabi Nayır editörlüğünde Bütün Şiirleri yayımlanmıştır. 1975 yılında bu kitabın Asım Bezirci'nin bir ön söz ve düzenlemesiyle Bilgi Yayınevi'nden 14. baskısı çıkmıştır. 15. baskısı da aynı yayınevinden çıkan bu kitap Can Yayınları'ndan 1982 yılında 16. baskısını yapar. 1987 yılında Adam Yayınları'nın ön sözüyle başka bir derleme yayımlanır. Bu kitapta şairin yaşadığı süre içinde kitap hâlinde çıkmış şiirleri birinci bölümde sunulur. Bu bölüm sonunda kitaplarına girmeyen fakat gerek sağlığında ve gerek ölümünden sonra dergilerde yayımlanan şiirler yer alır. İkinci bölümde ise dergilerde yayımlanan fakat kitaplarına almadığı eski ve yeni biçimli şiirleri, sağlığında yayımlamadığı eski biçimli şiirleri ile sağlığında yayımlamadığı yeni biçimli şiirleri yer almıştır. Yapı Kredi Yayınları ise 2003 yılından itibaren ön söz olmadan Bütün Şiirleri adıyla yayımlamaya başlamıştır.

Orhan Veli'nin yazıları yaşadığı süre içinde bir kitap hâline gelmemiştir. Şairin düz yazıları Varlık Yayınları tarafından birinci basımı 1953'te Nesir Yazıları, ikinci basımı 1969 yılında Denize Doğru adlarıyla yayımlanmıştır. 1975'te Asım Bezirci derlemesiyle Bilgi Yayınevi tarafından Edebiyat Dünyamız adıyla; 1982'de de Can Yayınları tarafından Bütün Yazıları I -Sanat ve Edebiyat Dünyamız, Bütün Yazıları II-Bindiğimiz Dal adlarıyla yayımlanmıştır. Şairin bütün yazıları 1992 yılında bu kez

de Adam Yayınları tarafından yayınevi ön sözü ile yayımlanmıştır. Şairin düz yazıları Yapı Kredi Yayınları tarafından 2003 yılında Şairin İşi / Yazılar, Konuşmalar adıyla ayrıca yayımlanmıştır.

Şairin Melih Cevdet ve Oktay Rifat'la birlikte Şevket Rado'ya yazdığı mektuplar Şevket Rado'ya Mektuplar adıyla 2002 yılında sahaf Nedret İşli tarafından bulunmuş, M. Sabri Koz editörlüğünde Yapı Kredi Yayınları tarafından ilk defa basılmıştır. Orhan Veli'nin Nahit Fıratlı'ya yazdığı mektuplar Yalnız Seni Arıyorum adıyla 2014 yılında aynı yayınevi tarafından basılmıştır. Bu mektuplarda şairin özel hayatına dair hususlara ulaşılabilir.

Beni Bu Güzel Havalarda Mahvetti adıyla Yapı Kredi Yayınları tarafından 2012 yılında şairin kendi sesinden şiirler (22 şiir) bir kitap ve CD ekiyle yayımlanmıştır. Kayıtların bir yılbaşı akşamı plağa kaydedildiği belirtilmektedir. Kitabın sonunda şairin Karagöz oynatması ve biyografisi yer almaktadır.

2.3. Orhan Veli Kanık'ın Sanat Anlayışı

Çünkü körolası sanatın ne ölçüsü var, ne de tartısı. Şu şiir beş okka güzel, öteki yarım derece fena, şu münekkit üç metre anlıyor, öteki iki santim noksan anlıyor, diyemiyorsun.

Ama biz, gerçek şiirin ölçüsünü arıyoruz. Vezin yok, kafiye yok, teşbih yok, istiare yok; demek ki şiir yok, diyenin değil, vezin var, kafiye var, mecaz var, mübalağa var, teşbih var, hepsi var; fakat şiir nerede? diyecek olanın ölçüsünü. (Kanık, 1995: 60-61).

Orhan Veli'ye göre sanatın bir ölçü ve tartısı yoktur. Lakin şiirin gerçek ölçüsünü aradığını ifade etmektedir. Vezin ve kafiye gibi ölçüler ile insanı hayal zenginliğine götüren edebî sanatların da bulunduğu bir metinde şiirin nerede olduğunu sormaktadır. Bu soru, metni şiir yapan şeyi açıklamamakta ve kullanılan unsurların şiiri meydana getiremeyeceğini söylemektedir. Şair eski şiir anlayışına karşı çıkmaktadır.

Dilin kültürle münasebetinin farkında olan Orhan Veli, edebiyatta bir 'sabık dönem' söylemi geliştirerek eskiyi mahkum etmektedir. Eskilerin zevkini "sıkıcı ve

bunaltıcı” olarak nitelemekte ve onlara dair her şeyi unutmak ve atmak gerektiğini söylemektedir. Hatta “mümkün olsa da, şiir yazarken bu kelimelerle düşünmek lazımdır diye yaratıcı faaliyetimizi tahdit eden lisanı bile atsak.” (Kanık, 1995: 295) diyerek dilin daha doğrusu kültürün kendisine hücum etmektedir. Orhan Veli’nin bu görüşü ile Yakup Kadri’nin Edebiyat Buhranına Dair adlı makalede önerdikleri (Yakup Kadri, 1932: 29) örtüşmektedir. Orhan Veli’nin Yakup Kadri’nin önerilerini okuduğu ve bu konuyu benimsediği anlaşılmaktadır.

Orhan Veli’nin temel tezi çağın değişmesiyle sanatın da değişeceği yönündedir. Cumhuriyet rejimini kuranlar ideolojik olarak da batıcıydı (Yetkin, 1983: 138). Yeni rejimi savunan aydınlar bu ideolojiyi desteklemek için sanat icrasına giriştiler. Garip şiir anlayışı da batı şiirini örnek alarak yeni bir poetika oluşturdu. Türk şiirinin batı şiirinden geri olduğuna inanan Orhan Veli, batı şiiri seviyesine ulaşmak için çalıştıklarını belirtmiştir (Kanık, 1995: 75). O ve arkadaşları eski şiiri terkederken kendilerine batıdan örnekler buldular. Sürrealistleri örnek aldılar ise de hareket noktalarının farklılığından dolayı kendilerine sürrealist denilmesine karşı çıktılar. Sürrealistler bilinçaltını hareket noktası kabul ederken Garip’in hareket noktası halk şiiri olmuştur (Kanık, 1995: 287-288).

Orhan Veli, şiirin diğer sanatlarla iç içe geçmesine ve bu sanatların birbirine tedahül etmesine karşıdır. Resmin renk, müziğin ses ve şiirin de manadan ibaret olması gerektiğini savunmaktadır. Sanatların birbirine tedahül etmesini bir hile ve acziyet olduğunu düşünmektedir (Kanık, 1995: 301).

Orhan Veli’ye göre Divan şiiri müreffeh sınıflara hitap etmekteydi. Yeni dönemde bu sınıflar ortadan kalkmıştır. Şiir, yönünü küçük burjuvazi ve proleteriyaya çevirmek zorundadır (Kanık, 1995: 297). Proleteryanın şiire dahil edilmesi sebebiyle Orhan Veli Marksist sanat anlayışına yakın durmaktadır. “Bugünkü dünyayı dolduran insanlar yaşamak hakkını mütemadi bir didişmenin sonunda buluyorlar. Her şey gibi, şiir de onların hakkıdır, onların zevkine hitap edecektir.” (Kanık, 2021: 56). Orhan Veli’nin sanat anlayışında şiir sürekli çalışıp didinerek yaşama hakkı elde edebilen insanlar için yazılmalıdır.

Divan şiirinde edebî sanatların bir araya gelmesiyle meydana gelecek bir hayal zenginliğinin sanatı ve beşeriyeti tatmin edemeyeceğini söyler. Orhan Veli şiirde hayal zenginliğine karşıdır. “Teşbih, istiare, mübalâğa ve bunların bir araya gelmesinden meydana çıkacak bir hayal zenginliği, ümit ederim ki, tarihin aç gözünü artık doyurmuştur.” (Kanık, 2021: 55).

Divan şiirinin kendi çağına hitap eden yönüyle güçlü bir şiir olduğunu kabul eden Orhan Veli, bu şiirin yaşanan çağın şiiri olmadığını ileri sürer. Şeyh Galip’ten sonra Divan şiirinin devrini tamamladığını, Tanzimat döneminden itibaren Garip’e kadar şiir yazılmadığını söyler. “Bence Şeyh Galip’ten beri bir asır zürriyetsiz kalmış olan Türk şiiri ancak Yahya Kemal’le yeniden devama başladı.” Orhan Veli bir taraftan Divan şiirinin üzerinde durduğu temelleri yıkarken diğer taraftan aynı temeller üzerinde yükselen Yahya Kemal şiirinin devamı olduklarını belirtmektedir (Kanık, 1995: 303). Yahya Kemal şiiri ile Garip şiiri halk dilini kullanması yönüyle benzerliğe sahip olduğundan böyle bir açıklama yaptığı anlaşılmaktadır.

Orhan Veli Tanzimat şairlerinin şiirden başka meselelerle ilgilendiklerini, önceki şairler gibi olmadıklarını söyler. “Şiire birtakım şiir dışı meseleler girince şiir ortadan kaybolmuş, yani Tanzimat’tan sonra gelen şairler, kendilerinden önceliklere nazaran daha yeni işlerle uğraşmışlar ama kendilerinden öncekiler gibi şair olamamışlar.” (Kanık, 1995: 327).

Orhan Veli, kendi şiirini mütereddi bulan eleştirilere cevap verirken batı sanatından da örnekler verir. Söylendiğine göre batıda modern sanat denilen şeyin devri bitmiş, herkes işin künhünü anlamış diyenlere karşı modern sanatkârların Fransız milliyetçiliği hususundaki söylemlerine dikkati çeker:

Hürriyetten, kurtuluştan, Fransızlık şuurundan bahseden bu şiirler kimlerin eserleri biliyor musunuz? Paul Eluard’ın, Jean Emmanuel’in, Supervielle’in, Aragon’un vs... Bu şiirleri, aynı şairlerin yurdumuza gelen kitaplarında da okuyabiliriz. Ben bir çoğunu okudum. Supervielle’in “Les Poemes de la France Malheureuse” adlı kitabını okurken heyecandan tüylerim diken diken oldu. Halbuki ben bir Türk’üm. Aynı şeyleri bir de Fransızların okuduğunu düşünün. Kim bilir neler duyacaklar.

Zavallı Fransa! Nedir senin halin? Kurtuluşun kala kala bu üç beş sapık şaire, bu mütereddi temayüllerin ortaya çıkaracakları üç beş zavallı şiire mi kaldı? Nerede eski vatansever şairlerin? (Kanık, 1995: 288-289).

Zamanın şiir anlayışına, şiir yazma biçimlerine, eski şiire, eski şiirdeki hayal zenginliğine ve hatta bunları temin eden lisanın kendisine bile karşı çıkararak hepsinin bir çırpıda atılmasını önerir. Bunun yanında şiir için doğru kabul edilebilecek olumlu herhangi bir şey söylemeye uzak durmaya çalışır. Ona göre şiirin kurucu unsuru söz sanatı olup, gerçeğe birleşerek hakiki şiiri oluşturacaktır. Basitlik ve ibtidailik sanat eserine hakiki güzelliği getirir. Bu güzellik ise iyi sanatkar tarafından taklit edilerek işlenmelidir (Kanık, 2021: 64).

Garip poetikasında Orhan Veli, şiirin bir söz sanatı olduğunu ve manadan ibaret bulunduğunu belirttikten sonra mananın da insanın duyularına değil kafasına hitap etmesi gerektiğini savunur (Kanık, 2021: 59). Bu görüş Fransız şairi Paul Eluard'dan mülhem bir görüştür. Eluard “bir gün gelecek, o; sadece kafa ile okunacak, edebiyat da böylece yeni bir hayata kavuşacak” demiştir (Kanık, 2021: 61).

Orhan Veli ve arkadaşları batı edebiyatını okumakta ve takip etmekteydiler. Özellikle Sürrealistlerden etkilendiklerini açıkça belirtmek ihtiyacı da duymakla birlikte ayrıldıkları yönün farklı olduğunu da ifade etmişlerdir. Şair, varoluşçulukla ilişkisini 1948 yılında yazmış olduğu bir yazıda belirtir. Onlarla edebiyatta yöntem bakımından ortak bir yol izlediklerini söyler (Kanık, 1995: 181). Orhan Veli'nin şiirlerinde varoluşçuluğa hamledilebilecek bazı ortak yaklaşımların sebebinin bu etki olduğu düşünülmektedir.

Varoluşçulukla ilgili tercüme ilk olarak 1946 yılında Orhan Veli Kanık'ın da dahil olduğu Millî Eğitim Bakanlığı tarafından yayımlanan Tercüme dergisinde yapılmıştır. Sabahattin Eyüboğlu, Jean Paul Sartre'ın Temps Modernes dergisinde yayımlanan bir yazısını tercüme etmiştir (Sartre, 1985: 17). Özellikle Fransız yazarların eserlerini tercüme eden Orhan Veli'nin Fransa'daki savaş sonrası fikir hareketlerini takip etmediği söylenemez. Nitekim o da Sartre'dan 1946 yılında Saygılı Yosma'yı çevirmiştir (Tatçı, Kurnaz, 2014: 13).

Asım Bezirci, Orhan Veli'nin şiirlerindeki bunalım ifade eden dizelerin varoluşçular gibi felsefi bir kaynakla ilişkili olmadığını belirtir. Ona göre bunalımın sebebi, sevmediği, değerlerini paylaşmadığı bir toplum içinde yaşamak zorunda olmasıdır (Bezirci, 1972: 62).

2.4. Orhan Veli Kanık'ın Var Olma Meselesi

Lozan Sulh Muahedesi'nin imzalanmasından önce yapılan 28 Haziran 1923 seçimi ile Büyük Millet Meclisi yenilenir. Teşkilât-ı Esasiye'ye uygun olmadığı gerekçesiyle muhalif İkinci Grup seçimi protesto eder. Oluşturulan bu Meclis'e sadece bir muhalif mebus seçilir. Lozan Sulh Muahedesi ve Cumhuriyet'in ilanı bu Meclis tarafından onaylanır (Kürkçüoğlu, 1989: 121). Muhalefetin ihtilafı bir seçimle ortadan kaldırıldığı yeni Meclis tek parti iktidarını pekiştiren Takrir-i Sükûn Kanunu da onaylayacaktır (Resmî Ceride, 1341: 6). Hükümete geniş yetkiler veren Takrir-i Sükûn Kanunu Türkiye'de meydana gelen huzursuzlukları ortadan kaldırmak üzere kabul edilmiştir.

Cumhuriyet'in ilk döneminde yapılan inkılapların ve çıkarılan kanunların halk nezdinde taraftar bulamaması rejimin devamı için bir mesele olarak değerlendirilmiştir. Cumhuriyet rejimi, inkılapları yaparak yapısal bir değişime imza atmıştır. Eski hayatın temellerini de ortadan kaldıran bu inkılapların sonuçta yeni bir kültür oluşturması amaçlanmıştır. Halkın rejimi kabullenmesi ve onunla bağ kurması istenmiştir. Bu amaçla rejime yakın duran aydınlar, adına inkılap edebiyatı dedikleri bir geleneği oluşturmaya çalışmışlardır. Halkın yeni hayat tarzını ve edebî zevkini inkılap edebiyatıyla bulacağı ümit edilmiştir.

Bu edebiyatın nitelikleri üzerinde 1927'den itibaren bazı dergilerde fikir belirten aydınların olduğu görülür. Bu dergilerden birisi Cumhuriyet'in onuncu yılında neşredilmeye başlayan Varlık'tır. Orhan Veli Kanık'ın şiirlerinin yanı sıra yazılarının da yayımlandığı bu dergide dile getirilen fikirlerin bu araştırma açısından yol gösterici olduğu kanaatindeyiz.

Orhan Veli'nin mensubu olduğu Varlık adlı dergisi ilk sayıdan itibaren İnkılap Edebiyatı fikrini amaç edinmesiyle Türk dergicilik tarihinde özel bir yer edinmiştir. Şair, kendi dergisi Yaprak'ı neşredinceye kadar (1949) bu dergiye şiir göndermeye

devam etmiştir. Bu durum şairin Varlık dergisi kadrosunda yer almayı önemseydiğine, derginin amaçlarını ve misyonunu önemli ölçüde sahiplendiğine işaret olarak düşünülebilir.

Orhan Veli, Garip ön sözünde “Bir takım ideolojilerin söylediklerini bilinen kalıplar içine sıkıştırmakta hiçbir yeni ve san’atkârane bir hamle yoktur. Yapıyı temelinden değiştirmelidir.” (Kanık, 2021: 56) diyerek kültürün temelini tamamen değiştirme peşindedir. Davasını sadece şiire ait sanmak doğru bir değerlendirme sayılamaz. Kültürü temelinden değiştirerek şiiri de bu temel üzerine inşa etmek istemektedir. Eleştirilenler Orhan Veli’nin, Nazım Hikmet’in şiirini bilinen kalıplar içine sıkıştırdığını ifade ederek onun bu yolla Marksist sol ile arasına mesafe koyduğunu belirtmektedir (Fuat, 2000: 42). Orhan Veli, “mesele bir sınıfın ihtiyaçlarının müdafaasını yapmak olmayıp sadece zevkini aramak, bulmak ve sanata onu hakim kılmaktır” (Kanık, 2021: 56) diyerek Marksist sola karşı çıkar. Marksist solun davası bu sınıfın ihtiyaçlarının müdafaasını yapmaktır. Nazım Hikmet’le ayrıldıkları en önemli nokta burasıdır. Orhan Veli, proleteriyayı inkılaplar ve Cumhuriyetle buluşturmayı ve bir arada tutmayı istemektedir. Nazım Hikmet ise proleteryanın ihtiyaçlarının müdafaasını yaparak sınıf bilincine sahip muhalif bir zümre yaratmak ve onun üzerinden yeni bir rejim kurmak fikri taşımaktadır. Nazım Hikmet’e 1938 yılında verilen mahkumiyet kararı her ne kadar tartışmalı olsa da “orduyu komünistliğe tahrik” suçlamasına dayandırılmaktaydı (Meriçboyu, 1967: 176).

Orhan Veli’nin dergilerde kaleme aldığı yazılarında dönemin inkılapçı fikirlerine sahip olduğu görülmektedir. Garip ön sözünde dile getirdiği fikirlere Varlık dergisinde yayımlanan yazılarında (1938) yer vermiştir. Şiirde gerçekleştirmek istediği “kültür devrimi” düşüncesidir. İnkılap edebiyatını da buna göre yorumlayarak eskiyi tamamen yıkmak ister (Kanık, 2021: 56). Hayatın içinde yer alan her türlü durum Orhan Veli’de artık yeni toplumsal gerekliliklere göre yaşanacaktır. Mesela eski hayat tarzında gizli tutulan aşk, yeni hayat tarzında herkesin gözü önünde olacaktır. Bilindiği üzere şair, poetikasında yeni şiirin alacağı biçimi bu hayatın gerekliliklerine göre tanzim etmektedir.

Ölümünden sonra yayımlanan Radyoda Alaturka adlı yazıda batıya yönelmenin tek çıkar yol olduğunu ve bunun da eğitimle yapılabileceğini söyler (Kanık, 1995: 276). Yazı, Türk müziğinin radyolarda çalınmasıyla ilgili olmakla birlikte Orhan Veli'nin düşüncesi daha genel bir düşünceyi ifade etmektedir. Sanatçı, radyo yoluyla batılı müzik zevkinin aşılması gerektiğini belirterek radyolarda Türk müziğinin çalınmasını hoş görmediğini söyler. Şair, batıyı her alanda örnek almak fikrindedir. Eskinin gölgesinin üzerinde olduğu fikir, sanat ve edebiyatı kabul etmez. Her alanda gerçekleşecek zihniyet dönüşümünü tavsiye eder. Kendisi de zihniyet dönüşümünü eskiyle bağını kopararak gerçekleştirmiştir. Mesela 1936 yılında yazdığı Zeval adlı şiirde “devri tamam oldu pervanenin/gökten bir beklediğim kalmadı” diyerek dinî inanışının değiştiğini ilan etmiş, 1939 yılında yazdığı Lakırdılarım şiirinde ise “Ne Allah'ın olmasını isterim/ Ne de işimin/ Allah'a kalmasını” diyerek Allah inancıyla ilişkisini sona erdirmiştir. Eski kültüre ait her şeyi ardında bırakarak kendisini yeniden ve yeni bir zihniyetle var etmeye çalışmıştır. Şiirlerinde ve yazdığı yazılarında bunun izlerine rastlanır.

1946 yılında Tercüme Bürosu'ndan ayrıldıktan sonra Marksist sola mensup aydınlarla daha yakın olmuştur. Bu dönemde yazdığı şiirlerde toplumsal konulara eğildiği görülür. Yaprak dergisini çıkardığı dönemde (1949-1950) üç günlük açlık grevine katılarak kısa süre de olsa fiilî bir mücadelenin içinde olmuştur (Kanık, 1995: 251). Görüldüğü gibi Orhan Veli Kanık, fikir mücadelesinin bir tarafı olmuş şiir ve yazılarıyla mücadeleye katılmıştır.

Orhan Veli'nin fikir mücadelesi ile varoluşçu felsefe arasında yakın bir özdeşlik kurulamaz. Varoluşçu felsefeye göre varoluş özden önce gelir. Bu felsefede kişinin varoluşunu gerçekleştirmesi için özgür olması gerekir. Kişi varoluşunu özgür iradesiyle gerçekleştirecektir. İnsan varoluşunu tamamladıktan sonra özünü kendisi var edecektir. Bu süreç “acı çekerek, savaşarak” (Bezirci, 1985: 9) devam eder ve hiç kapanmaz. Oysa Orhan Veli'nin kendini var etme şekli eski gelenek ve anlayışlara karşı çıkıp inkılap edebiyatı ideolojisini benimsemektir. Şair, varoluşçu felsefedeki gibi “acı çekerek, savaşarak” varoluşunu gerçekleştirmez. O, varoluş ilhamını devlet gücünü kullananlardan alır.

Bezirci de şairin şiirlerindeki bunalım ifade eden dizelerin içinde yaşadığı toplumun durumundan rahatsız oluşuyla ilgili olduğunu belirtir (Bezirci, 1972: 62). Bütün şiirleri incelendiğinde sanatçının içinde yaşadığı toplumun inanç dünyasından rahatsız olduğu görülür. Orhan Veli, yaşama hakkını ancak mütemadi bir didişmenin sonunda elde eden kesimlere sempatiyle yaklaşmakta bu kesimler ile inkılapları buluşturmak istemektedir. Bu yolla inkılapları tahkim etmeyi amaçlar. “İhtiyar değirmencinin Allah’a iman etmesi” onu rahatsız eder. Şairin eski hayat anlayışına karşı çıkmasının temelinde varoluşçulara benzer bir amaç bulunmaz. İnkılap edebiyatı amacına uygun hareket eder.

Orhan Veli Kanık’ın şiir anlayışının oluşma aşamasında varoluşçu metinleri okuduğu ve bunları özümseyip şiirlerine yansıttığı düşünülemez. Bezirci, Sartre’in 1940 yılına kadar yazdığı eserlerde ruhbilimci yanının ağır bastığını, bundan sonra Husserl’den uzaklaşarak Nietzsche’ye ve Heidegger’e yaklaştığını ve asıl ününü 1943 yılında yayımladığı Varlık ve Hiçlik adlı eseriyle sağladığını belirtir (Bezirci, 1985: 13). Bu tarihte Orhan Veli Kanık, poetikasını olgunlaştırmış bir şairdir. Sartre’den felsefî anlamda etkilendiğini gösterecek bir metin kaleme almamıştır. Sartre’in eserlerinin şairin ilgi alanına, 1946 yılında Tercüme Dairesi’nde çalışırken girdiği görülmektedir. Aynı yılın mayıs ayında Tercüme Dergisi’nde başta Sartre olmak üzere varoluşçu fizolofların yazdığı metinler Orhan Veli’nin yakın dostu Sabahattin Eyüboğlu, Erol Güney ve O. Peltek tarafından çevrilmiştir. Orhan Veli’nin bu yıl tercüme ettiği J.P. Sartre’a ait Saygılı Yosma adlı tiyatro oyunu ise ölümünden on bir yıl sonra basılmıştır. Şair, 2. Dünya Savaşı’ndan sonra yazdığı bazı şiirlerde varoluş felsefesine yakın durmuş olsa da bu durum onun şiirinin belirleyicisi olmamıştır.

ÜÇÜNCÜ BÖLÜM

DİL, KELİME, TÜR, ANLAM

Kültür ve medeniyetin parçası olan dil kelimelerle var olur. Düşünme yetisine sahip olan insan düşündüklerini kelimeler vasıtasıyla dile getirir. İnsanın insanla etkileşiminde sözler diğer iletişim vasıtalarının önünde yer alır. Sözün ezberlenmesi veya yazılması suretiyle gelecek nesillere aktarılabilmesi onun insan için değerini de ortaya koyar. Yazının ortaya çıkışından günümüze kadar bu konu değerini ve önemini yitirmemiştir.

Düşünceyi anlatma vasıtası olan dilin tarihini insanın yeryüzündeki serüveninin başlangıcına kadar götürmek mümkündür. İnsanı diğer varlıklar karşısında daha üstün kılan onun nesnelere adlandırmasıdır. Bu gücü ile geçmişten günümüze bilgi ve kültürü aktarabilmiştir. Aktarılabilen bilgi ve kültür insanı diğer varlıklar karşısında üstün kılmıştır. İnsanın diğer insanlarla arasındaki üstünlüğü de bugün bilgi ve kültürle açıklanmaktadır.

Anlatım faaliyetlerinden olan sanat ve edebiyat, dil ile vücut bulmuştur. Dil ile etkileşen edebiyat ve sanat düşünceyi de geliştirmektedir. Düşünce, insan zihniyetini etkileyerek ona kimlik ve kişilik kazandırmaktadır. İnsanın kimlik ve kişiliği ile kullandığı dil arasında yakın bir ilişki söz konusudur. Bu durum edebî metinlerde üslubu ortaya çıkarmaya yardımcı olur.

Chomsky, dil ve zihin arasında sıkı bir bağ bulunduğunu; insanın kendisi ve çevresi ile söyledikleri ve düşündükleri arasında bir paralelliğin söz konusu olduğunu ifade etmiştir (Chomsky, 2001: 34-37). Antik dönem filozoflarından günümüze kadar pek çok tanınmış düşünür, düşüncenin dil dolayısıyla kelimeler ile ilişkisine vurgulamıştır.

Kelimeler seslerden oluşur ve dil de bu sesler ile nesnelere arasındaki anlam ilişkisinden meydana gelir. Türkçe’de “e” “ı” “m” “a” sesleri ile “elma” kavramına bir anlam yüklenirken bu aynı durum İngilizcede “a” “p” “p” “ı” “e” sesleri ile karşılanır. Diğer dillerde de nesne aynı olmasına karşılık sesler farklılık arz eder. Saussure, bu ilişkiyi gösteren ve gösterilen kavramları ile izah eder. Gösteren,

seslerden oluşan kelime; gösterilen ise gösterenin amacı olan şeydir. “Göstereni gösterenle birleştiren bağ nedensizdir... Dil göstergesi nedensizdir” (Saussure, 1998: 111).

Kelime, tek başına bir şeyi gösterir ise de bütüncül anlamın ortaya çıkması için cümle içinde yer alması gereklidir. Ancak bazen cümleye de ihtiyaç olmayabilir. Türkçe’de “ışmar” diye ifade edilen şey budur. Yine daha karmaşık olmak üzere siyasetin, modanın veya sporun kendi içinde oluşturduğu sözsüz anlamlardan bahsetmek de mümkündür. Televizyon ekranlarında, internet ortamında veya yazılı görsel medyada buna benzer görsel bir anlamdan söz edilebilir. Sinema dili de anlamı ve duyguyu sözün yanı sıra müzik, renk, hareket, ışık gibi unsurlarla harmanlayarak veren şiirsellik gibi unsurları da bu yapı içinde kullanan bir dildir. Başarılı sinema filmlerinde sinema seyircisi kendisini sahnenin içinde bulur ve verilmek istenen duygunun etkisinde kalır, maksat hasıl olur. Sinema dili bu yönüyle daha karmaşıktır.

Günlük dilde de kelimeler gerçek anlamının dışında kullanılabilir. “Kulak asmak” deyimini gerçekten kulağın bir yere asılmış olmasını ifade etmez. Bu deyim iyice dinlemek anlamına gelir. Şiir dilinde bu türlü deyimler kullanıldığında okuyucu anlamın uzağında kalmaz. Ancak şiir dili sinema dili gibi karmaşık unsurların harmanlanmasıyla kendini var etmeye çalışır. Günlük dilde kullanılan mecazlar okuyucu tarafından anlaşılabilirken, anlamı daha derin ifadelerin anlaşılabilmesi için okuyucu ile şair arasında ortak kültürel bir zeminin varlığı şarttır. Bu durumda şiir halkın malı olmaktan çok seçkin bir zümrenin malı olur. Çünkü bu zümrenin beğenisine hitap etmeye başlamıştır (Akay, 1996: 17). Akay’ın sözünü ettiği “seçkin zümre” şair ile etkileşime giren onun kültürel çevresinde yer alan insanlar olmalıdır. Toplumun herhangi bir kesimi içinde yer alabilen bu zümre, şiiri okurken anlamını kendine göre çoğaltabilir.

Orhan Veli, şiirde yenilik peşindedir. Hatta lisanın kendisini bile atmak mümkün olsa atabilecektir. “Olabilse” sözüyle “şiir yazarken bu kelimelerle düşünmek gerekir” diyerek yaratıcı çalışmalarımızı engelleyen lisanı bile atsak. Ancak böylelikle kendimizi, alışkanlıkların sürüklediği doğal olmayan sapmalardan kurtarmış; kendi özbenliğimize, kendi gerçekliğimize kavuşmuş oluruz” demektedir

(Kanık, 2021: 56). Orhan Veli, dilin sahip olduğu kültürel kökenin farkındadır. Bu kültürel köken ile iyi bir şiir kurulamayacağını düşünmektedir.

Sanatçı, gerçek bir şiirin peşinde olduğunu iddia etmekte ve dili olabildiğince gerçek anlamı ile kullanmaya çalışmaktadır. Şiire karşı ideolojik bir tutum takınırken Türkçenin sahip olduğu kültürel zenginliklerden de uzak durmaktadır. Yeni Türkiye Cumhuriyeti'nin ilk yıllarında yapılan ve şairin de bizzat şahit olduğu dil devrimine sahip çıkma durumudur. Dil devrimine sadece bir kelime ayıklama ameliyesi olarak bakılamaz. Aynı zamanda geleneksel kültür unsurlarının ayıklanma ameliyesidir. Türkiye yönünü batıya çevirirken eski olan ne varsa onları kendine bir yük olarak görmektedir. Garipçiler bu devrimin şiir alanındaki temsilcileridir.

Bir hâdise dizisini anlatma türündeki yazılarda her birim kendinden önce geleni varsayıp kendinden sonra gelene bağlanmaktadır. Taşdığı özellikten dolayı bu tür metinlerin başka kelimelerle yeniden anlatılması mümkündür. Oysa şiir türü bir anlatı metni olmadığından özetlenemez, kelimelerin yerleri değiştirilemez. Bu durum şiirde dilsel birimler arasında çizgisel herhangi bir ilişki olmadığına delâlettir (Kıran, 2005: 19). Şiirde vazgeçilemez olan ses ve anlam arasındaki ilişkidir. Fransız sanatçı Valery, şiirde ses ve anlamın birbirinden ayrı düşünülmemeyeceğini belirterek şiiri ses ve anlam arasında uzun bir kararsızlık şeklinde niteler (Şişman, 2018: 118).

Bu çalışma bir hâdise dizisini anlatan yazıları değil Orhan Veli'nin şiirlerini incelemeye dayalıdır. Bundan dolayı şiirler incelenirken anlamın göz ardı edilip sadece sıklık listeleri ile bir değerlendirme yapmanın doğru bir yaklaşım olamayacağı kanaatine varıldı. Orhan Veli'nin şiirlerinde kullandığı kelimeler metin içindeki mısra veya bölüm içinde gösterilerek buradaki anlamları tespit edilmiştir. Bu yolla sanatçının zihin ve duygu dünyasına ulaşılarak üslubuyla ilgili çıkarımlarda bulunulmuştur.

3.1. Fiiller

Dilde hareketi sağlayan asıl unsur olan fiiller, isimler gibi anlam yükü taşıyan kelimelerdir. Dilin söz varlığında bulunan kelimeleri biçim bilgisi ve söz dizimi ölçütleri yanında anlama dayalı olarak da sınıflandırmak mümkündür. İsimler herhangi bir nesneyi; fiiller ise hareketi karşılamaktadır.

Korkmaz, fiilleri varlıkların ve kavramların hareketlerine bağılı oluş, kılış ve durumlar olarak tanımlamaktadır (Korkmaz, 2003: 527).

İnsan, duygu ve düşüncelerini kelimeleri kullanarak anlatır. Anlatım belirli bir işleyiş mantığı kurularak yapılır. Sevinç, heyecan, üzüntü veya korku anında insanlar duygularını ifade etmekte zorlanırlar. Bu durumda anlatıma, anlamı olmayan çığlık, kahkaha atma, ağlama gibi duygu halleri katılır. Kişi, bu duygu hallerinden sıyrılarak meramını ifade edebilecek cümle kurduğunda anlam hasıl olur. Çığlığın insanın acı çektiğine işaret etmesi için fiille ifade edilmesi gerektiğini söyleyen Foucault, “acı” ifadesinin çığlık olmaktan çıkıp “boğuluyorum” şekline döndüğünde anlamlı hale geldiğini dile getirir (Foucault, 2001, 148).

Dilde fiillerin çoğunluğu anlam taşıırken bazılarının anlamı bulunmamaktadır. Anlamı bulunmayan bu fiiller isim veya isim soylu bir kelime ile birleşerek anlam kazanır. Anlam yükü taşıyan fiiller esas fiiller, kendinden önce bir isimle yardımcı unsur olarak birleşerek cümlede değışirek vazifede kullanılanlar ise yardımcı fiiller adını almaktadır. Çalışmada esas fiiller üzerinde durulmuştur. Verilen tablolarda yer alan mısralar yayımlanış tarihine göre sıralanmıştır.

3.2. Fiillerde Sıklık

Bir şairin veya yazarın üslubunu belirleyen onun zihin dünyasıdır. Zihin dünyası sanatçının yaşama tarzını, hayata bakışını, şahsiyetini, karakterini, ötekine ve diğere varlıklara karşı düşüncelerini, yaklaşımlarını, hırslarını, niyetlerini ve bilinçaltını belirginleştiren göstergelerdir. Malzemesi dil olan şair veya yazar zihin dünyasında bulunanları dili kullanma biçimiyle, seçtiğı kelimelerle, kelimelerin sıklığıyla ortaya koyar.

Orhan Veli Kanık’ın şiirleri üzerine yapılan çalışmada yaklaşık 1030 fiil kullanıldığı tespit edildi. Bu fiiller Ek-1 Fiil Sıklık Listesi başlığı ile ekler bölümünde ana köke göre listelenerek sıklık sayıları 4’e kadar olanlar belirtilmiştir. Bu fiiller, kullanım sıklığına göre en çoktan en aza doğru sıralanmıştır. Tespit edilen fiillerin sıklık sayısı 20’ye kadar olan ve en sık kullanılan ilk 12’si dikkate alınmıştır. Fakat ilk 12 içinde yer alan fiillere anlam bakımından akraba olanlar kendi içinde ayrıca tasnife

tabii tutulmuş, şairin zihin dünyasında var olanları eksik değerlendirmemek için incelemeye dahil edilmiştir.

Orhan Veli'nin şiirlerinde isimlerden sonra en çok fiillerin kullanımı söz konusudur. Bu fiiller anlam açısından değerlendirildiğinde şairin harekete dönük fiillerdeki tercihinin baskın olduğu göze çarpar. Bunun ardından sırasıyla ağız kaynaklı veya kulağa hitap eden, faili göz olan ve zihni faaliyete dönük fiiller kullanılmıştır. Şairin kullandığı fiillere bakıldığında dışa dönük bir kişiliğe sahip olduğu anlaşılmaktadır. Dışa dönüklük açık mekânlarda bulunma ve orada hareket etmeyi ifade eder. Orhan Veli'nin yalnızlığını ifade eden şiirlerine rastlanmakla birlikte bunlar sınırlıdır.

Fiil Ana Kökü	Sayı
gel-	50
ol-	40
bil-	33
geç-	33
gör-	33
de-	27
git-	26
çık-	25
söyle-	24
bak-	23
düşün-	21
dinle-	20

Tablo 1 Sık Kullanılan Fiiller ve Kullanım Sayıları

İncelemeye alınan sıklık sayısı 20'ye kadar olan ilk 12 fiil yukarıdaki listede belirtilmiştir. Bu fiiller anlam yakınlığı bakımından; hareket fiilleri (gel-, git-, dön-, /ol-/ geç-, dur-, koş-, ak-/ çık-, gir-, in-), ağızdan neşet eden veya kulağa hitap eden fiiller (de-, söyle-, konuş-, dinle-), faili göz olan fiiller (gör-, bak-) ve zihnî faaliyete dönük fiiller (bil-, düşün-, anla-) olarak sınıflandırılmıştır. Fiil kümeleri yukarıdaki listede bulunmayan ancak akraba olan fiillerden de eklenmiştir. Bir yerden başka bir yere intikali sağlayan hareket fiillerinde genel olarak ayaklar marifetiyle icra edilenler öne çıkmaktadır. Araştırmada ilk 12 fiil ve bunlarla akrabalığı bulunan fiiller anlamlarına göre incelenmiştir.

3.2.1. “gel-”, “git-” ve “dön-” Fiilleri

İnsanoğlunun sıkça icra ettiği “gel-” ve “git-” fiilleri durağanlığa karşı hareketin ifadesidir. Türkçe Sözlük’te “gel-” fiilinin geniş bir anlam yelpazesine sahip olduğu görülmektedir. “gel-” fiiline sözlükte “daha yakın bir yere varmak; duyulmak; bir yere gitmek, , varmak; geriye dönmek; oturmaya, ziyarete gitmek; isabet etmek; belli bir zamana ulaşmak; bir yere her zaman gitmek; daha önce üzerinde durulmuş olan bir konuya yeniden dönmek; ortaya çıkmak, doğmak; akmak; isteği hissetmek, hissedilir olmak; erişmek, çıkmak, yönelmek, getirilmek, hatırlamak ” (Türkçe Sözlük, 2005: 743, 744) vb. anlamları verildiği görülmektedir.

Türkçe’de “git-” fiilinin de tıpkı “gel-” gibi anlam yelpazesi geniştir. Yirmiden fazla anlamı olan “git-” fiilinin ilk beş anlamı “bir yere doğru yönelmek; bir yerden veya bir işten ayrılmak; çıkmak, ulaşmak; belli bir amaçla bir yere devam etmek veya bir işle uğraşmak; sürmek, devam etmek” (Türkçe Sözlük, 2005: 764) şeklindedir.

Hareket anlamı taşıyan “gel-” fiilinin gerçekleştiği yerde “git-” fiili de gerçekleşiyor demektir. Hâlbuki hareket bildiren bu iki fiile bakıldığı zaman ilk anda aralarında zıtlık algılansa da zıtlıktan ziyade bir iç içelikten söz etmek daha doğru olacaktır. İki nokta arasında kat edilecek bir mesafe söz konusu olduğunda kalkış noktasından bakıldığında “git-” fiili, varış noktasından bakıldığında ise “gel-” fiili icra edilecektir (Balcı, 2015: 41). Bir hareketin iki farklı noktadan görünüşü iki farklı fiille ifade edildiğinde hareketin iç içelik taşıdığı anlaşılmaktadır. Ancak bu iki fiilin zaman zaman iç içelik göstergesinin yanında zıtlığı ifade ettiği de belirtilmelidir. Şairin şiirlerinde bu iki fiilin zıtlıktan ziyade iç içeliklerinden söz edilebilir. Zıtlık ve iç içelik ifade eden kullanımlar aşağıdaki tabloda görülmektedir. Tabloda yer alan son beş kullanım zıtlık ifade eden cümlelerdir.

Orhan Veli’nin şiirlerinde karşılaşılan fiillerdeki kullanım sıklığına bakıldığında 50 “gel-” fiili içinde 4’ü olumsuz; 26 “git-” fiili içinde ise olumsuz kullanım bulunmamaktadır. “gel-” fiilinin en sık kullanıldığı zaman “geniş zaman”dır (17 kez). Orhan Veli’nin şiirlerinde “gel-” fiilinin en sık kullanıldığı diğer kipler sırasıyla şöyledir: Şimdiki zaman (9 kez), emir kipi (8 kez), bilinen geçmiş zaman (5 kez), gelecek zaman (4 kez), şart kipi (3 kez), öğrenilen geçmiş zaman, geçmiş zaman,

istek kipi ve bilinen geçmiş zamanın şartı (1'er kez). “gel-” fiilinin en sık kullanıldığı şahıs ise 3. teklik şahıstır (35 kez). Daha sonra (8 kez) kullanılan 2. teklik şahıs, (4 kez) kullanılan 1. teklik şahıs, (2 kez) kullanılan 1. çokluk şahıs ve (1 kez) kullanılan 3. çokluk şahıs gelmektedir.

Dize	Zaman-Kip/Şahıs
Eski günler geri mi gelecek?	gelecek zaman kipi, 3. teklik şahıs
Geldi yolunu gözlediğim yâr.	geçmiş zaman kipi, 3. teklik şahıs
Gelse altın ışıklı bir yaz	şart kipi, 3. teklik şahıs
Geldi medar ellerinden beklediğim haber	görülen geçmiş zaman kipi, 3. teklik şahıs
Takunya sesleri gelir evlerden,	geniş zaman kipi, 3. teklik şahıs
Hepsi burada buluşmaya gelir, akşam;	geniş zaman kipi, 3. teklik şahıs
Canan ki Degüstasyon'a gelmez	geniş zaman kipi, 3. teklik şahıs
Balıkpazarı'na hiç gelmez.	geniş zaman kipi, 3. teklik şahıs
Doğru İstanbul'a gelirim.	geniş zaman kipi, 1. teklik şahıs
Ve ay gelir, kuşlar nereye giderse...	geniş zaman kipi, 3. teklik şahıs
Çalışarak mı geliyor gemide?	şimdiki zaman kipi, 3. teklik şahıs
Belki de hepsi geri gelecek	gelecek zaman kipi, 3. teklik şahıs
Tramvay sesleri geliyor	şimdiki zaman kipi, 3. teklik şahıs
Deniz kokusu geliyor uzaktan.	şimdiki zaman kipi, 3. teklik şahıs
Baktıkça ağlamak geliyor içimden.	şimdiki zaman kipi, 3. teklik şahıs
Ne çıkar bahar geldiyse?	görülen geçmiş zaman kipinin şartı, 3. teklik şahıs
Öyle bir havada gel ki,	emir kipi, 2. teklik şahıs
Bahar gelmiş.	öğrenilen geçmiş zaman kipi, 3. teklik şahıs
İnadına gel,	emir kipi, 2. teklik şahıs
Çorbam geldi, sıcak sıcak;	görülen geçmiş zaman kipi, 3. teklik şahıs
Kamyon geldi kapımıza dayandı.	görülen geçmiş zaman kipi, 3. teklik şahıs
Kalktım, buraya geldim.	görülen geçmiş zaman kipi, 1. teklik şahıs
Savulun geliyorum, hey Bolu beyleri!	şimdiki zaman kipi, 1. teklik şahıs
Ses gelir, inceden ince:	geniş zaman kipi, 3. teklik şahıs
İnsanın şair olup şiir söyleyeceği geliyor:	şimdiki zaman kipi, 3. teklik şahıs
Şimâl rüzgârları gelecek uzaktan.	gelecek zaman kipi, 3. teklik şahıs
«İki elin kanda olsa gel» diyor	emir kipi, 2. teklik şahıs
Gel benim canımın içi, gel yanıma;	emir kipi, 2. teklik şahıs
Gel benim canımın içi, gel yanıma;	emir kipi, 2. teklik şahıs
Gel,	emir kipi, 2. teklik şahıs

Gel benim altın dişlim;	emir kipi, 2. teklik şahıs
Mantar topuklum, bobsitilim, gel.	emir kipi, 2. teklik şahıs
Mektuplar gelir adreslerine: teşhis sanatı	geniş zaman kipi, 3. teklik şahıs
Çekiç sesleri geliyor doklardan	şimdiki zaman kipi, 3. teklik şahıs
Deniz gelecek eline pul pul;	gelecek zaman kipi, 3. teklik şahıs
Ne iş güç gelir aklıma, ne yoksulluğum.	geniş zaman kipi, 3. teklik şahıs
Çişim gelmese dersin,	şart kipi, 3. teklik şahıs
Uykum gelmese dersin;	şart kipi, 3. teklik şahıs
İstanbul'dan ayva da gelir, nar gelir,	geniş zaman kipi, 3. teklik şahıs
İstanbul'dan ayva da gelir, nar gelir,	geniş zaman kipi, 3. teklik şahıs
Döndüm baktım, bir edalı yâr gelir,	geniş zaman kipi, 3. teklik şahıs
Gün aşırı alacaklılar gelir.	geniş zaman kipi, 3. teklik şahıs
Beşinciye geçip altıncıya geldim.	görülen geçmiş zaman kipi, 1. teklik şahıs
Geceleri odama gelir.	geniş zaman kipi, 3. teklik şahıs
Gelelim sonuncuya.	istek kipi, 1. çokluk şahıs
Binlerce insan gelir gider sokaklarında	geniş zaman kipi, 3. teklik şahıs
Hâlâ gidip geliyorlar.	şimdiki zaman kipi, 3. çokluk şahıs
Kadehlerin biri gelir, biri gider	geniş zaman kipi, 3. teklik şahıs
Sabah akşam gider gider geliriz.	geniş zaman kipi, 1. çokluk şahıs
Gidip gidip gelmede aynı his.	şimdiki zaman kipi, 3. teklik şahıs

Tablo 2 “gel-” Fiilinin Zaman-Kip/Şahıs Kullanımı

Hareket bildiren “**gel-**” fiili öznenin muhataplarına göre yönünü belirler. Orhan Veli'nin kullandığı fiiller arasında sıklık derecesine göre “**gel-**” ilk sırayı almaktadır. “**gel-**” fiilinin ağırlıklı kullanımları hareketi, bazıları ise hareketsizliği ifade eder.

Hareket ifade eden ve bir yere varmak anlamı taşıyan “**gel-**” fiilinde failin ağırlıklı kadın olduğu görülmektedir. Orhan Veli'de kadın kısıklanmış bir sevgili olmaktan öte cinselliği ile ön planda gösterilir.

Geçmiş kültürde kadın ve erkek arasındaki ilişkiler genellikle gizli tutulmaktaydı. Bu ilişkinin aşıkare yaşanması hususu yeni dönemin bir özelliği olarak düşünülmekteydi. Söz şiirinde Orhan Veli, önceden aşk ilişkisi yaşadığı bir kadını “piyasa vakti”² herkesin görebileceği şekilde yanına çağırılmaktadır. Şair bir taraftan

²(Argo) Fuhuş için müşteri beklemek.

kadının güzelliğine bir taraftan da bu yolla elde edeceği cinsel hazza vurgu yapar. Bundan dolayı gündüz vakti dedikodu yapılacağı endişesi taşımadan herkesin girip çıktığı muhallebiciye gelmesini ister. “Dostum değil misin?”, bir soru olmaktan ziyade ilişkinin açıkça yaşanmasını gerekçelendiren bir ifadedir. Şair bu soruya cevap aramamaktadır. “**gel-**” fiilinin emir kipindeki kullanımı amir memur ilişkisinden ziyade kadına olan isteğin dışı vurumu şeklinde değerlendirilmelidir. Şiirde “**gel-**” fiili buyruk işlevindedir.

“Aynada başka güzelsin,
Yatakta başka;
Aldırma söz olur diye;
Tak takıştır,
Sür sürüştür,
İnadına **gel**,
Piyasa vakti,
Muhallebiciye.” (Söz, s. 114)

Altın Dişlim şiirinde hafifmeşrep bir kadın, çalgılara ve gezmelere davet edilmektedir. Ağzında altın dişi, gözünde sürmesi, ondüle saç modeli ve mantar topluklu ayakkabıları; günün modasına uygun Amerikan tarzı bobstil giyinişle diğerlerinden farklı bir tarza sahip bu kadın (Tuvi, 2021: www.avlaremnoz.com. erişim tarihi:05.01.2023)³ fiziki görünüşüyle dikkat çekmektedir. 1940’lı yıllarda Amerikan modası Türkiye’yi etkisi altına almaya başlamıştır. Bobstil giyiniş tarzı Amerikan modasının etkisiyle açıklanmaktadır (Özen, 2020: 951-970). Şair, bobstil giyiniş tarzına sahip olan kadını “gel” tekrarlarıyla yanına çağırılmaktadır. Altın Dişlim’deki çağırış Söz şiirindekinden farklıdır. “**gel-**” fiili bu şiirde buyruktan ziyade daveti ifade eder.

“**Gel** benim canımın içi, **gel** yanıma;
İpek çoraplar alayım sana;
Taksilere bindireyim,
Çalgılara götürüyüm seni.
Gel,
Gel benim altın dişlim;
Sürmelim, ondüle saçlım, yosmam:

³ Bu kadın şairin arkadaşı Erol Güney’in baldızı Rusya Yahudisi Bella Eskenazi’dir.

Mantar topuklum, bopsitilim, **gel**.” (Altın Dişlim, s. 137)

Söz ve Altın Dişlim şiirlerinde gelmesi istenenler kadınlardır. Bu kadınlar her iki şiirde de toplumun genel ahlâk yargılarının dışında; “söz olmasına” aldırmamakta ve kendilerinden “yosma” olarak bahsedilmektedir. Orhan Veli’nin bu kadınlara “gel” diyerek seslenmesi kendisinin de “genel yargılara aykırı” bir tutumu benimsediğinin göstergesidir. Bu tutum Orhan Veli’ye göre aşkın bir teşhir malzemesi olarak kullanımındır. Şair kadınla olan birlikteliği gizlemeye gerek görmemekte ve herkesin gözü önünde yaşamayı istemektedir. Bu tutum, şairin anlayışını ve hayata bakışını ifade etmektedir. Yakup Kadri’nin de geçmişin telakki tarzını tamamıyla terk etmekten kastettiği budur (Yakup Kadri, 1932: 29). Orhan Veli’nin bu tutumu inkılap edebiyatı anlayışıyla bağlantısını ortaya koymaktadır.

Aşk Resmigeçidi adlı şiirde geceleri şairin odasına gelen ve gündelikçi olarak çalışan Luksandra’nın İstanbul’a gelen Rus mültecilerden olduğu düşünülmektedir. 1917 Bolşevik devriminden sonra işgal altındaki İstanbul Rus burjuvazisin göçüne sahne olmuştur. Rus zenginleri bulabildikleri gemilere binerek İstanbul’a gelmişler, dönemin işgal kuvvetleri bunların bir kısmını güneye göndermek istemiş ancak uygun yerin yine İstanbul olduğuna karar vermişlerdi. Çarın etrafında olan ve Rus burjuvazisine mensup bu insanlar İstanbul’da bir ekmek karşılığı kürk ve incilerini feda etmeye başlamışlardı. Bu insanlar Cumhuriyet kurulduktan sonra da İstanbul’da kalmışlar, bir kısmı geçinebilmek için otel ve eğlence sektöründe çalışmaya başlamışlardı (King, 2014: 97-107).

Burada “gel” çağrısının ötesine geçen ve gerçekleşen bir hareket unsuru söz konusudur. Orhan Veli ve kadın sorumluluk almadan ilişki yaşamaktadır. Şairin bu kadının bir zalimin yanında gündelikçi olarak çalışmak zorunda olmasından söz etmesi ona duyduğu acıma hissini bir göstergesi olarak düşünülmektedir.

“İşine bağlı bir kadımdı on birinci,
Hoş, olmasın da ne yapsın,
Bir zalimin yanında gündelikçi.
Adı Luksandra
Geceleri odama **gelir**,
Sabahlara kadar kalır.” (Aşk Resmigeçidi, s. 173)

Tahattur şiiri vesikalı bir kadınla bıçkın bir delikanlının ilişkisini yansıtır (Fuat, 2000: 137). Şiirin kahramanı “alnındaki bıçak yarası” ve “sigara tabakası”na bakarak bu kadını hatırlamaktadır. Şiirde diğer örneklerden farklı olarak çağıran erkek değil, kadındır. Kadın, erkeği yıldırım telgrafı ile yanına çağırılmaktadır. Üstelik bu çağrı “iki elin kanda olsa gel” dizesiyle bir aciliyet ifadesine dönüşmüştür. Bu, fedakârlık çağrısıdır. “gel-” fiili telgraf ile birleştiğinde aradaki mesafenin uzak olduğu düşünülür. “Nasıl unutturum seni ben” dizesi yaşanmış ve unutulmamış bir ilişkiyi çağırır. Kadın, kendisini hâlâ sevdiğini ümit ederek geçmişte onun için fedakârlık yapan erkekten bir istekte daha bulunmaktadır. Kadının “gel” davetine olumlu karşılık verilip verilmediği şiirden anlaşılmamaktadır. Şairin bu hususta okuyucunun muhayyilesini zinde tutmaya çalışması onun üslubunun bir özelliğidir.

“Alnımdaki bıçak yarası
Senin yüzünden;
Tabakam senin yadigârın;
“İki elin kanda olsa gel” diyor
Telgrafın;
Nasıl unutturum seni ben,
Vesikalı yârim?” (Tahattur, s. 137)

Yolculuk şiirinde “gel- ve git-” fiilleri iç içe geçmiş şekilde kullanılmaktadır. Orhan Veli, şiirde “doğru İstanbul’a gelirim” yerine “doğru İstanbul’a giderim” demiş olsaydı söyleyiş gücünden ya da anlamdan hiçbir şey kaybetmezdi. Şair bulunduğu mekândan çıkıp bir başka yere gitme niyetinde bulunmadığını söylemektedir. Fakat böyle bir niyet olsaydı bu hareket unsuru o zaman “doğru” (dosdoğru, hiçbir yöne sapmadan) İstanbul’a şeklinde vurgulanacaktı. Ayrıca sanatçı ya Yolculuk şiirinde olduğu gibi “İstanbul” a gelmektedir ya da Gelirli Şiir’de olduğu gibi “İstanbul” dan hareketle gelinmektedir.

“Yolculuk niyetinde değilim
Fakat böyle bir iş yapmaya kalksam
Doğru İstanbul’a gelirim.
Beni Bebek tramvayında görünce
Ne yaparsın acep?” (Yolculuk, s. 44)

“**gel-**” fiilinin olumsuz anlamda kullanıldığı şiirlerden biri Cânân’dır. Şairin sevgilisi onun çağırıldığı mekâna gelmemektedir. Bu şiir şairin hayat tarzını özetlerken onun gelip gittiği mekânları ve buralara geliş gidiş amacını da ortaya koymaktadır.

“Cânân ki Degüstasyon’a **gelmez**
Balıkpazarı’na hiç **gelmez.**” (Cânân, s.39)

“**gel-**” fiilinin bir yere varmak anlamının yanı sıra duyulmak anlamıyla da kullanımı tespit edilmiştir. Hareket bildirmeyen bu kullanımlar ağırlıklı olarak dış mekân sesleriyle ilişkilidir. Duyularla algılanan bu fiillerde yine de bir hareket çağrışımı söz konusudur.

“İstanbul’u dinliyorum, gözlerim kapalı;
Serin serin Kapalıçarşı
Cıvıl cıvıl Mahmutpaşa
Güvercin dolu avlular
Çekiç sesleri **geliyor** doklardan
Güzelim bahar rüzgarında ter kokuları;
İstanbul’u dinliyorum, gözlerim kapalı.” (İstanbulu Dinliyorum, s. 151)

“Ovaya kereste indiren arabalardan
Ses **gelir**, inceden ince:” (Yol Türküleri, s.130)

“İyi insanların ruhudur yakınlaşır,
Takunya sesleri **gelir** evlerden,
Yalnız bu dem rahat bir dünya taşır,
Bin mihnet dolu kafasında yorgun beden.” (Mahallemdeki Akşamlar İçin, s.37)

“Karşı evin arkasından ay doğdu.
Akşam serinliği çıktı.
Tramvay sesleri **geliyor**,
Deniz kokusu **geliyor** uzaktan.
Manzaradan pek fazla mütehassisim” (Manzara, s. 69)

Yukarıdaki kullanımlarda dış mekân seslerinin duyulmasına vurgu yapılırken bu seslerin çıkış noktasında bir hareketin bulunduğu görülür. Manzara şiirindeki “Deniz kokusu geliyor uzaktan” dizesinde ise rüzgarın getirdiği koku dalgalanan denizin hareketiyle ilişkilendirilir.

Öznenin muhataplarına göre işlevini ve yönünü tayin eden ve hareket bildiren kelimelerden biri olan “**git-**” (26 kez) kullanılmıştır. Bu fiil “**gel-**” fiiliyle birbirini

tamamlamaktadır. Anlam bakımından bu iki fiil birbirinin zıddı gibi düşünülse de Orhan Veli'nin şiirlerinde “gel-” ve “git-” fiilleri arasında mutlak bir zıtlıktan bahsedilemez.

“git-” fiili, en çok geniş zamanda (10 kez) çekimlenmiştir. Fiilin 2 kez de “gidil-” kullanımı bulunmaktadır. Daha sonra gelecek zaman (7 kez), görülen geçmiş zaman (5 kez), öğrenilen geçmiş zaman (1 kez), geniş zamanın şartı , emir kipi, gereklilik kipi (1'er kez) çekimleri gelmektedir. Bu fiilin şimdiki zamanda kullanımı bulunmamaktadır. Şahıs kullanımında da “gel-” fiiline benzer bir kullanım sıklığı görülmekte, en çok 3. teklik şahıs (13 kez) kullanılmaktadır. Daha sonra kullanım sıklığına göre şahıslar şöyledir: 1. teklik şahıs (5 kez), 3. çokluk şahıs (3 kez), 2. teklik Şahıs (2 kez), 1. teklik şahıs ve 2. çokluk şahıs (1'er kez).

Dize	Zaman-Kip / Şahıs
Gidecek mi o maziden gelen?	gelecek zaman kipi, 3. teklik şahıs
Gidecekler beyaz köpükten izinde	gelecek zaman kipi, 3. çokluk şahıs
Şehirdeki köye gider,	geniş zaman kipi, 3. teklik şahıs
Ve ay gelir, kuşlar nereye giderse..	geniş zaman kipinin şartı, 3. çokluk şahıs
Yarın rıhtıma gitmeli	gereklilik kipi, 3. teklik şahıs
Gökyüzüne mi gitti?	görülen geçmiş zaman kipi, 3. teklik şahıs
Cuma günü Göksu'ya gitti.	görülen geçmiş zaman kipi, 3. teklik şahıs
Harbiye Nezareti'e gideceğim.	gelecek zaman kipi, 1. teklik şahıs
Başka şehre gitti.	görülen geçmiş zaman kipi, 3. teklik şahıs
Alemdar'a gitmişim, öyle mi?	öğrenilen geçmiş zaman kipi, 1. teklik şahıs
Kendi gitti	görülen geçmiş zaman kipi, 1. teklik şahıs
Giderler yamyamların memleketine	geniş zaman kipi, 3. çokluk şahıs
Aman bir edalı kız gider.”	geniş zaman kipi, 3. teklik şahıs
Gideceğim bir ahçı dükkanına	gelecek zaman kipi, 1. teklik şahıs
Her biri yeni bir ufka gider.	geniş zaman kipi, 3. teklik şahıs
Ne çamaşıra gidilir artık, ne cam silmeye;	geniş zaman kipi, 3. teklik şahıs
Kızılay Bahçesi'ne gidilir sabahları;	geniş zaman kipi, 3. teklik şahıs
Gün olur, alır başımı giderim,	geniş zaman kipi, 1. teklik şahıs
Gideceksin;	gelecek zaman kipi, 2. teklik şahıs
Gideceksin ırıpların çalkantısında.	gelecek zaman kipi, 2. çokluk şahıs

Dize	Zaman-Kip / Şahıs
Git gidebildiğin yere.	emir kipi, 2. teklik şahıs
Sanırım ki günler hep güzel gidecek;	gelecek zaman kipi, 3. teklik şahıs
Giderim, deniz çeker;	geniş zaman kipi, 1. teklik şahıs
Bıraktı gitti beni.	görülen geçmiş zaman kipi, 3. teklik şahıs
Kadehlerin biri gelir, biri gider,	geniş zaman kipi, 3. teklik şahıs
Binlerce insan gelir gider sokaklarında	geniş zaman kipi, 3. teklik şahıs

Tablo 3 “git-” Fiilinin Zaman-Kip/Şahıs Kullanımı

İnsan günlük hayatta sürekli olarak bir yerlere gider, aynı şekilde bir yerlerden de gelir. Yapılan bu “gel-git”ler hayatı durağanlıktan çıkarır. Orhan Veli’nin gitme hareketini daha ziyade “kendi” üzerinden şiirlerine yansıttığı görülmektedir. Serazad bir hayat tarzına sahip olan Orhan Veli, Hürriyete Doğru adlı şiirinde bu durumu açık bir şekilde ortaya koymaktadır:

“Gün doğmadan,
Deniz daha bembeyazken çıkacaksın yola.
Kürekleri tutmanın şehveti avuçlarında,
İçinde bir iş görmenin saadeti,
Gideceksin;
Gideceksin ırıpların çalkantısında” (Hürriyete Doğru, s. 153)

Deniz, Orhan Veli’nin lûgatinde sıkıntılardan uzaklaşmayı karşılar. Erkenden, geç kalmadan yola çıkmak ve ırıpların çalkantısında uzaklaşmak onun için mutlulukların en büyüğüdür. Gitmek sıkıntılardan uzaklaşmak, kendini gerçekleştirmektir. Şiirin son bölümünde deniz hürriyet ile eş tutulur. Denize ait unsurlardan kürek, yelken, balık ve su hürriyete eştir. Bir engelle karşılaşmadan gidilebilecek en uzak yere gidilmelidir.

“Görmüyor musun her yanda hürriyet;
Yelken ol, kürek ol, balık ol, su ol;
Git gidebildiğin yere” (Hürriyete Doğru, s.153)

Sanatçının pek çok kadınla olan ilişkisi de serazad hayat tarzının bir parçasıdır. Çünkü o; hiçbir kadına bağlanmadan yaşamayı, hayattan zevk almayı, her güne yeni bir renk katmayı istemektedir. “**git-**” fiiline baktığımız zaman hareket unsuru daha ziyade Orhan Veli üzerinden gerçekleşirken Aşk Resmigeçidi adlı şiirde hareketin bu sefer bir kadın tarafından icra edildiği görülmektedir. “**git-**” fiili bu şiirde “terk etmek”

anlamında kullanılmaktadır. Hayatına giren ve hayatından çıkan kadınların sıralandığı bu şiirde Orhan Veli, onuncusu tarafından terk edildiğini dile getirmektedir. Terk edilen şair, neticeye itiraz etmeden, durumu olgunlukla karşılamaktadır:

“Onuncusu akıllı çıktı.
Bıraktı **gitti** beni.” (Aşk Resmigeçidi, s. 177)

İnsanın hayatında en çok gerçekleştirdiği fiiller gelmek ve gitmektir. Bu fiiller birbiriyle eşleşen ikili olarak düşünülebilir. Çünkü insanın yaptığı gelmek ve gitmek hareketi sürekli olarak tekrar eder ve birbirini tamamlar.

“**git-**” fiilinin emir kipinde tek bir şiirde kullanılması dikkat çekici bir durumdur. Oysa “**git-**” fiilinin anlam bakımından zıddı gibi görünen “**gel-**” fiilinin emir kipinde (8 kez) kullanımı söz konusudur. Orhan Veli’nin “**gel-**” fiiliyle kadınları yanına çağırılmaktadır. Oysa şair “git” derken yanında bulunan birini/birilerini uzaklaştırmaya çalışmamaktadır. Bunu “git gidebildiğin yere” diyerek kendine yönelik kullanılmaktadır. Hürriyete ulaşmak onun için bir tutkudur. Bu esirliğin zıddı olan bir hürriyet değildir. Şairin kendini gerçekleştirme çabasıdır.

Bu başlık altında incelenmesi gereken bir diğer fiil ikinci anlamı ile “geri gelmek, geri gitmek” (Türkçe Sözlük, 2005: 567) manalarına da gelen ve “**gel-**” ve “**git-**” fiilleriyle anlam bakımından akraba olan “**dön-**” fiilidir. Anlam alanı, “**gel-**” ve “**git-**” fiillerinin “iç içeliğine” örnek teşkil eden bu fiilin Orhan Veli’nin şiirlerinde (6 kez) tekrar edildiği görülmektedir. Tek bir şiirde fiil “geri gelmek” anlamında iken diğer dizelerde farklı anlamlarda kullanılmıştır. Orhan Veli’nin Bütün Şiirleri’nde “**dön-**” fiili en fazla öğrenilen geçmiş zamanda (3 kez), ardından şimdiki zamanda (2 kez) ve emir kipinde de (1 kez). Şahıs kullanımında “**dön-**” fiilinin dağılımı 1. teklik, 2. teklik ve 3. çokluk şahısta (2’şer kez)’dir.

Dize	Zaman-Kip/Şahıs
Dönüyorlar bir manzaranın üstünde;	şimdiki zaman kipi, 3. çokluk şahıs
Soluk, gül rengi bir günle dönüyorlar	şimdiki zaman kipi, 3. çokluk şahıs
Gene böyle güzel dön;	emir kipi, 2. teklik şahıs
Kuşlara, yapraklara dönmüşüm,	öğrenilen geçmiş zaman kipi, 1. teklik şahıs
Kuşlara, yapraklara dönmüşüm,	öğrenilen geçmiş zaman kipi, 1. teklik şahıs
Kuşlara, yapraklara dönmüşüm,	öğrenilen geçmiş zaman kipi, 1. teklik şahıs

Tablo 4 “dön-” Fiilinin Zaman-Kip/Şahıs Kullanımı

Bu fiilin “**gel-**” ve “**git-**” fiillerinden az kullanılmış olması onun zihin dünyasındaki geri gelmekle ilgili bir düşüncesinin bulunmadığının göstergesi olarak düşünülmektedir. Cumhuriyet Dönemi’nin başlarında çocukluk ve gençliğini yaşamış Orhan Veli için Osmanlı Devleti bir ihtişam fikri taşımazken yeni dönem Osmanlı Devleti’ne kıyasla esaslı farklılıklar içermekteydi. Devletin Osmanlı Dönemi’ne, zihniyet dünyasına, algılarına, hayat tarzına, politikasına kendini kapatması ve yönünü batıya çevirmesi bu farklılıklardan idi. Orhan Veli de bu durumdan gerekli payı almış, şiir poetikasını, zihniyet şeklini bu yeni sosyolojiye uyarlamıştı. Yahya Kemal Beyatlı için Beşir Ayvazoğlu “Eve Dönen Adam” nitelemesi yapmıştı. Yahya Kemal Batıcı bir zihne sahip olmasına rağmen Bağdat, Kudüs, Şam, Selanik, Üsküp gibi şehirlerin Osmanlı’nın vilayeti olduğu zamanları görmüşü. Bu hususun büyük devletin vatandaşı olarak doğan şairin zihin dünyasında daima bulunduğu Beşir Ayvazoğlu tarafından da belirtilmiştir (Ayvazoğlu, 1985: 37,66,103). Orhan Veli’nin dünyasında Yahya Kemal’in görmüş olduğu ihtişama yer olmadığı ve Cumhuriyet idaresinin de buna ilişkin bir beklentisi bulunmadığı için Yahya Kemal’den tamamen farklı bir dünya görüşüne sahiptir. Orhan Veli de Cumhuriyet idaresinde ilk gençlik yıllarını yaşayan pek çok aydın gibi batıcıydı ve yönünü o yöne çevirmişti. Batılıların üzüldüğü şeylere üzülüyor, sevindikleri şeylere de seviniyordu. Harbe Giden adlı şiir tam olarak bu noktada durmaktadır. “**dön-**” fiili şiirde “geri gelmek” anlamında kullanılmıştır. Harbe **giden** çocuğun güzel fizikî bir görünüşünün bulunduğunu belirten şair, bu çocuğun sapaşağlam dönmesini istemektedir. Emir kipinde kullanılan bu fiil, batılı bir sembolün şavaştan yara almadan geri dönmesi temennisini içermektedir. Şiirin yazıldığı 1940 tarihi 2.Dünya Savaşı’nın yaşandığı dönemdir. “Gene böyle güzel dön” dizesindeki güzellik batıya ait güzelliktir. Şair, Batı üzerine titrerken batının zarar görmesini istememektedir.

“Harbe giden sarı saçlı çocuk!
Gene böyle güzel **dön**;
Dudaklarında deniz kokusu,
Kırpıklarında tuz;
Harbe giden sarı saçlı çocuk!” (Harbe Giden, s.105)

“**dön-**” fiili en fazla “başka bir şey halini almak, dönüşmek” anlamının yanı sıra “kendini olduğu yerde çevirmek”, “bir şey etrafında hareket etmek” anlamlarını yansıtabilecek şekilde kullanılmaktadır. Bu fiilin bir de deyim içinde kullanımı bulunmaktadır. Yol Türküleri’nde (Başın **döner**, bakamazsın havaya) dizesinde karşılaşılmaktadır. Tek bir bölümden ibaret Pırpırlı Şiir’de “**dön-**” fiilinin “dönüşmek” manasında kullanımı söz konusudur.

“Uyandım baktım ki bir sabah
Güneş vurmuş içime;
Kuşlara, yapraklara **dönmüşüm**,
Pır pır eder durur, bahar rüzgârında.
Kuşlara, yapraklara **dönmüşüm**;
Cümle âzâm isyanda;
Kuşlara, yapraklara **dönmüşüm**;
Kuşlara,
Yapraklara.(Pırpırlı Şiir, s.144)

“Uyandım baktım ki bir sabah” dizesiyle şiire başlayan şair, kuşa ve yaprağa dönüşmüş olarak hayatına kaldığı yerden devam ettiğini ve sorumluluklarından kurtulduğunu ifade etmektedir. Sorumluluk ortadan kalkınca kuşlar gibi hür ve serazad yaşayacaktır. Orhan Veli’de hürriyet, sorumluluk duygusundan uzaklaşmayı gerektirir. Sorumluluk alamadığı için kaçmayı ister. Bir dönüşümü anlatan bu kaçış herhangi bir yere doğru gerçekleşmeyecektir.

“**dön-**” fiili şair tarafından icra olunurken, Seyahat adlı şiirde bu hareketi gerçekleştiren varlığın kuşlar olduğu görülmektedir.

“Her yanı yolculuk dolu gökyüzünde
Altından kuşlarımın çırpınışı var.
Dönüyorlar bir manzaranın üstünde;
Soluk, gül rengi bir günle **dönüyorlar.**”(Seyahat, s.38)

İnsan yaşanan olumsuzluklar karşısında içinde bulunduğu mekân ve zamandan uzaklaşma isteği taşır. Bu sanatçılar için de geçerli bir durumdur. Cumhuriyet Dönemi’nde ortaya çıkan Garipçiler’de de bu isteğin söz konusu olduğu bilinmektedir. Orhan Veli’de de yaşadığı mekândan uzaklaşma temasına eski ve yeni biçimli olanlarda rastlanır. Hakan Sazyek, Garip hareketini izah ederken Garipçiler tarafından yazılan şiirleri Cumhuriyet Dönemi Garip Hareketi adlı kitabında temalarına göre

tasnif etmektedir. Sazyek, Garipçilerde görülen mekândan uzaklaşma isteğini ‘öte duygusu’ olarak adlandırmaktadır. ‘Öte duygusu’ ruhî durumun dışı vurumu olarak adlandırılırken, bu duygunun yolculuk özlemi olarak ifadesi söz konusudur (Sazyek, 1996: 149). Eski biçimli şiirleri arasında yer alan Seyahat adlı şiirde şairin yolculuk düşüncesi ‘gökyüzünde dönen kuşlar’ tarafından belirginleştirilmektedir. Dönme hareketi soluk ve aynı zamanda gül rengi bir günle devam etmektedir. Şairin deniz üzerinden değil de sonsuz gökyüzü üzerinden kurguladığı seyahat düşüncesinin ondaki bir kaçış isteğini ifade ettiği düşünülmektedir.

Zıtlık, dilin değişik zenginliklerindedir. Şairler farklı anlam ihtiyaçlarını karşılamak için dilin muhtelif zenginliklerinden faydalanırlar. Orhan Veli de “gel-” ve “git-” fiillerini zıtlık anlamıyla fazla kullanmadığı görülmektedir. Bu durum şairin mücadeleci bir ruha sahip olmamasıyla açıklanabilir. “gel-” fiil tablosundaki son beş mısra ve “git-” fiil tablosundaki son iki mısra zıtlığı örneklemektedir.

Bu ifadelerin geçtiği yerlerde şair ağırlıklı olarak hadiselerle kendini dahil eder. Odamda, 1936 yılında yazdığı ve yaşadığı inanç çelişkilerini anlattığı şiiridir. Şiirde bir yere ait olamamanın sancı hissedilir. Nakarat olarak geçen “Kardeşini öldürüyor Kaabil/ İçimde bir yalnızlık duygusu” dizeleri ile yalnızlığını da anlatmaya çalışır. Kendisini anlayacak birine olan ihtiyacını dile getirir. Bu sırada sahip olduğu hisler yoğunlukla yaşanmaktadır. Sanatçı “Gidip gidip gelmede aynı his” mısrasıyla kendi içinde yaşadığı çelişkiler ile inanç ve inançsızlık arasındaki zıt hislerini dile getirmektedir. Şanolu Şiir’de “Kadehlerin biri gelir, biri gider” dizesinde içinde olduğu bir hadisede zıtlığı kullanarak sarhoşluğunu ve şano ortamında sevdiği iki kadının birbiriyle yaşadığı kıskançlığı dile getirir. “Sabah akşam gider gider geliriz” dizesi sıradan insanların içine itildikleri fakirliği anlatır. İçinde adlı bu şiiri yazdığı yıl (1947) memuriyetten istifa edip parasız kaldığı zamandır. Yoksulluğu tecrübe ederek yazdığı için yaşanan durumun hem gözlemcisi hem de mağdurudur.

Şairin dışarıdan bir gözlemci olarak hadiseleri anlatırken kullandığı zıtlık ifadeleri de bulunmaktadır. Veda adlı şiir 1939 yılında yazılan bir “dönem” şiiridir. Jandarma, postacı ve işsiz sokakta gidip gelmeleri yaşanan bir hadise sonrasında hâlâ devam eden bir soruşturmaya işaret olarak düşünebilir. Ülke dışında savaşın ayak seslerinin duyulduğu dönemde içeride de güvenli bir ortam yoktur. Şair içte ve dıştaki

durumun hassasiyetini bu zıtlıktan yararlanarak anlatma yolunu tercih etmiştir. Bir Şehri Bırakmak adlı şiirde İstanbul’u gözlemleyerek şehrin kalabalığını, canlılığını ve insanların bir yerden bir yere olan hareketlerini “Binlerce insan gelir gider sokaklarında” diyerek anlatır.

3.2.2. “ol-” Fiili

Türkçe Sözlük’te “ol-” fiilinin anlam yelpazesi oldukça geniştir. “Meydana gelmek, varlık kazanmak, vuku bulmak; gerçekleşmek veya yapılmak; bir görev, makam, san veya nitelik kazanmak; bir şeyi elde etmek, edinmek; bir durumdan başka bir duruma geçmek; herhangi bir durumda bulunmak; uygun düşmek, yerinde görülmek; yetişmek, olgunlaşmak; hazırlanmak, hazır duruma gelmek; bulunmak” sözlükte verilen ilk anlamlarındandır (Türkçe Sözlük, 2005: 1498).

Geçişsiz bir oluş fiili olan “ol-” sıklık bakımından ikinci sıradadır. 41 “ol-” fiili içinde 5’i olumsuz olarak tespit edilmiştir. Orhan Veli’nin şiirlerinde geniş zaman kipi (13 kez), görülen geçmiş zaman (12 kez), gereklilik kipi (4 kez), şart kipi ve emir kipi (3’er kez), şart kipinin hikâyesi, gelecek zaman kipinin hikâyesi (2’şer kez), öğrenilen geçmiş zaman kipi ile gelecek zaman kipi (1’er kez) çekimlenmiştir. Şahıs kullanımları ise 3. teklik şahıs (36 kez), 1. teklik şahıs (3 kez), 2. teklik ve 1. çokluk şahıs (1’er kez)’dir.

Bir durumu ifade eden “ol-” fiilinin en fazla geniş zamanla çekimlenmesi anlatının devamlılığı ile ilgilidir. Görülen geçmiş zamanın geniş zamana yakın kullanılması, gidişatı belli bir olayın anlatılmasından kaynaklanır. Bu fiilin gelecek zamanla neredeyse yok denecek kadar az kullanılmış olması ise şairin içinde bulunduğu zamanı öncelediği ve geleceğe dair planlarının olmadığına hamledilebilir. Bu fiilin en fazla geniş zamanda çekimlenmesi oluşun devamlılığıyla ilgilidir.

Dize	Zaman-Kip/Şahıs
Hiç duyulmamış zenci arkadaşlarım olsun.	emir kipi, 3. teklik şahıs
Senden başka ağaç olsaydı,	şart kipinin hikâyesi, 3. teklik şahıs
Fakat hakiki sebep bunlardan hiçbiri olmamalı.	gereklilik kipi, 3. teklik şahıs
Neler oldu bir yıl içinde!	görülen geçmiş zaman kipi, 3. teklik şahıs
Oldu ya, olanların hepsi böyle...	görülen geçmiş zaman kipi, 3. teklik şahıs

Dize	Zaman-Kip/Şahıs
Biz insanlar kadar olsun?	emir kipi, 3. teklik şahıs
«Harp olur mu,	geniş zaman kipi, 3. teklik şahıs
Kıtlık olur mu?» diye.	geniş zaman kipi, 3. teklik şahıs
Ayrılık olmasaydı.»	şart kipinin hikâyesi, 3. teklik şahıs
Olur mu böyle, bütün bir geceyi	geniş zaman kipi, 3. teklik şahıs
Beklemesem olmaz mı güneşin doğmasını	geniş zaman kipi, 3. teklik şahıs
Benim de mi düşüncelerim olacaktı,	gelecek zaman kipinin hikâyesi, 3. teklik şahıs
Sulh olmuş.	öğrenilen geçmiş zaman, 3. teklik şahıs
Böyle olur yüksek yerin rüzgârı;	geniş zaman kipi, 3. teklik şahıs
Olmaz ki!	geniş zaman kipi, 3. teklik şahıs
Çocukları olur, nurtopu gibi;	geniş zaman kipi, 3. teklik şahıs
Bir gül olmalı;	geniş zaman kipi, 3. teklik şahıs
İşte böyle olursun.	gereklilik kipi, 3. teklik şahıs
Öyle bir yerde olmalıyım	geniş zaman kipi, 2. teklik şahıs
Öyle bir yerde olmalıyım ki,	gereklilik kipi, 1. teklik şahıs
Her şey birdenbire oldu.	gereklilik kipi, 1. teklik şahıs
Gökyüzü birdenbire oldu;	görülen geçmiş zaman kipi, 3. teklik şahıs
Her şey birdenbire oldu;	görülen geçmiş zaman kipi, 3. teklik şahıs
Filiz birdenbire oldu. Tomurcuk birdenbire.	görülen geçmiş zaman kipi, 3. teklik şahıs
Yemiş birdenbire oldu.	görülen geçmiş zaman kipi, 3. teklik şahıs
Her şey birdenbire oldu.	görülen geçmiş zaman kipi, 3. teklik şahıs
Aşk birdenbire oldu.	görülen geçmiş zaman kipi, 3. teklik şahıs
Hoş, olmasın da ne yapsın?	görülen geçmiş zaman kipi, 3. teklik şahıs
Burada olmayabiliriz.	emir kipi, 3. teklik şahıs
Ah! Ne olur bütün güneşler batmadan	geniş zaman kipi, 1. çokluk şahıs
Akşam oldu yine bastı kareler.	görülen geçmiş zaman kipi, 3. teklik şahıs
Hoş, olsa da korkacak mıyım zaten	şart kipi, 3. teklik şahıs
Ben böyle mi olacaktım?	şart kipi, 3. teklik şahıs
Bir de rakı şişesinde balık olsam.	şart kipi, 1. teklik şahıs
Evin kızı gelin oldu,	görülen geçmiş zaman kipi, 3. teklik şahıs
Hürriyette gelin olacaktı, yaşasaydı;	gelecek zaman kipinin hikâyesi, 3. teklik şahıs
Kadehler şişe olur çarkın başında;	geniş zaman kipi, 3. teklik şahıs

Dize	Zaman-Kip/Şahıs
Karıma süt olur	geniş zaman kipi, 3. teklik şahıs
Kimi kâtip olur, yazı yazar	geniş zaman kipi, 3. teklik şahıs
Lakırdılarım ne oldu,	görülen geçmiş zaman, 3. teklik şahıs
Ne olacak bunun sonu, bilmem.	gelecek zaman kipi, 3. teklik şahıs

Tablo 5 “ol-” Müstakil Fiilinin Zaman-Kip/Şahıs Kullanımı

Sanatçı bu fiilde en fazla var olmak ve meydana gelmek anlamlarına yoğunlaşmaktadır. Yaprak Dergisinde 1950 yılında yayınlanan Birdenbire, Orhan Veli'nin “ol-” fiilini var olmak anlamında kullandığı şiiridir. Şiirdeki var olma sırasıyla tabiatta, insanın çevresinde ve insanda gerçekleşmektedir. Şiir sevincin varlığını aşka, aşkın varlığını insana, insanın varlığını da çevresine bağlarken sevinci doğuran aşk sayesinde insan var olduğunun bilincine ulaşmaktadır. Bu sebeple Orhan Veli'de var olma, aşk ile farkına varılan bir durumu ifade etmektedir. Şair aşktan önceki oluşların hiçbirini var olmuş saymamakta, aşkın var edici gücünü öncelemektedir. Şiire göre farkına varılmayan varlık, gerçekte var sayılmamaktadır.

“Her şey birdenbire oldu.
Birdenbire vurdu gün ışığı yere;
Gökyüzü birdenbire oldu;
Mavi birdenbire.
Her şey birdenbire oldu;
Birdenbire tütmeye başladı duman topraktan;
Filiz birdenbire oldu, tomurcuk birdenbire.
Yemiş birdenbire oldu.

Birdenbire,
Birdenbire;
Her şey birdenbire oldu.
Kız birdenbire, oğlan birdenbire;
Yollar, kırlar, kediler, insanlar...
Aşk birdenbire oldu,
Sevinç birdenbire.” (Birdenbire, s. 168)

Hayat Böyle Zaten adlı şiirde “ol-” fiili meydana gelmek ve bir durumda bulunmak anlamlarında kullanılmıştır. Bir ailenin 365 gün içinde yaşadığı sıradan basit hadiseler anlatılmaktadır. Basit hadiselerin basit bir dille ifade edilmesi Garip

şairinin bir özelliğidir. Şair bunu yapmakla hayatın ciddiye alınabilecek bir yönü olmadığını düşüncesini dile getirmektedir.

“Bir evin bir köpeği vardı;
Kıvrır kıvırdı, adı Çinçon’du, öldü.
...
Evin kızı gelin oldu,
Küçük Bey sınıfı geçti.
Daha böyle acı tatlı
Neler oldu bir yıl içinde!
Oldu ya olanların hepsi böyle...
Hayat böyle zaten.” (Hayat Böyle Zaten, s. 62)

1939 yılında yayımlanan bu şiir poetik yönden şairane söyleyişi reddeden tipik bir garip şiirdir (Kanık, 2021: 67). Orhan Veli Garip ön sözünü yazmadan önce dergilerde poetik yazılar yazmaktaydı. O yıllarda Garip tarzını arayan denemelerinden birisi de bu şiirdir.

Şair, Hayat Böyle Zaten şiirinde sıradan bir ailenin başından geçebilecek sıradan hadiseleri aksettirirken Birdenbire adlı şiirde felsefi bir arayışı dile getirmektedir. Garip tarzı denemelerini yaptığı dönemde alelade bazı hadiseler şiirde yer alırken Birdenbire adlı şiir var olma kaygısının ürünü olarak ortaya çıkmıştır.

Orhan Veli, varoluşçuluk felsefesini tanıtan metinleri Tercüme Dergisinde çalıştığı yıllarda Sartre’dan ve diğer varoluşçu filozoflardan tercüme edildiğinde okumuş olmalıdır. Yakın arkadaşları Sabahattin Eyüboğlu ve Erol Güney’in varoluşçulukla ilgili tercümeleri de 1946 yılında bu dergide neşredilmiştir (Tercüme Dergisi, 1946: 21-51). Şairin, bu tarihten sonra bazı şiirlerinde varoluşçuluk felsefesinin etkisinde kaldığı düşünülebilir. Nitekim 1949 yılında yazdığı Dalga şiirinde bulunduğu yerden memnun olmadığını terennüm eder. Orhan Veli şiirlerinde sıklıkla yer almayan bu endişe varoluşçuların kaygılarına benzetilebilir. İlk şiirlerinde mensubu olduğu toplumdan kaçarken Dalga şiirinde kendisinden kaçmaktadır.

Hürriyete Doğru ve Gün Olur adlı şiirlerde toplumdan, toplumsal sorumluluklarından kaçarak hürriyeti temsil eden denize yönelir. Oysa Dalga şiirinde yöneldiklerine “fasafiso” diyerek bir kenara atar. İçinde bulunduğu çevreden rahatsızdır. Bu aşamada insan olarak bir değer görmek ister.

“Ne kâğıt yeter ne kalem
Mesut sanmam için kendimi.
Bunların hepsi... hepsi fasafiso.
Ne takayım, ne tekneyim.
Öyle bir yerde **olmalıyım**
Öyle bir yerde **olmalıyım** ki,
Ne karpuz kabuğu gibi,
Ne ışık, ne sis, ne buğu gibi...
İnsan gibi.” (Dalga, s. 166)

Veda adlı şiir dönemin sosyolojisine uygun meseleleri aksettirmesi yönüyle önemlidir. Bu şiirde yaklaşmakta olan dünya savaşının ayak sesleri duyulmaktadır. İki bölüm halinde olan şiirin birinci bölümü savaşın haberini kapalı bir anlatımla verirken şair, bütün bu kargaşayı değil de kendini düşündüğü için hayret etmektedir. “Ve ben neler düşünüyorum!” mısraı bir hayret ifadesi olduğu kadar bencilliğin itirafı da sayılabilir.

“Yolum asfalt,
Yolum toprak,
Yolum meydan,
Yolum gökyüzü
Ve ben neler düşünüyorum!
Aşk, yağmuru,
Tramvay sesini,
Otelciyi...
Ve bir mısra mırıldanıyorum
Sıcak bir yemek lezzetinde.

Yalnız Niyazi oturuyor,
Rahmetli Süleyman Efendinin oğlu
Kahvede.
Ajans dinliyor, düşünüyor:
‘Harp olur mu,
Kıtlık olur mu?’ diye.

Yahut o da biliyor,
Yakında muharebeye gideceğini.” (Veda, s. 65)

1939 yılında başlayan 2. Dünya Savaşı, Avrupa’da olduğu gibi Türkiye’de de endişe yaratmıştır. Zira daha evvel yaşanan 1. Dünya Savaşı’nın zorlukları hafızalarda yer ettiğinden toplum üzerinde psikolojik bir baskı mevcuttu. 2.Dünya Savaşı’nın

dışında kalıp, savaşa fiilen katılmayan Türkiye’de de savaş yıllarında hayat olumsuz yönde seyretmiştir. 2. Dünya Savaşı yıllarında sosyal hayatta yaşanan olumsuzluklardan biri kıtlıktan neşet eden hayat pahalılığı olmuştur (Bülbül, 2006: 3). Şiirde gerçekleşmek anlamında kullanılan “ol-” fiili yakında çıkacak savaşın etkisiyle gerçekleşecek olumsuzlukları imlemektedir. Orhan Veli, 2. Dünya Savaşı çıkmazdan evvel muhtemel bir savaşın kaygılarını Niyazi’ye düşündürmektedir. Kahvede oturup haber dinleyen Süleyman Efendi’nin oğlu Niyazi, her an çıkabilecek bir savaşı ve akabinde de yaşanabilecek kıtlığı muhakeme etmekte ve bundan dolayı korku duymaktadır. Bu korku 1. Dünya Savaşı’nın yarattığı travmanın eseridir.

“Sahip olmak” Orhan Veli şiirlerinde düşünceye, arkadaşına, çocuklara sahip olmak anlamları taşır. Düşünceye sahip olmak ona maruz kalmakla ilgilidir. Şair, zenci bir arkadaşına sahip olmak istemektedir. Çocuk sahibi olmayı şairin dışındaki sıradan insanlar ister. Onların bu isteği bir rüya olarak tezahür eder.

Şair, maruz kaldığı duruma hayret etmektedir. Sevda onu kendisine maruz bırakmıştır. Sevda derdine düştüğü için düşünce sahibi olmuş, sessizliğe bürünmüş ve yemeden içmeden kesilmiştir.

“Benim de mi düşüncelerim olacaktı,
Ben de mi uykusuz kalacaktım,
Sessiz, sedasız mı olacaktım böyle?
Çok sevdiğim salatayı bile
Aramaz mı olacaktım?
Ben böyle mi olacaktım?” (Sevdaya mı Tutuldum, s. 108)

Şiirine ad olarak seçtiği Hoy Lu-Lu şarkısını şair Madagaskar limanlarında gemiye binen arkadaşlarından birisinin söyleyeceğini düşlemektedir. Sözü edilen insanlar ile şair arasındaki ilişki arkadaşlık ilişkisi midir? Şair, bu ilişkiyi “arkadaş” kelimesiyle ifade etse de şiirin genelinden bunun bir sahip olma ilişkisi olduğu hissediliyor. İsimleri acaip olarak nitelendirilen bu insanlarla kurulacak ilişki iki yabancı arasındaki ilişkiden öteye geçmeyecektir. “Acaip” kelimesi Türkçe’de “yadırganacak denli olağana aykırı olan ve benzeri olmayan çok değişik” olarak tanımlanmaktadır (Türkçe Sözlük, 2005: 5). Şiirde “acaip” kelimesi iki yabancı arasındaki engeli ifade eder. Zenci ile sömüren Fransız arasındaki ilişki böyle

tanımlanabilir. Bir Fransız ile sömürülen zenci arkadaşlık kursa bile bu engeli zenci daima hisseder. Fransız da aşmaması gereken sınırı yeri geldiğinde hissettirir.

“İsterim benim de acaip isimleri
Hiç duyulmamış zenci arkadaşlarım **olsun**.
Onlarla Madagaskar limanlarından
Çin’e kadar yolculuk yapmak isterim.” (Hoy-Lu-lu, s. 43)

Batı, 19 ve 20. asırlarda Afrika’dan Asya’ya pek çok ülkeyi sömürmüştür. Batıya sömürge ülkelerinden getirilen zenciler, Fransa’daki okullarda eğitim göyerek ülkelere dönmüşler ve orada Fransa’nın menfaatleri yönünde çalışmışlardır. Şair, sâdik, itaatkâr ve sevimli olan zencileri yazmıştır. Bu zenciler köleliği içselleştirmişler, efendileri olan Batılılara karşı kendilerini yükümlü hissetmişlerdir. Şiirin sonunda şair bu zencilerden birisiyle İstanbul’da değil de Paris’te karşılaşmayı ümit etmektedir. Şairin kendisini Paris’te düşlemesi, bu şehrin bir mekân olarak Batı medeniyetinin sembol şehirlerinden birisi olmasıyla ilgilidir. Böylelikle şair bilinçaltında kendisinin nereye ait olduğunu söylemiş olmaktadır. Fanon bu psikolojiyi “Siyah deri, beyaz maske” şeklinde nitелеmektedir (Fanon, 2016: 1-192).

Altındağ adlı şiirde “**ol-**” fiiliyle “Çocukları **olur**, nurtopu gibi” dizesinde karşılaşılmaktadır. İki bölümden meydana gelen şiir tahkiye üslubuyla yazılmıştır. Birinci bölüm bir genç kızın evlilikle ilgili, ikinci bölüm ise lağımcının gördüğü rüya üzerinden anlatılmaktadır. Çocukların doğması olayı genç kızın rüyasına aittir. “Çocukları **olur**, nurtopu gibi” adlı dizede kullanılan “**ol-**” fiili sahip olma anlamına gelmektedir. “**ol-**” fiiliyle sahip olunan varlığın çocuk olduğu anlaşılmaktadır. Çocuğun hamileliğin ardından annenin kucığına gidişi “**doğ-**” fiiliyle karşılanır. Fakat ilk söylendiğinde “**ol-**” ve “**doğ-**” fiilleri arasında aynı anlam ortaya çıksa da şiirde bu iki fiil arasında bir anlamdaşlık durumu gözükmemektedir. Oysa anlamdaş gibi gözükmeyen bu iki fiilin günlük kullanımda çocuğun “**ol-**”ması ve “**doğ-**”ması arasındaki farkın pek dikkate alınmadan kullanımı söz konusudur. Bu durumun Türkçenin zengin anlam içeriklerinin bir neticesi olarak yorumlanabilir.

Orhan Veli’nin ilk dönem şiirlerinde işlenen temalardan biri de geleneksel şiirin eleştirisidir. Geleneksel şiir üzerine yapılan eleştiri Sabaha Kadar’da adeta bir saldırı niteliği taşımaktadır.

“Beklesem **olmaz** mı güneşin doğmasını
Kullanılmış kâfiyeleri yollamak için,
Kapıma gelecek çöpçülerle,
Deniz kenarına?”(Sabaha Kadar, s.106)

Olumsuzluk eki alan “**ol-**” fiili ile bir soru cümlesi kurularak yapılacak olan işin uygun düşüp düşmeyeceği sorulmaktadır. Gelenekçi anlayışla yazılan şiirleri çöpe atmayı isteyen şair ise bu sorunun cevabını okuyucudan istememektedir. Bu tarz kullanımlar Orhan Veli’nin üslubuna ait bir özelliktir. Sanatçı, Garip ön sözünde vezinsiz, kafiyesiz şiir yazılmasını önermekte ve şiirde yeni bir bakış açısının kendini göstermesi gerektiğine(Kanık, 2021: 53-56) de vurgu yapmaktadır.

“**ol-**” fiilinin olağandışı kullanımlara rastlandığı şiir örnekleri de vardır. Edebiyatçılar arasında ses getiren Eskiler Alıyorum şiirinde bu fiilin mübalağalı kullanımı söz konusudur. Şair, yoksul bir adamın isteklerini anlattığını; bu adamın yemek ve esvap istediği gibi rakı içmek isteyebileceğini de düşünmüştür (Kanık, 1995: 310). Eski şiirin tema ve söyleyişine bir eleştiri sadedinde yazılan bu mısralar Ahmet Haşim’in Bir Günün Sonunda Arzu şiirine gönderme yapmaktadır. Eski şiirde olmayan söyleyiş tarzı icad edilmiş tema da insanlar arasındaki alelade bir duruma indirgenmiştir. Bu yönüyle Garip şiiri tipolojisini yansıtmaktadır.

“Eskiler alıyorum
Alıp yıldız yapıyorum
Musiki ruhun gıdasıdır
Musikiye bayılıyorum

Şiir yazıyorum
Şiir yazıp eskiler alıyorum
Eskiler verip Musikiler alıyorum.

Bir de rakı şişesinde balık **olsam**” (Eskiler Alıyorum, s. 123)

Hürriyete Doğru adlı şiirde de anlam açısından olağandışı başka bir kullanım örneği bulunmaktadır. Şairin denizi bir kaçış yeri olarak gördüğü bu şiirde insanın değişerek ve temayülllerine aykırı sorumlulukları reddederek denize ait unsurlardan herhangi birine dönüşmesi istenmektedir. Özgürleşerek dönüşmek varoluşu gerçekleştirmek anlamı taşımaktadır. Olağandışı olan bu istek insanın kendini dönüştürerek var edebileceğine işaret eder. Dalga şiirinde ise şair “ne karpuz kabuğu

gibi/ne ışık, ne sis, ne buğu gibi/insan gibi” diyerek insan olarak var olmak isteğini açıktan söyler.

“Heeeey!
Ne duruyorsun be, at kendini denize;
Geride bekliyenin varmış, aldırma;
Görmüyor musun, her yanda hürriyet;
Yelken **ol**, kürek **ol**, dümen **ol**, balık **ol**, su **ol**;
Git gidebildiğin yere.” (Hürriyete Doğru, s. 153)

3.2.3. “bil-”, “düşün-” ve “anla-” Fiilleri

Zihnî faaliyete dönük “bil-”, “düşün-” ve “anla-” fiilleri aynı anlam alanı içindedir. İnsanın kendini ve dış dünyayı algılaması ve bunları değerlendirmesi zihnî faaliyetle mümkündür. Zihnî faaliyetin söze dökülmesinde ise bu fiillere ihtiyaç duyulur.

Türkçe Sözlük’te “bil-” fiili “Bir şeyi anlamış veya öğrenmiş bulunmak; bir bilim veya sanat dalında yeterli olmak; bir iş yapmaya alışmış olmak, elinden gelmek; tanımak, hatırlamak; sanmak, varsaymak, farz etmek; sorumlu tutmak; inanmak; işine gelmek, uygun bulmak; –a/-e ekli fiillerle yeterlik bildiren birleşik fiiller oluşturur; saymak” olarak karşılanmıştır (Türkçe Sözlük, 2005: 272).

Orhan Veli’nin şiirlerindeki fiillerin sıklığına bakıldığında 33 “bil-” fiil içinde 10 kez olumsuz kullanılmıştır. Bu fiil geniş zamanda (16 kez), şimdiki zamanda (13 kez), emir, şart, şart kipinin hikayesi ve geniş zamanın hikayesinde (1’er kez) çekimlenmiştir. Fiilin şahıs kullanımına bakıldığında 1. teklik şahıs (19 kez), 3. teklik şahıs (5 kez), 2. teklik şahıs (4 kez), 3. çokluk şahıs ve 1. çokluk şahıs (2’şer kez) ve 2. çokluk şahıs (1 kez)’dir.

Dize	Zaman-Kip/Şahıs
Bilmese tadını kederin	şart kipi, 3. teklik şahıs
Karpuz yüklü olduğunu bilirim.	geniş zaman kipi, 1. teklik şahıs
Kaydrak oynamasını bilseydin.	şart kipinin hikâyesi, 2. teklik şahıs
Yahut o da biliyor,	şimdiki zaman kipi, 3. teklik şahıs
Ne bileyim,	emir kipi, 1. teklik şahıs
Biliyorum, lâzım değil ama hardal	şimdiki zaman kipi, 1. teklik şahıs
Ne adını biliyorum,	şimdiki zaman kipi, 1. teklik şahıs

Dize	Zaman-Kip/Şahıs
Bununla beraber biliyorum	şimdiki zaman kipi, 1. teklik şahıs
Sen de nimetler tanırsın biliyorum;	şimdiki zaman kipi, 1. teklik şahıs
Birbirimizi biliriz.	geniş zaman kipi, 1. çokluk şahıs
Bilirim ben yaptığımı.	geniş zaman kipi, 1. teklik şahıs
Bilmezdim şarkıların bu kadar güzel,	geniş zamanın hikâyesi, 1. teklik şahıs
Bir yer var, biliyorum;	şimdiki zaman kipi, 1. teklik şahıs
Nedendir, biliyor musun;	şimdiki zaman kipi, 2. teklik şahıs
Ama ne kadınsın, biliyor musun!	şimdiki zaman kipi, 2. teklik şahıs
Ne olacak bunun sonu, bilmem.	geniş zaman kipi, 1. teklik şahıs
Hanginiz bilir, benim kadar,	geniş zaman kipi, 3. teklik şahıs
Hanginiz bilir, benim kadar,	geniş zaman kipi, 3. teklik şahıs
Bilmem ki nasıl anlatsam;	geniş zaman kipi, 1. teklik şahıs
Bilmem, bu gurbetlik ne kadar uzar.	geniş zaman kipi, 1. teklik şahıs
Karış karış biliriz biz bu şehri;	geniş zaman kipi, 1. çokluk şahıs
İçinde kötülüğü yok, biliyorum;	şimdiki zaman kipi, 1. teklik şahıs
Giyilmemiş çamaşırlar nasıl kokar bilirsin,	geniş zaman kipi, 2. teklik şahıs
Alnın sıcak mı, değil mi, biliyorum;	şimdiki zaman kipi, 1. teklik şahıs
Dudakların ıslak mı, değil mi, biliyorum;	şimdiki zaman kipi, 1. teklik şahıs
Bilmezsiniz kim diker;	geniş zaman kipi, 2. çokluk şahıs
Ne halt edeceğimi bilemem.	geniş zaman kipi, 1. teklik şahıs
Bilmezler yalnız yaşamayanlar,	geniş zaman kipi, 3. çokluk şahıs
Bilmezler.	geniş zaman kipi, 3. çokluk şahıs
Bilirim, yalan, hepsi yalan;	geniş zaman kipi, 1. teklik şahıs
Yoksuldu, biliyorum	şimdiki zaman kipi, 1. teklik şahıs
Biliyorum, kolay değil yaşamak,	şimdiki zaman kipi, 1. teklik şahıs
İnsanları sevmesini de bilir,	geniş zaman kipi, 3. teklik şahıs

Tablo 6 “bil-” Fiilinin Zaman-Kip/Şahıs Kullanımı

“bil-” fiilinin daha çok bildirme kipleriyle çekimlendiği ve fiilin tasarlama kipleriyle kullanımının yok denecek kadar az olduğu dikkat çekmektedir. Bilmek, “herhangi bir şey hakkında mâlûmât sahibi olmayı” gerektiren bir anlam alanına mensuptur. Oysa tasarlama kipleri söz söyleyen kişinin bir eğilimini, bir isteğini, bir emrini veya bir konudaki gerekliliği ortaya koymaktadır. Yani söz söyleyen kişinin iç dünyasında var olanları yansıtmaktadır. Söz söyleyen kişi malumat sahibi ise bu fiil üzerinden geleceğe yönelik bir tasavvuru nasıl ifade edecektir? Malumat sahibi olan

birinin konuyla ilgili edindiği bilgide kesinlik vardır. Oysa tasavvur şeklinde olan düşüncenin herhangi bir kesinliği bulunmamaktadır.

Fiilin kullanıldığı şiir örneklerinde insan, toplum, savaşın yıkıcılığı ve cansız varlıklar üzerine odaklanıldığı görülür. Bu fiilde 1. teklik şahsın kullanımı ağırlıktadır. Olumsuz anlamdaki kullanımlar ise ihmal edilemeyecek bir çokluğa sahiptir.

“**bil-**” fiilinin olumlu anlamda kullanıldığı şiirlerde cinsellik, ölüm korkusu, hayatın geçiciliği, savaş karşıtlığı ve toplumsal eleştiri temaları tespit edilmiştir. Bu temalar içinde Orhan Veli'nin ağırlıklı olarak cinselliği ön planda tuttuğu görülür.

“Hanginiz **bilir**, benim kadar,
Karpuzdan fener yapmasını;
Sedefli haçerle, üstüne,
Gülcemal resmi çizmesini;
Beyit düzmesini;
Mektup yazmasını;
Yatmasını;
Kalkmasını;
Bunca yılın Halimesi'ni
Hanginiz **bilir**, benim kadar,
Memnun etmesini?
Değirmende ağartmadık biz bu sakalı!” (Sakal, s.118)

Sakal, Anadolu kültüründe ağırbaşlılığın sembolüdür. Dini bakımdan sünnet olarak nitelendirilmiştir (Gazzâlî, 2005: I/168-171). “Değirmende ağartmadık biz bu sakalı” ifadesi tecrübenin uzun zaman içinde kazanılan bir ustalık olduğunu belirten Anadolu söyleyişidir.

Orhan Veli, şiirde sıradan insanı konuşurarak onun övündüklerini sayar. Karpuzdan fener yapmak, sedef haçerle Gülcemal vapurunun resmini çizmek, beyit düzme, yatmak, kalkmak gibi sıradan işler önemli bir tecrübe olarak anlatılır. Şiirin sonunda “Halimenin memnun edilmesi” meselesine varılır. Bu konunun şiirin son bölümünde yer alması konuya atfedilen önem ile ilgilidir. Sanatçının zihnindeki tecrübe sahibi olma hali bu bölümde sıradan insanın hazcılığı ile tamamlanır. Daha önceki şiir geleneğinde olmayan bu durum garip tarzı ile şiirin konusu haline gelmiştir.

“Geç bunları, anam babam, geç,
Geç bunları bir kalem;

Bilirim ben yaptığımı.” (Dedikodu, s.101)

Dedikodu şiirinde dört kadınla olan münasebetinin iftira olduğunu belirten Orhan Veli, bütün bunları başkalarından duyduğunu belirtmek için şiirde kullanılan tüm fiiller “öğrenilen geçmiş zaman”dadır. Sadece **“bil-”** fiilini “geniş zaman”da çekimleyen şair, attığı adımların farkında olduğunu vurgulamaktadır. Şair, hakkında yapılan dedikoduyu inkar eden bir tutum takınır. Fakat sonuna doğru şiir okuyucusunu şaşırtan “Bilirim ben yaptığımı” dizesi ile bir itiraf gelir. Bu itiraf, kendisi hakkında çıkan dedikodunun ve yaptığı işin farkında olması yönündedir. Bu durum Orhan Veli’ye has söyleyişin bir örneğidir.

“İstanbul’u dinliyorum, gözlerim kapalı;
Bir kuş çırpıyor eteklerinde;
Alnın sıcak mı, değil mi **biliyorum**;
Dudakların ıslak mı, değil mi **biliyorum**;
Beyaz bir ay doğuyor, fıstıkların arkasından
Kalbinin vuruşundan anlıyorum;
İstanbul’u dinliyorum.” (İstanbul’u Dinliyorum, s.152)

Her iki kullanımda da bilmek alanını birden fazla unsur etrafında genişleterek kullanmaktadır. “Alnın sıcak mı, değil mi biliyorum;/Dudakların ıslak mı, değil mi biliyorum” sıcaklık soğukluk bakımından bir zıtlık ilişkisi çerçevesinde **“bil-”** fiiline sınır çizmektedir. Onun için bilmek bir kadının şehvî hislerini bilmektir. Dudakların ıslaklık ve kuruluğu çerçevesinde yine bir tezat anlam üzerinden oluşan gerilimle mısraların anlam ve çağrışım yükünü çoğaltarak şiirin anlamsal şiddetini alındaki sıcaklık ve soğukluk ile dudaklardaki ıslaklık ve kuruluğun şehvî geriliminden devşirmektedir. Şehvî gerilimi var eden başka bir unsur da sıcaklığı ve ıslaklığı olumsuzluk ilişkisi üzerinden anlatmasıdır. Sıcak olmayan alnın soğukluğu veya sıcak olmaya dönük; ıslak olmayan dudakların da ıslanmaya hazır olduğu çağrışımları mısralardaki şehvî hissin derinliğini göstermektedir. Mısralardaki “sıcak mı, değil mi” ve “ıslak mı değil mi” söyleyişlerinde ne zaman sıcak ne zaman soğuk veya sıcak olmaya hazır ve ne zaman ıslak, ne zaman kuru veya ıslanmaya hazır olduğunu bildiği gibi manalara kadar uzayan cinsî isteklerin zamanına dönük bilgilerin şairin uhdesinde ve takibinde olduğunu da çağrıştırmaktadır. Bu çağrışımlar henüz gerçekleşmemiş bir fantezi olarak da düşünülebilir.

Aynı temanın işlendiği Deniz Kızı şiirinde şair, “Yoksuldu, biliyorum” ifadesini kadının sosyal durumunu bildiğini göstermek için zikretmektedir. Şair, kadının tasvirini “denizden yeni mi çıkmıştı neydi/Saçları, dudakları deniz koktu sabaha kadar” diyerek yapar. Kadının yoksulluğu dile getirilse de şair dönemin anlayışı gereği onu bu yoksulluktan kurtaracak bir çaba içine girmemektedir. Kadın yoksulluğu ile başbaşa kalırken şairin bu bilgisi kadına bir fayda da sağlamayacaktır.

Sereserpe şiirinde “içinde kötülük yok biliyorum” mısraında bir kadınla ilgili sahne resmedilir. Burada şair, kadına bir taraftan ahlak dersi verir gibi yapsa da içinde bulunduğu sahneyi tasvir ederek onu erkekler için cinsel bir objeye dönüştürmektedir. Konu cinsellik olduğunda şair bildiklerini teşhir etmekten çekinmemektedir.

“I

Biliyorum, kolay değil yaşamak,
Gönül verip türkü söylemek yâr üstüne;
Yıldız ışığında dolaşıp geceleri,
Gündüzleri gün ışığında ısınmak;

...

II

Biliyorum, kolay değil yaşamak;
Ama işte
Bir ölünün hâlâ yatağı sıcak,
Birin saati işliyor kolunda.
Yaşamak kolay değil ya kardeşler,
Ölmek de değil;
Kolay değil bu dünyadan ayrılmak.” (Yaşamak, s.172)

“**bil-**” fiilinin geçtiği bir başka şiir örneği de Yaşamak’tır. Bir hayat felsefesinin anlatıldığı şiir iki bölümdür. Şiir “biliyorum” fiili ile başlar. Şimdiki zaman eki ile çekimlenen bu fiil içinde bulunulan anı değil, geçmişte başlayıp geleceğe taşınacak olanı ifade eder. Geçmişten geleceğe taşınması ise sürekliliği imler. Süreklilikle ifade edilen, hayatın insan için zor olmakla birlikte bütün meşakkatine rağmen kolayca vaz geçilemez oluşudur. Çileli hayatı bırakamayan, dünyayı terk etmeyi göze alamayan mütereddid, metazoru yaşayan insanın trajedisi dile getirilmektedir. “**bil-**” fiilinin şimdiki zaman kipiyle çekimlenişi söz konusu trajedinin geniş bir zaman aralığına ait olduğunu göstermektedir. Şiirde yer alan asıl endişe ölüm karşısında duyulmaktadır. Ölümün gerçekleşmesiyle ölünün ardından kalanlar var olmaya devam eder. Ölen için

zaman durmuş olsa da zamanı gösteren saat çalışmaktadır. Şair hayatın başkaları için devam ettiğine vurgu yapmaktadır.

Dalga şiirinde de hayatın aldatıcı yönünü “bilirim, yalan, hepsi yalan;” diyerek anlatan şair buna rağmen hayatın güzelliklerine de vurgundur. Zorluklarına rağmen ufak ufak yaşanan güzellikler insanı hayata bağlamaktadır. Bu sebeple ölmek insana zor gelmektedir.

Bayrak Orhan Veli'nin 2.Dünya Savaşı'nın devam ettiği yıllarda savaşın çirkinliği üzerine yazdığı bir şiirdir. Şiirin başında ölen askerler resmedilir. Şair, ölen askerler için acı çekerken kendi kaderini de onlarınkine eşitler. Ölen, yaralanan, esir düşen askerlerin yaşadığı bir kaderse bu kaderi yazanlar kadar dünya hayatının güzelliklerini tanımakta ve bilmektedir.

“Alinyazımı kendim yazmadım.
Bununla beraber **bil**iyorum,
O yazıyı yazanlar kadar olsun,
Çilekli dondurmanın tadını,
Cazbant sesindeki sevinci,
Meşhur olmanın azametini.” (Bayrak, s.71)

Hardalname şiirinde şair “biliyorum, lâzım değil ama hardal” dizesi ile bir ironi yapar. Orhan Veli Kanık, savaş yıllarının çetin şartlarında bile rahat bir yaşantı sürdüren, dolayısıyla toplumun sıkıntılarına duyarsız kalan kesimlerle "hardal" ekseninde ironi yaparak alay eder (Sazyek, 1996:219). Biliyorum dediği aslında “bilmesem de olur” dediği şeydir. Savaş yıllarının bu kadar sıkıntısı arasında yalnızca zengin sofralarında bazı mezeler ve yemeklerde kullanılan bir baharatın yokluğunun felaketmiş gibi tartışma konusu yapılması eleştirilir.

“**Bil**mezdim şarkıların bu kadar güzel,
Kelimelerinse kifayetsiz olduğunu
Bu derde düşmeden önce.

Bir yer var, **bil**iyorum;
Her şeyi söylemek mümkün;
Epeyce yaklaşmışım, duyuyorum;
Anlatamıyorum.” (Anlatamıyorum, s.111)

“Aşk” en yoğun yaşanan duygulardandır. Bu durum duygunun kelimelere döküldüğü anda büyüünün ortadan kalkmasıyla ilgilidir. Duygu yoğun olarak yaşanır, kelimeler ise kuru bir mana olarak kalır. “Anlatamıyorum” ile aşkın kelimelere dökülmesinde kelimelerin yetersizliği ifade edilir.

Şiirde “bil-” fiilinin hem olumlu hem de olumsuz olarak kullanılmaktadır. Şair “bilmezdim” derken “şarkıların bu kadar güzel olduğunu” önceden bilmediğini ancak aşk derdine düştükten sonra anladığını vurgular. Şarkılar onun derdinin tercümanı olurken derdini de daha etkili anlatmaktadır. Lakin sözle anlatılamayanlar da vardır. Şiirin son bölümünde “anlatamıyorum” ifadesi buraya ilişkindir. Duygunun söze dökülmemesi sözün onu anlatmadaki yetersizliğindedir. Bu iletişimsizlik olmaktan öte aslında bir iletişim halidir. Sözlerin yetersiz kaldığı yerde kalbin anlaması iletişimsizlik halini ortadan kaldırır. Dil sussa da kalp konuşmaya devam eder. Son bölümde “Bir yer var, biliyorum/Anlatamıyorum” diyen şair, her şeyi söyleyebileceğini ifade ederken anlatmaya epeyce yaklaştığı anda anlatamamak çelişkisi ile karşı karşıya kalır. Bu duyguyu anlatamamak aslında anlatmanın başka bir yoludur.

Orhan Veli’nin şiirlerinde “bil-” fiilinin (Ne bileyim/ Belki daha binbir huyum vardır.) emir kipinde (1 kez) çekimi bulunmaktadır. Korkmaz, Türkiye Türkçesi Grameri adlı kitabında istek kipinin yer yer istekte yeterlik, yetersizlik, imkan, güçsüzlük, kısıtlama işlevlerine kaymış kullanılışlarından (Korkmaz, 2003: 659) söz etmektedir. Orhan Veli de “bil-” fiiliyle doğuştan getirdiği mizacında var olan özelliklerin bütünü hakkında bilgi sahibi olamadığına ve önemsemediğine değinmektedir.

Fiilin olumsuz olarak kullanıldığı yerlerde şair bilememekten şikayet etmektedir. Bir işin sonunun ne olacağını, ne anlatacağını ve ne yapacağını bilememe, içinde bulunulan belirsiz durumlara işarettir. Eski şiire, düşünce tarzına ve lisanına hücum etmiş, yeni dönemin şartlarına uygun bir düşünce tarzı ve lisan geliştirememiştir. Şairin şikayet ettiği belirsizliğe bu durumun sebep olduğu düşünülmektedir.

“Dalga geçerim kimi zaman da,
O da benim vazifem;

Bir baş düşünürüm başımda,
Bir mide düşünürüm midemde,
Bir ayak düşünürüm ayağымda,
Ne haltedeceğimi **bilemem**” (Dalgacı Mahmut, s. 156)

“Mektup alır, efkarlanırım;
Rakı içer, efkarlanırım;
Yola çıkar, efkarlanırım.
Ne olacak bunun sonu, **bilmem**.
"Kazım`ın" türküsünü söylerler,
Üsküdar`da;
Efkarlanırım.” (Efkârlanırım, s. 114)

“**Bilmem** ki nasıl anlatsam;
Nasıl, nasıl, size derdimi!
Bir dert ki yürekler acısı,
Bir dert ki düşman başına.
Gönül yarası desem...
Değil!
Ekmek parası desem...
Değil!
Bir dert ki...
Dayanılır şey değil” (Değil, s. 121)

Düşünme; insanı diğer canlılardan ayıran önemli bir özelliktir. Fizyolojik ihtiyaçların giderilmesi demek olan yeme, içme gibi ameliyeler nasıl zorunluysa insanın bilgi ve anlamla ilişkisini sağlayan düşünme de aynı şekilde zorunludur. Düşünme ameliyesi akıl yürütme, sezme ve hayal kurma biçiminde de ortaya çıkabilir. İnsanın kültürünün önemli bir parçası olan ve düşüncesinin istikametini belirleyen kelimeler, düşünme ameliyesinin gerçekleşmesi ve söze dökülüp ifade edilmesinde vazgeçilmezdir. Düşünce ürünü olan bilim, kültür ve sanat eserleri vazgeçilmez olan dil ile vücut bulur.

Türkçe Sözlük'te “**düşün-**” fiili “bir sonuca varmak amacıyla bilgileri incelemek, karşılaştırmak ve aradaki ilgilerden yararlanarak düşünce üretmek, zihinsel yetiler oluşturmak, muhakeme etmek; akıldan geçirmek, göz önüne getirmek; zihni ile arayıp bulmak; bir şeye karşı ilgili ve titiz davranmak; akıl etmek, ne olabileceğini önceden kestirmek; tasarlamak; tasalanmak, kaygılanmak; farz etmek” şeklinde karşılık bulmuştur (Türkçe Sözlük, 2005: 592).

Orhan Veli'nin şiirlerindeki fiillerin sıklığına bakıldığında 21 “**düşün-**” fiil içinde 5 kez olumsuz kullanılmıştır. Bu fiil geniş zamanda (11 kez), şimdiki zamanda (5 kez), emir kipi (3 kez), görülen geçmiş zaman ve öğrenilen geçmiş zamanın hikayesinde (1'er kez) çekimlenmiştir. Fiilin şahıs kullanımına bakıldığında 1. teklik şahıs (9 kez), 3. teklik şahıs (8 kez), 2. teklik şahıs (3 kez), 2. çokluk şahıs ise (1 kez)'dir.

Dize	Zaman-Kip/Şahıs
Ajans dinliyor, düşünüyor.-	şimdiki zaman kipi, 3. teklik şahıs
Ben sonsuz bir deniz düşünürüm.	geniş zaman kipi, 1. teklik şahıs
Bir baş düşünürüm başımda,	geniş zaman kipi, 1. teklik şahıs
Bir ayak düşünürüm ayağымda,	geniş zaman kipi, 1. teklik şahıs
Bir mide düşünürüm midemde,	geniş zaman kipi, 1. teklik şahıs
Boşuna düşünür ihtiyarlık.	geniş zaman kipi, 3. teklik şahıs
Dalmış düşünmüştüm;	öğrenilen geçmiş zaman kipinin hikayesi, 1. teklik şahıs
Dünyalar vardır, düşünemezsiniz;	geniş zaman kipi, 2. çokluk şahıs
Düşünme artık parasızlığı;	emir kipi, 2. teklik şahıs
Düşünme yapacağın yapıyı;	emir kipi, 2. teklik şahıs
Düşünme,	emir kipi, 2. teklik şahıs
Düşünmez miydi akşam olunca	geniş zaman kipi, 3. teklik şahıs
Düşünür düşünür,	geniş zaman kipi, 3. teklik şahıs
Düşünür düşünür,	geniş zaman kipi, 3. teklik şahıs
Düşünürüm bir çocuk türküsü söyleyerek.	geniş zaman kipi, 1. teklik şahıs
Edith Almera'yı düşünmektedir,	şimdiki zaman kipi, 3. teklik şahıs
Geçmiş günleri düşündüm.	görülen geçmiş zaman kipi, 1. teklik şahıs
Onu düşünüyorum,	şimdiki zaman kipi, 1. teklik şahıs
Ve ben neler düşünüyorum!..	şimdiki zaman kipi , 1. teklik şahıs
Ve ne düşünür tayyare	geniş zaman kipi, 3. teklik şahıs
Yapılacak işler düşünülüyor.	şimdiki zaman kipi, 3. teklik şahıs

Tablo 7 “düşün-” Fiilinin Zaman-Kip/Şahıs Kullanımı

Düşünmenin Orhan Veli'nin zihin dünyasındaki ifadesi ağırlıklı olarak üzüntü, kaygı ve hayaldir. Düşünmekle ifadesini bulan üzüntü, kaygı ve hayal birbirine yakın ağırlıkta kullanılmıştır. Şairin İstanbul Türküsü'nde zikrettiği “tarifsiz kederler içinde” olma hali “**düşün-**” fiilinin ifadesinde de kendini göstermiştir.

Veda ve Buğday şiirlerinde düşünme 3. şahıslar tarafından gerçekleştirken Yol Türkülerinde bunu şair yapmaktadır. İlk iki şiirde kaygı durumu son şiirde ise İstanbul hasreti ve bu şehirden ayrı kalmanın verdiği üzüntü söz konusudur.

“Rahmetli Süleyman Efendinin oğlu,
Kahvede.
Ajans dinliyor, **düşün**üyor:
“Harp olur mu,
Kıtlık olur mu?” diye.” (Veda, s. 65)

“Artık kuruldu bu kervansaray,
Boşuna **düşün**ür ihtiyarlık.
Artık kuruldu bu kervansaray,
Şimdi seslerle dolu mezarlık.” (Buğday, s. 17)

“Oturdum sırtın üstüne,
Geçmiş günleri **düşün**düm.
Askerdim, Adilhan köyündeydim;
Böyle bir akşamdı yine;
İçimde yine İstanbul hasreti,
Dalmış **düşün**müştüm;” (Yol Türküleri, s. 131)

Hız. İbrahim’in çocuğu olmayınca karısı Sare, cariyesi Hacer ile nikahlanmasını ister. İstek, çocuğu olmayan bir kadın için üzüntü verici olmalıdır. Orhan Veli bu üzüntü verici durumu Sare cihetinden anlamaya çalışmaktadır.

“Neden içimize doldu vehim?
Ah ümit ümit, yollar boyunca.
Düşünmez miydi akşam olunca,
Hacer’in kollarında İbrahim?” (Ave Maria, s. 18)

İroni içeren İstanbul İçin ve Bizim Gibi şiirlerde şair insanlığın meselelerine duyarsız kişileri eleştirmektedir. İnsanlığın meseleleri karşısında düşünmek ve tasalanmak yüksek insani hasletlerdir. Şair bu hasletlere sahip olmayan kişilerden ümidini kesmiştir. Tavsiyelerde bulunma yerine onların duyarsızlığını “**düşün-**” fiilini olumsuz anlamda kullanmak suretiyle yüzlerine vurmaktadır.

“**Düşün**me,
Arzu et sade
Bak böcekler de öyle yapıyor.” (İstanbul İçin, s. 107)

“Arzulu mudur acaba,
Bir tank, rüyasında
Ve ne **düşün**ür tayyare
Yalnız kaldığı zaman?” (Bizim Gibi, s. 64)

Ekmek karnesi ve kömür beyannamesi 2.Dünya Savaşı yıllarında Türkiye'nin yoksullara dayatılan gerçekliklerindedir. O yıllarda ülke nüfusunun önemli oranda yoksul olduğu bilinmektedir. Şair bu gerçeklikleri teselli ile ironi arası bir tonda zikretmektedir.

“Ekmek karnesi tamam ya,
Kömür beyannamesi de verilmiş;
Düşünme artık parasızlığı;
Düşünme yapacağın yapıyı;
El tutar, ömür yeter;
Yarına Allah kerîm;
Dayan hovarda gönlüm!” (Festival, s. 113)

Orhan Veli, insanlığın meselelerini Türkiye içine hapsetmeden düşünmekte ve bunlara şiirle karşılık vermektedir. Gücü şiir yazmaya yettiği için şiiri bu meselelerin dile getirilmesinde bir araç olarak kullanmaktadır.

Sanatçının hayal ettiği, aklından geçirdiği ve göz önüne getirdiği sonsuz bir deniz ve çiçeklerin gürültüyle açtığı bir dünya tasavvuru “**düşün-**” fiili ile ifade edilmiştir. İnsanların bu dünyayı tasavvur edemeyeceğini söylemekte ve bu yolla onların idraklerini küçük görmektedir.

“Ben sonsuz bir deniz **düşün**ürüm.
Bulutlar başımın üzerinden
Bir Olymp ilahı sükûniyle
Geçip giderken
Ve kır melekleri şarkılarını söyleyip
Raskederken ekin tarlalarında,
Göze görünmeden.” (Ölümden Sonra, s. 34)

“Dünyalar vardır, **düşün**emezsiniz;
Çiçekler gürültüyle açar;
Gürültüyle çıkar duman topraktan.” (Gün Olur, s.149)

Dalgacı Mahmut şiirinde bu fiil savaş döneminde neredeyse herkese dayatılan yoksulluk ve yoksunluğun gülünçlüğünü tasvir için kullanılmıştır. Şair, çalışıp

geçinemeyen insanların durumunu karikatürize ederken onlar adına düşünen, yiyen ve gezen gülünç bir varlık düşünerek bununla dalga geçmektedir.

“Dalga geçerim kimi zaman da,
O da benim vazifem;
Bir baş **düşün**ürüm başımda,
Bir mide **düşün**ürüm midemde,
Bir ayak **düşün**ürüm ayağımda,
Ne haltededeceğimi bilemem” (Dalgacı Mahmut, s. 156)

Zihinî faaliyete dönük bir diğer fiil “**anla-**”dır. Bu fiil iletişimde hedef noktayı işaret eder. Karşılıklı iletişimde işaret, ima, söz ve davranış gibi açık veya kapalı iletişim vasıtaları kullanılarak konu muhataba anlatılır ve onun da anlaması beklenir.

Türkçe Sözlük’te “**anla-**” fiili “bir şeyin ne demek olduğunu, neye işaret ettiğini kavramak; yeni bilgileri eskileri ile bir araya getirerek sonuç niteliğinde başka bir bilgi edinmek; sorup öğrenmek; doğru ve yerinde bulmak; birinin duygularını, istek ve düşüncelerini sezebilmek; bir şey hakkında bilgisi bulunmak; iyilik görmek, yararlanmak” şeklinde karşılık bulmuştur (Türkçe Sözlük, 2005; 101).

Orhan Veli’nin şiirlerindeki fiillerin sıklığına bakıldığında 5 kez kullanılan “**anla-**” fiil içinde 2’si olumsuzdur. Bu fiil şimdiki zamanda (3 kez), geniş zamanda ve öğrenilen geçmiş zamanda (1’er kez) çekimlenmiştir. Fiilin şahıs kullanımına bakıldığında 1. teklik şahıs (3 kez) ve 3. teklik şahıs (2 kez)’dir.

Dize	Zaman-Kip/Şahıs
Anlamıyorum dilinden artık	şimdiki zaman kipi, 1. teklik şahıs,
Kalbinin vuruşundan anlıyorum;	şimdiki zaman kipi, 1. teklik şahıs,
Ne hekim anlar, ne hoca.	geniş zaman kipi, 3. teklik şahıs,
Senelerden beri anlamamışım	öğrenilen geçmiş zaman kipi, 1. teklik şahıs,
Zamanla anlıyor insan dünyayı.	şimdiki zaman kipi, 3. teklik şahıs,

Tablo 8 "anla-" Fiilinin Zaman-Kip/Şahıs Kullanımı

Bu fiil, sanatçının zihin dünyasında ağırlıklı olarak anlamca olumsuz kullanılmaktadır. Şair Kurt ve Hardalname şiirlerinde olumsuzluğu kendi üzerinden işlemektedir. Ölüme Yakın şiirinde ise insana ait anlamazlık durumunu belli yaştan önceki insanlık haliyle ilişkilendirerek konuyu kendine bağlamaktadır. Pireli Şiirde ise insanlığın her türlü halinden anlaması gerekenlerin bu hususta aciz kaldığını belirtmektedir.

“**Anlam**ıyorum dilinden artık
Geceyi saran güzelliğın.
İçim, kör bir kuyu gibi derin,
Ve sonsuz rüyasında yalnızlık.” (Kurt, s. 19)

“Ne budala şeymişim meğer,
Senelerdenberi **anlam**mamışım
Hardalın cemiyet hayatındaki mevkiini.” (Hardalname, s. 68)

“Bakma fakirmişim, kimsesizmişim;
Akşam üstüne doğru kış vakti
Benim de sevdalar geçti başımdan.
Şöhretmiş, kadınmış, para hırsıymış;
Zamanla **an**lıyor insan dünyayı.” (Ölüme Yakın, s. 143)

“Bu ne acaip bilmece!
Ne gündüz biter, ne gece.
Kime söyleriz derdimizi;
Ne hekim **an**lar, ne hoca.” (Pireli Şiir, s. 161)

Kadınlar söz konusu olduğunda ise şair onların istek ve duygularını sezip anlayabilmektedir. Kadınların her halini bilen Orhan Veli'nin onları dokunarak ve hissederek anladığı görülmektedir.

“İstanbul'u dinliyorum, gözlerim kapalı;
Bir kuş çırpınıyor eteklerinde;
Alnın sıcak mı, değil mi, biliyorum;
Dudakların ıslak mı, değil mi, biliyorum;
Beyaz bir ay doğuyor fıstıkların arkasından
Kalbinin vuruşundan **an**lıyorum;
İstanbul'u dinliyorum.” (İstanbul'u Dinliyorum, s. 157)

3.2.4. “geç-”, “dur-”, “koş-” ve “ak-” Fiilleri

Türkçe'de “geç-” fiilinin çok geniş bir anlam çerçevesine sahip olduğunu söylemek mümkündür. Kırka yakın anlamı olan fiilin ilk beş anlamı; “bir yerden başka bir yere gitmek; bir yandan girip öte yandan çıkmak; yol olarak kullanmak; (bir duruma) uğramak, konu olmak; bırakmak, vazgeçmek” (Türkçe Sözlük, 2005: 738-739) olarak verilmiştir. Orhan Veli'nin şiirlerinde kullanılan fiillerin sıklığına bakıldığında “geç-” fiilinin 33 kez (4'ü olumsuz) olarak kullanıldığı görülmektedir. “geç-” fiiline zaman odaklı bakıldığında en çok geniş zamanda (13 kez) çekimlendiği

görülmektedir. Bunu görülen geçmiş zaman (7 kez), emir kipi (5 kez), şimdiki zaman (3 kez), gelecek zaman, öğrenilen geçmiş zaman, şart kipi, geniş zamanın hikâyesi ve görülen geçmiş zamanın şartı (1'er kez) takip eder. Bu kullanımlarda “geç-” fiilinin en çok (16 kez) 3. teklik şahsa yönelik kullanılmıştır. Fiilin şahıslara göre geçiş sırası şöyledir: 1. teklik şahıs (7 kez), 2. teklik şahıs (5 kez), 3. çokluk şahıs (3 kez) ve 1. çokluk şahıs (2 kez).

Dize	Zaman-Kip / Şahıs
Gemiler geçer rüyalarımnda,	geniş zaman kipi, 3. teklik şahıs
Ne diye geçeyim?	Emir kipi, 1. teklik şahıs
Kuşlar geçiyor, derken;	şimdiki zaman kipi, 3. çokluk şahıs
Ne yârdan geçerim, ne serden;	geniş zaman kipi, 1. teklik şahıs
Şıp diye geçer Köprü'nün altından;	geniş zaman kipi, 3. teklik şahıs
Günahların geçecek hafızanın arkasından	gelecek zaman kipi, 3. teklik şahıs
Kuşlar geçer bulutun üstünden	geniş zaman kipi, 3. teklik şahıs
Elime üç beş kuruş geçer.	geniş zaman kipi, 3. teklik şahıs
Kuşlar geçer trenin üstünden,	geniş zaman kipi, 3. çokluk şahıs
Yıllar geçti aradan, unutamadım.	görülen geçmiş zaman kipi, 3. teklik şahıs
Kuşlar geçer gecenin üstünden,	geniş zaman kipi, 3. çokluk şahıs
Benim de sevdalar geçti başımdan.	görülen geçmiş zaman kipi, 1. teklik şahıs
Ve bulutlar geçiyor aynadan	şimdiki zaman kipi, 3. teklik şahıs
Bir yosma geçiyor kaldırımdan	şimdiki zaman kipi, 3. teklik şahıs
Üzerinden tramvay geçer.	geniş zaman kipi, 3. teklik şahıs
Adamlar geçer.	geniş zaman kipi, 3. teklik şahıs
Kadınlar geçer.	geniş zaman kipi, 3. teklik şahıs
Nar bahçelerinde geçse gün.	şart kipi, 3. teklik şahıs
Hükümat önünden geçtim.	görülen geçmiş zaman kipi, 1. teklik şahıs
Handan, hamamdan geçtik.	görülen geçmiş zaman kipi, 1. çokluk şahıs
Saadetinden geçtik.	görülen geçmiş zaman kipi, 1. çokluk şahıs
Geçmiş, tatmamışız ayrılık.	öğrenilen geçmiş zaman kipi, 3. teklik şahıs
Küçük Bey sınıfı geçti.	görülen geçmiş zaman kipi, 3. teklik şahıs
Geç bunları, anam babam, geç	emir kipi, 2. teklik şahıs
Gemiler geçer rüyalarımnda	geniş zaman kipi, 3. teklik şahıs
Geç bunları, anam babam, geç	emir kipi, 2. teklik şahıs

Dize	Zaman-Kip / Şahıs
Geç bunları bir kalem	emir kipi, 2.teklik şahıs
Hatırımdan bile geçmezdi.	geniş zaman kipinin hikâyesi, 1. teklık şahıs
Kapalı Çarşı deyip de geçme	emir kipi, 2. teklık şahıs
Ah! Şairim bu akşam da geçmedi.	görülen geçmiş zaman kipi, 3. teklık şahıs
Bu dağlardan geçmedinse	görülen geçmiş zaman kipinin şartı, 2. teklık şahıs
Gene de güzel günler geçirebilirim	geniş zaman kipi, 1. teklık şahıs, yeterlik
Geçirebilirim bu mavilikte.	geniş zaman kipi, 1. teklık şahıs, yeterlik fiili

Tablo 9 “geç-” Fiilinin Zaman-Kip/Şahıs Kullanımı

Orhan Veli'nin şiirlerinde “geç-” fiilinin gerçek anlamının yanı sıra yan ve mecaz anlamlarının da birbirine yakın sıklıkta kullanıldığı görülür. Ayaklar yardımı ve ulaşım araçları vasıtasıyla yapılan “geçmek”, “bir yandan girip öte yandan çıkmak, bir yerden girip başka bir yerden çıkmak” anlamıyla ağırlıklı olarak kullanılmaktadır. Bu fiilin kullanıldığı mısralarda hareketi gerçekleştirenlerin insandan ziyade tabiata ait unsurlar olduğu görülür. Tabiata ait unsurlardan deniz ve gökyüzü sanatçının kaçarak özgürleşmek istediği mekânlardır.

Denizi Özleyenler İçin adlı şiirde deniz ve gemi unsuru rüya motifi ile verilmektedir. Allı pullu gemilerin damların üzerinden geçişi metaforik olarak kullanılmaktadır. Orhan Veli bu söylemle uzaklaşma isteğini tekrar etmektedir. Gemi, onu bulunduğu yerden alıp gitmek istediği yere götürecektir.

“Gemiler **geçer** rüyalarım da,
Allı pullu gemiler, damların üzerinden;
Ben zavallı,
Ben yıllardır denize hasret,
"Bakar bakar ağlarım." (Denizi Özleyenler İçin, s. 141)

Rüyalarına giren kaçma isteği Orhan Veli'de çok güçlüdür. Gerçek hayatına dair sahnelerin geçtiği şiirlerinde de bunu yansıtmaktan geri durmaz. İstanbul'u Dinliyorum adlı şiir bunlardan biridir. Bu şehir onun için başka bir kaçış yeridir. Denizi, göğü, gemileri, kuşları, insanları ve diğer unsurlarıyla şairin bu şehri iştıyakla andığı görülür.

“İstanbul'u dinliyorum, gözlerim kapalı;
Kuşlar **geçiyor**, derken;

Yükseklerden, sürü sürü, çığlık çığlık.
Ağlar çekiliyor dalyanlarda;
Bir kadının suya değiyor ayakları;
İstanbul’u dinliyorum, gözlerim kapalı;

...

Bir yosma geçiyor kaldırımdan;
Küfürler, şarkılar, türküler, laf atmalar” (İstanbul’u Dinliyorum, s.151-152)

Altı bentten oluşan İstanbul’u Dinliyorum adlı şiirin yukarıdaki örneğinde “geç-” fiilinin kuşların havada uçuşunu ve kaldırımda yürüyen bir kadının geçişini anlatmak için kullanıldığı görülmektedir. Orhan Veli, İstanbul’u bir sinema sahnesi kurgusunu hatırlatacak şekilde gözleri kapalı dinlemektedir. Şair, sokak sokak, meydan meydan işittiklerini, gördüklerini şiire dökmektedir. Yükseklerden kuşların sürü sürü ve çığlık çığlığa geçtiğini, dalyanlarda ise ağların çekildiğini söyler. “Çığlık” kelimesi Türkçe’de “acı, ince ve keskin ses, feryat, figan” (Türkçe Sözlük, 2005: 422) anlamıyla karşılanmaktadır. Bu yönüyle acıyı çağrıştırırsa da şiirde gökyüzünde dolu dolu yaşanan bir hayat anlatılır. Acıyı ifade eden bir kelimeyi kullanarak yaşama sevincini terennüm etmek şairane bir söyleyiş olarak değerlendirilebilir. Şairane söyleyişe karşı olsa da şairin bundan uzak kalamadığı görülür.

“Bir kadının suya değiyor ayakları” mısraıyla kadın güzelliğini, masum bir câzibeye büründürerek sunmaktadır. Bu mısrada yoğunlaşan masumiyet yüklü duygular, “Bir yosma geçiyor kaldırımdan” mısraından sonra karmaşıklaşmaktadır. Bu karmaşık durumun yarattığı cinsel gerilim erkeklerin kadınlar karşısında anlık olarak ne kadar hızla değişebildiklerini büyük bir muvaffakiyetle göstermektedir. Bir tarafta masumiyet yüklü romantik bir mısra ile kadın zerâfetini diğer tarafta kadın güzelliğinin şehvete dönük yüzünü başarıyla sergilemiştir. Erkek hâletiruhiyesinin kadınlar karşısındaki zayıflığını şiiriyetin bütün saflığıyla ifade edebilmektedir.

“İstanbul’u dinliyorum, gözlerim kapalı;
Bir yosma geçiyor kaldırımdan;
Küfürler, şarkılar, türküler, lâf atmalar.
Bir şey düşüyor elinden yere;
Bir gül olmalı;
İstanbul’u dinliyorum, gözlerim kapalı;” (İstanbul’u Dinliyorum, s.152)

Şiirde ikinci kez karşılaşılan “geç-” fiilinin bir kadının geçişini anlatmak için kullanıldığı görülür. Kaldırımdan yürüyerek geçen bu kadının arkasından küfürler söylenmekte, laf atılmaktadır. Şair, “yosma, kaldırım, küfür” kelimelerinin ardından okuyucuyu “gül” kelimesiyle buluşturur. Kaldırımdan geçen bu kadının elinden yere bir şey düşürdüğü, bunun da muhtemelen bir “gül” olduğu vurgulanır. Gül, Türk edebiyatının farklı dönemlerinde kullanılan önemli bir motiftir. Güzelliği aynı zamanda da mâsûmiyeti ifâde eder. “Yosma” Türkçe’de “şen, güzel, fattan genç kadın, çok süslü giyinen ve modaya düşkün (kadın)” (Türkçe Sözlük, 2005: 2194) olarak karşılanmaktadır. Kelime argoda adı, hafifmeşrep kadın olarak da kullanılmaktadır. Bu anlamıyla Orhan Veli’nin şiirinde yer alır. Yosma ve gül kelimeleri arasında anlam bakımından bir tezatlık olduğu düşünülebilir. Bir yanda “yosma” ile düşmüş bir kadın diğer yanda ise “gül” ile mâsûmiyet çağrışımı yapılmaktadır. Bu kadının “gül”ü yere düşürmesi doğuştan getirdiği mâsûmiyetini çoktan kaybettiğinin bir göstergesi olarak yorumlanabilir. Şiirde “düş-” fiili kadın masumiyetinin düşüşüne de işaret eder.

“geç-” fiilinin kullanıldığı mısralara bakıldığında hareketi gerçekleştirenin şair olduğu örneklere de rastlanmaktadır. Meyhane şiirindeki geçme hareketi şair tarafından icra edilmektedir.

“Madem ki sevmiyorum artık,
O halde her akşam
Onu düşünerek içtiğim
Meyhanenin önünden
Ne diye geçeyim?” (Meyhane, s.50)

“geç-” fiilinin emir kipinde kullanıldığı şiirde Orhan Veli, her akşam içki içip onu düşündüğü meyhanede zaman geçirmektedir. Artık onu sevmediğine karar veren şair, bu meyhaneye gitmeye hatta onun “önünden” bile geçmeye gerek olmadığı kanısına varmıştır. O, cevabı belli olan bir soru sormakta fakat cevap beklememektedir. Orhan Veli’nin önemsiz konuları şiire dahil etmesinin bir örneği de burada görülmektedir.

“Hükümat önünden geçtim,
Oturdum bir kahve içtim,
Hendek’te bir güzel gördüm,
Yavuklumdan vazgeçtim;

Hendeğin yolları taştan,
Sen çıkardın beni baştan.
...
Kır At'a nal mı dayanır?
Dağlar uykudan uyanır,
Yer gök kıızıla boyanır.
Bu dağlardan geçmedinse,
Bu sulardan içmedinse,
Yaşadım deme be, ahbap.” (Yol Türküleri, s.130)

Destan Gibi adı ile yazılan ve esas başlığı Yol Türküleri olan uzun soluklu şiirde Orhan Veli'nin Hereke'den başlayıp Zonguldak'a ulaştığı yolculuk anlatılmaktadır. Bu şiirin halk türkülerinin havası ile yoğrularak kaleme alındığı ve Orhan Veli'nin bu şiirle bir destan yazma girişiminde bulunduğu görülmektedir. Sanatçı, kendi şiir görüşünü halk şiirine yakın bulmaktadır. Örneğin Burdur yöresine ait “Kahve Yemenden Gelir” türküsünde (“Ben yârimi görünce/ Yavuklumdan vazgeçtim.”) (<https://turku.sitesi.web.tr/burdur/kahve-yemenden-gelir.html> erişim tarihi: 3.6.2022) dizesinin Orhan Veli'deki kullanımı “Hendek'te bir güzel gördüm/ Yavuklumdan vazgeçtim.” şeklindedir. “**Vazgeçmek**”, “kararından veya niyetinden dönmek, caymak” manasındadır. Türkünün aslında geçen “yavuklu” Türkçe Sözlük'te “nişanlı” anlamıyla karşılanmaktadır. Kelime kökeni olan “yaguk” eski Türkçedir. Akraba, komşu, nişanlı (Nişanyan, 2010: 673) anlamlarına gelmektedir. Türküyü söyleyen nişanlısından vazgeçtiğini belirtmektedir.

TRT türkü arşivinde “kahve yemenden gelir” türküsü için Teke yöresi kaynak verilmektedir. (<https://www.trtdinle.com/ara?keyword=Hükümet önünden geçtim> erişim tarihi:16.01.2023) Kanaatimizce türküler coğrafya içinde seyahat etmekte ve her bölgeye mahsus bir biçim almaktadır. Nağme ve sözlerinde farklılıklar bulunabilmektedir. Geleneksel anlayışa karşı çıkan ve yeni bir şiir anlayışı ortaya koyan Orhan Veli, uzun soluklu Yol Türküleri'ni halk şiiri tarzıyla yazmıştır. Hendek bölgesinden geçerken de bu türküyü şiirine kaydetmiştir.

Meyhane ile Yol Türküleri adlı şiirlerde “**geç-**” fiilinin gerçekleşmesi için ihtiyaç duyulan mekânlar meyhane ve hükümet binası önüdür. Söz konusu fiilin faili şairin kendisidir. Bu söylemden hareketle yön bildiren ifadelere bakmakta fayda vardır. Dört temel yön ifadesi sayılabilecek olan “sağ, sol, ön, arka (art, peş)”

kelimeleri özelinde Orhan Veli'nin şiirlerine bakıldığında; “ön” ile ilgili kelimelerin 7 kez; “arka” ile ilgili kelimelerin 5 kez (art ile ilgili 7, peş ile ilgili 1 kelime bulunmakta; peşi sıra kelimesi de 2 kez geçmektedir.); “sağ” kelimesinin 1 “sol” kelimesinin 3 kez geçtiği görülmektedir. Dilbilimsel açıdan bakıldığında “ön” yönü Türkçe’de sağ, sabah, ilkbahar ve yaz, olumlu ve yukarı olanı; “alt” yönü ise geceyi, solu, sonbahar ve kış, olumsuz ve aşağı olanı temsil etmektedir. (Nerimanoğlu, 2011: 231) Başka bir ifadeyle; “Doğu zamanca sabahtır ve yön olarak öndür. Yani güneşin doğuşu istikametindedir. Mevsim olarak ilkbahar, doğustur. Renk olarak köktür. Kök Tanrı sembolüdür. Dört unsurdan havayı temsil eder. Batı zamanca gecedir. Renk olarak beyazdır. İstikamet olarak arkadır. Mevsimce sonbahardır. Olumsuzdur. Geçmişini sembolize etmektedir. Cins olarak dişidir. Mevsim olarak kıştır. Olumsuzdur. Dört unsurdan toprağı temsil eder.” (a.e., 230).

Bu açıdan bakıldığında Orhan Veli her ne kadar neşesi, hayata düşkünlüğü; mizah ve ironi severliği, hayatı ciddiye almayan, hatta “dalgacı”lığı ile anılsa da şiirlerinde kullandığı yön ifadelerinin derin yapısı; onun aslında “art, arka, peş” kelimelerini, “ön” kelimesinden daha fazla kullanarak soğuk ve olumsuz duyguları; başka bir ifade ile dertleri ve kederleri daha ön planda tuttuğunu göstermektedir.

“Bir yerden başka bir yere gitmek” mânâsı dışında “geç-” fiili zamanın geçmesi anlamında da kullanılmaktadır.

“Konsa rüya dolu köşkümün
Çiçekli damına serçeler.
Renklerle çözülse geceler,
Nar bahçelerinde geçse gün.” (Açsam Rüzgâra, s.27)

Bu dörtlükte “geç-” fiili “zamanın geçmesi, günün sona ermesi” manasında ve şairin kurduğu bir hayali yansıtabilecek şekilde kullandığı görülür. Orhan Veli, günlerin nar bahçelerindeymiş gibi hoş ve birbirinden renkli geçmesini istemektedir. Aşağıda yer alan dizelerde zamanın geçmesine işaret edilmektedir:

“Ah! şairim, bu akşam da geçmedi.”(Helene İçin, s.33)

“Gene de güzel günler geçirebilirim;
Geçirebilirim bu mavilikte,”(Dalga, s.165)

“Yıllar geçti aradan, unutamadım”(Aşk Resmigeçidi, s.173)

“Geçmiş, tatmamışız ayrılık”(İhtiyarlık, s.35)

Bu dizelerde “geç-” fiili kaygı ve endişeye ilişkin bir duyguyu öne çıkarır. Zamanın geçmesi şairi kaygılandırmaktadır. Gençliğin artık bir daha elde edilemeyecek şekilde geçiyor olması kaygının sebebini ifade eder.

Sanatçının şiirlerinde “geç-” fiilinin anlam bakımından zıttı olan “dur-” fiilinin de 11 kez tekrar edildiği görülmektedir Bu fiil, Türkçe Sözlük’te “Hareketsiz durumda olmak; bir yerde bir süre oyalanmak; beklemek, dikilmek” (Türkçe Sözlük, 2005: 577) anlamlarında karşılanmaktadır.

“dur-” fiiline zaman açısından bakıldığında geniş zaman (4 kez), görülen geçmiş zaman (3 kez), şimdiki zaman (2 kez), emir kipi ve geniş zamanın hikayesi (1 kez) kullanılmıştır. Bu fiil 3. teklik şahıs (6 kez), 2. teklik şahıs ile 1. çokluk şahıs (2’şer kez) ve 3. çokluk şahıs (1 kez). kullanıldığı görülmektedir.

Dize	Zaman-Kip/Şahıs
Döner döner durur başım havalarda	geniş zaman kipi, 3. teklik şahıs
Kargam hâlâ başımda duruyor	şimdiki zaman kipi, 3. teklik şahıs
Ne duruyorsun be, at kendini denize	şimdiki zaman kipi, 2. teklik şahıs
Gelip durdu artık işte hayat	görülen geçmiş zaman kipi, 3. teklik şahıs
Geceleri de ayakta mı dururlar böyle	geniş zaman kipi, 3. çokluk şahıs
Dururduk mahallede	geniş zaman kipinin hikâyesi, 1. çokluk şahıs
Durdu beni ölüme götüren kervan	görülen geçmiş zaman kipi, 3. teklik şahıs
Şoför durdu, Enistütü Mektebi dedi.	görülen geçmiş zaman kipi, 3. teklik şahıs
Bir yol da burada duralım.	emir kipi, 1. çokluk şahıs
Durursun	geniş zaman kipi, 2. teklik şahıs
Pır pır eder durur, bahar rüzgârında	geniş zaman kipi, 3. teklik şahıs

Tablo 10 “dur-” Fiilinin Zaman-Kip/Şahıs Kullanımı

Bu fiilinin kullanıldığı mısralarda “durup sabit kalmak” değil, “durduktan sonra tekrar hareket etmek” anlamı bulunmaktadır. “dur-” birleşik yapılardan olan tasvir fiilleri içerisindeki “süreklilik fiilleri”nden sayılır. Zarf fiil (bazen isim fiil ya da sıfat fiil) yapısında bir fiil ile çekimli başka bir fiilin birleşmesiyle oluşan yapılarda yer alır. Bu yapılarda esas anlam çekimsiz fiil üzerindedir. İkinci fiil ise esas fiil

olmaktan çıkmış ve sözlük anlamından da uzaklaşmış durumdadır. Neredeyse bir yardımcı fiil gibidir. (Korkmaz, 2003: 811-833) Bu takdirde “**dur-**” fiili kendi “durum” anlamından çıkabilir. Başka bir ifade ile Orhan Veli’nin kullandığı “**dur-**” fiillerinin üçte biri süreklilik ifadesi arz eder. “Dönüp durmak”, “çıkıp durmak”, “pır pır edip durmak”, “düşünüp durmak”, “gelip durmak” ifadeleri harekete yeniden geçmeyi ifade eder. Şairin şiirlerinde dile gelen yaşama sevincinin şiire yansımaları “**dur-**” fiilinde de görülebilmektedir.

“Bütün mevsimlerimin üstüne
Geriliyor bembeyaz bir kanat.
Gelip **durdu** artık işte hayat
Bana hep onu vadeden güne.” (Dar Kapı, s. 26)

“Heeeeey!
Ne **duruyorsun** be, at kendini denize;
Geride bekliyenin varmış, aldırma;
Görmüyor musun, her yanda hürriyet;
Yelken ol, kürek ol, dümen ol, balık ol, su ol;
Git gidebildiğin yere.” (Hürriyete Doğru, s. 153)

“Uyandım baktım ki bir sabah,
Güneş vurmuş içime;
Kuşlara, yapraklara dönmüşüm,
Pır pır eder **durur**, bahar rüzgârında.” (Pırpırlı Şiir, s. 144)

Hareketi ifade ettiği için “**geç-**” fiilinin anlam alanına “**koş-**” ve “**ak-**” da katılabilir. Duran bir kişinin, bir şeyin önünden koşanın veya akan bir şeyin geçtiği söylenebilir. Şairin “**geç-**” fiiliyle aynı anlam alanında sayılabilecek “**koş-**” ve “**ak-**” fiillerini şiirlerinde (8 kez) kullandığı görülmektedir: “**koş-**” (4 kez), “**ak-**” (4 kez) geçmektedir. “**koş-**” ve “**ak-**” fiilleri geniş zaman ve 3. teklik şahıs kullanımıyla yer almaktadır. “**koş-**” fiili (1 kez) de emir kipi, 2. çokluk şahısta çekimlenmiş, “**ak-**” fiili de (1 kez) “**akıt-**” olarak ve şimdiki zaman kipinde kullanılmıştır.

Dize	Zaman-Kip/Şahıs
Nasıl koşar aynalara,	geniş zaman kipi, 3. teklik şahıs
Koşun. Buğday dağıtıyor Yusuf.	emir kipi, 2. çokluk şahıs
Bir deve gürültüler içinde koşar, koşar, koşarken	geniş zaman kipi, 3. teklik şahıs
Bir deve gürültüler içinde koşar, koşar, koşarken	geniş zaman kipi, 3. teklik şahıs

Tablo 11 “koş-” Fiilinin Zaman-Kip/Şahıs Kullanımı

“**koş-**” fiili anlamı gereği hızı ifade eder. Fiilin içinde barındırdığı bu anlamdan yola çıkılarak yürürken adımların ritminin artması ve ileri doğru hızlı bir şekilde gerçekleşmesi de koşmaya dönüşebilmektedir. Bu hız olgusunun Orhan Veli tarafından kullanıldığı görülmemektedir. Hız olgusu yüklenme ifade ettiğinden şair tarafından benimsenmemektedir.

“Undan bize de pay, bize de pay.
Koşun. Buğday dağıtıyor Yusuf.
Undan bize de pay, bize de pay,
Çökmeden sonu gelmeyen küsuf.” (Buğday, s.16)

Buğday şiirinde Orhan Veli “Koşun. Buğday dağıtıyor Yusuf.” dizesiyle bir “telmih” örneği olarak Hz. Yusuf’tan söz etmektedir. Bilindiği gibi Mısır hükümdarının gördüğü rüyayı yorumlayan Yusuf Peygamber Mısır’da 7 yıl boyunca bolluk olacağını, ardından 7 yıl da kıtlık yaşanacağını söylemiş ve bolluk yıllarında tedbiren buğday depolanmasını tavsiye etmiştir. Hükümdar bu yorum üzerine onu zindandan çıkarmış ve maliye işlerinin başına getirmiştir. Bolluk yıllarında ülkedeki mahsul ayrı bir yerde depolanmıştır. Hz. Yusuf, depoladıklarının kıtlık yıllarında dağıtmış ve kendisini kuyuya atan kardeşleriyle de bu dağıtım esnasında karşılaşmıştır (Kur’an Yolu, 2007: III/235-243).

Orhan Veli, şiirlerinde yalnızca bir kez ve bir Peygamber kıssasına gönderme yapmıştır. Bu şiirin yazıldığı tarih 1936’dır. Şair bu yıl İstanbul Üniversitesi Edebiyat Fakültesi’ndeki felsefe öğrenimini yarıda bırakıp Ankara’ya dönmüştür. Henüz Garip kitabı yayımlanmamış ve şairin poetik duruşu netleşmemiştir. Geleneksel şiir damarından yararlanmaya devam etmektedir. Bu şiirin yayımlandığı yıl Türkiye bolluk içinde değildir. Demiryolları, karayolları ve fabrikaların yapımının henüz emekleme aşamasında olduğu yıllardır. Halkın mecburi fakirliğe mahkum dönemdir. Böyle bir dönemde Hz. Yusuf zamanında olduğu gibi devletin elindekini halka dağıtmasını ima yollu dile getirmektedir. Bu dönemde Orhan Veli’nin sosyalizmden esinlendiğini söylemek mümkündür. görüldüğü ilk dönem olduğunu söylemek mümkündür. “Küsuf” gündüz olmasına rağmen güneş tutulması sebebiyle yaşanan zorunlu bir karanlığa işaret eder. Şiirde güneş tutulması devam etmektedir. Şair

“çökmeden sonu gelmeyen küsuf” derken Cumhuriyet’in inşa döneminde sosyal adaletin tesis edilmesine işaret eder.

“Bilmezler yalnız yaşamayanlar,
Nasıl korku verir sessizlik insana;
İnsan nasıl konuşur kendisiyle;
Nasıl **koş**ar aynalara,
Bir cana hasret,
Bilmezler.” (Yalnızlık Şiiri, s.157)

Yalnızlık şiirinde Orhan Veli “**koş-**” fiilini yine “hızla, ivedilikle gitmek” anlamında kullanmıştır. Ancak Buğday şiirindeki “**koş-**” fiilinin kullanım gerekçesi “yoksulların ekmeğe erişimi” iken buradaki gerekçe “yalnızlık korkusu”dur. Şair “sessizlikten korkup kaçma isteği”ni, sırf bir akis görmek için bile olsa “aynalara koşma isteği” ile sembolize etmiştir. Bu şiirde koşmak ve konuşmak fiilleri anlam ve ahenk zenginliği ile dikkat çeker. Şair yirmili yaşlarında pek çok seveni ile bir arada günler geçirmekte iken bu şiiri yazdığı dönemde işsiz, parasız ve yalnızdır. Sevdiği kadın ile de sadece mektuplarda konuşabilmektedir. (Kanık, 2014: 61,73-74) Şiir bu sıkıntılı dönemin bir ürünüdür.

“**geç-**” fiilinin anlam alanı içinde yer aldığı düşünülen “**ak-**” fiili de “**koş-**” fiili ile aynı sıklıktadır. Türkçe Sözlük’te on yediye yakın anlamı bulunan “**ak-**” fiili madde başı olarak “bulunduğu yerden daha alçak bir yere doğru gitmek” (Türkçe Sözlük, 2005: 56) anlamı taşımaktadır. 4 kez kullanılan bu fiil, geniş zamanda (3 kez) , şimdiki zamanda (1 kez) “**akıt-**” şeklinde kullanılmakta ve 3. teklik şahısta çekimlenmektedir.

Dize	Zaman-Kip/Şahıs
Bin türlü mavi akar Boğaz’dan	geniş zaman kipi, 3. teklik şahıs
Siyah akar Zonguldak’ın deresi	geniş zaman kipi, 3. teklik şahıs
Hâlâ tuzlu akar kanım	geniş zaman kipi, 3. teklik şahıs
Durmadan akıtıyor bir oluk	şimdiki zaman kipi, 3. teklik şahıs

Tablo 12 “ak-” Fiilinin Zaman-Kip/Şahıs Kullanımı

“**koş-**” fiilinde olduğu gibi bu fiilde de bir hız oranı hissedilmektedir. “**koş-**” fiilinde hız bir zorunluluğu gerektirirken “**ak-**” fiilinde bu zorunluluk yoktur. Akış yukarıdan aşağıya doğru kendiliğinden gerçekleşmektedir.

“Bin türlü mavi **akar** Boğaz’dan

Her şeyi unutabilmek maviler içinde.”(Yaşamak, s.172)

“Siyah **akar** Zonguldak’ın deresi;
Yüzkarası değil, kömür karası;
Böyle kazanılır ekmek parası.”(Yol Türküleri, s.133)

Yaşamak ve Yol Türküleri adlı iki şiirde kullanılan “**ak-**” fiili, “**koş-**” fiili gibi hız olgusunu içerir. Bu iki şiirde Türkçe Sözlük’teki madde başı anlamıyla kullanılan “**ak-**” fiiline bakıldığında Yaşamak şiirinde “mavi” ve Yol Türkülerinde “siyah” kelimeleri birer metafordur. Boğaz’ın suyu mavinin tonlarında akarken insanı rahatlatır ve sıkıntılarını unutturur. Aynı zamanda ferahlık verir. Oysa Zonguldak’ın deresinden akan su, siyah renkle ifade bulmaktadır. Şair, bu söylemle sosyal hayatın gerçekliğine vurgu yapar. Çünkü bu bölgedeki maden işçileri her türlü zorluğu göğüslemekte ve ekmek parası kazanmaya çalışmaktadır. Siyah akan su, alınlarından akan siyah renkli tere benzetilmektedir.

Yol Türküleri’nde “**akar**”, “**kara**”, “yüz**karası**”, “kömür **karası**”, “ekmek **parası**” ifadeleri ile ses benzerliklerini de kullanmıştır. Şair, poetikasında “lüzumsuz ve zararlı” olarak nitelediği şairane söyleyişten uzak durmadığını göstermiştir. (Kanık, 2021:54)

Denizi Özleyenler İçin adlı şiirde “**ak-**” fiili için durağanlıktan söz edilemediği gibi “**koş-**” fiilindeki kadar yüksek bir hızdan da bahsedilemez.

“Hatırlarım ilk görüşümü dünyayı,
Bir midye kabuğunun aralığından;
Suların yeşili, göklerin mavisi,
Lapinaların en harelisi...
Hâlâ tuzlu **akar** kanım
İstiridyelerin kestiği yerden.” (Denizi Özleyenler İçin, s.141)

Denizi Özleyenler İçin adlı şiirden alınmış bu bölümde Orhan Veli, dünyaya geldiği zamanları hatırlarından geçirmektedir. Bu zamanları denize ait unsurlarla anlatan şair, ana rahminden kopup dünyaya gelen bebeği bir midye kabuğunun içinden çıkma durumu ile tasavvur veya tahayyül etmekte ve bebeğin anneden kopup dünyaya gelirken yaşadığı durumu çeşitli renklerle anlatmaktadır (Ulus, 2019: 234). Burada bebek ile anneyi birleştiren kordon bağı kesilir ve bebeğin vücudundaki kan izleri silinip temizlenir. Şair bu durumu yine denize ait unsurlara bağlayarak anlatmaktadır.

“Hâlâ tuzlu akar kanım” dizesi ise ana rahminden kopuşunu ve gelecekteki yalnızlığının acısını imlemektedir.

3.2.5. “çık-”, “gir-” ve “in-” Fiilleri

Öznenin iradesi doğrultusunda gerçekleşen ancak nesne almayan “çık-” fiili, öznenin o an içinde bulunduğu ve süreklilik gösteren durumları anlatır. Türkçe Sözlük’te altmışa yakın manası olan bu fiilin ilk beş anlamı “içeriden dışarıya varmak, gitmek; elde edilmek, sağlanmak, istihsal edilmek; bir meslek veya bilim kurumunda okuyup sınavını vererek yetişmiş olmak, mezun olmak; ayrılmak, ilgisini kesmek; süresi dolunca ayrılmak”tır (Türkçe Sözlük, 2005: 425).

25 kez kullanılan “çık-” fiilin en çok (14 kez) geniş zamanda çekimlenmiştir. Daha sonra sırasıyla gelecek zaman (4 kez), görülen geçmiş zaman (3 kez), öğrenilen geçmiş zaman, öğrenilen geçmiş zamanın hikâyesi, emir kipi ve şart kipi (1’er kez) kullanımları görülmektedir. Şahıs kullanımı açısından en sık kullanılan şahıs 3. teklik (18 kez)dir. Çokluk şahısların hiç kullanılmadığı “çık-” fiilinde 1. teklik şahıs (5 kez) ve 2. teklik şahıs (2 kez)’dir.

Dize	Zaman-Kip/Şahıs
Sokağa çıkmışım insanlar rahat;	öğrenilen geçmiş zaman kipi, 1. teklik şahıs
Ambardan mı çıkacak, kamaradan mı?	gelecek zaman kipi, 3. teklik şahıs
Yola çıkarım Uzunköprü’den;	geniş zaman kipi, 1. teklik şahıs
Yolcular çıksın hele;	emir kipi, 3. teklik şahıs
Hereke’den çıktım yola,	görülen geçmiş zaman kipi, 1. teklik şahıs
Pamuklar gibi çıkar dışarı	geniş zaman kipi, 3. teklik şahıs
çıkır	geniş zaman kipi, 3. teklik şahıs
Yokuş çıkar, döne döne;	geniş zaman kipi, 3. teklik şahıs
Ne çıkar karşıma çıksa ecel,	şart kipi, 3. teklik şahıs
Yokuştan bir Döne çıkar,	geniş zaman kipi, 3. teklik şahıs
Hanoğlu Kocabey çıkar,	geniş zaman kipi, 3. teklik şahıs
Ayvaz çıkar, Hoylu çıkar,	geniş zaman kipi, 3. teklik şahıs
Ayvaz çıkar, Hoylu çıkar,	geniş zaman kipi, 3. teklik şahıs
Denizden yeni mi çıkmıştı, neydi;	öğrenilen geçmiş zaman kipinin hikâyesi, 3. teklik şahıs
Bir yardan Koroğlu çıkar	geniş zaman kipi, 3. teklik şahıs

Dize	Zaman-Kip/Şahıs
Yola çıkar, efkârlanırim.	geniş zaman kipi, 1. teklik şahıs
Çıkar mısın bahar günü sokağa	geniş zaman kipi, 2. teklik şahıs
Akşam serinliği çıktı.	görülen geçmiş zaman kipi, 3. teklik şahıs
Gürültüyle çıkar duman topraktan	geniş zaman kipi, 3. teklik şahıs
Deniz daha bembeyazken çıkacaksın yola	gelecek zaman kipi, 2. teklik şahıs
Ama bardan çıktı mı,	görülen geçmiş zaman kipi, 3. teklik şahıs
Rönesans çıkacak vapurdan	gelecek zaman kipi, 3. teklik şahıs
Balıklar çıkacak yoluna, karşıcı	gelecek zaman kipi, 3. teklik şahıs
Kiminiz midye çıkarır dubalardan	geniş zaman kipi, 3. teklik şahıs
Biraz sonra çıkabilirim.	geniş zaman kipi, 1. teklik şahıs

Tablo 13“çık-” Fiili Zaman-Kip/Şahıs Kullanımı

Bu fiilin çoğunlukla “içeriden dışarıya varmak, gitmek” anlamında kullanıldığı tespit edilmiştir. Yukarı doğru gitmek ise destansı kahramanlar tarafından yapılmaktadır. İçeriden dışarıya varmak anlamında kullanılan şiir örneklerinde mekân değiştiren faillerin çoğunlukla şair dışındaki diğer insanlar olduğu görülmektedir. Diğer insanların çıkış yönleri ağırlıklı olarak denizden karaya doğrudur. Bunun yanı sıra kapalı mekândan dış mekâna çıkışlar da söz konusudur.

“Hele şu haliç vapuru
İskeleye yanaşsın,
Yolcular **çık**sın hele;
En güzel saati şimdi Eyüp’ün.” (Yol Türküleri, s. 132)

“Yarın rıhtıma gitmeli,
Rönesans **çık**kacak vapurdan.
Bakalım, nasıl şey Rönesans?
Kılığı, kıyafeti nasıl?
Şık mı, sünepe mi?
Siyasî mi, bastonu var mı elinde?
Yoksa kâküllü, bıyıklı;
Hokkabaza mı benziyor?
Ambardan mı **çık**kacak, kamaradan mı?
Yoksa ateşçi filân mı?
Çalışarak mı geliyor gemide?” (Rönesans, s. 62)

“Ayten’di dokuzuncunun adı,

Barlarda göbek atar
İş başında şunun bunun esiri,
Ama bardan **ç**ıktı mı,
Kiminle isterse onunla yatar.” (Aşk Resmigeçidi, s. 174)

“Lağımının hamam rüyasıdır,
Rüyaların en güzeli.
Uzanır yatar göbek taşına;
Tellaklar gelip dizilir yanbaşına.
Biri su döker,
Biri sabunlar;
Elinde kese sıra bekler biri.
Yeni müşteriler girerken içeri,
Lağımıcı,
Pamuklar gibi **ç**ıkar dışarı.” (Altındağ, s. 145)

Şiirlerinden anlaşıldığı kadarıyla zamanının çoğunluğunu dış mekânlarda geçiren Orhan Veli içeriden dışarıya çıkma isteğini neredeyse hiç zikretmez. Kapalı yerde kalmayı istemeyen şairin mekânları deniz, gökyüzü ve sokaklardır. Bunu onun şiirlerinde çokça geçen hürriyet tutkusunun bir ifadesi olarak değerlendirmek mümkündür. Sadece Başağrısı II adlı şiirde “Şimdi evime girsem bile/ Biraz sonra çıkabilirim” diyerek dışarı çıkma isteğinde bulunurken içeri girmeyi şarta bağlaması kapalı mekânların şairi ruhsal yönden sıkıştığının bir göstergesidir. Geniş ve açık mekânlar ona mutluluk vermektedir. Dış mekânda yola çıkmak, yolculuk yapmak şairin şiirlerinde sıklıkla dile gelir. Ona göre “yola çıkmak” ya da “yolculuk” herhangi bir sebeple veya bir amaç doğrultusunda bir yerlere gitmek ya da o yerlerde bulunanları keşfetmek anlamına gelir. Ayrılış ve uzaklaşma ifade eden bir yolculuk şairi efkârlandırırken keşfetme yönü bulunan yolculuklar ise onda umut, merak ve neşe gibi duygular uyandırmaktadır.

Efkârlanırım’da mektup aldığıında, rakı içtiğinde, yola çıktığında hep “efkârlan”dığıından hatta türkü söylediğinde bile yine keyfinin yerine gelmediğinden söz etmektedir.

“Mektup alır, efkârlanırım;
Rakı içer, efkârlanırım;
Yola **ç**ıkar, efkârlanırım.
Ne olacak bunun sonu bilmem.” (Efkârlanırım, s.114)

Yol ve yolculuğa çıkmakla ilgili olumsuz duyguların en belirgin görüldüğü şiir ise Yolculuk'tur. Orhan Veli, "çıktığı yolculuk"ta derin bir hüznün ve keder içerisindedir. Şaire göre sözünü ettiği yolculukta ne olduğunu bilemediği, her seferinde onu ağlatan bir hüznün vardır. Bu hüznün sebebi bir soru olarak kalır şiirde. Bir at arabasında seyahat eden şairin yol arkadaşı "dizi dizine değen, hafifmeşrep" bir "taze" kadın olmasına rağmen şairin "gönlü şad" olmamaktadır. Yola çıkma şairi ağlatmakta, kederlendirmekte ve yalnızlığını hatırlatmaktadır. Bunlar şairin kaygı durumunu ele veren ifadelerdir. Özellikle denizden uzak olduğu veya kapalı yerlerde kaldığı zamanlarda yaşar bu kaygı durumunu. Yola çıkmakla alıştığı mekândan uzaklaşmanın ve gideceği yerde karşılaşacağı belirsizliğin vermiş olduğu bir rahatsızlıktır onu kaygılandıran. "Ne olacak bunun sonu bilmem" ifadesi bu belirsizliği imler.

"Ne var ki yolculukta,
Her sefer ağlatır beni,
Ben ki yalnızım bu dünyada?
Bir sabah kızılığında
Yola çıkarım Uzunköprü'den;
Yaylının atları şingir mıngır;
Arabacım on dört yaşında,
Dizi dizime değer bir tazenin,
Çarşafı ama hafifmeşrep;
Gönlüm şen olmalı değil mi?
Nerde!..
Söyleyin, ne var bu yolculukta?" (Yolculuk, s.119)

Yol Türküleri'nde de "sağa sola selam" vererek çıktığı/geçtiği yollarda kendini "dünyaya garip gelmiş şair" olarak tanıtmakta; garipliğini, kimsesiz, zavallı, yabancı oluşunu vurgulamaktadır. Şair burada halk şiirini keşfetmiş, bu şiire uyan bir destan denemesi yapmış, Anadolu coğrafyasını, halkını ve kültürünü yakından tanıma fırsatı bulmuştur.

"Hereke'den çıktım yola,
Selam verdim sağa sola,
Haydi benim bu dünyaya garip gelmiş şairim,
Yolun açık ola!" (Yol Türküleri, s.127)

Temayül olarak mücadelecı bir ruha sahip olmayan Orhan Veli'nin şiirlerinde bunun izlerini görmek mümkündür. Olanla yetinen şair, kendisini keyif ehli olarak nitelendirmekte ve şairliğiyle de avunmaktadır. Böyle bir düşünceye sahip olan şairin kendi hareketlerinde de zor olanları yapmaktan kaçındığı görülür. Destansı kahramanların hikayelerinin yer aldığı Yol Türküleri'nde yukarıya doğru yapılan zorlu bir hareket olan yokuş çıkmak bu kahramanlar tarafından icra edilir. Bu paye sadece onlara aittir.

“Hey, hey!
Hey dağlar, hey dağlar, Bolu'nun dağları, hey!
Savulun geliyorum, hey Bolu beyleri!
Böyle olur yüksek yerin rüzgârı;
Böylesine söyletir insanı,
Yokuş **çık**ar, döne döne;
Yokuştan bir Döne **çık**ar;
İsa Balı'nın ardından
Hanoğlu Kocabey **çık**ar;
Ayvaz **çık**ar, Hoylu **çık**ar;
Bir yardan Koroğlu **çık**ar:” (Yol Türküleri, s.129-130)

İçeriden dışarıya varmak anlamındaki “**çık-**” fiilinin zıddı olan “**gir-**” fiili Orhan Veli'nin şiirlerinde yok denecek kadar azdır. Fiillerdeki kullanım sıklığına bakıldığında bu fiil 5 kez tekrar edilir. En fazla görülen geçmiş zamanda (2 kez) kullanılan bu fiil, ayrıca geniş zaman, şimdiki zaman ve şart kipinde de (1'er kez) çekimlenmektedir. Fiil sadece bir şiirde gerçek anlamda kullanılmış, diğerlerinde ise gerçek anlamın dışındadır. 3. teklik şahıs (3 kez) ve 1. teklik şahıs ise (2 kez) kullanılmıştır.

Dize	Zaman-Kip/Şahıs
Yavaş yavaş girer ılık bir suya	geniş zaman kipi, 3. teklik şahıs
Giriyor kafamın darlığına	şimdiki zaman kipi, 3. teklik şahıs
Girdim insanların içine	görülen geçmiş zaman kipi, 1. teklik şahıs
Kaç defa rüyama girdi.	görülen geçmiş zaman kipi, 3. teklik şahıs
Şimdi evime girsem bile	şart kipi, 1. teklik şahıs

Tablo 14 “gir-” Fiilinin Zaman-Kip/Şahıs Kullanımı

Zamanını dışarıda geçiren şairin bir yerlere girmek düşüncesi bulunmamaktadır. “**gir-**” fiilini gerçek anlamda bir kez kullandığı yerde bile bunu tasavvur etmekte ve şarta bağlamaktadır. Şairin istekleri, yalnızca niyet, düşünce ve tasavvur durumunda kalmıştır. Şiirde şairin sokağa çıkabilmek için gerekli gördüğü en önemli unsur ise sokağın mülkiyete konu olmamasıdır. “Ve madem ki sokaklar kimsenin değil” derken “girmek-çıkılmak” ve “ev-sokak” ile yakaladığı zıtlıklara dair anlatım özelliğini “sahiplik-sahipsizlik” unsuru ile tamamlamaktadır.

“Şimdi evime **girse**m
Biraz sonra çıkabilirim
Madem ki bu esvaplarla ayakta benim
Ve madem ki sokaklar kimsenin değil.” (Başarı II, s.105)

Yukarı doğru gitmek anlamındaki “**çık-**” fiilinin zıddı olan “**in-**” fiili, Orhan Veli’de 1 kez kullanılmaktadır. Türkçe Sözlük’te birden fazla anlamı olan bu fiilin ilk anlamı “yüksekten veya yukarıdan aşağıya doğru gelmek”tir. (Türkçe Sözlük, 2005: 972) Bu fiilin 1 kez de “**indir-**” şeklinde ettirgen çatısı bulunmaktadır. Şahıs kullanımı açısından “**çık-**” fiilindeki gibi çokluk şahısların mevcudiyeti görülmemektedir. Şimdiki zaman ile geniş zamanda çekimine rastlanan bu fiilin sadece 3. teklik şahıs kullanımı söz konusudur.

Dize	Zaman-Kip/Şahıs
Büyük bir kuş iniyor semadan	şimdiki zaman kipi, 3. teklik şahıs
Arabalar yük indirir ovaya	geniş zaman kipi, 3. teklik şahıs

Tablo 15 “in-” Fiilinin Zaman-Kip/Şahıs Kullanımı

“**in-**” fiilinin bu şiirdeki anlamı geçtiği mısra da açıklığa kavuşturulmuştur. “Semadan inmek” olarak verilen anlam dinî bir karşılık içerir. Peygambere vahyin inmesini çağırıştırır. Peygambere gelen ilahi vahiyler insanlık için doğru yolu gösterir. Hz. Muhammed’e Hira mağarasında ilk vahiy geldiğinde Cebrail’i gördüğü rivayet edilir. Bu görüntü bütün gökyüzünü kaplamıştır. Peygamber yüzünü nereye dönerse onu görmektedir (İbn Hişam, 1963: II/207). Şiirde büyük kuş ile Cebrail’in kast edilmiş olduğunu düşünmekteyiz.

“Susmak istiyorum, susmak bugün.
Susmak, hiçbir üzüntü duymadan,
Büyük bir kuş **in**iyor semâdan.

Sükût, bu indiğini gördüğün.” (Kurt, s.19)

Orhan Veli'nin ilk şiirleri arasında yer alan Kurt adlı bu şiirde eski tarz klâsik söyleyişin hakim olduğu görülmektedir. Dörtlükler ve hece ölçüsünün kullanıldığı şiirde şairin yaşadığı derin bir boşluk duygusu söz konusudur. Şiirdeki kuş bir semboldür. Kuş unsuru, herhangi bir cinsi belirtmeden doğrudan ele alındığında âşığın gönlü, canı, aşk, ecel, kılıç, âşığın ya da şairin kendisi için benzetilen olmaktadır. En çok kullanılanı da gönül kuşu (murg-ı dil)'dur. O, can ile birlikte daima yârin semtine doğru uçar” (Kurnaz, 2012: 315). Orhan Veli, bu şiirde içine düştüğü inanç bunalımını dile getirmektedir. Semâ ile ilişkisini kestiğini, semâdan gelecek haberin bir sükût olduğunu söylemektedir.

3.2.6. “gör-” ve “bak-” Fiilleri

İnsanoğlunun çevresini tanımada ve anlamlandırmasında duyular önemli bir rol üstlenmektedir. İnsan görme duyusuyla dış dünyayla bağlantı sağlamaktadır. Cüceloğlu duyu türlerini birincil ve ikincil duyular olarak sınıflandırmaktadır. Bu sınıflandırmaya göre görme duyusuyla beraber işitme duyusu birincil; diğerleri ise ikincil duyular olarak sıralanmaktadır. Yine Cüceloğlu'na göre insan bilgiyi görme ve ardından da işitme duyularıyla sağlarken, öteki duyuların daha sonra kullanılarak bu bilgiyi tamamladığı belirtilmektedir(Cüceloğlu, 1997: 103).

“gör-” ile öncelik-sonralık ilişkisi içerisinde olduğu söylenebilecek bir diğer fiil, “bak-”tır. **Görmek**, iki kademeli olup, bir işte birinin diğerine duyduğu ihtiyacın ikinci kademesidir. Oysa **bakmak** işin birinci kademesidir. Bakmak için görmeye ihtiyaç duyulmaz ama bir şeyi görmek için ona bakmak gerekir. Kısacası bakmadan görmek mümkün değildir(Balcı, 2015: 45).

Türkçe'de “gör-” fiili “göz yardımıyla bir şeyin varlığını algılamak, seçmek; anlamak, kavramak, sezme; yüzü bir yöne doğru olmak, bakmak; karşılaşmak, rastlaşmak; bir şey hakkında bir yargıya varmak, değerlendirmek; belirli bir zaman içinde bir olaya tanık olmak, yaşamak; herhangi bir şeyi görmek” gibi anlamları karşılamaktadır (Türkçe Sözlük, 2005: 781).

Süreklilik bildiren “gör-” fiilinin Orhan Veli'nin bütün şiirlerinde (31 kez) olumlu, (2 kez) de olumsuz şekilde (33 kez) kullanıldığı tespit edilmiştir. Fiil en çok

görülen geçmiş zamanda (10 kez), geniş zaman, gelecek zaman, şimdiki zaman, emir kipinde (4'er kez), öğrenilen geçmiş zaman, geniş zamanın hikayesi (2'şer kez), istek, şart ve geniş zamanın rivayeti (1 kez) çekimlenmiştir. “Gör-” fiilinin kullanımı şahıslara göre incelendiğinde en çok 1. teklik şahıs (12 kez), 3. teklik şahıs (9 kez), 2. teklik şahıs (8 kez), 1. çokluk şahıs (4 kez) çekimleri mevcuttur.

Dize	Zaman-Kip/ Şahıs
Görsem açıktan geçişini	şart kipi, 1. teklik şahıs
Gözlerim görmüyor...lâkin güneş	şimdiki zaman kipi, 1. teklik şahıs
Gördüm giden günün ardından sulara dalan	görülen geçmiş zaman kipi, 1. teklik şahıs
Ömrün o büyük sırrını gör bir bak da	emir kipi, 2. teklik şahıs
Görürdüm çırpınırdı ufacak kalbin	geniş zaman kipinin hikâyesi, 1. teklik şahıs
Akşam karanlığında bir şey görünmezmiş	geniş zaman kipinin rivâyeti, 3. teklik şahıs
Denizi göreceksin	gelecek zaman kipi, 2. teklik şahıs
Annemi ölmüş gördüm rüyâmda	görülen geçmiş zaman kipi, 1. teklik şahıs
Liman görünürdü.	geniş zaman kipinin hikâyesi, 3. teklik şahıs
Şimdi kavak ağaçları görünüyor.	şimdiki zaman kipi, 3. teklik şahıs
Kim görmüş, ama kim,	öğrenilen geçmiş zaman kipi, 3. teklik şahıs
Bir tren sesi duymaya göreyim,	istek kipi, 1. teklik şahıs
Hendek'te bir güzel gördüm,	görülen geçmiş zaman kipi, 1. teklik şahıs
Nihâyet göründü İbricık köyü.	görülen geçmiş zaman kipi, 3. teklik şahıs
Birdenbire denizi göreceğiz.	gelecek zaman kipi, 1. çokluk şahıs
Denizi gökle bir göreceğiz,	gelecek zaman kipi, 1. çokluk şahıs
Masmavi göreceğiz Karadeniz'i.	gelecek zaman kipi, 1. çokluk şahıs
Böyle mi görünür gökyüzü her zaman?	geniş zaman kipi, 3. teklik şahıs
Kolunu kaldırmış, koltuğu görünüyor;	şimdiki zaman kipi, 3. teklik şahıs
Ne ettik, ne gördük şu fâni dünyada	görülen geçmiş zaman kipi, 1. çokluk şahıs
Biri bir koca görür rüyâsında:	geniş zaman kipi, 3. teklik şahıs
Görmüyor musun, her yanda hürriyet;	şimdiki zaman kipi, 2. teklik şahıs
Geçen kuşları görürsün hiç olmazsa;	geniş zaman kipi, 2. teklik şahıs
BİR DUYMA DA GÖR	emir kipi, 2. teklik şahıs
Gör bak ne oluyorsun.	emir kipi, 2. teklik şahıs
Bir duyma da gör şu yağın yağmuru;	emir kipi, 2. teklik şahıs
Sen aşk rüyâsı görürsün, ben kemik.	geniş zaman kipi, 2. teklik şahıs

Dize	Zaman-Kip/ Şahıs
Denizi gördüm.	görülen geçmiş zaman kipi, 1.teklik şahıs
Gökyüzünü gördüm.	görülen geçmiş zaman kipi, 1. teklik şahıs
İnsanları gördüm.	görülen geçmiş zaman kipi, 1. teklik şahıs
Neler görmüş, neler öğrenmişti kimbilir	öğrenilen geçmiş zaman kipi, 3. teklik şahıs
O gece gördüm, onun gözlerinde gördüm;	görülen geçmiş zaman kipi, 1. teklik şahıs
O gece gördüm, onun gözlerinde gördüm;	görülen geçmiş zaman kipi, 1. teklik şahıs

Tablo 16 “gör-” Fiilinin Zaman-Kip/Şahıs Kullanımı

Faili göz olan “görmek” Orhan Veli’de ağırlıklı olarak bir nesneyi, insanı, tabiata ait unsurları görebilmeyi ifade eder. Şairin gördüklerinden biri tabiata ait unsurlardan olan deniz ve denize ait unsurlardır. Sanatçının görme merkezinin odağına denizi ve ona ait unsurları alması onun ilgisinin yönünü göstermektedir.

“Dağların tepesinden
Birdenbire denizi **göre**ceğiz.
Denizi gökle bir **göre**ceğiz.”(Yol Türküleri, s.132)

“Güneşli bir günde
Masmavi **göre**ceğiz Karadeniz’i”(Yol Türküleri, s.133)

“Gemliğe doğru
Denizi **göre**ceksin
Sakin şaşırma.”(Gemliğe Doğru, s.95)

“Her gün aheste mavnaların
Görsem açıktan geçişini.”(Açsam Rüzgâra, s.28)

Orhan Veli şiirlerinde deniz, sonsuzluğun ve bulunulan yerden uzaklaşmanın sembolüdür. Denize ilgisi olan sanatçı sıkıntılarından kaçarak uzaklaşmak için huzur ve mutluluk duyacağı bu mekâna yönelir. Denize yakın bir yerde yaşama tutkusunu anlatmak için mavnaların geçişini tasavvur eder.

“**gör-**” fiili dönüşlü şekilde de kullanılmaktadır. “**gör-**” fiilini gerçekleştiren bir şahıs iken fiilin dönüşlü şeklinde durum farklılaşıyor, görünen bu sefer “**gör-**” fiilindeki nesne oluyor. Denize ait unsurlardan bir diğeri de “liman”dır. Şair denizle ilgili bir sahneyi hikaye etmektedir. Liman kara yolculuğunun sonu, deniz yolculuğunun başıdır. Şairin kilise çanlarının durmadan çaldığını ve otelin

penceresinden limanın görüldüğünü söylediği bu şehrin Avrupa’da olduğu düşünülebilir. Bu şehirde yaşayan ve burada karşı apartmanda bir kızı sevmeye başlayan kişi sebebini şairin de bilmediği şekilde şehri terk eder. Kaldığı evin durumu anlatılırken pencereden **görünen** liman bir sahne unsuru olarak yer alır. Kavak ağaçları sahneyi tamamlayan unsurdur. Sözü edilen kişinin para, mektup ve yol düşüncesinden bahsedilir. Sanatçı şiirde okuyucu için boşluklar bırakmıştır. Bu boşluklardan sözü edilen kişinin kaygılı hali hissedilir. Ne olduğunu öğrenmek mümkün değildir. Düşündüğü konulardan birinin gerçekleşmesi durumunda bu hali ortadan kalkacaktır. Görünmek, görenlerin devre dışı kalması demektir. Görünenler liman ve kavak ağaçlarıdır. Görenler olmasa da pencereden liman ve kavak ağaçları görünür durumdadır. Bu şiirde görenler bir etkiye sahip değildir.

Şiire adını veren Hicret İslam tarihinde önemli bir yolculuğu ve tarih başlangıcını ifade eder. Hicrî tarih hicretle başlar. Cumhuriyet’ten önce zaman anlayışı hicretle birlikte şekillenmiştir. Yıl içindeki önemli günler hicrî tarihe göre yaşanmaktadır. Orhan Veli poetikasında düşünme biçimini oluşturan “lisanı bile atmak gerekir” derken bu şiirde hicret kavramını önemsizleştirmektedir. Cumhuriyet’ten öncesi toplum hayatında hicret çok önemli bir yere sahipken Orhan Veli şiirinde önemsiz bir olayla ilişkilendirilmektedir.

“Damlara bakan penceresinden
Liman **görünürdü**.
...
Şimdi kavak ağaçları **görünüyor**
Penceresinden,
Kanal boyunca.”(Hicret I-II, s.98)

Sereserpe şiirinde kadına ait bir unsur olan kolunu kaldırınca görünen koltuk altıdır. Kadının kendi halinde görünen yerleri tasvir edilirken şairin bunu seyrettiği düşünülür (Ortaç, 2011: 20-25). Şiirde şehvet duygusu ön planda yer alır.

“Uzanıp yatıvermiş, sere serpe;
Entarisi sıyrılmış, hafiften;
Kolunu kaldırmış, koltuğu **görünüyor**;
Bir eliyle de göğsünü tutmuş.” (Sereserpe, s.140)

“**gör-**” fiilinin Orhan Veli şiirindeki başka bir nesnesi de kuşlardır. İç mekânın sıkıcılığını bertaraf edebilmek için Orhan Veli, pencere vasıtasıyla dış mekân ile bağlantı kurmak ister. İç mekânda yaşadığı sıkıntıyı gökyüzünde uçan kuşlar sahnesiyle geride bırakmaya çalışır. Kaygılarından kurtulabilmek için tabiata ait unsurlara yönelir.

“Pencere, en iyisi pencere;
Geçen kuşları **görürsün** hiç olmazsa;
Dört duvarı göreceğine.”(İçerde, s.158)

“**gör-**” fiili ağırlıklı olarak görme organı göz ile ilişkilendirilmektedir. Bu şiir örneklerinde şair, kadının hareketine vurgu yapmaktadır.

“Hükümet önünden geçtim,
Oturdum bir kahve içtim,
Hendek’te bir güzel **gördüm**,
Yavuklumdan vazgeçtim.”(Yol Türküleri, s.128)

“O gece **gördüm**, onun gözlerinde **gördüm**;
Gün ne güzel doğmuş meğer açık denizde!”(Deniz Kızı, s.170)

Orhan Veli’nin ilk akla gelen anlamı dışında “görerek ve yaşayarak tecrübe ettiklerini”, “anlayıp, keşfettiklerini”, ve “rüyalarını” ifade etmek için de kullandığı görülür.

Ölüme Yakın şiirinde “**gör-**” fiilinin “görerek ve yaşayarak tecrübe etmek” anlamıyla kullanımı bulunmaktadır.

“Ölürüz diye mi üzüyoruz?
Ne ettik, ne **gördük** şu fani dünyada
Kötülükten gayri?” (Ölüme Yakın, s.143)

Şair şikayet ederken bu dünyada kendisinin kötülükten gayri bir şey yaşamadığını söyler. Bu görüşü dile getirenler dünyanın kötülüklerle dolu bir yer olduğunu iddia ederek Tanrı’yı inkar eder. Eğer kötülük varsa bunu yaratan Tanrı da kötüdür önermesini dile getirirler (Yıldız, 2021: 99). Cumhuriyet’ten önceki toplumsal anlayışta “Hak’tan gelen ne varsa hayırdır, şerler bile Hak ile hayra dönüşür” anlayışı hakimdir (İbrahim Hakkı, 1330: s.385). Geçmişte toplumun sahip olduğu hayat telakkilerine de karşı duran şair Ölüme Yakın şiiriyle bu duruşunu ortaya koyar.

Macera şiirinde bu fiil Orhan Veli'nin "anladıklarını ve keşfettiklerini" okuyucuyla buluşturur.

"Küçüktüm, küçücüktüm,
Oltayı attım denize;
Bir üşüşüverdi balıklar
Denizi **gördüm**.

Bir uçurtma yaptım, telli duvaklı;
Kuyruğu ebemkuşağı renginde;
Bir salıverdim gökyüzüne;
Gökyüzünü **gördüm**.

Büyüdüm, işsiz kaldım, aç kaldım;
Para kazanmak gerekti;
Girdim insanların içine,
İnsanları **gördüm**." (Macera, s.169)

Orhan Veli, küçükken "deniz" in ve "gökyüzü" nün nasıl bir unsur olduğunu anlamış, insanları da tanımıştır. Denizi nimetleri, gökyüzünü de sonsuzluğu ile idrak etmiştir. İnsanları ise büyüdüğünde ekonomi konusundaki (para kazanmak gerekti) davranışları ile tanımıştır. Deniz ve gökyüzü verdiklerinde karşılık beklemezken insanların karşılık beklediğini fark etmiştir. Para, insanın gücünü, malını, hizmetini vermesi ile elde edilen kazançtır. Hayat mücadelesinde bir şey vermeden para kazanmak mümkün değildir. Şair için bu mücadele zordur. Verdiğinin kaşılığını alamadığını satır aralarında dile getirmektedir. Büyüdüğünde insanların para karşısındaki tutumlarının onların saygınlığını düşürdüğünü anlamıştır.

Orhan Veli'nin şiirlerinde rüya görme unsuruyla da karşılaşılır. Şair, şiirlerinde rüya unsurunu tahayyül ya da tasavvur için kullanmaktadır. Rüya, Kuyruklu Şiir ve Altındağ şiirlerinde ise "**gör-**" fiili "rüya görme"yi ifade etmektedir.

"Annemi ölmüş **gördüm** rüyâmda.
Ağlayarak uyanmışım
Hatırlattı bana bir bayram sabahı
Gökyüzüne kaçırdığım balonuma bakıp
Ağlayışımı." (Rüyâ, s.96)

"Biri bir koca **görür** rüyâsında,
Yüz lira maaşlı kibar bir adam." (Altındağ, s.145)

“Senin yiyeceğin, kalaylı kapta;
Benimki aslan ağzında;
Sen aşk rüyası **gör**ürsün, ben kemik.” (Kuyruklu Şiir, s.167)

İlk şiirde şairin annesini rüyasında ölmüş olarak görmesi küçükken yaşadığı üzüntü verici durumu ona hatırlatır. İkinci şiirde sınıfsal durum tespiti, üçüncü şiirde sınıfsal durumun eleştirisi yapılır. Rüyasında yüz lira maaşlı birini kocası olarak gören kız onu tahayyül etmektedir. Sahip olmadığı zenginliği bir koca üzerinden elde etmek hayalini kurar. Üçüncü şiirde ise hayvanlar üzerinden sınıfsal bir eleştiri dile getirilir. Ciğercinin kedisi sokak kedisine göre zengin sınıfa mensup sayılır. Kedinin sahibine şirinlik yapması ile elde ettiği ciğer arasında bir bağlantı kurulur.

“**gör-**” fiiliyle birlikte, “**bak-**” fiili yakın anlam ve çağrışım alanına sahiptir. Görmek bakmanın neticesinde gerçekleşir. Fakat bakmakla görme işi gerçekleşmeyebilir. Her bakanın gördüğünü söylemek doğru değildir. “**Bak-**” fiili Türkçe’de “bakışı bir şey üzerine çevirmek; bir şeyin gelişmesi veya iyi bir durumda kalması için emek vermek; renklerde bezemek; anlamak, farkına varmak; bir şeyin yüzü bir yöne doğru olmak, işte” gibi anlamlara gelmektedir (Türkçe Sözlük, 2005: 188).

Orhan Veli’nin şiirlerinde 23 kez “**bak-**” fiili (3 kez olumsuz) kullanılmıştır. Geçişsiz bir durum/tasvir fiili olan “**bak-**” fiili; buraya kadar işlenen diğer fiillerin aksine en çok (12 kez) emir kipi ile çekimlenmiştir. Bu sonuçta “**bak-**” fiilinin “**bak!**” biçiminde emir çekimi ve ünlem içeren bir kullanıma/anlama sahip olmasının da etkisi vardır. Devamında geniş zaman (4 kez), görülen geçmiş zaman (3 kez), şimdiki zaman ve istek kipi (2’şer kez) gelmektedir. Şahıs kullanımına bakıldığında ise yine incelenen diğer fiillerin aksine en sık 2. teklik şahsın (12 kez) kullanıldığı görülür. Daha sonra 1. teklik şahıs ve 2. çokluk şahıs (4 kez), 3. teklik şahıs (2 kez) ve 3. çoğluk şahıs (1 kez) kullanılmıştır.

Dize	Zaman-Kip/ Şahıs
Bakıyorlar günün gözlerine	şimdiki zaman kipi, 3. çokluk şahıs
Bak, son hasad başladı rüzgârda.	emir kipi, 2. teklik şahıs
Bak, son hasad başladı rüzgârda.	emir kipi, 2. teklik şahıs

Dize	Zaman-Kip/ Şahıs
Hayretle bakıyor dört duvarım.	şimdiki zaman kipi, 3. teklik şahıs
Bak, bütün kırışıklar silindi sudan.	emir kipi, 2. teklik şahıs
Dinle bak, vurmada nabzı ruhun.	emir kipi, 2. teklik şahıs
Dinle bak, vurmada nabzı ruhun.	emir kipi, 2. teklik şahıs
Dinle bak, vurmada nabzı ruhun!	emir kipi, 2. teklik şahıs
Ömrün o büyük sırrını gör bir bak da	emir kipi, 2. teklik şahıs
Hep karşıya bakar,	geniş zaman kipi, 3. teklik şahıs
Bakalım, nasıl şey Rönesans?	istek kipi, 2. çokluk şahıs
Dinle bakalım, işitebilir misin	istek kipi, 2. çokluk şahıs
Bak, böcekler de öyle yapıyor.	emir kipi, 2. teklik şahıs
Pencereden dışarıya şöyle bir baktım:	görülen geçmiş zaman kipi, 1. teklik şahıs
Başın döner, bakamazsın havaya.	geniş zaman kipi, 2. teklik şahıs
Bakma fakırmışım, kimsesizmişim,	emir kipi, 2. teklik şahıs
Uyandım baktım ki bir sabah,	görülen geçmiş zaman kipi, 1. teklik şahıs
Bakmayın, gün olur ben de	emir kipi, 2. çokluk şahıs
Bak! Dünya renkler içinde!	emir kipi, 2. teklik şahıs
Uyanır bakarsınız ki mavi.	geniş zaman kipi, 2. çokluk şahıs
Bakakalırım giden geminin ardından	geniş zaman kipi, 1. teklik şahıs
Gör bak ne oluyorsun.	emir kipi, 2. teklik şahıs
Döndüm baktım, bir edalı yâr gelir	görülen geçmiş zaman kipi, 1. teklik şahıs

Tablo 17 “bak-” Fiili Zaman-Kip/Şahıs Kullanımı

Görmenin ilk kademesi olan “bakmak” Orhan Veli için ağırlıklı olarak “beni dinle” anlamı taşır. Okuyucunun dikkatini bu üslubu kullanarak çekmeye çalışır.

“Ah aydınlıklardan uzaktayım
Kafamda o dağılmayan sükûn.
Ölmedim lâkin yaşamaktayım
Dinle **bak**, vurmada nabzı ruhun.” (Güneş, s.32)

“**Bak!** Dünya renkler içinde!
Bu güzel dünya içinde.
Sevin Sevinebilirsen,
İnsanlığın haline karşı.”(Karşı, s.155)

Güneş şiirinde nakarat olarak tekrarlanan şiir bölümlerinde “dinle bak” ifadesi 3 kez geçmektedir. İnanç bunalımı yaşadığı dönemin (1936-37) bir ürünüdür. Kafasında dağılmadığını söylediği sükûn inançla ilgili durumunu açıklar. Kurt şiirinde de benzer bir kullanım görülmektedir. Şairin ruhu hâlâ yaşama emareleri gösterirken “dinle bak” ruhunun sükûn bulduğu yönü gösterir.

Karşı adlı şiirde “**bak-**” fiili ünlem bildiren bir biçimde “işte” anlamı ile kullanılmıştır. Burada dünyadaki güzellikleri bakar. Fakat bütün bu güzellikler insanlığın durumu karşısında anlam ifade etmez.

“Kaybolmak üzere suya düşen bilezik
Bak bütün kırışıklıklar silindi sudan.
Son saatimde mi uyandım uykudan,
Neden boş geçen yıllardan içim ezik?”(Son Türkü, s.23)

Şairin çoğu şiirinde “su” unsuru çokça kullanılmaktadır. Suyun berraklığı gibi onun şiirleri de sade ve açıktır. Şiirin sade ve açık olması sanatçının üslubunun bir özelliğidir. Sudaki halkaları kırışıklıklara benzeten şair, bu yere düşen bir bileziğin tüm kırışıklıkları sildiğini söylemektedir. İnanç bunalımı yaşadığı dönemin bir ürünü olduğuna bakarak şiirde geçen bilezik ve sudaki kırışıklıklar hakkında yorum yapılabilir. Şair, bunalım yaşadığı dönem için “boş geçen yıllar” ifadesini kullanır. Kırışıklıkların silinmesi ise kendisini konumlandığı yeni durum olarak ifade edilebilir. “**bak**” diyerek gösterdiği yeni dönemdeki inancı ve duruşu olabilir.

Orhan Veli şiirlerinde “**bak-**” fiili görme duyusunu kullanarak bakmayı da ifade eder. Bakma sonucunda görmenin gerçekleştiği fiillerin ağırlıkta olduğu görülür. Bebek Süiti, Yol Türküleri, Dalgacı Mahmut ve Gelirli Şiir adlı şiirlerinde bakmanın ardından görmenin gerçekleştiği söylenebilir. Ayrılış şiirinde ise sembolik bir anlatım söz konusudur. “Bakakalırım giden geminin ardından” mısraı gidenin ardından çaresiz kalmayı ifade eder. Bir dosttan ayrılış sahnesi hikaye edilir. Yol Türküleri adlı şiirde yer alan ikinci “**bak-**” fiili ise bir masal tekerlemesinden alınmış/uyarlanmış gibidir. Olumsuz olarak kullanılmıştır. Gelirli Şiir dışında şair “**bak-**” fiilinin kullanımında bakmanın sonunda görme işini öngörmemektedir. Bu şiir örneklerinde ifadeyi güçlendirmek ve söylediklerini tasdik etmek için kullanmaktadır.

“Hep karşıya **bakar**,

Cigara içmez
Vatman
Ömür adamdır.” (Bebek Suiti, s.53)

“Güneşten sonra yattım,
Güneşten önce kalktım,
Pencereden dışarıya şöyle bir **baktım**:
Ufuk, yeşil yeşil, ağarıyordu.” (Yol Türküleri, s.129)

“Ses gelir inceden ince:
Arabalar yük indirir ovaya,
Arabacı deynek vurur düveye,
Başın döner, **bakamazsın** havaya.”(Yol Türküleri,s.130)

“İşim gücüm budur benim,
Gökyüzünü boyarım, her sabah,
Hepiniz uykudayken.
Uyanır **bakarsınız** ki mavi.” (Dalgacı Mahmut, s.156)

“**Bakakalırım** giden geminin ardından;
Atamam kendimi denize, dünya güzel;
Serde erkeklik var, ağlayamam.” (Ayrılış, s.158)

“İstanbul’dan ayva da gelir, nar gelir,
Döndüm **baktım**, bir edalı yâr gelir,
Gelir desen dar gelir;
Gün aşırı alacaklılar gelir.” (Gelirli Şiir, s.171)

3.2.7. “de-”, “söyle-”, “konuş-” ve “dinle-” Fiilleri

Aynı anlam dairesi içerisinde bulunan “de-”, “söyle-”, “konuş-” ve “dinle-” fiilleri sıklık derecesi yüksek olanlar arasındadır. Dinleyenin işiteceği sözü diyen, söyleyen ve konuşan bir hatibe ihtiyaç vardır. Bu açıdan dinlemek diğer üç fiille aynı çağrışım alanında değerlendirilmiştir.

“de-” fiili Türkçe Sözlük’te, iki ayrı madde başı olarak yer almaktadır. Bunların ilkinde ilk beş anlamı; “söylemek, söz söylemek; ad vermek; bir dilde karşılığı olmak; herhangi bir ses çıkarmak; herhangi bir kanıya, yargıya varmak” şeklinde verilmiştir. İkinci madde başı “de-” fiili ise “... de-” olarak verilmiştir ve “bir şey anlamına gelmek; öyle mi; yani, anlaşılan; inanılmayan, beklenmeyen durumlarda

kullanılan pekiştirme veya şaşma sözü” anlamlarına gelmektedir (Türkçe Sözlük, 2005: 492).

“**de-**” fiilinin 25 kez olumlu 2 kez de olumsuz kullanıldığı görülmektedir. Bu kullanımlarda “**de-**” fiili en çok geniş zaman (11 kez), şimdiki zaman, görülen geçmiş zaman, şart kipi (4’er kez), gereklilik (2 kez), gelecek zaman ve emir kipi (1’er kez)dir. Fiilin şahıs çekimlerine bakıldığında en çok 2. teklik şahıs (12 kez), 3. teklik şahıs (9 kez), 1. teklik şahıs (4 kez), 2. çokluk şahıs ve 3. çokluk şahıs (1’er kez) kullanıldığı tespit edilmiştir.

Dize	Zaman-Kip/ Şahıs
“Eve geç kaldım” diyor.	şimdiki zaman kipi, 3. teklik şahıs
“Mutlak birini seviyordun” demeliler.	gereklilik kipi, 3. çokluk şahıs
Tanyanlarsa, “Zavallı demeli,	gereklilik kipi, 3. teklik şahıs
Şeytan diyor ki: “Aç pencereyi;	şimdiki zaman kipi, 3. teklik şahıs
“Ah! Şairim bu akşam da geçmedi” diyeceksin.	gelecek zaman kipi, 2. teklik şahıs
Gönül yarası desem...	şart kipi, 1. teklik şahıs
Ekmek parası desem...	şart kipi, 1. teklik şahıs
İki paket cigara bana mısın demedi;	görülen geçmiş zaman kipi, 3. teklik şahıs
Şoför durdu, Enistütü Mektebi, dedi.	görülen geçmiş zaman kipi, 3. teklik şahıs
Ada demek, Adapazarı demek;	geniş zaman kipi, 3. teklik şahıs
Sevgilim, dedim,	görülen geçmiş zaman kipi, 1. teklik şahıs
Yaşadım deme be, ahbap	emir kipi, 2. teklik şahıs
“Dayan!” dedik.	görülen geçmiş zaman kipi, 1. çokluk şahıs
“İki elin kanda olsa gel” diyor	şimdiki zaman kipi, 3. teklik şahıs,
Deniz kızları mı dersin, kuşlar mı dersin;	geniş zaman kipi, 2. teklik şahıs
Deniz kızları mı dersin, kuşlar mı dersin,	geniş zaman kipi, 2. teklik şahıs
Bayramlar seyranlar mı dersin, şenlikler	geniş zaman kipi, 2. teklik şahıs
Şu kavga bir bitse dersin,	geniş zaman kipi, 2. teklik şahıs
Acıkmasam dersin,	geniş zaman kipi, 2. teklik şahıs
Yorulmasam dersin,	geniş zaman kipi, 2. teklik şahıs
Uykum gelmeseyse dersin,	geniş zaman kipi, 2. teklik şahıs
Ölsem desene!	şart kipi, 2. teklik şahıs
Oymuş, diyorum, zavallı şairin	şimdiki zaman kipi, 1. teklik şahıs

Dize	Zaman-Kip/ Şahıs
Gelir desen dar gelir;	şart kipi, 2. teklik şahıs
Eşit olsak, der.	geniş zaman kipi, 3. teklik şahıs
Hür olsak, der.	geniş zaman kipi, 3. teklik şahıs
Çişim gelmese dersin,	geniş zaman kipi, 2. teklik şahıs

Tablo 18 “de-” Fiilinin Zaman-Kip/Şahıs Kullanımı

Söylenen sözün tesirini ve gücünü artırmak için kullanılan “**de-**” fiili Orhan Veli’nin şiirlerinde “haber verme”, “iç konuşma” ve “tefekkür hali”ni anlatır. Şairin karşılıklı konuşmalara yer vermediği görülür. Orhan Veli, iç konuşma ve tefekkür hallerini hikayeleştirerek anlatmaktadır.

“Montör Sabri ile
Daima geceleyin
Ve daima sokakta
Ve daima sarhoş konuşuyoruz.
O her seferinde
‘Eve geç kaldım’ **diyor.**”(Montör Sabri, s.55)

Montör Sabri, şairin Garip tarzı şiirin habercisi olarak nitelendirilebilecek şiirlerindedir. Montör Sabri evli bir adamdır. Ankara’da şairle arkadaşlık yapar. Onunla meyhanelere gider ve daima evine geç kalır. “Eve geç kaldım” ibaresi sorumluluk bilincine işaret eder (Özsoy, 2001: 153). Şair bu sorumluluk bilincini şiire yansıtıırken arkadaş çevresinin geceleyin, sarhoş ve sokaktaki halini haber verir.

Tahattur adlı şiirde şair, konuşmacı durumunda değildir. Şiirde bir olay tahkiye edilmektedir. Bir eğlence mekânında çalışması için kendisine “vesika” verilen bir kadının durumu anlatılmaktadır. Kadının eğlence mekânına gelip onunla ilişki yaşayan bir aşığı vardır. Kadın bu aşığından yardım istemektedir. Yardım talebinin aciliyeti ‘telgraf’ kelimesiyle özetlenir. “**de-**” fiili yine bir haberi vermek için kullanılmaktadır.

“Alnımdaki bıçak yarası
Senin yüzünden;
Tabakam senin yadigârın;
‘İki elin kanda olsa gel’ **diyor**
Telgrafın;” (Tahattur, s.137)

“**de-**” fiilinin kullanım alanı içinde iç konuşmalar da bulunmaktadır. 2. şahıs kullanımlarında bu fiilin çoğunlukla şairin öteki beninin sesi olduğu veya ağırlıklı

olarak kendisiyle konuştuğu görülür. Bu durumun şairin yalnızlığından kaynaklanmış olması mümkündür. İntihar ve Hürriyete Doğru şiirlerinin bu noktada durduğu düşünülmektedir.

“Kimse duymadan ölmeliyim
Ağzımın kenarında bir parça kan bulunmalı.
Beni tanımayanlar
‘Mutlak birini seviyordu.’ **demeliler.**
Tanıyanlarsa ‘Zavallı’ **demeli,**
Çok sefalet çekti...” (İntihar, s.58)

Şair kendi ölümünü tasavvur ettiği İntihar şiirini inanç bunalımı yaşadığı dönemde (1936-1937) yazmıştır. Bu dönemde intihar düşüncesine kapılmış olması mümkündür. PTT memur adaylığı da oldukça çalkantılı geçmiş, kaynaklara göre birkaç kez memurluktan atılmış, sonraki dönemde de işe gidip gelmelerinde sorun yaşamıştır (Tatçı, Kurnaz, 2014:140-142). Şiirden anlaşıldığına göre gerçek anlamda sefalet içinde olduğunu düşünmektedir.

“Gün doğmadan,
Deniz daha bembeyazken çıkacaksın yola.
Kürekleri tutmanın şehveti avuçlarında,
İçinde bir iş görmenin saadeti
Gideceksin;
Gideceksin ırıpların çalkantısında.
Balıklar çıkacak yoluna, karşıcı;
Sevineceksin.
Ağları silkeledikçe
Deniz gelecek eline pul pul;
Ruhları sustuğu vakit martıların.
Kayalıklardaki mezarlarında,
Birden,
Bir kıyamettir kopacak ufuklarda.
Deniz kızları mı **dersin**, kuşlar mı **dersin**;
Bayramlar seyranlar mı **dersin**, şenlikler
[cümbüşler mi?
Gelin alayları, teller, duvaklar, donanmalar mı?” (Hürriyete Doğru, s.153)

Kaçış yeri olarak gördüğü denizin gökyüzüyle birleştiği yerde ortaya çıkan manzara şairi heyecanlandırmaktadır. Bu heyecanını ifade ederken kendi içi benini

karşısına alarak konuşur. Orhan Veli bu manzaradan kıyamet koparcasına bir şenlik hali tasavvur eder.

“**de-**” fiili bazen de tefekkür halini ifade etmeyi mümkün kılar. Rahat adlı şiir bu kullanıma bir örnektir.

“Şu kavga bir bitse **dersin**,
Acıkmasam **dersin**,
Yorulmasam **dersin**;
Çişim gelmese **dersin**,
Uykum gelmese **dersin**;
Ölsem **desene!**” (Rahat, s.168)

Bu şiir rahat adamın tasavvurlarına yönelik bir eleştiri şiiridir. Önemli olandan en önemsiz olana kadar kavga, açlık, yorgunluk, boşaltım ve uyku rahat adam için mesele olarak görünmekte ve bunların olmamasını istemektedir. Şiirin ilk beş dizesinde “**de-**” fiili düşünmek anlamında, geniş zaman ve 2. teklik şahısta kullanılmaktadır. Son dizede ise “**de-**” fiili istek anlamı taşımaktadır. Şair rahat adama “ölsem desene” diyerek söylediklerinin tutarsızlığını ihtar etmektedir.

Cümle başında “**de-**” fiilinin kullanıldığı şiir örneği de bulunmaktadır. “Baharın İlk Sabahları” adlı şiirde böyle bir kullanım vardır. “**De-**” fiilinin başa getirilerek kullanılması metne şiirsellik katmaktadır. Bu kullanım şiiri nesre dönüştürmekten kurtarıırken bir yandan da vurguyu kuvvetlendirmektedir.

“Sanırım ki günler hep güzel gidecek;
Her sabah böyle bahar;
Ne iş güç gelir aklıma, ne yoksulluğum.
Derim ki: ‘Sıkıntılar duradursun!’
Şairliğimle yetinir,
Avunurum.” (Baharın İlk Sabahları, s. 157)

Şair, şiirde içinde bulunduğu zor şartlara rağmen yaşadığı sıkıntıları bir anlığına unutmak gerektiğini düşünmektedir. Yaşadığı zorluklar karşısında “derim ki” sözyle kendisine telkin vermesine karşılık bunun bir avuntu olduğunu son dizede dile getirir.

“**de-**” fiiliyle anlam alanları örtüşen “**söyle-**” fiili (24 kez) kullanılmıştır. Bu kullanım içinde 4’ü olumsuzdur. Fiilin; geniş zaman (10 kez), emir kipi (5 kez),

görülen geçmiş zaman (3 kez), şimdiki zaman (2 kez), öğrenilen geçmiş zaman, istek, şimdiki zamanın hikâyesi ve geniş zamanın şartı (1'er kez) çekimleri bulunmaktadır. Fiilin şahıs kullanımı da sırasıyla şöyledir: 3. teklik şahıs (11 kez), 1. teklik şahıs ve 2. çokluk şahıs (4'er kez), 2. teklik şahıs ile 3. çokluk şahıs (2'şer kez) ve 1. çokluk şahıs (1 kez).

Dize	Zaman-Kip/Şahıs
Şarkı mı söylüyor Semiramis	şimdiki zaman kipi, 3. teklik şahıs
Eski bir şarkı söyleniyor rüzgârda	şimdiki zaman kipi, 3. teklik şahıs
Bir türkü daha söyleyeyim bu yerde.	istek kipi, 1. teklik şahıs
Kuşlar yine onun türküsünü söyler	geniş zaman kipi, 3. teklik şahıs
“Hoy Lu-Lu” şarkısını söylesin her gece.	emir kipi, 3. teklik şahıs
Bir ağızdan söylemezler.	geniş zaman kipi, 3. çokluk şahıs
İsmi söyleyemem,	geniş zaman kipi, 1. teklik şahıs
Bunu Abidin de söylüyordu geçende.	şimdiki zaman kipinin hikâyesi, 3. teklik şahıs
Kargalar, sakın anneme söylemeyin!	emir kipi, 2. çokluk şahıs
Söylemezseniz size macun alırım,	geniş zaman kipinin şartı, 2. çokluk şahıs
Kargalar, ne olur anneme söylemeyin!	emir kipi, 2. çokluk şahıs
Kim söylemiş beni	öğrenilen geçmiş zaman kipi, 3. teklik şahıs
Söyle, nasıl yaşanır?	emir kipi, 2. teklik şahıs
KUŞLAR YALAN SÖYLER	geniş zaman kipi, 3. teklik şahıs
Her bahar söyler	geniş zaman kipi, 3. teklik şahıs
“Kâzım'ım” türküsünü söylerler,	geniş zaman kipi, 3. çokluk şahıs
Söyleyin, ne var bu yolculukta?	emir kipi, 2. çokluk şahıs
Bir şarkıyı başka makamla söyledim;	görülen geçmiş zaman kipi, 1. teklik şahıs
Böylesine söyletir insanı,	geniş zaman kipi, 3. teklik şahıs
Bir sevdiğim şanoda şarkı söyler;	geniş zaman kipi, 3. teklik şahıs
Bir şiir söylerim belki sizlere dair	geniş zaman kipi, 1. teklik şahıs
Kimimiz nutuk söyledik.	görülen geçmiş zaman kipi, 1. çokluk şahıs
Kime söyleriz derdimizi;	geniş zaman kipi, 1. çokluk şahıs
Aşk türküleri söyledi.	görülen geçmiş zaman kipi, 3. teklik şahıs

Tablo 19 “söyle-” Fiilinin Zaman-Kip/Şahıs Kullanımı

“**de-**” ile aynı anlam dairesine giren “**söyle-**” fiilinin kullanım sıklığı birbirine yakındır. Ağızdan neşet eden “**söyle-**” fiili, “demek” gibi bir muhatap gerektirir. Çünkü her söz bir konuşmacıya her konuşma da bir dinleyiciye gereksinim duyar.

Türkçe’de söylemek; “düşündüğünü ve bildiğini sözle anlatmak, bir düşünceyi ileri sürmek, ortaya atmak, yapılmasını istemek, şarkı türkü okumak, yazmak, düzmet” anlamlarıyla karşılanmıştır. (Türkçe Sözlük, 2005: 1802)

Orhan Veli şiirlerinde “**söyle-**” fiili “düşündüğünü ve bildiğini sözle anlatmak” anlamına eşit oranda “türkü, şarkı, şiir okumak” anlamıyla kullanılmıştır. Şairin babası müzisyendir. Kendisi şiir ile iştigal etmektedir. “**Söyle-**” fiilinin anlamının bu şekilde ortaya çıkmış olması şairin böyle bir çevrede yetişmesiyle de yorumlanabilmektedir.

“Bir ben miyim keyif ehli, içinizde?
Bakmayın, gün olur, ben de
Bir şiir **söylerim** belki sizlere dair;
Elime üç beş kuruş geçer;
Karnım doyar benim de.” (Galata Köprüsü, s.154)

“Sular çekilmeye başladı köklerde
Isınmaz mı acaba ellerimde kan?
Ah! Ne olur bütün güneşler batmadan
Bir türkü daha **söyleyeyim** bu yerde.” (Son Türkü, s.23)

“Dolaştım,
Tavla oyunları seyrettim,
Bir şarkıyı başka makamla **söyledim**;
Sinek tuttum bir kibrit kutusu;
Allah kahretsin, en sonunda,
Kalktım, buraya geldim.” (Misafir, s.122)

Yukarıdaki şiir örneklerindeki “**söyle-**” fiili şiir okumak, türkü ve şarkı söylemek şeklinde kullanılmıştır. Galata Köprüsü adlı şiirde şair kendisine yönelik keyif ehli suçlamasını boşa çıkarmak ister gibidir. İstanbul’dan manzaralar içeren bu şiir çalışan ve üreten insanları anlatır. Kendisi bu sahne içinde boşluğa düşmüş ve keyif ehli olarak adlandırıldığını düşünmektedir. Buna “bir ben miyim keyif ehli, içinizde?” diyerek itiraz eder. Üreten insanların şiirini söyleyecek birine ihtiyaç bulunduğunu anlatmaya çalışır. Söylemek bu dizede hem şiir söylemek hem de şiir yazmak anlamında kullanılmıştır.

Şair Son Türkü adlı şiirde hayata bağlı bir insan portresi çizer. Lakin son anlarını yaşadığını hissettiğinden hüznün duymakta ve bu süreyi uzatmak için yalvarmaktadır. “Bir türkü daha söyleyeyim bu yerde” dizesinde “**söyle-**” fiili hayatı bir nebze uzatmak, hayatın tadını biraz daha almak isteğini dile getirir.

Misafir, işsiz ve avare bir adamın şiiridir. Birçok gereksiz iş yapan adam bu arada bir şarkıyı da başka bir makamla söylediğini ifade eder. Bu dizede “söylemek” avarelikten ne yapacağını şaşırان adamın gündelik hayatında gerçekleştirdiği önemsiz bir iş olarak zikredilmiştir.

Şarkı ve türkü okumak özelliği sadece insana özgü bir durum olmasına rağmen Orhan Veli şiirinde insan dışındaki canlı varlıklara da verilmektedir:

“Fakat neden mavi gökyüzlerine
Genişlerken ağustos böceklerinin sesi,
Kuşlar yine onun türküsünü **söyler?**”(Ölümden Sonra, s.34)

Şair, Ölümden Sonra adlı şiirde insanlara özgü bu durumu insan dışındaki canlı varlık olan kuşlara nispet eder. Şiirin bütününde ölümden sonrası anlatılmaktadır. Konuşmacı durumunda bulunan kuşların muhatabı tüm insanlardır.

Orhan Veli Hoy Lu-Lu, Şanolu Şiir, Efkarlanırım ve Deniz Kızı adlı şiirlerde “söylemek” şarkı söylemek anlamındadır. Bu şiirlerde fiili gerçekleştirenler ikinci ve üçüncü teklik-çokluk şahıslardır.

“Neler yapmadık şu vatan için!
Kimimiz öldük;
Kimimiz nutuk **söyledik.**”(Vatan İçin, s.159)

Vatan İçin şiirinde “**söyle-**” fiili boş laf söylemek anlamında kullanılmıştır. Bir eleştiri şiiridir. Toplumda vatani savunanlar ve vatanda refah içinde yaşayanlar olmak üzere iki sınıf insanı anlatır. Refah içinde yaşayanlar vatan için ölme riskine girmezken sıradan insanlar vatani canlarıyla savunurlar.

“Bu ne acıip bilmece!
Ne gündüz biter, ne gece.
Kime **söyleriz** derdimizi;
Ne hekim anlar ne hoca.”(Pireli Şiir, s.161)

Orhan Veli, Pireli Şiir adlı şiirde dinleyici değil de konuşmacı konumundadır. Konuşmacı konumunda bulunan şair, tekil değil çokluk şahıs olarak karşımızdadır. Kendisini diğer insanlarla bir bütün olarak ifade eder. İki şiir örneğinde de muhatap alınan etraftaki diğer insanlardır. “Kime söyleriz derdimizi;” bir soru olarak karşımıza çıkar. Bir soru olmasına rağmen cevabı sorudadır. Hekim, insanların maddi hastalıklarını tedavi ederken hoca manevi hastalıklarını tedavi eder. Şairin bu ikisinden de ümidi kesmesi ve bir tedavi mercii bulamaması sorunun büyüklüğünü göstermektedir. Şiirde maddi ve manevi çöküşü birlikte anlatmak endişesi sezilmektedir.

Yolculuk ve İstanbul İçin şiirlerinde şair düşündüklerini başkalarına söyletmek istemektedir. İlk şiirde yolculuğun verdiği hüznün sebebini, ikinci örnekte ise arzular ve hatıralar arasında çelişik durumda yaşanan şehirde yaşamının mümkün olup olmadığını hayretle sorar. Şair bir taraftan soru sorar; fakat bunun cevabını gerçekten arayıp aramadığı bilinmez. Okuyucu muhayyilesini canlı tutmak için böyle bir kullanımı tercih ettiği düşünülür.

“Gönlüm şen olmalı değil mi?

Nerde!

Söyleyin, ne var bu yolculukta?” (Yolculuk, s.119)

“Arzular başka şey,

Hatıralar başka.

Güneşi görmeyen şehirde,

Söyle, nasıl yaşanır?” (İstanbul İçin, s.107)

Fiilin Orhan Veli şiirlerindeki olumsuz kullanımlarında “yapılmasını istememek” anlamını taşıdığı görülür. Bayram adlı şiirde annesinin tembihine rağmen Harbiye Nezareti’ne kaçıp gitmeyi düşünen bir çocuğun işlediği suçun ortaya çıkmaması talebi karşılığında onlara hediyeler vereceğini vaat eder. Çocuk, kargalardan bu sırrı her daim saklamalarını ister. Bu isteğini yakararak dile getirir.

“Kargalar, sakın anneme söylemeyin!

Bugün toplar atılırken evden kaçıp

Harbiye nezaretine gideceğim.

Söylemezseniz size macun alırım,

Simit alırım, horoz şekeri alırım;

Sizi kayık salıncağına bindiririm kargalar,

Bütün zıpzıplarımı size veririm.
Kargalar, ne olur anneme söylemeyin!” (Bayram, s. 97)

Konuşmanın dışında başka iletişim yolları olsa da dil, iletişimin merkezinde yer alır. Bir bebek ağlayarak annesine acıktığını anlatabilse de ağlamanın kendisi konuşmak sayılmaz. Anlaşmak, meramını anlatmak, acısını, sevincini ifade etmek konuşarak mümkün olur. Toplumsal hayatta var olabilmenin ve var olduğunu gösterebilmenin yolu konuşmaktan geçer.

Zengin anlam yelpazesine sahip “**konus-**” fiili Türkçe Sözlük’te “bir dilin kelimeleriyle düşüncesini sözlü olarak anlatmak, belli bir konudan söz etmek, bir konuda karşılıklı söz söylemek, sohbet etmek, söylev vermek, konuşma yapmak, dargın bulunmamak” anlamlarıyla verilmiştir (Türkçe Sözlük, 2005: 1213). Bu fiil Orhan Veli’nin şiirlerinde 10 kez kullanılmıştır. En çok geniş zaman kipinde (5 kez) çekimlenmiştir. Ardından şimdiki zaman (3 kez), görülen geçmiş zaman ve geniş zamanın şartı (1’er kez) kullanılmıştır. Şahıs kullanımına bakıldığında 3. teklik ve 3. çokluk aynı sıklıkta (3’er kez) tespit edilmiştir. Bunu sırasıyla 1. teklik (2 kez) ile 2. teklik ve 1. çokluk (1’er kez) takip etmiştir.

Dize	Zaman-Kip/Şahıs
Konuşurlar mı, tombala mı oynarlar?	geniş zaman kipi, 3. çokluk şahıs
Konuşurlarsa ne konuşurlar?	geniş zaman kipinin şartı, 3. çokluk şahıs
Konuşurlarsa ne konuşurlar?	geniş zaman kipi, 3. çokluk şahıs
Ve daima sarhoş konuşuyoruz.	şimdiki zaman kipi, 1. çokluk şahıs
Fena çocuklarla konuşuyorsun.	şimdiki zaman kipi, 2. teklik şahıs
15’de konuştum.	görülen geçmiş zaman kipi, 1. teklik şahıs
Hâlâ konuşuyorum.	şimdiki zaman kipi, 1. teklik şahıs
İnsan nasıl konuşur kendisiyle;	geniş zaman kipi 3. teklik şahıs
Yıldızlar konuşur	geniş zaman kipi, 3. teklik şahıs
El konuşur, sevişirmiş, bana ne?	geniş zaman kipi, 3. teklik şahıs

Tablo 20 “konus-” Fiilinin Zaman-Kip/Şahıs Kullanımı

Orhan Veli şiirlerinde “konuşmak” en fazla “karşılıklı söz etmek, sohbet etmek” anlamıyla karşılık bulur. Bu fiilin kullanıldığı örneklerde sohbet edenler şair ile çevresindeki arkadaşları veya karı-kocadır. Sohbet etme bazı şiirlerde kendi kendisiyle konuşma şeklinde tezahür eder. Bunun yanı sıra “**konus-**” fiili gizli bir şeyi

açığa vurmak anlamında da kullanılmıştır. Gizli bir şeyi açığa vuranlar ise şairin dışındaki insanlardır.

Montör Sabri’de şair ile Montör Sabri ve diğer arkadaşları dış mekânda sarhoş olarak sohbet ederler. Tenezzüh şiirinde ise konuşanlar evin hanımı ile kocasıdır. Konuşma kapalı mekân olan bir bağ evinde geçmektedir. Sohbet edip etmedikleri belli değilse de buradan sohbet ettikleri veya bir konu hakkında konuştukları anlamı da çıkarılabilir. Şiirin bütününe bakıldığında konuşmanın erotizme evrildiği düşünülür.

“Montör Sabri ile
Daima geceleyin
Ve daima sokakta
Ve daima sarhoş **konuşuyoruz.**” (Montör Sabri, s.55)

“Böyle gece yarısından sonra
Ne diye ışık yanar bu dağ evinde?
Ne yaparlar acaba içerdekiler?
Konuşurlar mı, tombala mı oynarlar?
Belki o, belki bu...
Konuşurlarsa ne konuşurlar?”(Tenezzüh, s.66)

Yalnızlık temasının işlendiği Yalnızlık ve Seyahat Üstüne Şiirler adlı şiirlerde şairin kendi beniyile konuştuğu görülür. Yalnızlık adlı şiirde geçen “İnsan nasıl konuşur kendisiyle;” mısraında yalnızlıkla baş başa olan şairin karşısında bir muhatabı yoktur. Şair bir soru sormuş olsa da buna bir cevap vermez. Çünkü sorunun kendisi bir cevap niteliği taşır. Seyahat Üstüne Şiirler adlı şiirde ise yola çıkan çıkan kişi sessizliğin ve yalnızlığın içine düştüğü için yıldızların kendisiyle konuştuğunu düşünmektedir. Bu seyahatin şairin varoluş yolculuğu olduğu düşünülebilir. Şair bu yolculukta yalnızca zirvede kendisi gibi yalnız olanlarla sohbet edebilmektedir.

“İ
Seyahat edildiği zamanlarda
Yıldızlar **konuşur**
Söyledikleri şeyler
Ekseriya hüznüldür.” (Seyahat Üstüne Şiirler, s.52)

“**konuş-**” fiili yukarıda belirtilen anlamların dışında Lakırdılarım adlı şiirde “bir dilin kelimeleriyle düşüncesini sözlü olarak anlatmak” anlamında kullanıldığı görülür.

“1914’te doğdum
1915’te **konus**tum.
Hâlâ **konus**uyorum.”(Lakırdılarım, s.63)

Lakırdılarım şiirinin Orhan Veli’nin şiirleri arasında özel bir yeri vardır. Şiirin devamında “Allah varsa eğer” ifadesi Tanrı hakkındaki şüphesini göstermektedir. “Ne Allah’ın olmasını isterim, ne de işimin Allah’a kalmasını” dizesi ile Allah’la ilişkisini bitirdiğini ilan etmektedir. Bu yönüyle üniversite yıllarında başlayan bunalım süreci sona ermiş gibidir. Kafasındaki problem çözülmüş gözükmektedir. “Hâlâ konuşuyorum” diyen şair, geçmişte başlayıp, devam eden bir süreklilikten söz ederken bu durum onun var olma mücadelesine işaret etmektedir. Başlangıçta çocuğun konuşması söz söylemek, lakırtı etmek anlamında ise de şiirin yazıldığı 1939 yılındaki “Hâlâ konuşuyorum” sözü düşüncesini sözlü olarak anlatmak anlamında kullanılmıştır.

Konuşmanın gizli bir şeyi açığa vurmak veya sohbet etmek anlamlarında kullanıldığı İstanbul Türküsü’nde “El **konus**ur, sevişirmiş bana ne” dizesi çevrede şairi tanıyanlarca yapılan dedikodulara veya başkalarının sohbet edebildiği dostlarının bulunmasına işaret eder. Gerek dedikodular gerekse başkalarının sohbet edebildiği dostlarının bulunması şairi ilgilendirmemektedir.

“İstanbul’un orta yeri sinema;
Garipliğim, mahzunluğum duyurmayın anama;
El **konus**ur, sevişirmiş, bana ne?” (İstanbul Türküsü, s.120)

Türkçe Sözlük’te “işitmek için kulak vermek, isteyerek duymak” (Türkçe Sözlük, 2005: 534) olarak ilk anlamıyla karşılaştığımız “**dinle-**” fiilinin Orhan Veli’nin şiirlerinde 20 kez kullanıldığı görülmektedir. Bu kullanımların başlıkla beraber 13’ü İstanbul’u Dinliyorum adlı şiirde geçmektedir. “**dinle-**”, bu şiirdeki tekrardan ötürü en çok şimdiki zaman (14 kez), emir kipi (4 kez) ve gelecek zamanda (2 kez) çekimlenmiştir. Şahıs çekimi 1. teklik şahısta (13 kez), 2. teklik (6 kez) ve 3. teklik (1 kez)’dir.

Dize	Zaman-Kip/Şahıs
Dinle bak, vurmada nabzı ruhun.	emir kipi, 2. teklik şahıs
Dinle bak, vurmada nabzı ruhun.	emir kipi, 2. teklik şahıs

Dize	Zaman-Kip/Şahıs
Dinle bak, vurmada nabzı ruhun.	emir kipi, 2. teklık şahıs
Bakışlarında sükûnun zehri, dinleyeceksin,	gelecek zaman kipi, 2. teklık şahıs
İsmi dinleyeceksin serin esen rüzgârda	gelecek zaman kipi, 2. teklık şahıs
Ajans dinliyor, düşünüyor.	şimdiki zaman kipi, 3. teklık şahıs
Dinle bakalım, işitebilir misin	emir kipi, 2. teklık şahıs
İSTANBUL’U DİNLİYORUM	şimdiki zaman kipi, 1. teklık şahıs
İstanbul’u dinliyorum, gözlerim kapalı;	şimdiki zaman kipi, 1. teklık şahıs
İstanbul’u dinliyorum, gözlerim kapalı;	şimdiki zaman kipi, 1. teklık şahıs
İstanbul’u dinliyorum, gözlerim kapalı;	şimdiki zaman kipi, 1. teklık şahıs
İstanbul’u dinliyorum, gözlerim kapalı;	şimdiki zaman kipi, 1. teklık şahıs
İstanbul’u dinliyorum, gözlerim kapalı;	şimdiki zaman kipi, 1. teklık şahıs
İstanbul’u dinliyorum, gözlerim kapalı;	şimdiki zaman kipi, 1. teklık şahıs
İstanbul’u dinliyorum, gözlerim kapalı;	şimdiki zaman kipi, 1. teklık şahıs
İstanbul’u dinliyorum, gözlerim kapalı;	şimdiki zaman kipi, 1. teklık şahıs
İstanbul’u dinliyorum, gözlerim kapalı;	şimdiki zaman kipi, 1. teklık şahıs
İstanbul’u dinliyorum, gözlerim kapalı;;	şimdiki zaman kipi, 1. teklık şahıs
İstanbul’u dinliyorum, gözlerim kapalı;	şimdiki zaman kipi, 1. teklık şahıs
İstanbul’u dinliyorum.	şimdiki zaman kipi, 1. teklık şahıs

Tablo 21 “dinle-” Fiilinin Zaman-Kip/Şahıs Kullanımı

Kulakla ilişkili olan “dinlemek” anlayabilmek için isteyerek duymaktır. “İşitmek” için özel bir çaba gerekmezken “dinlemek” isteyerek ve bir amaca dönük olarak yapılır.

Orhan Veli’nin şiirlerinde “**dinle-**” fiili anlayabilmek için isteyerek duymak anlamında kullanılır. İstanbul’u Dinliyorum adlı şiirde dinleyici konumunda olan kendisi iken diğer şiirlerde 2. ve 3. şahıslardır.

İstanbul’u Dinliyorum adlı şiirde gözlerini kapatarak şehre odaklanan şair işittiği sesler arasında bazılarını seçerek dinlemektedir.

“İstanbul’u **dinli**yorum, gözlerim kapalı
Önce hafiften bir rüzgâr esiyor;
Yavaş yavaş sallanıyor
Yapraklar, ağaçlarda;
Uzaklarda, çok uzaklarda,

Sucuların hiç durmayan çingırakları
İstanbul'u **dinliyorum**, gözlerim kapalı.

İstanbul'u **dinliyorum**, gözlerim kapalı;
Kuşlar geçiyor, derken;
Yükseklerden, sürü sürü, çığlık çığlık.
Ağlar çekiliyor dalyanlarda;
Bir kadının suya değişiyor ayakları;
İstanbul'u **dinliyorum**, gözlerim kapalı.

İstanbul'u **dinliyorum**, gözlerim kapalı;
Serin serin Kapalıçarşı
Cıvıl cıvıl Mahmutpaşa
Güvercin dolu avlular
Çekiç sesleri geliyor doklardan
Güzelim bahar rüzgarında ter kokuları;
İstanbul'u **dinliyorum**, gözlerim kapalı.

İstanbul'u **dinliyorum**, gözlerim kapalı;
Başımda eski alemlerin sarhoşluğu
Loş kayıkhaneleriyle bir yalı;
Dinmiş lodoların uğultusu içinde
İstanbul'u **dinliyorum**, gözlerim kapalı.

İstanbul'u **dinliyorum**, gözlerim kapalı;
Bir yosma geciyor kaldırımdan;
Küfürler, şarkılar, türküler, laf atmalar.
Bir şey düşüyor elinden yere;
Bir gül olmalı;
İstanbul'u **dinliyorum**, gözlerim kapalı.

İstanbul'u **dinliyorum**, gözlerim kapalı;
Bir kuş çırpınıyor eteklerinde;
Alnın sıcak mı, değil mi, biliyorum;
Dudakların ıslak mı, değil mi, biliyorum;
Beyaz bir ay doğuyor fıstıkların arkasından
Kalbinin vuruşundan anlıyorum;
İstanbul'u **dinliyorum**.” (İstanbul'u Dinliyorum, s.151)

Şair İstanbul'un görüntüsünü, sesini, biriktirdiği anıları gözünün önünde canlandırarak yüksek bir hassasiyetle şehrin seslerini dinlemektedir. Bunlar tabiata ait unsurlar, liman işçilerinin gürültüsü, sucuların çingırakları, kuşların çığlıkları,

Mahmutpaşa ve Kapalı Çarşı'da alış veriş yapan insanların sesi ve bir yosmanın kaldırımdan geçtiği sırada ona yönelen taciz ifadeleridir. Şehri bir senfoni gibi dinleyen şair, okuyucuya şiirin tamamlandığını “İstanbul’u dinliyorum” diyerek bildirir.

İstanbul’u Dinliyorum dışında bu fiilin en çok emir kipinde ve ikinci teklik şahısta kullanımı bulunmaktadır. Güneş adlı şiirin yazıldığı yıl Orhan Veli’nin inanç bunalımları yaşadığı döneme denk gelir. Onun yaşadığını söylediği sükûn kafasında inanca dair oluşan netliktir. “Dinle bak, vurmada nabzı ruhun.” dizesi geldiği noktayı anlatmak için giriştiği çabaya işaret eder. Ruhun nabzı ile kastedilenin düşüncelerinin gelgitleri olduğu söylenebilir. “Dinle bak” ifadesi ile diğerlerinin de kendisinin geldiği noktayı anlamasını ister.

Orhan Veli, ölümden sonrasına değil hayata önem veren birisidir. 1939 yılında yazdığı Sabaha Kadar şiirinde “Dinle bakalım işitebilir misin” dizesiyle hayatın inceliklerine odaklanmaya çağırır. “İşitmek” ve “dinlemek” sadece bu şiirde aynı dizede kullanılır. “**işit-**” fiiliyle başka hiçbir şiirde karşılaşılmaz. Bu, onun dinlemek odaklı bir şair olduğunun göstergesidir.

“**Din**le bakalım, işitebilir misin
Türküsünü damların, bacaların
Yahut da karıncaların buğday taşıdıklarını
Yuvalarına.” (Sabaha Kadar, s.106)

2. Dünya Savaşı’nın başlangıç yılında yazılan Veda şiirinde ise dinleme endişe ve hassasiyetle tek taraflı olarak gerçekleşmektedir. Dinleme işini yapan kişi tüm dikkatini radyo haberlerine vermektedir.

“Yalnız Niyazi oturuyor,
Rahmetli Süleyman Efendinin oğlu,
Kahvede.
Ajans **din**liyor, düşünüyor:
Harp olur mu,
Kıtlık olur mu? diye.”(Veda, s.65)

3.3. Fiillerde Zaman/Kip Kullanımı

Canlı ve cansız varlıkların, kavramların, nesnelere yaptıkları hareketlere bağlı oluş, kılış ve durum şeklinde tanımlanan fiiller; mastar şekillerinin dışında yalın halde

bulunmazlar. Çekimli fiillerde kök veya gövde dışında “kip, zaman, şahıs” ögeleri de bulunmaktadır. Korkmaz, kipi “fiil kök veya gövdesinin gösterdiği oluş ve kılışın zaman ve şahıs kavramlarına bağlı olarak ne şekilde yapıldığını veya olduğunu gösteren gramer kategorisi” (Korkmaz, 1992: 103) olarak tanımlar. Türkiye Türkçe’sindeki kipleri; “bildirme kipleri” ile “tasarlama kipleri” olmak üzere iki ana gruba ayırır (Korkmaz, 2003: 583). Buna göre bildirme kiplerinde “zaman”, tasarlama kiplerinde “dilek” söz konusudur.

Ergin ise “kip” ögesini, fiil kök veya gövdesinin karşıladığı hareketi şekil ve zamana bağlayan ekler olarak tanımlamakta; şekil ve zaman eklerinin bir kısmının yalnızca şekil bir kısmının ise hem şekil hem de zamanı ifade ettiğini dile getirmektedir (Ergin, 1993: 273).

Zamanın durdurulması veya sınırlanması fikri akılla izah edilemez. İnsanoğlu fiildeki kılışın ve oluşun yapılışı ile bunun anlatılışını ifade ederken zamanı “geçmiş”, “şimdiki” ve “gelecek” olmak üzere bölümlere ayırmaktadır. Bu üç zaman “ana zamanlar” olarak adlandırılır. Geçmişten geleceğe uzanan ve tüm zamanları içine alarak süreklilik ifade eden diğer bir zaman ise “geniş zaman” olarak tanımlanır. Zaman kavramı olmadan fiil çekimli hâle gelemeyiz ve yargı bildiremez. Fiilin anlam değeri ancak onun yargı bildirmesiyle mümkündür.

Orhan Veli’nin şiirlerinde geniş, şimdiki ve görülen geçmiş zamanın diğer zaman/kiplere göre ağırlıkta olduğu görülmektedir. 1. Dünya Savaşı yıllarında doğmuş, yaşadığı toplumun sıkıntılarını görmüş, imparatorluk yıkıldıktan sonraki süreçte yaşanan İstiklal Harbi’nin getirdiği zorlukları çocuk yaşta iken tecrübe etmiş, Cumhuriyet’in okullarında okumuştur. Cumhuriyet’in ilk döneminde borç içindeki devletin bütün sıkıntılarını yaşarken 2.Dünya Savaşı’nın sıkıntılı yıllarında yeniden başka bir zorlu sürece de şahit olmuştur. Orhan Veli’nin yazmış olduğu bütün şiirler onun yaşadıklarının bir şahidi olarak edebiyatımızda yer almıştır.

Şair, sürekliliği anlatan geniş zamana ağırlık verir. Onun geniş zamana ağırlık vermesi hayatın içinde tekrar eden hareketliliği özümsemesinden ileri gelmiş olmalıdır. Bu zaman kipinde müphemiyet söz konusudur. Çünkü geçmişte başlayıp, içinde bulunulan anda devam eden bu zamanın gelecekte olup olmayacağı belli değildir. Şair

içinde bulunduğu psikolojik durumun da etkisiyle geleceğe dönük bir düşünce ve tutum geliştirememiştir. Geniş zamanın sık kullanılması da buna yorumlanabilir. İçinde bulunduğu anı yaşamayı önemseyen sanatçının şiirlerinde geniş zamandan sonra ağırlıklı olarak şimdiki zamanı kullandığı görülür. Görülen geçmiş zaman üçüncü sırada yer alır. Bu zaman hareketin geçmişte başlayıp, yine geçmişte nihayete erdiğini gösterir. Gözleme dayalı olay aktarımlarının yapıldığı bu zaman diliminde Orhan Veli, varlıkları hareket halinde göstermeye çalışır.

Fiillerde Zaman/Kip Kullanımı	Sayısı	Oranı %
Geniş Zaman Kipi	328	31,78
Şimdiki Zaman Kipi	196	18,99
Bilinen Geçmiş Zaman Kipi	186	18,02
Emir Kipi	117	11,34
Gelecek Zaman Kipi	61	5,91
Öğrenilen Geçmiş Zaman Kipi	43	4,17
Şart Kipi	33	3,20
Geniş Zamanın Hikayesi	17	1,65
Gereklilik Kipi	12	1,16
Öğrenilen Geçmiş Zaman Kipinin Hikayesi	6	0,58
Gelecek Zamanın Hikayesi	5	0,48
Bilinen Geçmiş Zaman Kipinin Şartı	5	0,48
Geniş Zaman Rivayet	5	0,48
Şimdiki Zaman Kipinin Hikayesi	5	0,48
Geniş Zaman Kipinin Şartı	5	0,48
Şartın Hikayesi	5	0,48
Bilinen Geçmiş Zaman Kipinin Hikayesi	2	0,19
Şimdiki Zaman Kipinin Rivayeti	1	0,10
Genel Toplam	1032	100,00

Tablo 22 Fiillerde Zaman/Kip Dağılımı

3.3.1. Geniş Zaman

Beş temel zamandan biri olan geniş zaman, Türkiye Türkçesi'ndeki iki ana kipten biri olan "bildirme kipleri"nin içinde yer almaktadır. Korkmaz, geniş zaman kipini "geçmişten geleceğe uzanan geniş bir zaman kesimindeki oluş ve kılışları içine alır" (Korkmaz, 2003: 637) şeklinde açıklar. Ergin ise bu zamanı bildirme kipleri başlığı altında incelemekte ve geniş zaman ekleri adlı bölümde şu ifadeleri kullanmaktadır: "Bu ekler hem şekil hem de zaman ifade eden eklerdir. Şekil olarak bildirme, zaman eki olarak da geniş zaman ifade eder. Geniş zaman, adından da

anlaşılacağı gibi her zamanı içine alan, fiilin her zaman ortaya çıktığını ve çıkacağını ifade eden zamandır.” (Ergin, 1993: 275).

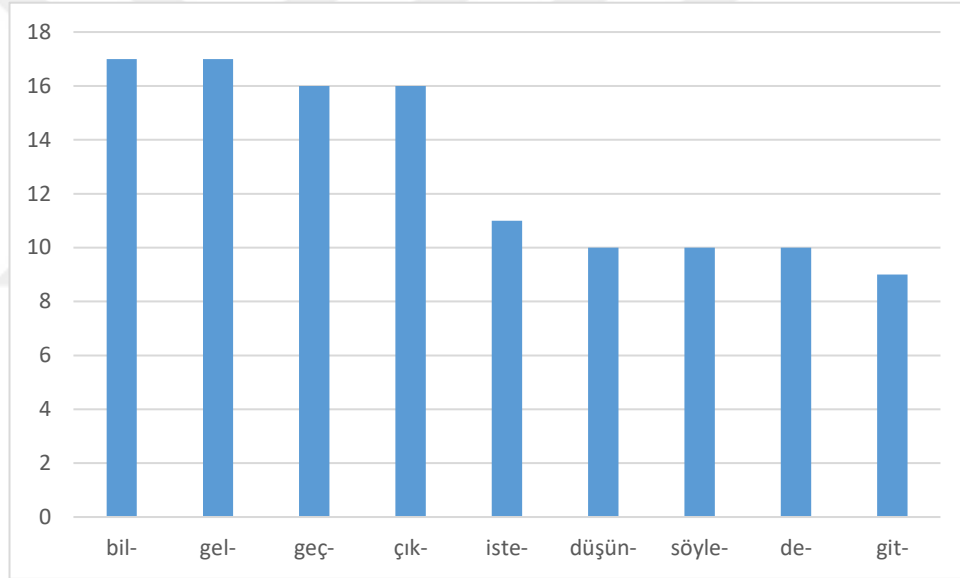
Geniş zaman; bir hareketin ya da bir durumun geçmişte başladığını, içinde bulunulan anda devam ettiğini ve gelecekte gerçekleşeceğini belirtir. Fakat hareketin veya durumun ne zaman başladığını ya da ne zaman biteceğini bildirmez. Bu, geniş zamanın kesinlikten uzak olduğunu anlatırken okuyucuda da belirsizlik algısına sebep olmaktadır. Geçmiş, şimdiki ve gelecek zamanı içinde barındırdığı için geniş zamanda süreklilik işlevi söz konusudur. Ayrıca bu zaman diğer üç zamanı kapsadığından geçmiş, şimdiki ve gelecek zamana doğru kayma özelliğini de beraberinde taşımaktadır. Uğradığı zaman kaymalarından dolayı geniş zaman diğer zamanların işlevlerini yüklenmekten de geri kalmaz. Diğer zamanların işlevlerini yüklenmesi bu zamanla anlatılan fiillerde nisbî bir belirsizliği de beraberinde getirmektedir. Bir sanatçının geniş zamanı şiirlerinde çok fazla kullanmasının onun hakkında önemli bir veri kaynağı olduğu söylenebilir.

Orhan Veli'nin şiirlerinde en çok geniş zamanı kullandığı ve bu zamanla daha ziyade süreklilik arz eden durumları ifade ettiği görülmektedir. Sıradan insanın gündelik hayatında yaşadıklarını gözlemleyen Orhan Veli, bu insanları şiirlerinde gerçekçi bir şekilde anlatmıştır. Okurun muhayyilesinde canlandırmak istediği görüntüleri tasvir eden şair, insanların yaşadıklarını anlatırken geçmiş ve içinde yaşanılan zamanı birleştirerek geleceğe uzanan bir çizgide dile getirmiştir.

Şairin doğduğu yıl (1914) 1. Dünya Savaşı'nın başına, bebekliği imparatorluğun yıkılışına, çocukluğu da yeni Cumhuriyet'in kuruluş dönemine denk gelmektedir. Cumhuriyet devrimlerine başkent Ankara'da yönetici elitin çok yakınındaki ailesinin yanında şahit olmuştur. Cumhuriyet'in ilk yılları hem bir inşa dönemi hem de dinin etkisinin devlet katından ayıklandığı zamanlardır. Atatürk'ün ölümünden sonra başlayan 2. Dünya Savaşı zaten yokluk ve yoksunluk içindeki Türkiye'yi de önemli ölçüde etkilemiştir. Savaş 1945'te bitmiş olsa da bu durumun etkisi uzun yıllara sari olacaktır. Şair, 1946 yılında yeni hükümetin kurulmasıyla işsiz kalmış ve İstanbul'da derinden yaşayacağı bir yoklukla tanışmıştır.

Orhan Veli'nin üniversite yıllarında ve 1939'a kadar yazmış olduğu şiirlerde yaşadığı gelgitlerin izi belirgin biçimde görülmektedir. Bunlar onu inanç bunalımına sürüklemiştir. Kesinlikten uzak ve müphemiyet ifade eden şiirleri bunun sonucu olarak değerlendirilebilir.

Geniş zamanda “**bil-**”, “**gel-**”, “**geç-**”, “**çık-**”, “**iste-**”, “**düşün-**”, “**söyle-**”, “**de-**”, “**git-**” fiilleri ağırlıklı olarak yer almaktadır. Bu bölümde de geniş zamanda en sık kullanılan fiiller üzerinde durulmuştur. Fiilin anlamı göz ardı edilmeden tasavvur veya tahakkuk halindeki fiiller bağlamında bir sınıflandırma yapılarak şairin ruh haline dair sonuçlara ulaşılmıştır. Ayrıca anlam akrabalığı bulunan fiiller kendi arasında kümelenmiştir.

Çizge 1 Geniş Zaman Kipinde Kullanılan Fiillerin Sıklığı

Orhan Veli geniş zaman kipinde varlığı algılamayı ön planda tutmaktadır. Varlığı algılamanın yolu onu bilmekle mümkündür. Bilmek; farkında olmayı ifade eder. İnsan çevresindeki bir şeyin farkına vardığında onu bilmiş olur. Şiirlerde “**bil-**” fiilinin olumlu ve olumsuz anlamlarının birbirine denk olduğu görülür. Bu kullanımlarda şairin kesin olarak bildikleri ağırlıktadır. Birinin bilmediğini bilmesi ile bildiğini bilmesi kesinlik ifade eden bilgi türüdür. Şairin bildiğini ifade ettiği durumlar ile bilmediğini ifade ettikleri aynı kesinliktedir.

Onun; kadınlarla, diğerk insanlarla, mekânlarla ve hayatın kendisiyle ilişkisindeki bildiklerinde bir kesinlikten söz edilebilir. Dertleri, içinde bulunduğus sosyal durum, efkârlandığındaki hâli ve yolculuk hâllerinde ne yapacağını bilmemesi ise müphemiyeti işaret eder.

“Geç bunları bir kalem;
Bilirim ben yaptığımı.” (Dedikodu, s. 101)

“**Bilirim**, yalan, hepsi yalan;
Taka olduğum, tekne olduğum yalan;” (Dalga, s.165)

“Şu dünyada topu topu
İki milyar kişiyiz,
Birbirimizi **biliriz**.” (Bayrak, s. 72)

“Hanginiz **bilir**, benim kadar,
Karpuzdan fener yapmasını,
...
Bunca yılın Halimesi’ni
Hanginiz **bilir** benim kadar,
Memnun etmesini?” (Sakal, 118)

“Balkaya’dan Kapuz’a kadar,
Karış karış **biliriz** biz bu şehri;” (Yol Türküleri, s. 133)

“**Bilmezler** yalnız yaşamayanlar,
Nasıl korku verir sessizlik insana;
İnsan nasıl konuşur kendisiyle;
Nasıl koşar aynalara,
Bir cana hasret,
Bilmezler.” (Yalnızlık Şiiri, s. 157)

“Deniz yırtılır kimi zaman,
Bilmezsiniz kim diker;
Ben dikerim. (Dalgacı Mahmut, s. 156)

“**Bilmem** ki nasıl anlatsam;
Nasıl, nasıl size derdimi!” (Değil, s.121)

“Gerde’ye vardık günlerden pazar
Kaldırımlarında yosmalar gezer;
Bilmem, bu gurbetlik ne kadar uzar” (Yol Türküleri, s. 132)

“Bir ayak düşünürüm ayağымda,
Ne halteedeceğimi **bilemem.**” (Dalgacı Mahmut, s. 156)

“Yola çıkar, efkârlanırım.
Ne olacak bunun sonu, **bilmem**” (Efkârlanırım, s. 114)

Bunların yanı sıra şairin “**bil-**” fiilini kuvvetli tahmin anlamında kullandığı dizeler de vardır. Tahmin; yaklaşık olarak değerlendirme, oranlama, önceden kestirilen, düşünülen şey anlamlarına gelen bir bilgidir. Bu bilgi kesinlik ifade etmez. Orhan Veli’nin Kapalı Çarşı ve Deniz şiirlerinde buna dair örnekler görölmektedir. İki şiir örneğinde de ortak payda tasavvurdur. İlkinde bir kızın ölümüyle yarım kalan gelin olma hayali, ikincisinde de kapalı mekânda şairin denize dair tasavvuru dile getirilmiştir.

“Giyilmemiş çamaşırlar nasıl kokar **bilirsin**,
Sandık odalarında” (Kapalı Çarşı, s. 142)

“Dışarıda geçen kayıkların,
Karpuz yüklü olduğunu **bilirim**” (Deniz, s. 46)

Şair şiirlerinde varlıkların canlı fotoğrafını çekerek okura anlatmaktadır. Bu fotoğrafta varlıklar sürekli olarak hareket halindedir. Geniş zamanda ağırlıklı olarak kullanılan “**gel-**”, “**çık-**”, “**geç-**”, “**git-**” fiillerine bakıldığında gerçekleşen veya gerçekleşebilecek durumları zikrettiği görülür. Tasavvur durumunda olanlar daha az kullanılmıştır. Gruplandırılan bu fiiller içinde “**gel-**” fiilinde tasavvur halinin azlığı; “**çık-**” fiilinde ise fazlalığı dikkati çekmektedir. “**geç-**” ve “**git-**” fiillerinde de bir denklik söz konusudur.

“**gel-**”fiilinin kullanıldığı şiirlerde gerçekleşen durumlar fazladır. Gelenler şairin dışındaki varlıklardır. Şair tek bir yerde “gelirim” ifadesini kullanırken bunu tasavvur olarak söylemektedir. Bu hareket bazen şaire doğru olsa da genellikle gelme kendi içindeki bir döngüyü ifade etmektedir.

“Hepsi burda buluşmaya **gelir**, akşam;” (Mahallemdeki Akşamlar İçin, s. 37)

“Gün aşırı alacaklılar **gelir.**” (Gelirli Şiir, s. 171)

“Geceleri odama **gelir,**” (Aşk Resmigeçidi, s. 175)

“Binlerce insan **gelir** gider sokaklarında...” (Bir Şehri Bırakmak, s. 56)

Şaire ait tasavvur durumunu ifade eden şiirler Yolculuk ve Canan'dır. Şair ilk şiir örneğinde yolculuk niyetinde olmadığını söyledikten sonra öyle bir niyeti olsaydı doğru İstanbul'a geleceğini belirtir. Canan adlı şiirde ise gelme şairin dışındaki kişiye aittir. "Balıkpazarı'na hiç gelmez" ifadesi ise olumsuz yöndeki bir tasavvuru yansıtır.

"Doğru İstanbul'a **gelirim**." (Yolculuk, s. 44)

"Canan ki Degüstasyon'a **gelmez**
Balıkpazarı'na hiç **gelmez**." (Canan, s. 39)

Geniş zamanda kullanılan "**çık-**" fiili tasavvurun ağırlıklı kullanımı ile dikkati çeker. İki örnek dışında çıkma işinin faili insanlardır. Bu insanlar ağırlıklı olarak destansı şahıslardır. Bu şahıslar şairin gezdiği yerlerde ortaya çıkmaktadır.

"Yokuş **çık**ar, döne döne;
Yokuştan bir Döne **çık**ar;
İsa Balı'nın ardından,
Hanoğlu Kocabey **çık**ar;
Ayvaz **çık**ar, Hoylu **çık**ar;
Bir yardan Koroğlu **çık**ar:" (Yol Türküleri, s. 130)

Şairin tasavvur olarak bahsettiği çıkma işi ise iç mekândan dış mekâna doğru yapılmaktadır. Dış mekânlar şairi genel olarak mutlu etse de bazı durumlar onu hüzünlendirmektedir.

"Şimdi evime girsem bile
Biraz sonra **çıkabilirim**" (Baş ağrısı, s. 105)

"Yola **çık**ar, efkârlanırım." (Efkârlanırım, s. 114)

Şairin tasavvur halinde olmayan gerçekleşen veya gerçekleşebilecek durumlar da söz konusudur. Şehir hayatının işleyişi, kadınlarla ilişkiler ve tabiata ait unsurlarla ilgili anlatımlarda böyle bir kullanım görülmektedir.

"Kiminiz midye **çık**arır dubalardan;" (Galata Köprüsü, s. 154)
"**Çık**ar mısın bahar günü sokağa," (Erol Güneý'in Kedisi, s. 163)
"**Çık**ar," (Aşk Resmigeçidi, s. 173)

Geniş zamanda ağırlıklı olarak kullanılan bir başka fiil de "**geç-**"tir. Şair rüyalarını, isteklerini, hayata bağlılığını, ahireti ve kuşlar üzerinden engelsiz bir hayatı tasavvur eder.

“Gemiler **geçer** rüyalarımnda,
Allı pullu gemiler, damların üzerinden;” (Denizi Özleyenler İçin, s.141)

“Bir şiir söylerim belki sizlere dair;
Elime üç beş kuruş **geçer**;
Karnım doyar benim de.” (Galata Köprüsü, s. 154)

“Ama gene de,
Gene de güzel günler **geçirebilirim**;
Geçirebilirim bu mavilikte,” (Dalga, s. 165)

“Sırça tasta sihirli su içilir,
Keskin Sırat koç üstünde **geçilir**,
Açılmayan susam artık açılır
Başlar yolu cennete giden rüya...” (Uyku, s. 29)

“Kuşlar **geçer** bulutun üstünden,
...
Kuşlar **geçer** trenin üstünden,
...
Kuşlar **geçer** gecenin üstünden,” (Üstüne, s. 61)

Bu fiilde gerçekleşmesi kesin veya ihtimal dahilinde olan kullanımlarına da rastlanır. İnsanların ve araçların geçiş hareketleri bu fiille anlatılır. Şair tarafından yapılan veya yapılması mümkün hiçbir durum söz konusu değildir. Bu, şairin temayüllerine uygun bir tutumu gösterir.

“Düzdür
Üzerinden tramvay **geçer**.
Adamlar **geçer**
Kadınlar **geçer**.
...
Bütün bu yollardan
Tramvayla **geçilir**.” (Bebek Suite’i, s.53)

“Kiminiz çatanadır, kırdığı gibi bacayı,
Şıp diye **geçer** Köprü’nün altından;” (Galata Köprüsü, s. 154)

“**git-**” fiilinde de tasavvura yönelik kullanımlar ağırlıktadır. Gitmek şair için denizle buluşmak anlamına gelir. Çocukluktan itibaren içindeki deniz tutkusunu yoğun bir şekilde yaşar. Daha sonraki yıllarda da bu tutkunun şiirlerine yansıdığı görülür.

Ve bir gün ansızın bir tanesine
Rastgelmek **isterim**
Paris'te..." (Hoy Lu-lu, s.43)

"Mesut sanmak için kendimi
Ne kâğıt **isterim**, ne kalem;
Parmaklarımda cıgaram,
Dalar giderim mavisinden içeri
Karşımda duran resmin." (Dalga, s. 165)

Lakırdılarım şiirinde Tanrı inancını reddettiğini beyan etmiştir. Ne Tanrı'nın olmasını ne de işinin ona kalmasını ister. Belki de ülkesinden kaçmak istemesinin önemli bir sebebi de inanan insanların arasında olmak istemeyişindedir.

"Allah varsa eğer
Başka bir şey **istemem** ondan.
Bununla beraber **istemem**
Ne Allahın olmasını,
Ne de işimin
Allaha kalmasını." (Lakırdılarım s. 63)

"**düşün-**", "**söyle-**", "**de-**" aynı anlam alanı içinde bulunan bu fiillerin ağırlıklı olarak tasavvura yönelik kullanıldığı görülür. Düşünen daha çok şairin kendisi iken diyen şairin benidir. Söyleyen ise şairin dışındakilerdir. Şairin düşündüklerinin çerçevesinin dar bir alana hapsedildiği görülmektedir. Onun için sıkıntılardan uzaklaşmayı ifade eden denizden özlem ve heyecanla bahsetmektedir.

"Ben sonsuz bir deniz **düşünürüm**" (Ölümden Sonra, s. 34)

"Gün olur, alır başımı giderim,
Denizden yeni çıkmış ağların kokusunda.
...
Dünyalar vardır **düşünemezsiniz**
Çiçekler gürültüyle açar;
Gürültüyle çıkar duman topraktan." (Gün Olur, s. 149)

2. Dünya Savaşı'nın başlarında savaş karşıtı düşüncesini dile getirdiği Bizim Gibi adlı şiirini yazar. Savaş araç ve gereçlerini kişileştirirken tayyarenin düşüncelerini, tankın arzusunu, tüfeklerin merhametini merak eder. Son şiirlerinde arkadaşı Erol Güney'in hamile kedisinin mahzun duruşundan düşünceli olduğunu

çıkarmır. İşsiz kaldıktan ve yoksulluk yaşadktan sonraki şiirleri toplumsal eleştiriye yönelmiştir.

“Ve ne **düşünür** tayyare,
Yalnız kaldığı zaman?” (Bizim Gibi, s.64)

“Çıkar mısın bahar günü sokağa,
İşte böyle olursun.
Böyle yattığın yerde
Düşünür düşünür,
Durursun.” (Erol Güney’in Kedisi, s.160)

“Bir mide **düşünürüm** midemde,
Bir ayak **düşünürüm** ayağında,” (Dalgacı Mahmut, s. 156)

Orhan Veli söylemekte cömert davranmamaktadır. “Bir şiir söylerim belki sizlere dair” mısraında söylemeyi tasavvur eder. Geniş zamanda söz söyleyenler şair dışındakilerdir. Kuşlar, balıkçılar, kadınlar ve sıradan insanlar bir şeyler söyler onun şiirlerinde. Söylediklerinde derin anlamlar yoktur. Ağırlıklı olarak türkü ve şarkı söylerler. Şairin bu söyleme yönelmesinin sebebi ailesinin müzikle ilişkisi ve kendisinin de eğlence mekânlarında çokça bulunmasıyla ilgili olabilir.

“Kuşlar yine onun türküsünü **söyler**?” (Ölümden Sonra, s.34)
“«Kâzım’ım» türküsünü **söylerler**,” (Efkarlanırım, s.114)
“Bir sevdiğim şanoda şarkı **söyler**,” (Şanolu Şiir, s.138)
“Bir ağızdan **söylemezler**.” (Bebek Suite’i, s.53)
“Böylesine **söyletir** insanı,” (Yol Türküleri, s.129)
“Kime **söyleriz** derdimizi;” (Pireli Şiir, s.161)
“Bir şiir **söylerim** belki sizlere dair;” (Galata Köprüsü, s.154)
“İsmi **söyleyemem**,” (Ben Orhan Veli, s.67)
“Her bahar **söyler**.” (Kuşlar Yalan Söyler, s.112)

“**söyle-**” fiilinin anlam çevresi içinde olan “**de-**” fiilinde de tasavvurun hakim olduğu Rahat ve Hürriyete Doğru adlı şiirlerde ise şairin öteki beniyile konuştuğu görülür. Aşk Resmigeçidi’nde konuşan şairin sevdiği kadındır. Onun sözleri de bir tasavvurdan ibarettir.

“Şu kavga bir bitse **dersin**,
Acıkmasam **dersin**,
Yorulmasam **dersin**;
Çişim gelmese **dersin**,

Uykum gelmese **dersin**;" (Rahat, s.168)

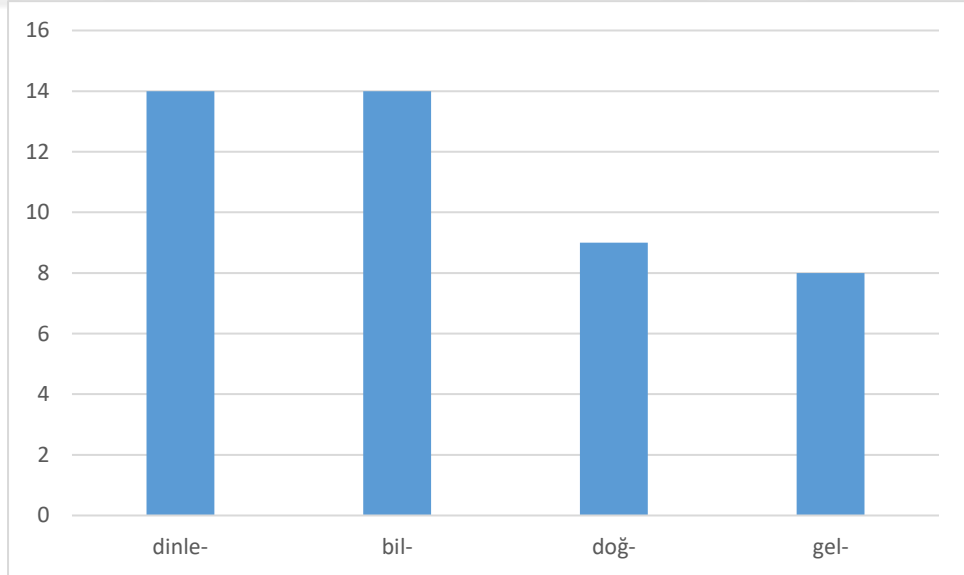
"Denizkızları mı **dersin**, kuşlar mı **dersin**;
Bayramlar seyranlar mı **dersin**, şenlikler" (Hürriyete Doğru,s.153)

"Eşit olsak, **der**,
Hür olsak, **der**." (Aşk Resmigeçidi, s.176)

Orhan Veli'deki inançsızlık durumu onun hayat felsefesini belirleyerek sonuçta kendine olan inançsızlığı doğurmuştur. Hayatındaki belirsizlik kendine olan inançsızlığıyla da açıklanabilir. Özgürlük tutkusu sınırsızlığa, sınırsızlık da belirsizliğe yol açmıştır.

3.3.2. Şimdiki Zaman

Şimdiki zamanın temel görevi; geçmiş zaman ile gelecek zaman arasında yer alması, bu zaman diliminde gerçekleşen bir hareketin belirtilmesinde kullanılmasıdır. Bu zaman, içinde bulunulan anı ifade eder. Orhan Veli'nin şiirlerinde geniş zamandan sonra ikinci sırayı şimdiki zaman almaktadır.

Çizge 2 Şimdiki Zaman Kipinde Kullanılan Fiillerin Sıklığı

Bu bölümde fiilin anlamı da dikkate alınarak işi yapan bağlamında bir sınıflandırmaya gidilmiş ve şairin ruh haline dair sonuçlara ulaşılmıştır. Şimdiki zamanda "**dinle-**", **bil-**, "**doğ-**" "**gel-**" fiilleri ağırlıklı olarak kullanılmıştır. "**dinle-**" ve

“bil-” şair, “doğ-” güneş, “gel-” fiili ise ses, koku ve his tarafından gerçekleştirilmektedir.

Şair şimdiki zamanı kullanarak ağırlıklı olarak anın içinde yaşar. Geçmişe takılıp kalmaz, gelecekle ilgili bir endişe de taşımaz. Onun yolu Romalı filozof Horatius’un dizelerinde gizlidir: Carpe Diem (Anı Yakala) (Horace, 1882: 1/11). Anın zevkini yaşamak, lezzetini tatmak onun temel felsefesidir. Her şey bu dünya hayatından ibaretse anın zevkini yaşamak da tutarlı bir yol olarak görünmektedir.

“dinle-” fiilinin İstanbul’u Dinliyorum adlı şiirde ağırlıklı kullanıldığı görülür. Orhan Veli ve arkadaşları şiirlerine İstanbul’u konu olarak seçmişlerdir. Bu şehre bakışları ve burayı anlatışları kendilerinden evvelki şairlerden oldukça farklıdır. İstanbul, doğal ve tarihî yönleriyle değil de sosyal yapısı ile ele alınır (Sazyek, 1996: 157). Orhan Veli’nin en popüler şiirlerinden biri olan İstanbul’u Dinliyorum’da İstanbul manzarası resmedilmektedir. Şair, bu manzaraya gözleriyle değil işitme duyusuyla bakar ve sinestezik bir yöntemle (Bir duyu organının işlevini başka bir duyu organına yükleme yöntemi) görme duyusundan ziyade işitme duyusunu ön planda tutar. Bu şiirle ilgili Mehmet Kaplan’ın yaptığı değerlendirme önem taşımaktadır: “Sevilen bir şehir, uzaktan, bir bütün olarak, derin özleyişlerle göz önünde canlandırılıyor. Uyanık bir rüya hali bu. Fakat bu rüyanın içinde gerçek var. Göz önünde canlanan manzara, asla manasız teferruatla dolu bir fotoğraf realitesi değildir. Her şey bir ses halesi içinde idrak olunuyor. Sesin içinde tabiatın ve hayatın hayalleri kaynaşıyor. Yavaşlık, uzaklık, hafiflik. Asıl İstanbul; kalabalığı, gürültüsü, kirliliği, can sıkıntısı, çamuru, teri ile bizde hiç de böyle bir tesir uyandırmaz. Güzelliği duymak için hakikatten muayyen bir nispette uzaklaşmak lâzımdır. Varlık, rüya haline gelmezse bile hatıra olmalı, ağırlıklarından kurtulmalı.” (Kaplan, 1978: 117). Şair, sürü şeklinde uçan kuşların yer aldığı, ağların çekildiği ve bir kadının ayaklarının suya değdiği İstanbul’a ait bu manzarayı hayalinde yeniden canlandırır. Orhan Veli, mümkün olan manzaralardan birini şairane üslupla anlatırken İstanbul’un silüetinde hep yer etmiş olan camilere ve ezan sesine yer vermez.

Kendisini içinde bulunduğu hâlden azade kılmak isterken kuşlara öykünen şaire tabiat, tarih, toplum ve kültür kendisini tutsak hissettirmektedir. “Yükseklerden sürü sürü, çığlık çığlık” geçen kuşlar şairin içinde bulunduğu engelli hâle tezat teşkil

eder. Kuşların çığılığı şaire göre engelsiz hayata bir davettir. Dalyanlarda çekilen ağlar bolluğun, ayakları suya değen bir kadın ise cinselliğin sembolü olarak şiirde yer alır.

“İstanbul’u **dinliyorum**, gözlerim kapalı;
Kuşlar geçiyor, derken;
Yükseklerden, sürü sürü, çığılık çığılık.
Ağlar çekiliyor dalyanlarda;
Bir kadının suya değiyor ayakları;
İstanbul’u **dinliyorum**, gözlerim kapalı;”(İstanbul’u Dinliyorum, s.151)

Orhan Veli, sucuları, Kapalı Çarşı’sı, Mahmutpaşa’sı, kaldırımında yürüyen yosması ve bu kadına laf atan erkekleriyle İstanbul’a daha geniş bir pencereden bakmaya devam eder. İstanbul’a ait olan seslerden hiçbirisi bu şehrin kimliğinden ve tabiatından ayrılamaz. Şair manzarayı bütünleyen bu sesleri anlık olarak dinleyerek okuyucuya İstanbul’u anlatmaktadır.

“İstanbul’u **dinliyorum**, gözlerim kapalı;
Sucuların hiç durmayan çingirakları;
...
İstanbul’u **dinliyorum**, gözlerim kapalı;
Serin serin Kapalı Çarşı;
Cıvıl cıvıl Mahmutpaşa;
Güvercin dolu avlular.
...
İstanbul’u **dinliyorum**, gözlerim kapalı;
Bir yosma geçiyor kaldırımdan;
Küfürler, şarkılar, türküler, lâf atmalar.”(İstanbul’u Dinliyorum, s.151-152)

İstanbul’a ait sesler bu şehrin hayatına renk katmaktadır. Tanpınar, bu sesler arasında özellikle satıcı sesleri için şunları söylemektedir: “Bütün bir günü baştan başa idare eder, saatlerin rengini verirdi. Tıpkı ucuz bir aynada saçlarını düzelten güzel bir kadın gibi İstanbul mahalleleri bu seslere eğilir, onların yer yer genişleyişinde günün değişmez merhalelerini kabule hazırlanırdı.” (Tanpınar, 1969: 152).

İstanbul’a geniş bir pencereden bakan Orhan Veli, işçi/emekçi sınıfa mensup insanları da dinlemeden geçmez. Şair, bu insanların sosyal konumlarını şu iki dizede ifade eder:

“Çekiç sesleri geliyor doklardan
Güzelim bahar rüzgârında ter kokuları;

İstanbul’u **dinliyorum**, gözlerim kapalı;”(İstanbul’u Dinliyorum, s.151)

Şimdiki zamanda “**bil-**” fiilinin “**dinle-**” fiiliyle aynı sıklıkta kullanıldığı görülmektedir. Şair bildiklerini kesin olarak bildiğini ifade ederken bilgisinin kesinliğine de güvenmektedir. “**bil-**” fiili şimdiki zamanda ağırlıklı olarak şehvi duyguların işlenmesinde kullanılmıştır. Bunlar Eski Karım, İstanbul’u Dinliyorum, Deniz Kızı ve Sereserpe adlı şiirlerinde geçmektedir. Eski Karım şiirinde “**bil-**” bir soru şeklinde kullanılırken aslında şair zımni olarak “ben biliyorum, sen de biliyor musun” demektedir.

“Nedendir, **biliyor** musun;
Her gece rüyama girişin,
Her gece şeytana uyuşum,
Bembeyaz çarşafların üstünde;
Nedendir, **biliyor** musun?”

Seni hala seviyorum, eski karım.

Ama ne kadınsın, **biliyor** musun?” (Eski Karım, s. 112)

“Alnın sıcak mı, değil mi, **biliyorum**;
Dudakların ıslak mı, değil mi, **biliyorum**;” (İstanbul’u Dinliyorum, s. 152)

“İçinde kötülüğü yok, **biliyorum**;” (Sereserpe, s. 140)

“Deniz koktu sabaha kadar;
Yükselip alçalan göğsü deniz gibiydi.

Yoksuldu, **biliyorum**

-Ama boyna da yoksulluk sözü edilmez ya-” (Deniz Kızı, s. 170)

“Bilmek” ve “inanmak” anlam yönüyle birbirinden farklıdır. İnanmak bir şeyin doğruluğunu benimsemekle, bilmek bir şeyi anlamış olmakla mümkündür. Bilgi, insan ile çevresi arasındaki ilişkidir (Hançerlioğlu, 1985, I/165). Mesela “kuşların uçtuğuna inanıyorum” ile “kuşların uçtuğunu biliyorum” arasında kesinlik farkı vardır. İnanmak için somut bir delile ihtiyaç duyulmayabilirken bilgi delilsiz kabul edilmez.

Orhan Veli Bayrak adlı şiirde “**bil-**” fiilini geniş zamanda savaş karşıtlığını ifade etmek için de kullanmaktadır. Ona göre dünyada yaşayan ve askeri olarak savaşın mecburen bir tarafında bulunan herkes kardeştir. Dünya nüfusunun iki milyar

civarında olduğunu dile getiren şair, bu insanların birbirini tanıdığını ve bildiğini söylemektedir.

Orhan Veli'nin 2. Dünya Savaşı'nda taraflardan herhangi birinin askeri hakkında kullandığı "biliyorum" kesin bilgiyi ifade etmemektedir. Bu ifadeler ancak bir inancın konusu içine girer. Onlarla duygudaşlık yapması, kardeşlik tesis etmesi inançla mümkün olabilir. Bu sebeple "biliyorum"u "inanıyorum" şeklinde okumanın daha doğru olduğu düşünülebilir.

"Bununla beraber **bil**iyorum,
O yazıyı yazanlar kadar olsun,
Çilekli dondurmanın tadını,
Cazbant sesindeki sevinci,
Meşhur olmanın azametini.
Sen de nimetler tanırsın **bil**iyorum;
Çaydan, simitten,
Kalınca bir paltodan gayri." (Bayrak, s.71)

Orhan Veli, 1939 yılında Tanrı inancını terk ederken başka şeylere inanmaya devam etmektedir. Çünkü inanç insanın güvenlik ihtiyacının bir parçasıdır (Maslow, 1943: 370-396). Şair içinde bulunduğu zaman ve mekândan uzaklaşmak istemektedir. Anlatamıyorum şiirinde "Bir yer var, biliyorum" mısraında da "inanıyorum" ifadesini kullanmadan inancı telaffuz etmektedir. Epeyce yaklaştığı ve duyduğu halde anlatamadığından yakınmaktadır. İçinde bulunduğu ateizm düşüncesi onun güvenlik ihtiyacını karşılamamaktadır.

Orhan Veli'nin geniş zamandan sonra şimdiki zamanı ağırlıkta kullanması onun yaşadığı dünyaya yabancı olmadığını ve kendini bu dünyadan soyutlamadığının bir göstergesidir. Hayat ve aydınlığı özdeşleştiren Orhan Veli, eski biçimli şiirlerinden biri olan Gün Doğuyor'da bunu ortaya koyar. Günün doğması eskinin yıkılması ile eş anlamlıdır. Şiirin sonundaki "Ve bir deniz hücumu halinde/Gün doğuyor şehrin üzerine" dizeleri gelecek olan bir deniz saldırısını haber vermektedir. Orhan Veli'de deniz başka bir dünyanın, anlatamadığı yerin imajıdır. Denizden gelecek saldırı şehri yıkacaktır. Eskinin enkazı üzerinde yeni şehrin, yeni hayat tarzının doğacağını haber vermektedir. "Doğuyor" ile şiir davasındaki iddiasını da seslendiriyor gibidir. Şiirde kendinden emin ve güven dolu bir söyleyiş hakimdir.

“Dili çözüyor gecelerin.
Gölgeler kaçışıyor derine.
Alıp sihrini bilmecelerin:
Gün **doğuyor** şehrin üzerine.

Korkarak şekl’ alıyor bacalar,
Gün **doğuyor** şehrin üzerine.
Bakıyorlar günün gözlerine
Gözleri uykulu atmacalar.

Sallayarak dallarını kavak
Yükseliyor her günkü yerine,
Gün **doğuyor** şehrin üzerine,
Mavi bir ışıkla ağararak.

Gün **doğuyor** şehrin üzerine,
Renk renk hacimle doluyor her yer.
Dalıyor dağınık yüzlü evler
Hâlâ yanan sokak fenerine.

Toprak kimildiyor yavaş yavaş,
Gün **doğuyor** şehrin üzerine;
Bembeyaz gece çiçeklerine
Sabahla düşüyor bir damla yaş.

Ve bir deniz hücumu halinde
Gün **doğuyor** şehrin üzerinde.” (Gün Doğuyor, s. 11)

Şiirde gecedan (karanlıktan), gündüze (aydınlığa) geçiş süreci ve bu süreçte gerek varlıklarda gerekse tabiatta gerçekleşen değişimler anlatılmaktadır. Bu anlatım sırasında şair kişileştirme (teşhis) sanatı üzerinden betimlemelere başvurmuştur. Şiirin birinci dördlüğünün ilk dizesi “Dili çözüyor gecelerin” mısraı ile başlar. Şair şiire başlar başlamaz “gece”yi bir kişi olarak düşünmekte ve dilinin çözülmeye başladığından söz etmektedir. “Dilin çözümesi” mecazî bir ifadedir. Bu ifadeyle gecenin yerini gündüze bıraktığı anlatılmaktadır.

Şiirde devrim yapmak isteyen Orhan Veli, Garip’in ön sözünde “vezin ve kafiyenin şiiri yozlaştırdığı”nı bunun yanında “şiirin insanın beş duyusuna değil, beynine seslenen bir söz sanatı olduğu”nu belirtiyordu. Fakat özellikle eski tarz şiirlerinde şairin bu görüşe aykırı sanatsal ifadeler kullandığı görülmektedir.

Orhan Veli, şiirde edebî sanatların yanı sıra imge kullanımından da uzak durmamıştır. Üçüncü dördlüğün son iki dizesinde geçen “Gün **doğuyor** şehrin üzerine,/ Mavi bir ışıkla ağararak.” dizelerinde “mavi” kelimesi bir imge olarak kullanılmaktadır. Orhan Veli, “mavi” ile gökyüzünü kasteder. Gecenin karanlığından kurtulmak demek, gündüzün parlaklığı ile karşı karşıya kalmak demektir. Böylece insan da yaşama sevinci ile hayata sımsıkı sarılır. Denilebilir ki güneş yeni bir başlangıç olmanın yanı sıra canlılar ve diğer varlıklar için aynı zamanda neşe ve mutluluk kaynağıdır.

Orhan Veli şiirlerinde insanlar, içinde buldukları anda sürekli hareket halindedirler. Şimdiki zamanda şairin ağırlıklı olarak “**gel-**” fiiline de yer verdiği görülmektedir. Bu fiilin geçtiği dizelerde hareket halinde olanlar şairin dışındakilerdir. Rönesans adlı şiir ifade yönüyle kapalıdır. Rönesans, Samet Ağaoğlu’nun deyişiyle Orhan Veli’nin daha sonra ilişki yaşayacağı Nahit Gelenbevi’dir. Şiir okunduğunda Rönesans’ın bir kadın olabileceği akla gelmez. Cemal Süreya, Rönesans’ın Nahit Gelenbevi olduğunu söyler (Kanık, 2014: 13). Yol Türküleri şiirinde ise gelen kişi destansı şahıstır.

“Yarın rıhtuma gitmeli,
Rönesans çıkacak vapurdan.
Bakalım, nasıl şey Rönesans?
...
Ambardan mı çıkacak, kamaradan mı?
Yoksa ateşçi filân mı?
Çalışarak mı **geliyor** gemide?” (Rönesans, s.62)

“Savulun **geliyorum**, hey Bolu beyleri!
Böyle olur yüksek yerin rüzgarı;
Böylesine söyletir insanı,” (Yol Türküleri, s. 129)

Jandarma 1930’lu yılların sonunda devletin vatandaşla temas noktasını işaret eder. Cumhuriyet Halk Partisi’nin vatandaşla yalnızca jandarma ve tahsildar marifetiyle temas kurması daha sonraki seçim yenilgilerinin de sebebi olarak gösterilmektedir (Uyar, 1998: 83; Bozdağ, 1991: 91). Bir yerde jandarmanın hareket halinde olması hayra alamet bir şey değildir.

Veda şiirinde postacı, jandarma ve işsiz bir dizede bir araya gelmesi de asayişle ilgili bir konuyu akla getiriyor. Postacı ve jandarmanın gidip gelmesi de ortamdaki telaşı işaret ediyor. Şair anın fotoğrafını çekerken olay anındaki canlılığı ifade için şimdiki zamanı kullanmaktadır.

“Postacı, jandarma ve işsiz
Hâlâ gidip **geliyor**lar.
Yalnız Niyazi oturuyor,
Rahmetli Süleyman Efendinin oğlu,
Kahvede.” (Veda, s. 65)

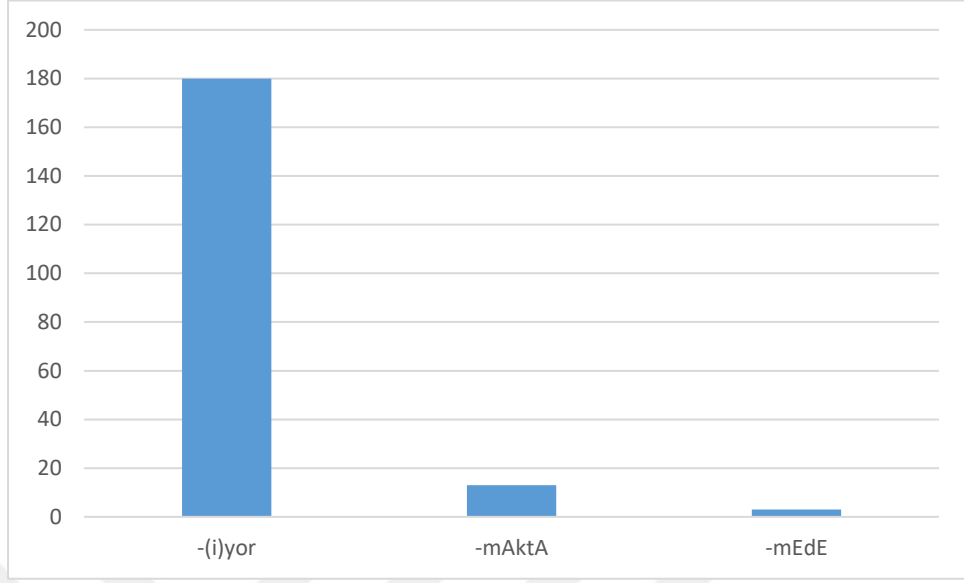
Rönesans ve Yol Türküleri şiirlerinde hareket tek yönlü iken Veda şiirinde karşılıklı bir gidip gelmeden, telaşlı olduğuna işaret edilen bir hareketten söz edilmektedir.

İstanbul’u Dinliyorum ve Manzara şiirlerinde koku ve ses kişileştirilmekte, insana özgü bu durum tabiata ait unsurlara yüklenmektedir. Şair içinde bulunduğu zamanda bir hareket halinde olmamasına rağmen işittiği sesler ve duyduğu deniz ve ter kokusu ile hayatın akışına karışmaktadır.

“Çekiç sesleri **geliyor** doklardan,
Güzelim bahar rüzgarında ter kokuları
İstanbul’u dinliyorum, gözlerim kapalı;” (İstanbul’u Dinliyorum, s. 151)

“Karşı evin arkasından ay doğdu.
Akşam serinliği çıktı.
Tramvay sesleri **geliyor**
Deniz kokusu **geliyor** uzaktan.
Manzaradan pek fazla mütehassisim.” (Manzara, s.69)

Orhan Veli’nin şiirlerinde kullanılan şimdiki zaman sadece “-(1)yor” eki ile karşılanmamaktadır. “-yor” ekinin yanında “-mAktA” ve “-mAdA” eklerinin az sayıda yer aldığı görülür. Buna göre toplam 196 şimdiki zamanın 180’i “-(1)yor” eki, 8’i “mede” ve 5’i “mada” ile 2’si “makta” ve 1’i “mekte” şeklindedir. Şimdiki zamanı yansıtan eklerle ilgili çizge aşağıda verilmektedir:

Çizge 3 Şimdiki Zaman Kipindeki Eklerin Dağılımı

Orhan Veli'nin şiirlerinde şimdiki zamanda ağırlıklı olarak “-(i)yor” eki kullanılmıştır. Bu durumu “-(i)yor” ekinin standart dile yerleşmiş olmasıyla açıklamak mümkündür. Bu ek dışındaki şimdiki zaman anlamı taşıyan “mAktA/mEdE” ekleri de vardır. “-(i)yor” ekinde durum ile sınırlanmış bir kullanım söz konusu iken “mAktA/mEdE” ekinde başlamış ve devam eden bir kılışın ifadesi söz konusudur. Bu kipte “mAktA/mEdE” ekleriyle kullanılan fiiller hayat ve ölüm temasını birlikte işlemektedir.

Orhan Veli, şiirlerinde ölüm temasına da değinmiştir. Şair neredeyse kerhen yaşamaktadır. Aydınlıklardan uzakta oluşu ve cevap bulamadığı soruların boşluğu, kafasında sükûna sebep olmaktadır. Ortada cevapsız soruları varken yaşamak şaire ağır gelmektedir. Aynı yıl yazdığı İntihar şiirine giden süreç cevabı verilmemiş sorularla doludur. Güneş adlı şiir şairin inanç bunalımına işaret etmesinin yanında onun hayat ve ölüm karşısındaki psikolojik durumunu da göstermektedir.

“Ah aydınlıklardan uzaktayım
Kafamda o dağılmayan sükûn.
Ölmedim lâkin yaşamaktayım
Dinle bak, **vurmada** nabzı ruhun.”(Güneş, s.32)

Orhan Veli, hayatın büyük bir sırrı olduğunu, bedensel engelli pek çok insanın bu engellerine rağmen hayata tutunduklarına dikkat çeker. Bu düşünce Rubai adlı şiirde ortaya konulmaktadır:

“Ömrün o büyük sırrını gör bir bak da
Bir tek kökü kalmış ağacın toprakta
Dünya ne kadar tatlı ki binlerce kişi
Kolsuz ve bacaksız yaşayıp **durmakta**.”(Rubai, s.40)

Gençliği 2. Dünya Savaşı yıllarına rastladığından bu dönemde yazdığı şiirlerinde mutsuzluk temasının ağırlıkta olduğu görülür. Şair, mutsuzluğun bertaraf olabildiğini ancak bahar mevsiminde yaşanacak güzel günlerle mümkün görmektedir. Tabiatın yeniden canlanmasına sahne olan bahar mevsimi ile yeni düşüncelerin doğuşuna da işaret eder. Şehir Haricinde adlı şiir bu durumu anlatır:

“Çatlamak üzere olan tomurcuklar
Güzel günler **vadetmededir**.
Ve bir kadın şehir haricinde;
Otların üstünde
Güneşin altında,
Yüzükoyun uzanmış;
Göğsünde ve karnında
Baharı **hissetmededir**.(Şehir Haricinde, s.31)

Çatlamak üzere olan tomurcuklar, güzel günler vadetmededir. Orhan Veli, özlemine çektiği ve bir an evvel yaşamayı istediği bu günleri sabırsızlıkla beklemektedir. Şiirde hamile bir kadının bedeninde yaşadığı canlılık ile değişime işaret edilmektedir.

3.3.3. Görülen Geçmiş Zaman

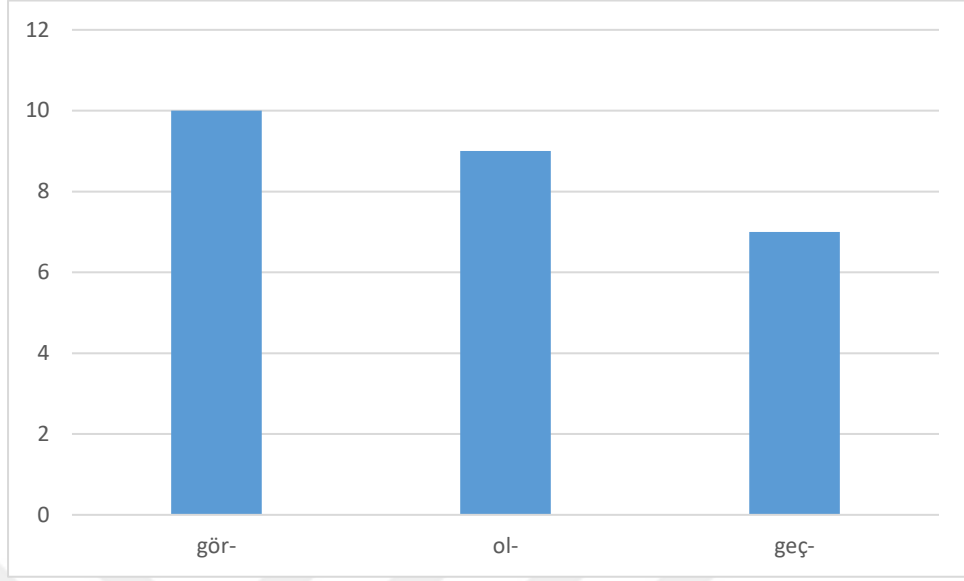
Orhan Veli şiirlerinde üçüncü sırada görülen geçmiş zaman yer alır. Anlatan kişi olaya ya şahit olmuş ya da olay hakkında kesin bilgiye sahiptir. Bu zamanda kılış/oluş önce, anlatım sonradır.

Olaya dayalı düz yazı metinlerinde görülen geçmiş zaman, tahkiye üslubunda yaygın olarak tercih edilen bir kiptir. Bu anlatım yolu coşkuya dayalı edebî metinlerden olan şiirin de öyküye özenmesi ve ondan birtakım unsurları ödünç alması olarak değerlendirilmektedir. Tanpınar, “Şiir bir susma işidir; sustuğum şeyleri hikâye

ve romanlarımda anlatırım.” (Kaplan, 2006: 230) diyerek şiirde böyle bir anlatım yolunun kullanılmasını doğru bulmaz.

Görülen geçmiş zamandaki kullanımlarda şairin geçmişte yaşadıklarını gösteren anlatımlar yer almaktadır. Sanatçı, şiir yoluyla geçmişteki yaşanmışlıklarını “tahkiyeli üslup” kullanarak anlatmaktadır. Nitekim Narlı, şiiri bütün sanatlardan, edebi türlerden ayıran; vezinden, kafiyeden uzaklaştıran Orhan Veli’nin bütün şiirlerinin küçük öyküler şeklinde ifade edildiğini belirtmektedir (Narlı, 2014: 82). Ölümünden sonra derlenen Hoşgör Köftecisi adlı öykü kitabında toplam altı adet öykü bulunmaktadır.

Hatıralar geçmişte tecrübe edilerek insanın geleceğinin şekillendirilmesinde önemli rol oynar. Hatıraları unutmamak geçmişe takılmak değildir. Gerektiği zaman gelecekte de hatırlanarak insanın yolunu aydınlatır. Orhan Veli, şiirlerinde geniş zaman ve şimdiki zaman yanında görülen geçmiş zamana da hatırı sayılır oranda yer vermiştir. Bu onun geçmişe takılıp kaldığını göstermez. Aksine şairin kimliğinin oluşumunda ve psikolojisinde bir yer edinmiştir. Onu mutlu veya mutsuz eden hatıralarını bazı şiirlerinde zikretmiştir. Mesela Aşk Resmigeçidi şiirinde on iki kadının hayatındaki yerini anlatır. Kadınlardan her birine âşık olmuş, kimisiyle ilişki yaşamış ve hepsinden de bir şekilde ayrılmıştır. Orhan Veli’nin anlattığı bu kadınlar onun hatıralarının bir parçasıdır. Şair için güzel anlar geçmişte kalmış olsa da hatıra olarak değerinden bir şey kaybetmemiştir.

Çizge 4 Görülen Geçmiş Zaman Kipinde Kullanılan Fiillerin Sıklığı

Orhan Veli'nin şiirlerinde görülen geçmiş zamanda “**gör-**”, “**ol-**” ve “**geç-**” fiilleri ağırlıklı olarak yer almaktadır. Şairin bu zamanda ağırlıklı olarak yaşadığı anların şiirini yazdığı söylenebilir.

“Hükümet önünden **geçtim**,
Oturdum bir kahve içtim,
Hendek'te bir güzel **gördüm**,
Yavuklumdan vazgeçtim

...

Haydi yavrum yolcu yolunda gerek.
Nihayet **göründü** İbrıcık köyü.” (Yol Türküleri, s.128-132)

“O gece **gördüm**, onun gözlerinde **gördüm**;
Gün ne güzel doğmuş meğer açık denizde!” (Deniz Kızı, s.170)

“Her şey birdenbire **oldu**.

...

Gökyüzü birdenbire **oldu**;

...

Her şey birdenbire **oldu**;

...

Filiz birdenbire **oldu**. tomurcuk birdenbire.

Yemiş birdenbire **oldu**.

...

Her şey birdenbire **oldu**.

...

Aşk birdenbire **oldu**.
...” (Birdenbire, s.168)

“Evin kızı gelin **oldu**,
Küçük Bey sınıfı **geçti**.
Daha böyle acı tatlı
Neler **oldu** bir yıl içinde!
Oldu ya, olanların hepsi böyle...” (Hayat Böyle Zaten, s. 62)

“Dördüncüsü azgın bir kadın,
Açık saçık şeyler anlatırdı bana.
Bir gün de önümde soyunuverdi
Yıllar **geçti** aradan, unutamadım,
Kaç defa rüyama girdi.” (Aşk Resmigeçidi, s. 173)

Şiirde geçmiş zaman kullanımı; içinde bulunulan andan geçmişe dönmek, geçmişe sığınmak istemenin tezahürü olarak düşünülebilir. İnsanlar, çeşitli sebeplerle geçmişe dönmek ve bazen de sığınmak isterler. Yaşadığı dönem ve 2. Dünya Savaşı'nın şairin psikolojisini olumsuz yönde etkilediği görülmektedir. Orhan Veli'nin geçmişe dönmek ve sığınmak istemesi bunlardan kaçma isteğine bağlanabilir.

Görülen geçmiş zaman kipi kullanımlarında onda derin izler bırakan hatıraların sanatçıya tecrübe kazandırdığı ve davranış değişikliğine sebep olduğu görülmektedir. Orhan Veli'nin Macera adlı şiirinde buna dair bir etkinin varlığı görülür.

“Bir üşüşüverdi balıklar,
Denizi **gördüm**.
...
Bir uçurtma yaptım, telli duvaklı;
...
Gökyüzünü **gördüm**.
...
Girdim insanların içine,
İnsanları **gördüm**.” (Macera, s.168)

Bu şiirde Orhan Veli, çocukluk günlerine dönerek küçüklüğünde şahit olduğu tabiat güzelliklerinin farkına varmaktadır. Balıkların oltaya üşüşüvermesi denizin nimetlerinin bolluğunu, uçurtma uçurması ise gökyüzünün sonsuzluk ve engelsizliğini öğretmiştir. Büyüyüp para kazanması gerektiği zaman ise insanların arasına karışmıştır. Paranın insanı ahlaken bozan yönüne şahitlik etmesiyle güven bunalımı

yaşamıştır. Şiirlerini besleyen ana damarlardan birinin çocukluk hatıraları olduğunu söylemek yanlış olmaz.

“**Gördüm** giden günün ardından sulara dalan
Gözlerin yeni bir dünyaya açıldığını.” (Haber, s. 36)

“Benim de sevdalar **geçti** başımdan.
Şöhretmiş, kadınmış, para hırsıymış;
Zamanla anlıyor insan dünyayı.

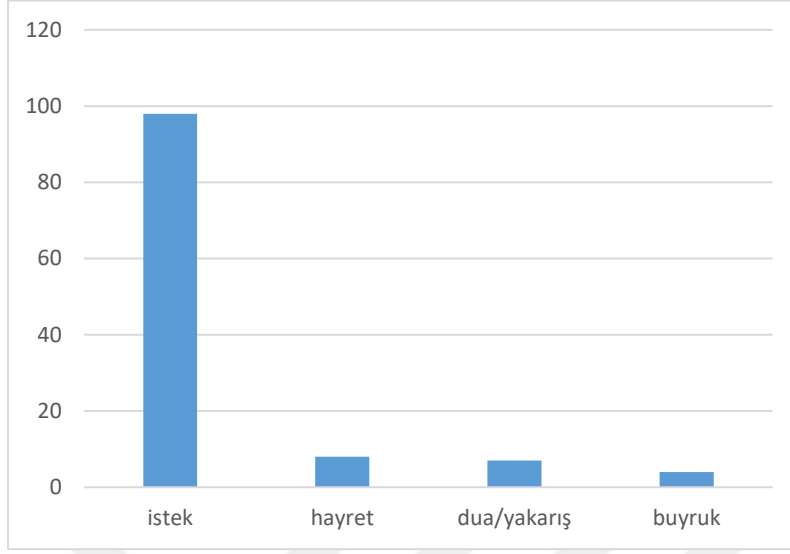
Ölürüz diye mi üzülüyoruz?
Ne ettik, ne **gördük** şu fâni dünyada
Kötülükten gayrı?” (Ölüme Yakın, s. 143)

Haber şiiri şairin inanç ve fikir değişikliği yaşadığını anlatır. “Giden gün” ve “gözlerin yeni bir dünyaya açılması” onda kalıcı hale gelen inanç ve fikir değişikliğine işaret etmektedir. Ölüme Yakın adlı şiirde ise dünyada yaşadıklarının boş ve anlamsız olduğunu söylerken hayatta kötülükten başka bir karşılık görmediğini ifade etmektedir. Tanrı inancının kaybına sebep olan kötülük düşüncesi bu şiirde belirgin bir şekle girmiştir.

3.3.4. Emir Kipi

Emir kipi dil bilgisinde bir zaman gösterme özelliği taşımayan, gerçekleşmemiş olan fakat gerçekleşmesi emir (buyruk) şeklinde tasarlanan kiplerdendir. Korkmaz, bu kipe buyruk dışında başka işlevler de yüklendiğini belirtmektedir: “Öteki kiplerde olduğu gibi emir kipinde de kipin dildeki kullanılış farklarının verdiği anlam ve işlev karışmaları dolayısıyla, istek, açıklama, uyarı, yönlendirme, dua, yemin, yakarış, kargış, şaşkınlık, hayret, yeterlik, sitem, kabullenme, teslimiyet gibi çeşitli görevler tespit edilebilmektedir.” (Korkmaz, 2003: 672-673).

Orhan Veli şiirlerinde emir kipinin buyruk dışında istek, hayret ve dua/yakarış işlevleriyle kullanıldığı tespit edilmiştir. İstek işlevinin diğer işlevler yanında ağırlıkta olduğu görülmektedir.

Çizge 5 Orhan Veli'nin Bütün Şiirleri'nde Emir Kipinin İşlevleri

3.3.4.1. İstek İşlevi

Mücadeleci bir kişiliğe sahip olmayan Orhan Veli'nin şiirlerindeki fiillere bakıldığı zaman emir kipinin ağırlıklı olarak istek işleviyle kullanıldığı görülmektedir. Şair ağırlıklı olarak kendisinden, ilişki yaşadığı kadınlardan ve diğer insanlardan istekte bulunmaktadır. Şairin en fazla kendini muhatap alması ve diğer insanlardan daha az istekte bulunması onun yalnızlığının bir göstergesi sayılabilir. O, içinde bulunduğu yalnızlık halinden kadınlara kaçarak kurtulmayı istemektedir.

Sanatçı bölünmüş özne olarak öteki beniyle konuşmakta ve ondan istekte bulunmaktadır. Dergilerde şiir yayımlamaya başladığı zamanlarda Orhan Veli'nin mısralarında yaşama sevinci, geleceğe dair bir tasavvur olarak ortaya çıkmıştır. İhtiyarlık şiiri bir kadınla yaşanacak gelecek tasavvuruna yer vermesi açısından diğer şiirlerinden ayrılmaktadır. İnanç bunalımına düştüğü zamanlarda bedeninin sesini susturmak, kendi ruhunun nabzını dinlemek ve düşünce ikileminden kurtulmak istemektedir. Türkiye 2. Dünya Savaşı'na girmemiş olsa da sıkıntılarını en zor şekilde yaşamıştır. Ekmeğin ve kömürün karne ile dağıtıldığı dönemlerde herkesin yaşadığı sıkıntıları o da yaşamış, ortalama bir maaşı olduğu ve zaten mücadeleci bir ruha sahip olmadığı için durumu kabullenmiştir. 2. Dünya Savaşı'nın ardından ülkede yaşanan ekonomik ve sosyal meselelerden bunaldığı, bir kaçış yolu aradığı ve kısık seslerle de

olsa eleştirisi getirdiği görülmektedir. Deniz onun şiirinde mutluluğa kaçışı ifade eden bir unsurdur.

“**İçelim!** Madem ömrümüz hoş
Geçmiş, tatmamışız ayrılık.
Madem ne bardağımız kırık
Madem ne de sürahimiz boş.” (İhtiyarlık, s. 35)

“**Al** bu başı sen artık ey rüzgar
Ve **sus** artık **sus** artık ey beden!” (Zeval, s. 20)

“Ah aydınlıklardan uzaktayım
Kafamda o dağılmayan Sükûn.
Ölmedim lâkin yaşamaktayım
Dinle, bak, vurmada nabzı ruhun.” (Güneş, s.32)

“Bıktım usandım sürüklemekten onu,
Senelerdir, ayaklarımın ucunda;
Bu dünyada biraz da **yaşayalım**,
O tek başına,
Ben tek başıma.” (Gölge, s. 99)

“Ekmek karnesi tamam ya,
Kömür beyannamesi de verilmiş;
Düşünme artık parasızlığı;
Düşünme yapacağın yapıyı;
El tutar, ömür yeter;
Yarına Allah kerîm;
Dayan hovarda gönlüm!” (Festival, s. 113)

“**Gerin**, bedenim, **gerin**;
Doğan güne karşı.
Duyur duyurabilirsen,
Elinin, kolunun gücünü,
Ele güne karşı.

Bak! Dünya renkler içinde!
Bu güzel dünya içinde
Sevin sevinebilirsen,
İnsanlığın haline karşı. ” (Karşı, s.155)

“Heeey!
Ne duruyorsun be **at** kendini denize;

Geride bekleyenin varmış, **aldırma**;
Görmüyor musun, her yanda hürriyet;

...

Git gidebildiğin yere.” (Hürriyete Doğru, s. 153)

İlişki yaşadığı kadınlarla geçirdiği zamanlarda hayata tutunmakta, yaşadığını hissetmekte ve mutluluk duymaktadır. Kadınlarla ilişkilerinde emredici bir tavır takınmaz. Olabildiğince nazik bir eda ile seslenerek onları yanına çağırır. Bu çağırış yerleşik ahlaki erdemlere karşı çıkışı imler.

“**Gel** benim canımın içi, **gel** yanıma;
İpek çoraplar **alayım** sana;
Taksilere **bindireyim**,
Çalgılara **götüreyim** seni.
Gel,
Gel benim altın dişlim;
Sürmelim, ondüle saçlım, yosmam:
Mantar topuklum, bopsitilim, **gel**.” (Altın Dişlim, s.137)

“Aynada başka güzelsin,
Yatakta başka;
Aldırma söz olur diye;
Tak takıştır,
Sür sürüştür,
İnadına **gel**,
Piyasa vakti,
Muhallebiciye.” (Söz, s.114)

“Bekliyorum
Öyle bir havada **gel** ki
Vazgeçmek mümkün olmasın.” (İstanbul İçin, s.107)

Orhan Veli'nin diğer insanlarla ilişkilerinde belirgin bir istekte bulunmadığı görülür. Bu durum baskın bir karaktere sahip olmamasının ileri gelir. Hitap ettiği diğer insanlardan şarkı söylemesini, garipliği ve mahzunluğunu duyurmamalarını, 2. Dünya Savaşı'na giden askerin güzel bir şekilde dönmesini ve sevgilisinin kim olduğunu edebiyat tarihçilerinin bulmasını istemektedir.

“Vapurun güvertesinde yıldızlara karşı
"Hoy Lu-Lu" şarkısını **söylesin** her hece.” (Hoy Lu-lu, s.43)

“İstanbul’un orta yeri sinema;
Garipliğim, mahzunluğum **duyurmayın** anama;” (İstanbul Türküsü, s.120)

“Bir sevgilim vardır pek muteber;
İsmi söyleyemem,
Edebiyat tarihçisi **bulsun.**” (Ben Orhan Veli, s.67)

“Harbe giden sarı saçlı çocuk!
Gene böyle güzel **dön;**
Dudaklarında deniz kokusu,
Kırpıklarında tuz;
Harbe giden sarı saçlı çocuk!” (Harbe Giden, s. 105)

3.3.4.2. Hayret İşlevi

Emir kipi Bir Duyma da Gör adlı şiirde hayret işleviyle kullanılmaktadır. Şiirde şairin kendisiyle konuştuğu görülür. Şiir unsurlarından biri olan çanın çalması hayret edilecek yönün Batı medeniyeti olduğunu düşündürmektedir. Deniz onun şiirlerinde sığınmak ve kaçmak istediği bir yerdir. Güzel gördüğünü imrenmeyle karışık bir hayret ifadesiyle dile getirmektedir. Şiirin geneli yalınkat bir anlatımla yazılmasına rağmen üzerinde düşünüldüğünde şairin örtük bir davet, arzu ve şehveti dile getirdiği hissedilebilir.

“Bir **duyma** da gürültüsünü
Dallarda çıtırdarak açılan fıstıkların,
Gör bak ne oluyorsun.
Bir **duyma** da **gör** şu yağın yağmuru;
Çalan çanı, konuşan insanı.
Bir **duyma** da kokusunu yosunların,
İstakozun, karidesin,
Denizden esen rüzgarın...” (Bir Duyma da Gör, s. 158)

3.3.4.3. Dua ve Yakarış İşlevi

Emir kipinin dua işlevinde kullanıldığı Sucunun Türküsü şiirde sucu kendisinden su isteyenlere Tanrı’dan uzun ömür dilemektedir. Bunun dışında emir kipinde yakarış işlevinin Bayram ve Şoförün Karısı şiirlerinde kullanıldığı görülür. Şiirlerde şair, kargalar ve bir kadına yakarmaktadır. Tanrı’yla ilişkisini kesen şairin şiirlerinde dua etmediği ancak insanlara ve kargalara yakardığı görülmektedir.

“Hepinize uzun ömürler **versin** Tanrım.
Siz ölürseniz, ben ne yaparım?
Deh, eşeğim, deh!” (Sucunun Türküsü, s.146)

“Kargalar sakın anneme **söylemeyin!**
...
Kargalar, ne olur anneme **söylemeyin!**” (Bayram, s.97)

“Şoförün karısı, **kıyma** bana;...
Başımı belaya **sokma** benim;
Kıyma bana.” (Şoförün Karısı, s.100)

3.3.4.5. Buyruk İşlevi

Orhan Veli'nin emir kipinde buyruk ifadeleri oldukça azdır. “Savulun geliyorum Bolu beyleri” dizesinde buyruk ifadesi kendisine ait değildir. Buyruk işleviyle kullanılan mısralarında bile istek anlamının daha güçlü bir şekilde dile getirildiği görülür. Zeval şiirinde şair, inanç bunalımının da etkisiyle içinde kopan fırtınalara hitap etmekte ve düşüncelerinden kurtulmak istemektedir. Hürriyete Doğru şiirinde içinde bulunduğu sıkıntılardan kurtulmak için denize kaçmaktadır. Karşı şiirinde ise dünyada yaşanan insanlık haline diğerlerinin dikkatini çekmeye çalışmaktadır.

“**Al** bu başı sen artık ey rüzgâr” (Zeval, s. 20)

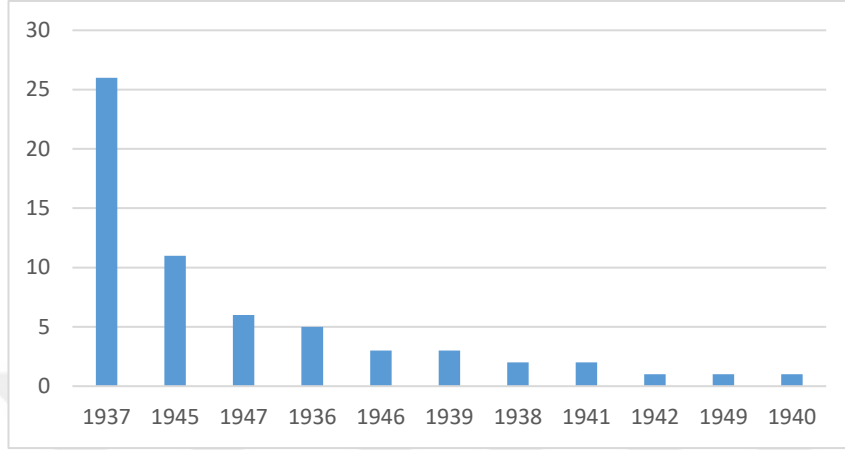
“Ne duruyorsun be, **at** kendini denize;” (Hürriyete Doğru, s. 153)

“**Bak!** Dünya renkler içinde!
Bu güzel dünya içinde
Sevin sevinebilersen,
İnsanlığın haline karşı.” (Karşı, s.155)

3.3.5. Gelecek Zaman

Konuşmanın yapıldığı andan sonra gerçekleşecek olan bir zaman dilimini ifade eden gelecek zaman, şairin şiirlerinde emir kipinden sonra sıklık bakımından beşinci sırada yer alır. Bu zaman için Korkmaz, fiilin belirttiği oluşun ve kılışın gelecekteki bir zaman diliminde mutlaka gerçekleşeceğini (Korkmaz, 2003: 623) belirtmektedir.

Bu zamanda anlatım önce yapılırken oluş ve kılış ise daha sonra gerçekleşmektedir. Oluş ve kılışın gerçekleşmesinde bir kesinlik söz konusudur.

Çizge 6 Gelecek Zaman Kipinin Yıllara Göre Dağılımı

Orhan Veli şiirlerinde gelecek zamanın uzak ve yakın gelecek için belirgin bir şekilde ayrıldığı görülmektedir. Şiirlerin yayın yılları dikkate alınarak yapılan çalışmada uzak ve yakın geleceğe dair anlamlı bir ilişki kurulabilmiştir. 1937 yılında yazılan şiirlerde şairin uzak geleceğe ilişkin ifadeleri daha ağırlıklı kullandığı görülür. 1945 ve 1947 yıllarında yazılan şiirlerde ise gelecek zamanın yakın gelecekle ilişkisi söz konusudur. Bazı gelecek zaman ifadelerinde ise soru yollu anlatım ve ihtimal işlevi bulunmaktadır.

1937 yılında yayımlanan Uzun Bir İstirabın Sonunda şiiri en uzak geleceğe ait emelleri ifade etmektedir. 1945 yılında yayımlanan Yol Türküleri adlı şiir yirmi dört saatlik zaman dilimi içinde yaşanabilecek durumları içermektedir. 1947 yılında yayımlanan Hürriyete Doğru adlı şiir ise denize açılan birinin yaşayabileceği olayları resmeder. Bu, yirmi dört saati aşan daha geniş bir zamanı kapsayan gelecektir.

1937 ile 1945 ve 1947 yıllarında yazdığı şiirler arasındaki gelecek zamanla ilgili fark şairin yaşadığı psikolojik sürece dair ipuçları vermektedir. Gençliğinin ilk döneminde gelecekte ümitli olduğu görülmekte iken 2. Dünya Savaşı'ndan sonra bu ümidinin kalmadığı ifade edilebilir. Bu yıllarda bir veya birkaç günlük yakın gelecekle yetinmektedir.

1937 yılında Cumhuriyet devrimlerle, yapılan iktisadi ve sınai hamlelerle en azından belli bir kesime göre oturmuş bir rejimdir. Gelecek için yetişen aydın nesiller

de ümit vermektedir. Bu toplumsal atmosferde sanatçılar da geleceğe dair ümitvar dil ile konuşmaktadırlar. Orhan Veli de bu sanatçılardan biridir.

“Bir sahile **varacak** günlerimiz..
Günler ki nâmütenahi ıstırap.
Kalmıyacak bugünkü hasta, harap
Yüzlerde bahtın karanlığından bir iz.

Şekillenecek ruhu çeken kutup:
Sevmek kadar tatlı, yaşamak kadar
Kısa bir ânın ötesinde bahar.
İşte o dem ki bir ömrü unutup

Açacağız nurdan kapılarını
Bugün vâdedilen cennetimizin.
En güzel, en son memleketimizin
Bulacağız ışıktan pınarını.

Gün **vuracak** baktığımız her yüze
Ve kızlar, kucaklarında çiçekler,
Ebedî baharı **getirecekler**
Bu yeniden başlayan ömrümüze.”(Uzun Bir İstırapın Sonunda, s.31)

“Ötesi yok şehre ulaşınca kaderin yolu
Pişman bir el **kapayacak** kapısını ömrünün;
Hatırlayacaksın beni gözlerin yaşla dolu,
Güzelliğin yalnız mısralarımda kaldığı gün.

Odanı **dolduracak** son mevsimin, son baharın..
İsmini **dinleyeceksin** serin esen rüzgârda,
Duyacaksın ateş feryadını hatıraların
Akşam vakti söylenen aşikhane şarkılarda.

Ve bilhassa parmaklığına dayandığın zaman
Ufku uzak şehirlere açılan balkonunun,
Günahların **geçecek** hafızanın arkasından,
Günahların... Sonu gelmez kafilerden uzun...

Öterken ağaçlarda kuşlar tahayyül içinde,
Bakışlarında sükûnun zehri, **dinleyeceksin**,
Türlü acılar **şekillenecek** yine içinde
“Ah! Şairim bu akşam da geçmedi” **diyeceksin**.

Ve **ulaşacak** bu son şehre kaderin yolu,
Kapayacak pişman bir el kapısını ömrünün;
Hatırlayacaksın beni gözlerin yaşla dolu,
Güzelliğın yalnız şarkılarımda kaldığı gün.” (Helene İçin, s.33)

1945 yılında 2. Dünya Savaşı sona ermiş ise de iktisadi krizler Türkiye’yi vurmuştur. Yeni bir savaşın yaşanmayacağına dair kesinlik de yoktur. Japonya’ya atılan atom bombaları Amerika’yı dünya sahnesine yeni bir kurucu siyasi oyuncu olarak ortaya çıkarmış, Rusya ile aralarında soğuk savaş başlamıştır. Savaşın sonunda Nato ve Varşova Paktı kurulacak ve dünya tedirgin bir sürecin içine girecektir. Orhan Veli’nin bir ya da birkaç günlük gelecek ifadeleri kurmasının altında böyle bir toplumsal durumun yattığı düşünülebilir.

“Hele güneş bir çekilsin,
Gideceğim bir ahçı dükkanına
Bu akşam da orada **içeceğim**.”(Yol Türküleri, s.131)

“Gün doğmadan,
Deniz daha bembeyazken **çıkacaksın** yola.
Kürekleri tutmanın şehveti avuçlarında,
İçinde bir iş görmenin saadeti,
Gideceksin,
Gideceksin ırıpların çalkantısında.
Balıklar **çıkacak** yoluna, karşıcı;
Sevineceksin.
Ağları silkeledikçe
Deniz **gelecek** eline pul pul;
Ruhları sustuğu vakit martıların,
Kayalıklardaki mezarlarında,
Birden,
Bir kıyamettir **kopacak** ufuklarda.
Denizkızları mı dersin, kuşlar mı dersin;
Bayramlar seyranlar mı dersin, şenlikler cümbüşler mi?
Gelin alayları, teller, duvaklar, donanmalar mı?” (Hürriyete Doğru, s.153)

Orhan Veli’nin 1946 yılında yazdığı Pireli şiir bozuk sosyal düzeni pes perdeden eleştirmektedir. Soru yollu ifadeler şairin kanaatini güçlendiren bir unsur olarak ortaya çıkmaktadır.

“Bu düzen böyle mi **gidecek** ?
Pireler filleri **yutacak**;

Yedi nüfuslu haneye
Üç buçuk tayın yetecek?" (Pireli Şiir, s. 161)

3.3.6. Öğrenilen Geçmiş Zaman

Bu zamanda geçmişte olmuş ve bitmiş olaylar anlatılır. Anlatan kişi olaylara şahitlik etmemiş, sonradan öğrenmiş veya farkına varmıştır. Bunun yanında özne tarafından gerçekleştirildiği halde öznenin başkasından duymuş gibi yaptığı anlatımlar da söz konusudur. Korkmaz "yazarların üslup özellikleri dolayısıyla şiir ve düzyazıda duyulan geçmiş zaman eki yer yer görülen geçmiş zaman anlatımı kazanmıştır. Çünkü bu tür kullanımlarda fiilin karşıladığı eylem başkasından duyup öğrenmeye dayanmamakta, doğrudan doğruya cümlenin öznesi tarafından gerçekleştirilmiş bulunmaktadır" (Korkmaz, 2003:608) der. Buna göre her öğrenilen geçmiş zamanın başkasından duyulmasına gerek yoktur.

Orhan Veli'nin şiirlerine gelecek zamandan sonra sıklık bakımından öğrenilen (duyulan) geçmiş zamanı kullanır. Öğrenilen geçmişte hareket; bulunulan zamandan önce gerçekleşmekte, söz söyleyen kişi ise bunu başkasından duymakta ve öğrenmektedir. Ancak Orhan Veli'de durum bundan farklıdır. Şair başkasından duyduğu bir olayı değil ağırlıklı olarak gördüğü ve bildiği bir olayı başkasından duymuş gibi anlatmaktadır. Karşılaşılan bu durum Orhan Veli'nin üslup özelliğidir.

Dedikodu adlı şiirde böyle bir kullanımla karşılaşılmaktadır. Şiirde başkasından duyulup, öğrenilenler şair hakkında çıkan dedikodulardır. Şair dedikoduları inkar etmek yerine ikrar etmektedir. Orhan Veli, şiiri "bilirim ben yaptığımı" diyerek sonlandırmaktadır. "Bilirim ben ne yaptığımı" diye şiiri bitirseydi kendisi hakkında yapılan dedikoduları inkar etmiş olurdu. Şiirin sonlandırılış tarzı şairin dedikoduları ikrar ettiğini ortaya koymaktadır. Böylelikle suçlamaların hepsini kabul etmiş, ortaya sererek bir çekincesi olmadığını göstermiş, hatta bunlara karşı meydan okumuştur.

"Kim söylemiş beni
Süheylâ'ya **vurulmuşum** diye?
Kim **görmüş**, ama kim,
Eleni'yi öptüğümü.
Yüksekkaldırım'da güpegündüz
Melâhati **almışım** da sonra

Alemdar'a **gitmişim**, öyle mi?
Onu sonra anlatırım, fakat
Kimin bacağına **sıkmışım** tramvayda?
Gûya bir de Galata'ya **dadlanmışız**;
Kafaları çekip çekip
Orada **ahyormuşuz** soluğu;
Geç bunları, anam, babam, geç,
Geç bunları bir kalem;
Bilirim ben yaptığımı." (Dedikodu, s.101)

"Uzanıp **yatıvermiş**, sere serpe;
Entarisi **sıyrılmış**, hafiften;
Kolunu **kaldırmış**, koltuğu görünüyor;
Bir eliyle de göğsünü **tutmuş**." (Sereserpe, s.140)

"Neler **görmüş**, neler öğrenmişti kimbilir,
...
Gün ne güzel **doğmuş** meğer açık denizde!" (Deniz Kızı, 170)

Öğrenilen geçmiş zamanda hareketin "varsayıma" dayandığı anlatımlar da bulunmaktadır. Illusion şiiri 2. Dünya Savaşı'nın hararetili atmosferinde şairin tasavvurunu dile getirir. Şiirin ismi bile bu kanaati güçlendirmektedir.

"Eski bir sevdadan **kurtulmuşum**;
Artık bütün kadınlar güzel;
Gömleğim yeni,
Yıkanmışım,
Tıraş **olmuşum**;
Sulh **olmuş**.
Bahar **gelmiş**.
Güneş **açmış**.
Sokağa **çıkmışım**, insanlar rahat;
Ben de rahatım." (Illusion, s. 110)

"Yaşama sevinci" Garip hareketinin Türk şiirine yerleştiği bir temadır. Fransız Edebiyatı'nda Andre Gide'in Dünya Nimetleri adlı kitabında dile getirdiği toprağa yönelik genç şairlerimizi etkilemiştir. Ayrıca 2. Dünya Savaşı'nın yıkımına küçük bir tepki olarak da yorumlanabilir. Garip şiirinin ana teması kabul edilen "yaşama sevinci" küçük olaylardan yararlanma, anlık duyguları yansıtmaya ve iyimserliği benimseme gibi özellikler içermektedir. Melih Cevdet ile Oktay Rifat

yaşama sevincini doğa ve evrende ararken Orhan Veli bu temi sosyal çevrede yakalar (Yıldırım, 2004: 52).

Pırpırlı Şiir yaşama sevincini dile getiren bir tasavvur şiiridir. Orhan Veli, tabiat unsurlarından kuşlara ve yapraklara dönüştüğünü tasavvur etmektedir. Şairin bu şekilde söylemesinin sebebi sonsuzluk içinde kaybolmayı istemesidir. Üç kez tekrar edilen “Kuşlara, yapraklara dönmüşüm” ifadesiyle bu dönüşüme vurgu yapılmaktadır. Şiirde öğrenilen geçmiş zamanın tasavvura dayalı işlevde kullanılması başlıkla içerik arasındaki ilişkide görülmektedir. Şair, bahar rüzgârında sallanan yaprağın ve gökyüzünde kanat çırparak uçan kuşun çağrışımını “pır pır” kelimesiyle ifade etmektedir.

“Güneş **vurmuş** içime
Kuşlara, yapraklara **dönmüşüm**
Pır pır eder durur bahar rüzgarında
Kuşlara, yapraklara **dönmüşüm**
Cümle azam isyanda
Kuşlara, yapraklara **dönmüşüm**” (Pırpırlı Şiir, s. 144)

3.3.7. Şart Kipi

Bir hüküm içermeyen, işin/oluşun şarta bağlanarak anlatıldığı bu kip bazen bir isteği ifade etmek için de kullanılır. Ergin, hareketin şart şeklinde tasarlandığını, şart olarak düşünüldüğünü belirtir. Bu kipte fiil şarta bağlandığı için hiçbir hüküm ifade etmez. Hiçbir dilek, istek, temenni, zorlama anlatmaz. Fiil kök ve gövdelerine “-se, -sa” şart eki eklenir. Şart şekli bazen istek için kullanılmakta, bu kullanışta ise şart değil temenni ifadesi bulunmaktadır (Ergin, s.292-293).

Bu kiple kullanılan fiillerin ağırlıklı olarak yargının gerçekleşmesini şarta bağlayan işlev taşımadığı görülür. Az da olsa şart olarak kullanımlar da mevcuttur. Kip ağırlıklı olarak tasavvur şeklinde dışa vurulan istekleri yansıtmaktadır. Bu isteklerin sahibi çoğunlukla şairin kendisidir.

Şart kipinin en çok Aşam Rüzgâra’da adlı şiirde kullandığı tespit edilmiştir. Şiirde şarttan ziyade niyet hâlindeki bir istek ve hayal söz konusudur. Şair, mekândan sürekli olarak kaçma ve uzaklara gitme isteğini terennüm eder. “Ne hoş, ey güzel Tanrım, ne hoş” dizesiyle başlanan şiirde şair, hayallerinin güzelliğini dile getirirken

bir taraftan Tanrı'ya şükreder. Şükür hâline diğer şiirlerinde rastlanmaz. Onun hayali denize (maviliklere) açılarak bir yolculuk yapmaktır. Hayale dönük bu düşünce şairi mutlu ederken şiirin bütününe hakim olmaktadır.

“Ne hoş, ey güzel Tanrım, ne hoş
Maviliklerde sefer etmek,
Bir sahilden çözülüp gitmek,
Düşünceler gibi başıboş.

Açsam rüzgâra yelkenimi;
Dolaşsam ben de deniz deniz.
Ve bir sabah vakti, kimsesiz
Bir limanda **bulsam** kendimi.

Bir limanda, büyük ve beyaz.
Mercan adalarda bir liman.
Beyaz bulutların ardından
Gelse altın ışıklı bir yaz.

Doldursa içimi orada
Baygın kokusu içdelerin.
Bilmese tadını kederin
Bu her âlemde uzak ada.

Konsa rüya dolu köşkümün
Çiçekli damına serçeler.
Renklerle **çözülse** geceler,
Nar bahçelerinde **geçse** gün.

Her gün aheste mavnaların
Görsem açıktan geçişini
Ve her akşam dizilişini
Ufukta mermer adaların.

Ne hoş, ey güzel Tanrım ne hoş!
İller, göller, kıtalar aşmak.
Ne hoş deniz, deniz dolaşmak
Düşünceler gibi başıboş.

Versem kendimi bütün bütün
Bir yelkenli olup engine.
Kansam bir an güzelliğine

Kuşlar gibi serseri ömrün.” (Açşam Rüzgâra, s.27-28)

Orhan Veli, şiirlerinde ölüm düşüncesinden çokça söz etse de yaşama isteği ağır basmaktadır. Onda ölüm düşüncesi bastırılan bir duygudur. Rahat şiirinde hayatın bir mücadeleden ibaret olduğu düşüncesini anlatmaktadır. Ona göre mücadele hayatın devam ettiği anlamına gelirken bunun sona ermesi ölüme karşılık gelmektedir. Şairde bu mücadele ağırlıklı olarak niyet ve tasavvur hâlinde kalmaktadır. Beslenme, boşaltım, uyku gibi hayati faaliyetlerin sona ermesini ister gibi görünmesine rağmen aslında ölüm düşüncesini bayağılaştırmaya çalışmaktadır. Şairin şiirde kendisiyle veya karşısında rahatının düşkününü bir adamla mı konuştuğu açık değildir. Her iki durumda da aşırı rahatlık arzusuna eleştiri getirildiği söylenebilir. Kanaatimizce bu arzuların sahibi de kendisidir. PTT’de memuriyet hakkı kazandıktan sonra üç defa işe gitmediği için müstafi sayılması (Tatçı, Kurnaz, 2014: 8) şairin rahat adam profilini doğrulamaktadır.

“Şu kavga bir **bitse** dersin,
Acıkmasam dersin,
Yorulmasam dersin;
Çişim **gelmese** dersin,
Uykum **gelmese** dersin;
Ölse desene!” (Rahat, s.168)

Şart kipinin kullanıldığı cümlelerde yargının gerçekleşmesini şarta bağlayan kullanımlar da mevcuttur. Bu kullanımların ağırlığı düşüktür. Bunun sebebi şairin mizacında gizlidir. Şairin şart ileri sürecek bir üst konumda olmadığı düşünülmektedir.

“**Konuşurlarsa** ne konuşurlar?
Muharebeden mi, vergiden mi?” (Tenezzüh, s.66)

“Şimdi evime **girsem** bile
Biraz sonra çıkabilirim” (Baş ağrısı, s.10)

“Fakat böyle bir iş yapmaya **kalksam**
Doğru İstanbul’a gelirim.” (Yolculuk, s.44)

“**Ağlasam** sesimi duyar mısınız,
Mısralarımda;” (Anlatamıyorum, s.111)

“Ne çıkar karşıma **çiksa** ecel,” (Zeval, s.20)

3.3.8. Gereklilik Kipi

Bu kipte kılışın/oluşun veya tasarlanan hareketin yapılmasındaki gereklilik ortaya konur. Korkmaz, bu kipin gereklilik dışında “tahmin”, “kararsızlık”, “şart”, “hayret bildirme” (Korkmaz, 2003: 695) gibi işlevlerinin de bulunduğunu ifade eder. Ergin ise “Tasarlanan hareketin gerekliliğini gösterir; gerekli olan, gereklilik şekline bürünen bir tasarlama” olduğunu belirtir (Ergin, 1993: 296).

Orhan Veli'nin şiirlerinde en az kullanılan bu kip işin/oluşun yapılmasındaki gerekliliği anlatır. Dalga şiirini yazdığı 1949 yılı onun işsiz kaldığı, yokluk ve yoksunluğun zirvesini yaşadığı zamanlardır. Yazdığı yazılardan ve çıkardığı yayınlardan gelir elde edememektedir (Kanık, 2014: 124, 129-130). Sanatçının varoluşçuluğu işaret ettiği şiirde değersiz veya soyut bir varlık olarak değil “insan gibi” var olma isteği yer alır. “Öyle bir yerde olmalıyım” derken insan olarak değer göreceği bir yeri gösterir.

“II
Ne kâğıt yeter ne kalem,
Mesut sanmam için kendimi.
Bunların hepsi... hepsi fasafiso.
Ne takayım, ne tekneyim.
Öyle bir yerde **olmalıyım**,
Öyle bir yerde **olmalıyım** ki,
Ne karpuz kabuğu gibi,
Ne ışık, ne sis, ne buğu gibi...
İnsan gibi.” (Dalga, s. 166)

Bu kip dildeki ve cümledeki kullanılış biçimine bağlı olarak farklı işlevler de kazanabilir. Korkmaz, üçüncü şahıslarda “-Dir” bildirme ekiyle genişletilen bu kipin anlamı pekiştirerek kesin bir gereklilikten söz ettiğini belirtmektedir (Korkmaz, 2003: 697). İntihar şiirinde böyle bir kullanım bulunmakla birlikte “-Dir” bildirme ekinin eksiltili olduğu görülür.

“Kimse duymadan **ölmeliyim**
Ağzımın kenarında
Bir parça kan **bulunmalı**.
Beni tanımayanlar
'Mutlak birini seviyordu' **demeliler**.
Tanıyanlarsa, 'Zavallı, **demeli**,

Çok sefalet çekti...'
Fakat hakiki sebep
Bunlardan hiçbirisi **olmamalı**.” (İntihar, s.58)

Orhan Veli, üniversite öğrenimini yarıda bırakarak İstanbul'dan Ankara'ya geldiğinde iş arayışına girer. PTT'ye müracat eder ve işe alınır. 1937 yılının ekim ayında PTT'deki görevinin başında olması gerekliken izin alarak İstanbul'a gider. Galatasaray Lisesi'nde yardımcı öğretmen olarak çalışmaya başlar. Galatasaray Lisesi şairle çalışmayı tercih etmez (Tatçı, Kurnaz, 2014: 8). Buradaki işi başarısızlığa uğrar. PTT'deki aldığı izin süresi de bittiğinden müstafi sayılır. İşsiz ve parasız kalmıştır. İntihar şiiri 1937 yılının Aralık ayında yayımlanmıştır. Şairin kendi intiharının tasarımı olarak görülebilir. Bu şiirin yayım tarihi ile onun işle ilgili problemler yaşamamasının aynı tarihlere rastlaması düşündürücüdür. İntihar tasarımı gerçeğe dönüşmez. Ancak bu şiir şairin o tarihlerde büyük bir psikolojik baskı altında olduğunu düşündürmektedir. Şair kendi intiharı ve ölümünü bir film sahnesi gibi tasarlamaktadır. Sahneye konulan hikayenin gerçekleşmesini ise gerekli görmektedir.

3.4. Fiillerde Şahıs

Fiildeki şahıs; hareketi gerçekleştiren veya hareketin içinde bulunan varlıktır. Bu varlık, duruma göre teklik ya da çokluk şahıs olabilmektedir. Çekimli fiil, kip ekinin yanı sıra şahıs eki de alır. Korkmaz, kılış ve oluş bildiren fiilin bitmişlik kazanabilmesinin fiil kök ve gövdelerine şahıs eklerinin getirilmesi ile mümkün olduğunu söyler (Korkmaz, 2003: 570).

Sözlü ve yazılı iletişimde birinci teklik/çokluk “konuşanı”, ikinci teklik/çokluk “dinleyeni”, üçüncü teklik/çokluk ise kendisinden söz edileni temsil eder. Korkmaz, çekimli bir fiilde şahısları “konuşan, dinleyen ve kendisinden söz edilen” olmak üzere üçe ayırır (Korkmaz, 2003: 571).

Orhan Veli'nin şiirlerinde üçüncü teklik şahsın kullanımı toplam fiiller içinde ağırlıktadır. Bunu birinci teklik şahıs ve ikinci teklik şahıs takip eder. Teklik şahıs kullanımlarının toplam fiiller içindeki oranı %83'ü bulmaktadır. Çokluk şahıs kullanımlarının oranının teklik şahıs kullanımlarına göre düşük olması (%17) toplumcu-gerçekçi şair olarak anılan Orhan Veli'nin şiiri ile düşüncesi arasında bir tezatlık olduğunu gösterir. Bu tezatlık “biz” ve ilişkili ifadelerin azlığıyla ilgilidir.

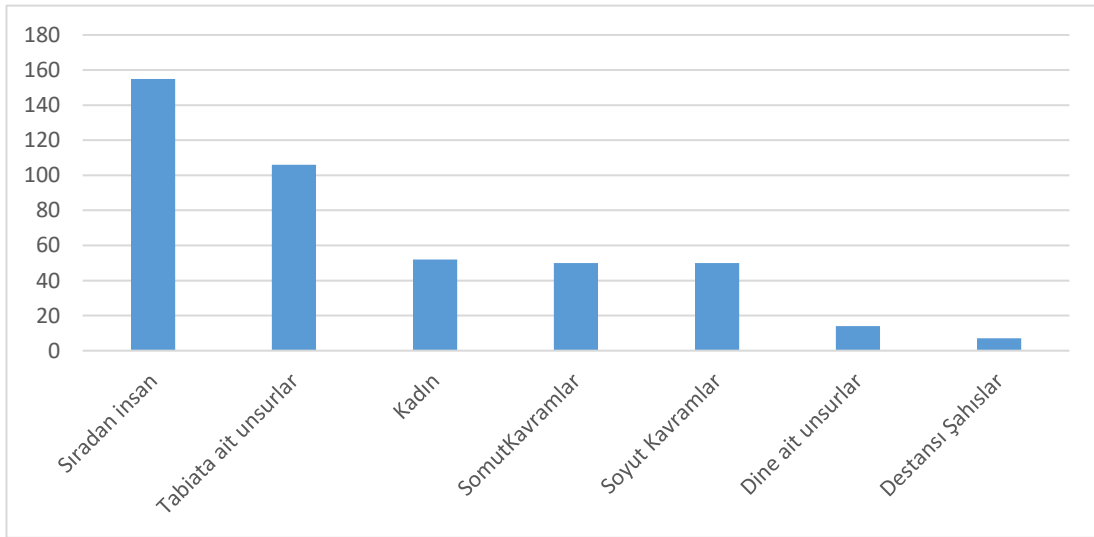
Şahıs	Sayı	% Oran
3. Teklik	434	42,05
1. Teklik	282	27,33
2. Teklik	141	13,66
3. Çokluk	106	10,27
1. Çokluk	52	5,04
2. Çokluk	17	1,65
Genel Toplam	1032	100,00

Tablo 23 Fiillerde Şahısların Dağılımı

3.4.1. Üçüncü Teklik Şahıs

Üçüncü teklik şahıs kendisinden söz edilendir. Kendisinden söz edilen bu şahıs, konuşan ve dinleyen dışındaki herkesi kapsar. Konuşan ve dinleyen iletişim sırasında yakın mesafede bulunurken kendisinden söz edilen orada olmayan ve mesafe olarak uzakta bulunandır.

Orhan Veli'nin şiirlerinde fiillerin en fazla üçüncü teklik şahıslar tarafından icra edildiği görülür. Ağırlıklı olarak bu şahıslar sıradan insanlar, tabiata ait unsurlar, kadınlar, somut ve soyut kavramlar, dine ait unsurlar ve destansı şahıslardır.

Çizge 7 Üçüncü Teklik Şahıslarda Fiili İcra Edenlerin Dağılımı

Orhan Veli ve arkadaşlarının Türk şiirine sıradan insanı konu ettiklerine dair edebiyat çevrelerinde yaygın bir değerlendirme yapılmaktadır (Sazyek, 1996: 95, 116, 132; Fuat, 2000: 76). Sıradan insan, “yaşama hakkını mütemadi bir didişmenin sonunda elde eden”dir (Kanık, 2021: 56). Garipçiler, sıradan insanı şiire konu

yaparken yeni bir zihniyetle hareket etmekteydiler. Sazyek, Garip hareketinin toplumcu yöneliminden dolayı sıradan insanların yaşayışları ile ilgilendiklerini ifade eder (Sazyek, 1996: 131). Orhan Veli, ilk şiirlerinden itibaren Garip tarzına yakın şiirler yazar. Onun ilk şiirlerinde Süleyman Efendi'nin oğlu Niyazi, Vatman, Montör Sabri, Ali Rıza ve Ahmet sıradan insanı temsil ederler. Bunlar şiirde en sade halleriyle görünürler. Bu duruma şair bazen hayret eder, bazen de bu haller karşısında tarafsız bir tutum takınır.

“Postacı, jandarma ve işsiz,
Hala gidip geliyorlar.
Yalnız Niyazi **oturuyor**,
Rahmetli Süleyman Efendinin oğlu,
Kahvede.” (Veda, s.65)

“Hep karşıya **bakar**,
Cigara **içmez**,
Vatman,
Ömür adamdır.” (Bebek Süiti, s. 53)

“Ne tuhaftır Ali Rıza ile
Ahmedin hikayesi!
Birisi köyde **oturur**,
Birisi şehirde
Ve her sabah
Şehirdeki köye **gider**
Köydeki şehire” (Ali Rıza ile Ahmed'in Hikayesi, s.59)

Garip kitabındaki şiirlerde ise sıradan insanın yapıp etmelerinden daha sık bahsedilmeye başlanır. Kitabe-i Seng-i Mezar sıradan insanı konu edinen en dikkat çekici şiirdir. Yayımlandığı zaman çokça eleştiri almış olsa da Orhan Veli ile özdeşleşmiş şiirlerden biridir. “Yazık oldu Süleyman Efendi'ye” mısraı bir özdeyiş olarak yerleşmiştir.

Eski mezar kitabelerinde takip edilen bir usül vardır. Huve'l-Baki ile başlayan, mezardaki ölünün kim olduğunu anlatan bir şiirin yer aldığı ve sonunda ölünün ruhuna Fatiha dileğiyle biten bir metindir. Ölünün müslümanlığı, yaptığı hayırlar bu metinde yer alır. Müslümanlık bu mezar kitabelerine damga vurur. Orhan Veli'nin Kitabe-i Seng-i Mezar başlıklı şiirleri bu usûlü de yerle bir etmektedir. İçinde Müslümanlığa

dair bir işaret yer almaz. Hatta Allah'ın adı, akla sadece can sıkıcı bir anda ve muhtemelen lanet okumakla birlikte gelir.

1938 yılında yazılmış olmasına rağmen Garip kitabının içinde yer alan ? başlıklı şiir Orhan Veli'nin inanç bunalımını yansıtır. Şiirde “**neden**” kelimesiyle başlayan sorular sorulur. Üçüncü teklik şahsın Allah'a olan inancı da sorgulanır. İhtiyar değirmencinin inancını sorgulanmamış ve gerçekliği üzerinde düşünülmemiş sayan şair bu soruya cevap aramaz. Ön yargısını konuşturur. Bu soru inançlı halktan olan kimseleri küçümseyen, kendisini üstün ve aydınlanmış gören bakış açısının ipuçlarını verir.

“Ve neden ihtiyar değirmenci
Allah'a **inanır** düşünmeden?” (?; s. 104)

Orhan Veli, az kazanan ve kazançları kendisine yeten mütevazi insanları sevmektedir. Bu insanlar kırsal bölgede tavuklar, tavşanlar ve köpeklerle beraber yaşamaktadırlar.

“Ne kadar severim o insanları!
O insanları ki, renkli, silik
Dünyasında çıkartmaların
Tavuklar, tavşanlar ve köpeklerle beraber
Yaşayan insanlara **benzer.**” (İnsanlar, s.97)

Şair sıradan insanları erken yaşta tanımıştır. Para kazanmaya başlayıp bu kazancı kendisine yetmediğinde “**insanları gördüm**” (Macera, s. 169) diyerek anlatır. Gördüğünü belirttiği insanlar ile ekonomik ilişki kurmuş ve onların dostluk yerine parayı ön planda tuttuklarının farkına varmıştır. Arkadaşı Muvaffak Sami Onat'a gönderdiği mektuplardan birinde “yirmi yaşından sonra para kazanmasını ve sefalet çekmesini öğrendim” diye yazmıştır (Bezirci, 1972: 8). Buna göre kendisi gibi sefalet çeken insanların durumunu yirmili yaşlarda keşfetmiş olmalıdır.

1938 yılında yazılan Mangal şiiri şairin arkadaşı Oktay Rifat'ın çocukluk yıllarındaki bir hatırasına dayanır. Şair ve arkadaşları Türkiye'nin kıtlık dönemini tecrübe etmişlerdir. Kurtuluş Savaşı veya sonrasına rastlayan bu yıllarda mangal yakmak, mangalda bir şey pişirmek imkansızca yakın bir şeydir. Mangalın akşam vakitlerinde yakılıyor oluşu bile kimsenin görmemesi içindir. Herkesin gözü önünde

mangalın yakılması ayıp sayılmaktadır. Yaşanan yoksulluk ve kıtlık bunu yaşayan insanların eserlerinde dile getirilmiştir.

“Mangal yanarmış kapılarında akşam vakitleri,
Karanlıkta bir şey görünmezmiş
Ateşten ve dumandan başka.
Kıtlık senelerinde kömürün bolluğu
Huzur ve saadet verirmiş çocuk ruhuna
Şair arkadaşım Oktay Rifat’ın
Ve Münevver Hanım, validesi,
Balık **pişirmiştir** mangalda ve dumanını
Mukavvadan yelpazesıyla
Genzine **doldurmuş** arkadaşım.” (Mangal, s.60)

Beyaz Maşlahlı Hanım şiiri moderleşen Türk kadını anlatır. Önceki dönemlerde evinden dışarıya çıkmak için yanına bir mahremini alması lazım gelen kadın tek başına Kalender’den kayığa binip Göksu’ya gitmiştir. Bu durum eski geleneklerin yıkıldığını, kadının bir yere gitmek için kimseden izin almadığını haber vermektedir. Sıradan insanlar içinde değerlendirme konusu yapılan bu kadının davranışı 1940’lı yıllarda yadırganmamış olmalıdır. İstanbul’un uzak semtinde yaşayan kadının modern değerler ile tanışması ve bunu yaşayışının bir parçası yapması dile getirilir.

“Kalender'den sandala **bindi**
Beyaz maşlahlı hanım.
Bir elinde şemsiye,
Bir eliyle **açtı** yelpazesini;
Cuma günü Göksu'ya **gitti**
Beyaz maşlahlı hanım.” (Beyaz Maşlahlı Hanım, s.70)

Üçüncü teklik şahıslarda fiili icra edenler arasında insana ait unsurlar da yer alır. Bu unsurlar şairin ağırlıklı olarak inanç bunalımını yansıtır. Şiirlerde kullanılan “başağrısı”, “beden”, “damar”, “gölge” ve “hafıza” gibi kelimeler kapalı bir anlatımla dile gelir.

“Yollar ne kadar güzel olsa,
Gece ne kadar serin olsa,
Beden yorulur,
Başağrısı **yorulmaz.**” (Başağrısı I, s. 105)

“Ah! artık benim de benzim sari,
Damar kanımı dolaştırmıyor.
Hiçbir kıyıya **ulaştırmıyor**,
Beni Şehrazad’ın masalları.” (Kurt, s.19)

“Bir ışık oyunu var tavanda
Gölgeler seslerle **birleşiyor**
Ve bir karga beynimi deşiyor
Azaplar kemirdiğim bu anda.” (Odamda, s. 21)

“**Örtüldü** hafızanın örtüsü
Tasalarımın bittiği yerde.
Yükseliyor şimdi perde
‘Geri gelen saadet’ türküsü” (Zeval, s.20)

Üçüncü teklik şahısta sıradan insandan sonra ağırlıklı olarak ağaçlar, kuşlar, hayvanlar, gökyüzüne ve denize ait unsurlar anlatılmıştır. Şair kelimelerin bazılarını sembolik anlamda, bazılarını da gerçek anlamda kullanmayı tercih etmiştir.

“Senden başka ağaç **olsaydı**
Seni bu kadar sevmezdim.” (Ağacım, s.49)

“Kımıldanır mahallemin daralan ruhu
Basma perdelerinde gün batarken.
Atıp saatler süren uykusunu
Odama **uzanır** akasyam pencereden.” (Mahallemdeki Akşamlar İçin, s.37)

“İlk yemişini bu sene **verdi**,
Kızılıcak,
Üç tane;
Bir daha seneye beş tane **verir;**” (Kızılıcak, s. 111)

Tabiata ait unsurların içinde ağırlıklı olarak denizle ilgili olanlar dikkati çeker. Deniz, Orhan Veli şiirlerine yön veren temel bir unsurdur. Serazad hayat tarzına sahip şairin şiirlerinde en çok zikredilen mekânlardan birisi kaygı ve endişeden kaçılan denizdir. Mutlu olmak için denizi görmek bile yeterlidir. “Gemliğe doğru/ denizi göreceksin, / sakın şaşırma” dizelerinde denizle ilgili sevinç yoğun bir şekilde hissedilmektedir.

“Hatıralarla kabaran deniz,
Doluyor ruhun oluklarından.” (Dar Kapı, s. 26)

“Kuşla oldumsa da senli benli,
Beynimi kurcalayan bir kurt var
Anlamak istiyorum ne **yapar**?
Rüzgârı boşa alınca yelkenli” (Kurt, s. 19)

Tabiata ait unsurlardan olan güneş, mutluluk kaynağı ve yaşama sevincinin göstergesidir. Üçüncü teklik şahısta ağırlıklı olarak güneşin doğuşu üzerinde durulurken, daha az olmak üzere batışından veya bulut arasına girmesinden söz edilir. Güneş, insana sevinç ve mutluluk vermektedir. Şaire içinde yaşadığı sıkıntıları unutturan, ümit aşıl原因 ve ruhunu karanlıktan aydınlığa çıkaran unsurdur.

“Güneş **doğdu**, ufuk kana boyandı;
Çorbam geldi sıcak sıcak;
Kamyon geldi kapımıza dayandı.” (Keşan, s. 122)

“Ve ay gelir kuşlar nereye giderse
Güneş **doğar** yağmurun üstüne.” (Üstüne, s. 61)

Üçüncü teklik şahıslarda fiili icra eden başka bir tabiat unsuru da yağmurdur. Üstüne şiirinde gecenin, trenin ve bulutun üstüne yağmur yağdıktan sonra güneşin doğmasıyla olumsuzluk etkisi ortadan kalkmaktadır. Bu yönüyle yağmur Orhan Veli şiirinde daha çok olumsuzluk anlamını çağırıştırır.

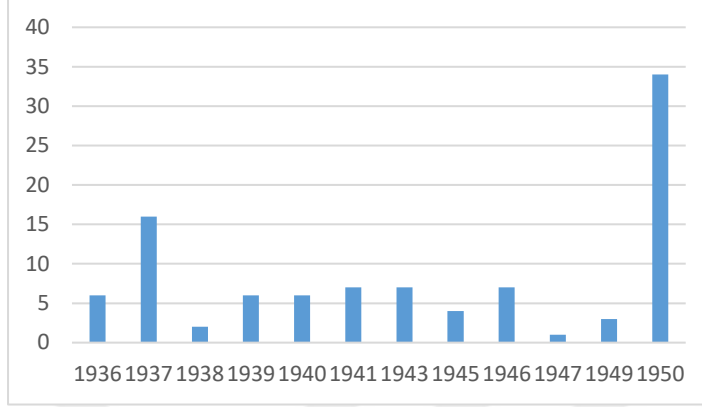
“Kuşlar geçer bulutun üstünden,
Yağmur **yağar** bulutun üstüne.

Kuşlar geçer trenin üstünden,
Yağmur **yağar** trenin üstüne.

Kuşlar geçer gecenin üstünden,
Yağmur **yağar** gecenin üstüne.” (Üstüne, s. 61)

Üçüncü teklik şahıs kullanımında tabiata ait unsurlardan sonra şairin ağırlıklı olarak kadın temasını ön plana çıkardığı görülür. Şiirlerinin yayımlandığı 1936 ile 1940 yılları arasında şairin kadını tasavvur ve tahayyül yönünden dile getirdiği görülürken 1940’tan sonraki şiirlerinde shevî duyguların baskın olduğu tespit edilmiştir. Şair, 1941 öncesi eski şiir anlayışından kopmadığı için şiirlerinde bu yönden bir eğilim göstermiş olmalıdır. Herkesin gözü önünde yaşanan birliktelik

yoktur. Garip ve sonrasında ise şairin poetikasının netleşmesiyle kadınla yaşanan birlikteliğin herkesin gözü önünde ve yer yer şehvetli bir dille ifade edildiği görülür.

Çizge 8 Kadın Temasının Yıllara Göre Dağılımı

1946'dan sonra yazılan şiirlerde kadın teması azalmaya başlamıştır. Bunda şairin 1946'da Millî Eğitim Bakanlığı'ndan ayrılması ve devamında ekonomik sıkıntıya düşmesinin etkili olduğu düşünülmektedir. Nitekim 1947 yılına tarihlenmiş tek şiirinin Yalnızlık Şiiri adını taşıması bu düşüncemizi desteklemektedir. Parasız kalmasının akabinde şairin eğlence mekânlarından uzak durduğu düşünülmektedir. 1950 yılına tarihlenmiş şiirlerin bir kısmı aslında şairin ölümünden sonra yayımlanan şiirleridir. Kitapta yer alan son şiiri Aşk Resmigeçidi dış fırçasına sarılmış kağıtta ölümünden sonra tespit edilip yayımlanmıştır. Uzun soluklu bu şiirin şahıs kadrosu kadınlardan oluşmaktadır. Bu durum kadın temasının sayısal olarak artışına sebep olmuştur.

“Canan ki Degüstasyon'a **gelmez**
Balıkpazarı'na hiç **gelmez.**” (Canan, s.39)

“İhtimal ki şu an o,
Brüksel'e yakın
Bir gölün kenarında
Edith Almera'yı **düşünmektedir.**” (Edith Almera, s.48)

“Bütün güzel kadınlar zannettiler ki
Aşk üzerine yazdığım her şiir
Kendileri için **yazılmıştır.**” (İş Olsun Diye, s. 55)

“Çatlamak üzere olan tomurcuklar,

Güzel günler vadedmededir,
Bir kadın, şehir haricinde;
Otların üstünde,
Güneşin altında,
Yüzükoyun **uzanmış**;
Göğsünde ve karnında,
Baharı **hissetmededir.**” (Şehir Haricinde, s. 61)

Yukarıdaki şiirlerde kadın tahayyül ve tasavvur yönüyle dile getirilmiştir. Garip öncesi şiirlerde kadının tahayyül edilmesi geleneksel şiir anlayışının etkisiyle açıklanabilir. Geleneksel şiir anlayışında kadının tahayyül ve tasavvur olarak dile gelmesinin şairlerin ahlaki çekinceleriyle de bir ilgisi vardır. Orhan Veli'nin kadınla ilgili ahlaki çekincelerinin ilk şiirlerinde etkili olduğu düşünülmektedir.

Garip kitabı yayımlandıktan sonra yazılan şiirlerde kadınla yaşanan aşk ilişkisi, göz önünde olan, ahlaki bir çekinceye bağlı olmayan, şehvet yönüyle tasvire konu olan bir tarzda işlenmiştir.

Sanatçının şiirlerindeki kadınlar (üçüncü teklik şahıslar) onunla yakın temas halindedir. Üçüncü teklik şahıs söz söyleyene uzak olması gerekirken Orhan Veli'nin şiirlerinde bunun tersi bir kullanımı söz konusudur. Üçüncü teklik şahıstan ağırlıklı olarak daha çok söz etmesi bunun göstergesidir. Yine de onlarla arasına bir sınır koyma ve onları uzak tutma eğilimi içinde olduğu düşünülebilir.

“Uzanıp **yatıvermiş**, sereserpe;
Entarisi **sıyrılmış**, hafiften;
Kolunu kaldırmış, koltuğu görünüyor;
Bir eliyle de göğsünü **tutmuş.**” (Sereserpe, s. 140)

“Bir sevdiğim şanoda şarkı **söyler**;
Biri yanbaşımda;
İçer içer ötekini **kıskanır.**” (Şanolu Şiir, s.138)

“Denizden yeni mi **çıkmişti**, neydi;
Saçları, dudakları
Deniz **koktu** sabaha kadar;
Yükselip alçalan göğsü deniz gibiydi.

Yoksuldu, biliyorum
-Ama boyna da yoksulluk sözü edilmez ya-

Kulağımın dibinde, yavaş yavaş,
Aşk türküleri **söyledi.**” (Deniz Kızı, s.170)

“Ama bardan **çıktı** mı,
Kiminle isterse onunla **yatar.**” (Aşk Resmigeçidi, s.174)

Şairin Garip sonrası yazdığı şiirlerde ilişkinin mahremiyetinin ortadan kalktığı görülmektedir. Bu durum onun 1939 sonrası geçirmiş olduğu fikrî dönümünün etkisiyle ilişkilidir.

“Tren sesi **duyulurdu** yatağından,
Arada bir
Ve geceleri.
Bir de kız sevmeye başlamıştı.
Karşı apartmanda.
Böyle olduğu halde
Bu şehri bırakıp
Başka şehre gitti.” (Hicret I, s.98)

“Aynada başka güzelsin,
Yatakta başka;
Aldırma söz olur diye;
Tak takıştır,
Sür sürüşdür;
İnadına gel,
Piyasa vakti,
Muhallebiciye.
Söz olurmuş,
Olsun;
Dostum değil misin?” (Söz, s.114)

Şairin üçüncü teklik şahıslarca icra edilen fiillerde somut kavramlar da yer alır. Bunlar; medeniyet, şehir, savaş, eğlence, eşya, ses ve yiyecek olarak tespit edilmiştir.

“«Düzce yolu düz **gider**,
Aman bir edalı kız gider” (Yol Türküleri, s.128)

“Şehirliden ilam verilmiş
Belediye meydanına radyo **kurulmuş;**” (Yol Türküleri, s. 131)

“Haydi yavrum, yolcu yolunda gerek.
Nihayet **göründü** İbrıcık köyü.” (Yol Türküleri, s. 132)

“Ovaya kereste indiren arabalardan,
Ses **gelir**, inceden ince:” (Yol Türküleri, s.130)

“Düzdür,
Üzerinden tramvay **geçer..**” (Bebek Suit’i, s.53-54)

“Tren sesi **duyulurdu** yatağından,
Arada bir
Ve geceleri.” (Hicret, s.98)

“Çorbam **geldi**, sıcak sıcak;
Kamyon geldi kapımıza dayandı.” (Keşan, s. 122)

“Bu düzen böyle mi gidecek?
Pireler filleri yutacak;
Yedi nüfuslu haneye
Üç buçuk tayın **yetecek?**” (Pireli Şiir, s.161)

“Arzulu mudur acaba
Bir tank rüyasında?
Ve ne **düşünür** tayyare
Yalnız kaldığı zaman? (Bizim Gibi, s.64)

Şiirlerdeki somut kavramların bazen soyut kavramlara işaret ettiği de görülür. Garip öncesi şiirlerinde görülen bu tutuma Garip sonrası şiirlerinde rastlanmamaktadır. Garip poetikasının yazılmasından sonra şiirlerde somut kavramların ağırlığı söz konusudur.

“Düzüldü uçsuz bucaksız alay,
Bak, son hasad **başladı** rüzgârda
...
Artık **kuruldu** bu kervansaray,
Boşuna **düşünür** ihtiyarlık.” (Buğday, s. 16-17)

“**Dalıyor** dağınık yüzlü evler
Hâlâ yanan sokak fenerine,” (Gün Doğuyor, s.11)

“Urbam içinde yatan adama,
Hayretle **bakıyor** dört duvarım.
...
Ve delirmenin tatlı vehmini
Sessizlik odama **dolduruyor.**” (Odamda, s.21-22)

“Sesler mi **çözülüyor** derinde,
Nedir durup dinlediklerimiz,” (Ave Maria, s.18)

“Artık tırtılları **beslemiyor**
Bahçemin orta yerindeki dut
Başıma kondu ebedi sükut,
Gün yeniden doğmak istemiyor” (Kurt, s.19)

Üçüncü teklik şahıslar arasında soyut kavramlar da vardır. İlk dönem şiirlerinde görülen bu duruma Garip ve sonrası dönemde rastlanmaz. Orhan Veli eski şiirin kelimeleri hakkında tartışırken bu şiirin kelimeleri ve kelime gruplarının işaret ettiklerinde eskiden birçok mana arandığını ve bu mana ne kadar çok ise o şiirin mükemmeliyetine işaret olarak anlaşıldığını söyler. Kelimenin şiirde soyut bir unsur olarak anlaşılmasına itiraz eden şair, kelimelerde güzellik aranmaması gerektiğini, şiirin bütün halinde güzel olduğunu ve uzun bir şiirin bile tek güzellik için yazılabileceğini ifade eder (Kanık, 2021: 66). İlk şiirleri geleneksel anlayıştan etkilendiği için sembolik anlatımlar bulunmakta ise de sonrakilerde şair bunu terk etmiş ve yaşayan insanı, çevresinde yer alan nesnelere olduğu gibi yansıtmayı tercih etmiştir.

“Ruhum ölüm rüzgarlarına eş,
Işık yok gecemde, gündüzümde.
Gözlerim **görmüyor**... lâkin güneş
O her zaman, her zaman yüzümde.” (Güneş, s.32)

Kımıldanır mahallemin daralan ruhu
Basma perdelerimde gün batarken
...
İyi insanların ruhudur **yakınlaşır**,
Takunya sesleri gelir evlerden” (Mahallemdeki Akşamlar İçin, s. 37)

“**Tükendi** artık içimde tadı
Yıldızlı küreler düşünmenin.

Ne **çıkır** karşıma çıksa ecel
Bu boşluk ondan daha mi iyi?” (Zeval, s. 20)

Orhan Veli’de zaman ilk şiirlerinde soyut yönüyle anlatılmıştır. Onun ilk şiirlerindeki zamanla ilgili kullanımlarının istek olarak ifade edildiği görülür.

Gelecekle ilgili düşüncelerinin tasavvur şeklinde ifade edilmesi şairin hazırcı kişiliğiyle ilgili olabilir.

“Beyaz bulutların ardından,
Gelse altın ışıklı bir yaz.
...
Renklerle çözülse geceler,
Nar bahçelerinde geçse gün.” (Açsam Rüzgara, s.27)

“Dili çözüüyor gecelerin.
Gölgeler kaçışıyor derine” (Gün Doğuyor, s. 11)

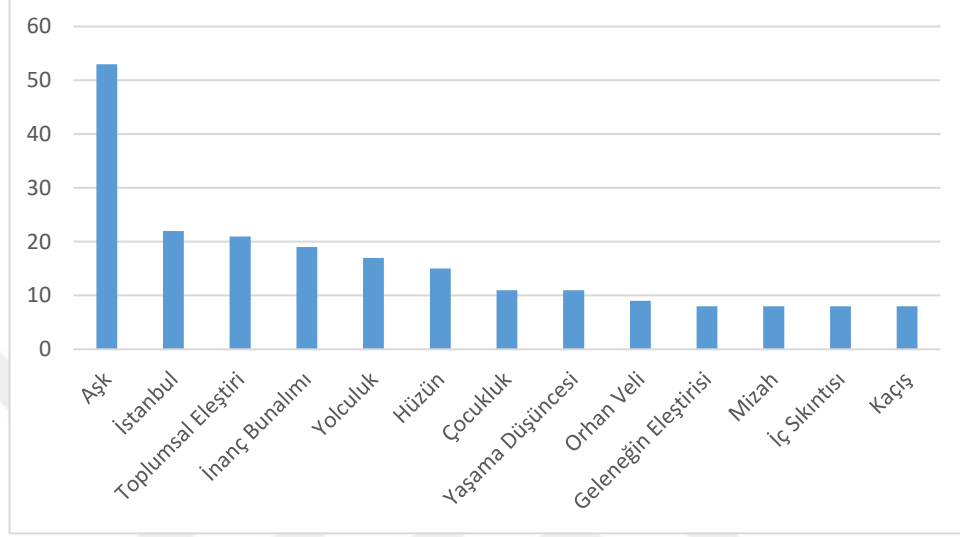
Destansı ve mitolojik şahıslar yanında Orhan Veli şiirinde dine ait unsurlar da kullanılmaktadır. Bunların diğerleri gibi bir ağırlığı yoktur. Şairin dine sırtını dönmüş olmasının bunda payı olduğu düşünülmektedir. Bunlar kitaplarına da almadığı ilk şiirlerinde yer almaktadır. Buğday şiirinde Yusuf peygamber ve Hz. Ömer’in isimleri geçer. Bunlar olumlu dini şahsiyetlerdir. Hz. Yusuf kuraklık ve kıtlık zamanlarında hükümdarın görevlisi olarak halka buğday dağıtmaktadır (Kur’an Yolu, 2007: III/242). Yokluk ve yoksulluk üzerine yazdığı bu şiirlerde Safahat’ta yer alan Hz. Ömer ve Kocakarı hikayesine göndermede bulunur (Ersoy, 2009: 82-88, Dineverî, 1998: II/84). Hz. Ömer, bu hikayede olduğu gibi imdada gelmeyecektir. Acı bir gerçek olarak yoksulluğun devam edeceğini ifade eder. Bunun yanında kutsal kitaplarda ismi geçen şeytan, Gözlerim şiirinde bir çocuk tekerlemesinden mülhem olarak geçer. Geleneksel şiir anlayışına eleştiri olarak da Sabaha Kadar şiirinde “Şeytan diyor ki:” ifadesini kullanır.

Orhan Veli, halk şiirine poetik görüş olarak yakın durduğunu belirtmesine rağmen şiirlerinde bunları çokça kullanmamıştır. Yol Türküleri’nde halk şiirindeki kahramanlar isimlerini zikreder. Bolu yolculuğunu anlattığı bölümde Köroğlu, Hanoğlu Kocabey, Ayvaz, Döne, Hoylu isimleri bu bölgeye ait türkülerden alınmıştır. Ave Maria şiirinde Babil kraliçesi Semiramis’ten bahsedilir.

3.4.2. Birinci Teklik Şahıs

Birinci teklik şahıs söz söyleyen olması yönüyle diğer şahıslardan ayrılır. Üçüncü teklik şahıstan sonra en fazla birinci teklik şahsın kullanımı söz konusudur. Bu kullanımlarda söz söyleyen ağırlıklı olarak şairin kendisidir. Şairin yaptıklarını ve

kendisi dışındaki olgulara yaklaşımını tespit edebilmek için birinci teklik şahısların kullanıldığı yerler tematik olarak ayrıştırılarak incelenmiştir. Bu, aşağıdaki çizgede görülmektedir:

Çizge 9 Birinci Teklik Şahsın Tematik Dağılımı

Birinci teklik şahıs tarafından icra edilen fiillerin kullanıldığı şiirlerdeki temaların aşk, İstanbul, toplumsal eleştiri, inanç bunalımı, yolculuk, hüzün, çocukluk, yaşama düşüncesi, şairin kendisi, geleneğin eleştirisi, mizah, iç sıkıntısı ve kaçış olduğu tespit edilmiştir. Birinci teklik şahısta aşk teması ağırlıklı olarak yer almaktadır. Bunu birbirine yakın ağırlıkta İstanbul, toplumsal eleştiri, inanç bunalımı, yolculuk ve hüzün temaları takip etmektedir. Geri kalanlar ise kendi içinde yakın ağırlıkta işlenmiştir.

Aşk teması garip şiirinden önceki şiirlerde tahayyül ve tasavvur olarak işlenirken, Garip kitabı yayımlandıktan sonra yazılan şiirlerde şehevî yönüyle ön planda görülür. İnanç bunalımı ile ilgili konular şiir yazmaya başladığı ilk yıllardan 1939 yılına kadar devam eder ve bu tarihten sonra inanç konularını ele alınmaz.

Aşk konusu ilk şiirlerinde uzaktaki kadınlar üzerinden işlenirken bununla ilgili anlatımlarda tahayyül ve tasavvur hakimdir.

“Madem ki **sevmiyorum** artık,
O halde her akşam
Onu düşünerek içtiğim
Meyhanenin önünden

Ne diye **geçeyim?**” (Meyhane, s. 50)

“Aşık olduğum zamanlarda
Şiir yazmak adetim değildir.
Halbuki asıl şaheserimi
Onu en çok sevdiğimi
Anladığım zaman **yazdım**
Onun için bu şiiri
İlk önce ona **okuyacağım**” (Şaheserim, s. 51)

“Ben ki her akşam yatağında
Onu düşünüyorum
Onu sevdiğim müddetçe
Yatağımı da **seveceğim.**” (Yatağım, s.58)

“Benim de mi düşüncelerim olacaktı,
Ben de mi böyle uykusuz **kalacaktım,**
Sessiz, sedasız mı **olacaktım** böyle?
Çok sevdiğim salatayı bile
Aramaz mı **olacaktım?**
Ben böyle mi **olacaktım?**” (Sevdaya mı tutuldum, s.58)

“**Ağlasam** sesimi duyar mısınız,
Mısralarımda;
Dokunabilir misiniz
Gözyaşlarıma ellerinizle?

Bilmezdim şarkıların bu kadar güzel,
Kelimelerinse kifayetsiz olduğunu,
Bu derde düşmeden önce
Bir yer var, **biliyorum;**
Her şeyi söylemek mümkün;
Epeyce yaklaşmışım, **duyuyorum;**
Anlatamıyorum.” (Anlatamıyorum, s.111)

1941 sonrası şiirlerde kadınlarla olan yakın ilişkisini anlatır. Bu ilişkiyi saklama gereği duymaz ve teşhir eder.

“Kim söylemiş beni
Süheylâ’ya **vurulmuşum** diye?
...
Melâhat’i **almışım** da sonra
Alemdar’a **gitmişim,** öyle mi?

Onu sonra **anlatırım**, fakat
Kimin bacağını **sıkmışım** tramvayda?

...

Geç bunları bir kalem;
Bilirim ben yaptığımı.” (Dedikodu, s.101)

“Şöförün karısı, kıyma bana;
El etme öyle pencereden,
Soyunup dökünüp;
Senin, eniştende gözün var;
Benimse gençliğim var;
Mapuslarda **çürüyemem**;
Başımı belaya sokma benim;
Kıyma bana.” (Şöförün Karısı, s. 100)

“Yoksuldu, **biliyorum**
Ama boyuna da yoksulluk sözü edilmez ya
...
O gece gördüm, onun gözlerinde **gördüm**;
Gün ne güzel doğmuş meğer açık denizde!
Onun saçları öğretti bana dalgayı;
Çalkandım durdum rüyalar içinde.” (Deniz Kızı, 170)

“Ama yine de görmeyi çok **isterim**,

...

Bense bugünmiş gibi **utanırım**

...

Yıllar geçti aradan, **unutamadım**,

...

Ama ben pek **varamadım** tadına,” (Aşk Resmi Geçidi, s. 173-174)

Orhan Veli, İstanbul'ludur. İstanbul'da doğmuş, ömrünün bir kısmını bu şehirde geçirmiştir. İlk tahsiline bu şehirde başlamış, yüksek öğrenim için buraya gelmiştir. Çocukluğunun geçtiği Beykoz ve Beşiktaş bu şehrin mütemmim cüzüdür. 1946 yılı sonrasında buraya dönmüş ve Beşiktaş'ta ikamet etmiştir. Kısa hayatının önemli zamanları bu şehirde geçmiştir ve arkadaş çevresinin çoğunluğu buralıdır. Şiirlerinde İstanbul'un mekânlarını, insanlarını, denizini ve martılarını anlatmıştır. Bu şehirde geçim sıkıntısı çeken insanlara özel olarak yer vermiştir.

İstanbul'u Dinliyorum şiirinde şehir isim olarak çokça geçerken birinci teklik şahsın kullanımı da ağırlıktadır. Yol Türküleri şiirinde yine İstanbul hatırlanır ve bu şehrin hayali göz önüne serilir.

“İstanbul'u **dinliyorum**, gözlerim kapalı.

...

İstanbul'u **dinliyorum**, gözlerim kapalı;

Bir kuş çırpınıyor eteklerinde;

Alnın sıcak mı, değil mi, **biliyorum**;

Dudakların ıslak mı, değil mi, **biliyorum**;

Beyaz bir ay doğuyor, fıstıkların arkasından,

Kalbinin vuruşundan **anlıyorum**;

İstanbul'u **dinliyorum**.” (İstanbul'u Dinliyorum, s.152)

Alışamayacak mıyım,

Unutamıyacak mıyım?

Güneşten sonra **yattım**,

Güneşten önce **kalktım**;

Pencereden dışarıya şöyle bir **baktım**:

Ufuk, yeşil yeşil ağarıyordu.

Sevgilim, **dedim**,

Dördüncü uykudadır şimdi;

Galata köprüsü açılmak üzeredir;

Kül rengi sulara

Kirli bir gün ışığı dökülecektir.” (Yol Türküleri, s.129)

Birinci teklik şahıs kullanımlarında pes perdeden toplumsal eleştirilere de rastlanır. Şairin eleştiri yaptığı ilk bakışta anlaşılmaz. 1940'ta yazdığı Hardalname şiirinde toplumun refah içindeki kesimlerine eleştiri getirir. Şiirde cemiyet hayatı denilerek 2. Dünya Savaşı döneminde refah içindeki zümrenin yeme içme alışkanlıklarına gönderme yapılır. Refah içindeki zümrenin mensubu olarak şiirde bir Osmanlı paşasının torunu Abidin Dino'ya yer verilir. Abidin Dino o yıllarda cemiyet olarak tabir edilen sosyetik zümreye mensuptur. Dino ile sohbetlerinden mülhem bu şiir yazılmış olmalıdır (Dino, 1995: 10-119). Ekmeğin karneyle alındığı yıllarda bazılarının sofrasındaki hardalın eksikliğinin önemli bir mesele yapılmasıyla alay edilir.

“Ne budala şeymişim meğer

Senelerdenberi **anlamamışım**,

Hardalın cemiyet hayatındaki mevkiini.

Hardalsız yaşanmaz.

...

Biliyorum, lâzım değil ama hardal
Allah kimseyi hardaldan etmesin.” (Hardalname, s. 68)

Dalgacı Mahmut şiirinde siyasî göndermeler yapmıştır. Bu şiirde Dalgacı Mahmut’un şaka yaptığı zannedilir. Yöneticilere üstü kapalı eleştiri yapılır. Şiirin son bölümünde onun yerine düşünen, onun yerine yiyen ve onun yerine gezenleri anlatır. Yapacağı şeyin ne olduğunu bilememektedir.

“İşim gücüm budur benim
Gökyüzünü **boyarım**, her sabah,
...
Sonra deniz yırtılır kimi zaman
Bilemezsiniz kim diker;
Ben dikerim.

Dalga **geçerim** kimi zaman da,
Bir baş **düşünürüm** başımda,
Bir mide **düşünürüm** midemde,
Bir ayak **düşünürüm** ayağımda,
Ne haltededeceğimi **bilemem**.” (Dalgacı Mahmut, s. 156)

Macera şiirinde ise açık anlatım yoluyla eleştirir. İlk iki bölümde denizin verdiği nimetleri ve gökyüzünün sonsuzluğa açılan yanını ve son bölümde ise aç kaldığında insanları tanıdığını anlatmıştır.

“Oltayı attım denize;
Bir üşüşüverdi balıklar
Denizi **gördüm**.

Bir uçurtma **yaptım**, telli duvaklı;
Kuyruğu ebemkuşağı renginde
Bir salıverdim gökyüzüne;
Gökyüzünü **gördüm**.

Büyüdüm, işsiz kaldım, aç kaldım;
Para kazanmak gerekti;
Girdim insanların içine,
İnsanları **gördüm**.

Ne yârdan geçerim, ne serden;
Ne denizlerden, ne gökyüzünden ama
Bırakmıyor son gördüğüm
Bırakmıyor geçim derdi
Oymuş, **diyorum**, zavallı şairin
Görüp göreceği” (Macera, s. 169)

Birinci teklik şahıs kullanımlarında başka bir tema inanç bunalımıdır. Şairin 1936-1939 yıllarında yayımlanmış şiirlerinde inanç bunalımı kuvvetli bir biçimde hissedilir. Bu dönemde yazdığı şiirlerde sembolik anlatımları tercih eden şair, yaşadığı bunalımı yine aynı tarzda aktarmayı seçmiştir. Ancak yer yer açık anlatımla yazdığı dizelerde nasıl bir bunalımla karşı karşıya olduğunu söyler. İntihar şiirini 1937 yılında yazar. Kurt, Odamda ve Son Türkü şiirleri 1936 yılı Ekim, Dar Kapı Aralık, Güneş şiiri ise Mart ayında yayımlanır. Bu şiirlerde içinde bulunduğu boşluk duygusu hissedilir. Bu boşluğun onu intihar düşüncesine götürdüğü düşünülmektedir.

1939 yılında yazdığı Lakırdılarım şiirinde inançla bağı kopardığını ilan eder. Bilindiği gibi İslam, Hıristiyanlık ve Yahudilik semavi kitaplara dayandırılır. Semavi kitapların gökten indirilmiş olduğuna inanılır. Şair Müslüman bir kültürün içine doğmuş ve ailesi de Müslümanlıkla ilişkisini devam ettirmiştir. Doğumundan sonra geleneğe bağlı olarak yazılan rubai⁴ bunun kanıtıdır. (Ercilasun, 2004: 15)

“Kimse duymadan **ölmeliyim**”
Ağzımın kenarında bir parça kan bulunmalı.
Beni tanımayanlar
Mutlak birini seviyordu demeliler
Tanıyanlarsa, zavallı demeli
Çok sefalet çekti
Fakat hakiki sebep bunlardan hiçbirisi olmamalı.” (İntihar, s.58)

“**Anlamıyorum** dilinden artık
Geceyi saran güzelliğin.
İçim kör bir kuyu gibi derin,
Ve sonsuz rüyasında yalnızlık.

⁴ Bir veli pâk nihade lütfedip Rabbi Celil;
Verdi bir mahdum-i mergub, kim misal-i âfitâb;
Nur-ı Ahmed pervevinden halk olan Orhan’ın, Hak,
Ömrün efzûn eylesün, hem kendin âlicenâb.

Susmak **istiyorum**, susmak bugün.
Susmak hiçbir üzüntü duymadan
...
Kuşla oldumsa da senli benli,
Beynimi kurcalayan bir kurt var
Anlamak **istiyorum**, ne yapar
Rüzgarı boşalınca yelkenli?" (Kurt, s.19)

"Son saatimde mi **uyandım** uykudan,
Neden boş geçen yıllardan içim ezik

...
Duydum ki sevmeyi bilen dudaklarda
Benim ilahilerim hala okunan.

...
Ah! Ne olur bütün güneşler batmadan
Bir türkü daha **söyleyeyim** bu yerde." (Son Türkü, s. 23)

"Allah varsa eğer
Başka bir şey **istemem** ondan.
Bununla beraber **istemem**
Ne Allahın olmasını,
Ne de işimin
Allaha kalmasını." (Lakırdılarım, s. 63)

Birinci teklik şahısta kullanılan temalardan birisi de yolculuktur. Yolculuk düşüncesi ilk şiirlerinde tasavvur halindedir. Şair Hoy Lu-lu şiirinde uzak ülkelere, Çin'e yapacağı bir yolculuğu anlatır. Yolculuk ismiyle yazdığı şiirde ise İstanbul'a gitmekten söz eder. Yol Türküleri şiirini 1945 yılında yazar. Askerlikten döndükten hemen sonra Millî Eğitim Bakanlığı'nda çalışmaya başlar. Bu şiirde, gittiği Arifiye Köy Enstitüsü'nü anlatır. Enstitü müdürüyle görüşmesi, yolculuğun resmî sıfatla yapıldığını gösteren bir emaredir. Bu şiir yaşanmış gerçek bir yolculuğun hikayesi olarak değerlendirilebilir. Yolculuklarına dair söylediği dizelerde kullandığı birinci teklik şahıs fiillerinin yarısı tasavvura dönüktür. "**düşün-**", "**dal-**" fiillerinde şair tasavvur halini yansıtır. **Gideceğim, içeceğim** şeklindeki kullanımlarda ise yapmayı düşündüklerini söyler.

"**İsterim** benim de acaip isimleri
Hiç duyulmamış zenci arkadaşlarım olsun.
Onlarla Madagaskar limanlarından

Çin'e kadar yolculuk yapmak **isterim**.
İsterim içlerinden bir tanesi
Vapurun güvertesinde yıldızlara karşı
Hoy lu-lu şarkısını söylesin her gece
Ve bir gün ansızın bir tanesine
Rastgelmek **isterim**
Paris'te..." (Hoy Lu-lu, s. 43)

"Yolculuk niyetinde değilim
Fakat böyle bir iş yapmaya **kalksam**
Doğru İstanbul'a **gelirim**." (Yolculuk, s.44)

"«Hükümet önünden **geçtim**,
Oturdum bir kahve içtim,
...
Bu sulardan içmedinse,
Yaşadım deme be, ahbab.
...
Oturdum sırtın üstüne.
Geçmiş günleri **düşündüm**.
...
İçimde yine İstanbul hasreti,
Dalmış düşünmüştüm
...
Gideceğim bir ahçı dükkânına
Bu akşam da orada **içeceğim**;
...
Kaldırımlarında yosmalar gezer;
Bilmem, bu gurbetlik ne kadar uzar." (Yolculuk, s. 128-132)

Alfred Adler'e göre olumsuz ve zor koşullar içinde bulunan kişi, toplumdan uzaklaşarak içinde bulunduğu topluma da aynı zamanda yabancılaşacaktır. Bu durum ise kişiyi yalnızlığa itecektir. Zira topluma ilgisi azalan kişi, sorunlar karşısında toplumdan kaçışı bir araç olarak görecektir ve böyle davranmayı seçecektir (Adler, 1993: 310).

İlk şiirlerinden son şiirlerine Orhan Veli'nin kaçış düşüncesini ifade eden şiirleri vardır. Aşam Rüzgara şiiri bir tasavvur ve kaçış şiiridir. Kaçışı da tasavvurda kalır. Bir türlü fiiliyata dökülmez. Mücadeleci bir kişiliğe sahip olmayan Orhan Veli'nin kişiliğine uygun hareket ettiğini söylemek mümkündür.

“**Açsam** rüzgara yelkenimi;
Dolaşsam ben de deniz deniz
Ve bir sabah vakti, kimsesiz
Bir limanda **bulsam** kendimi.

Her gün aheste mavnaların
Görsem açıktan geçişini

Versem kendimi bütün bütün
Bir yelkenli olup engine;
Kansam bir an güzelliğine
Kuşlar gibi serseri ömrün.” (Açsam Rüzgara, s. 27-28)

Birinci teklik şahısta belli bir ağırlığı olan tema da hüzdür. Orhan Veli, Garip öncesi yazdığı Efkârlanırım adlı şiirde içinde bulunduğu psikolojik durumu okuyucuyla paylaşır. Ne yaparsa yapsın şair, her durumda efkârlanmaktadır. Efkârlanmak; tasalanmak, kaygılanmak, üzülmek anlamlarını taşır (Türkçe Sözlük, 2005: 603). 1940 yılında yazılan şiirin bütününde kaygıyı da içeren hüznü bir duygu hakimdir. Şair, bu yıllarda PTT’de memur olarak çalışmaktadır. Bu tarihe kadar bazı zamanlarda işe gitmediğinden iki kez mustafî sayılmış ancak işine geri dönmüştür. Resmî kayıtlara göre 1940 yılında işe gitmediği için bir soruşturma geçirmiştir (Tatçı, Kurnaz, 2014: 26-52). Orhan Veli’nin işe gitmek istemediği ve çalıştığı işinin ona mutluluk vermediği anlaşılmaktadır. İçinden çıkamadığı bir kısır döngüde mahpus kalmıştır. Şiirde kullanılan “**al-**”, “**iç-**” ve “**çık-**” fiillerinde şahıs ekleri kullanılmamıştır. Bu fiillerin birinci teklik şahısta çekimlendiği şiirden anlaşılmaktadır. Dilin bir özelliği olan bu duruma şairin zaman zaman başvurduğu görülür.

“Mektup alır, efkarlanırım;
Rakı içer, efkarlanırım;
Yola çıkar, efkarlanırım.
Ne olacak bunun sonu, **bilmem**.
"Kazım'ın" türküsünü söylerler,
Üsküdar'da;
Efkarlanırım.” (Efkârlanırım, s.114)

Sanatçının hüznü duygusu sadece 1940’lı yıllarda yazdığı şiirlerinde görülmez. Kronolojik olarak şiirleri sıralandığında bu duygu bütün hayatında yer edinmiştir. Şair,

yaşadığı zor şartlara karşı hayat mücadelesi vermesine rağmen metafizik ihtiyaçlar karşısında ise inancı reddetmeyi yeğler. Bu durum içine düştüğü boşluk hissi sebebiyle güvenini yitirmesine yol açar. Oysa güven duygusu ile inanç arasında sıkı bir ilişki vardır. İnançsızlıktan ötürü yaşadığı boşluk duygusu onu ruhsal bir yalnızlığın içine iter. Yalnızlığının temelinde bu boşluk hissinin olduğu söylenebilir. Orhan Veli’de inancın reddiyle ortaya çıkan boşluk hissi yalnızlığını, yalnızlığı da hüznün duygusunu beslemiş gibidir.

1945 yılında yazılan Değil adlı şiirde ağır bir derdinin olduğunu ileri süren şair, bunu ne gönül yarasına ne de geçim derdine bağlar. Dostlarına bile açıklayamadığı bu derdin tam olarak neye dayandığını açıklamaz. Üstelik bunu nasıl tarif edeceğini de bilememektedir. Dayanılmaz olan bu sıkıntının, yaşadığı boşluk duygusu olduğu düşünülmektedir

“Bilmem ki nasıl anlatsam;
Nasıl, nasıl size derdimi!
Bir dert ki yürekler acısı,
Bir dert ki düşman başına.
Gönül yarası **desem...**
Değil!
Ekmek parası **desem...**
Değil!
Bir dert ki...
Dayanılır şey değil.(Değil, s.121)

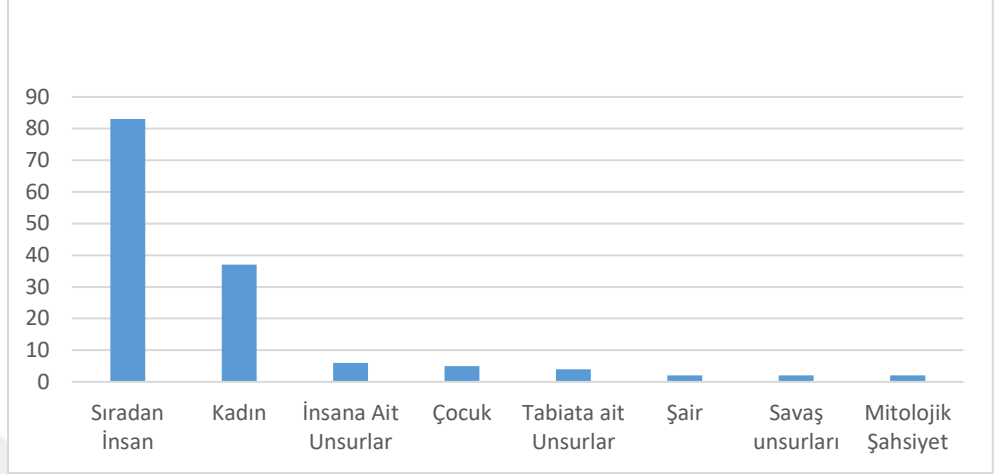
Orhan Veli, birinci teklik şahısta ağırlıklı olmasa da çocukluk, yaşama düşüncesi, geleneğin eleştirisi, iç sıkıntısı ve biyografisi ile ilgili tematik unsurları kullanır. Bu bölümde en fazla kullanılanlar üzerinde durulmuştur. Belli bir ağırlığın altında kalanlar dikkate alınmamıştır.

3.4.3. İkinci Teklik Şahıs

İkinci teklik şahıs, iletişim esnasında dinleyen konumunda bulunan ve söz söyleyenin muhatabı olandır. Dinleyenle söz söyleyen arasında uzaklık yoktur.

Orhan Veli’nin şiirlerinde kullanım sıklığı açısından ikinci teklik şahıs üçüncü sırada yer alır. Şiirlerinde ağırlıklı olarak kendisini muhatap alarak konuşur. Ancak

konu kadın ve çocuk olduğunda bir muhatabı vardır. Muhatabı bulunan kullanımlarda kadının ağırlığı daha fazladır.

Çizge 10 İkinci Teklik Şahısta Fiili İcra Edenlerin Dağılımı

Orhan Veli, ikinci teklik şahıs kullanımlarında yaklaşık %80 oranında kendisini muhatap almaktadır. Sıradan insanın konu olduğu fiillerde ikinci teklik şahsın tekrar şaire dönmüş olması onun yalnızlığının bir göstergesi sayılabilir.

Psikolojide Kohut tarafından geliştirilen self psikolojisine göre hayatının ilk evresinde onay görmemiş bireylerde daha sonra bu durum nevrotik rahatsızlıklara sebep olabilmektedir (Geçtan, 1998: 119-121). Bazılarında nevrotik düzeyde seyreden tasdik beklentisi bazı bireylerde bir rahatsızlık olarak değerlendirilmez. Dilimizde yer eden “marifet iltifata tabidir” sözü tasdik ve iltifatın önemine işaret ettiği gibi iltifat beklentisinin marifeti besleyeceğini de ima eder. Orhan Veli’nin ikinci teklik şahsın icra ettiği fiillerde kendisiyle iletişim kurması tasdik beklentisinden kaynaklanmış olabilir.

“Bir **duyma** da gürültüsünü

...

Gör bak ne oluyorsun.

Bir **duyma** da **gör** şu yağın yağmuru;

...

Bir **duyma** da kokusunu yosunların,” (Bir Duyma da Gör, s.158)

“...

Düşünme artık parasızlığı;

Düşünme yapacağın yapıyı;

...
Dayan hovarda gönlüm!” (Festival, s.113)

“Deniz daha bembeyazken **çıkacaksın** yola.

...
Gideceksin;
Gideceksin ırıpların çalkantasında.

...
Sevineceksin.

...
Deniz kızları mı **dersin**, kuşlar mı **dersin**;
Bayramlar seyranlar mı **dersin**, şenlikler, cümbüşler mi?

...
Ne **duruyorsun** be, **at** kendini denize;
Geride bekleyenin varmış, **aldırma**;
Görmüyor musun, her yanda hürriyet;

...
Git gidebildiğin yere.” (Hürriyete Doğru, s.153)

Kapalı bir anlatımla yazılan Kuşlar Yalan Söyler şiirinde insana ait bir unsur olan ceket ikinci teklik şahsın fiiline konu olmuştur. Şair ceketini yerine kendisiyle konuşmaktadır. Türkçe’de “sen onu külahıma anlat” sözüne telmih yaptığı söylenebilir. Kuşların söylediği yalan hususunda ceket kişileştirilerek dikkati çekilmektedir.

“İnanma, ceketim, inanma
Kuşların söylediklerine;
Benim mahrem-i esrarım sensin.

İnanma, kuşlar bu yalanı
Her bahar söyler.
İnanma, ceketim, **inanma!**” (Kuşlar Yalan Söyler, s. 112)

Kadınların onunla ilişkisinde tasdik eden bir tutum takınmış olmaları sevgi ve bağlılık ilişkisi sebebiyledir. Orhan Veli’nin pek çok kadınla ilişkisinin olması da aradığı tasdikin kadınlar tarafından sağlanmasıyla ilgili olabilir. Otto Rank’a göre hayattaki tüm kaygıların kaynağı doğum sırasında yaşanan travmadır. Memeden kesilme başka bir travmadır. Doğum ile gerçekleşen kaygının devamıdır. Cinsellikle sağlanan zevk ve doyuma aynı kaygı eşlik etmektedir (Geçtan, 1998: 219-220).

Orhan Veli'nin şiirlerinde kadınlarla yaşadığı ilişkiler önemli yer tutar. İkinci teklik şahıs kullanımlarında birçok kadınla birebir muhatap olmaktadır. Çok kadınla ilişkisinin olması tasdik sürekliliğini ve çokluğunu sağlamak için olabilir. Ayrıca bir kadınla ilişkisinin bitmesi ihtimalinin onda kaygıya sebep olduğu düşünülmektedir.

“**Gel** benim canımın içi, **gel** yanıma;

...

Gel, .

Gel benim altın dişlim;

...

Mantar topuklum, bobsitilim, **gel**.” (Altın Dişlim, s. 137)

“İnadına **gel**,

...

Tak takıştır,

Sür sürüştür;

...

Aldırma söz olur diye;” (Söz, s.114)

“Şoförün karısı, **kıyma** bana,

...

Başımı belâya **sokma** benim;

Kıyma bana.” (Şoförün Karısı, s. 100)

Çocukların onay makamı ebeveynleridir (Geçtan, 1999: 119-121). Kendi yaşlılarından tasdik beklemezler. Çocukluktaki ilişkiler yapmacıklık içermez, sahicidir. Orhan Veli, Fena Çocuk şiirinde bir akranıyla ilişkisini resmederken onu eleştirir. Ondan bir tasdik beklemez. Karşısındakini muhatap alarak üst perdeden konuşur.

“Mektepten **kaçıyorsun**,

Kuş tutuyorsun.

...

Fena çocuklarla **konusuyorsun**,

Duvarlara fena resimler **yapıyorsun**;

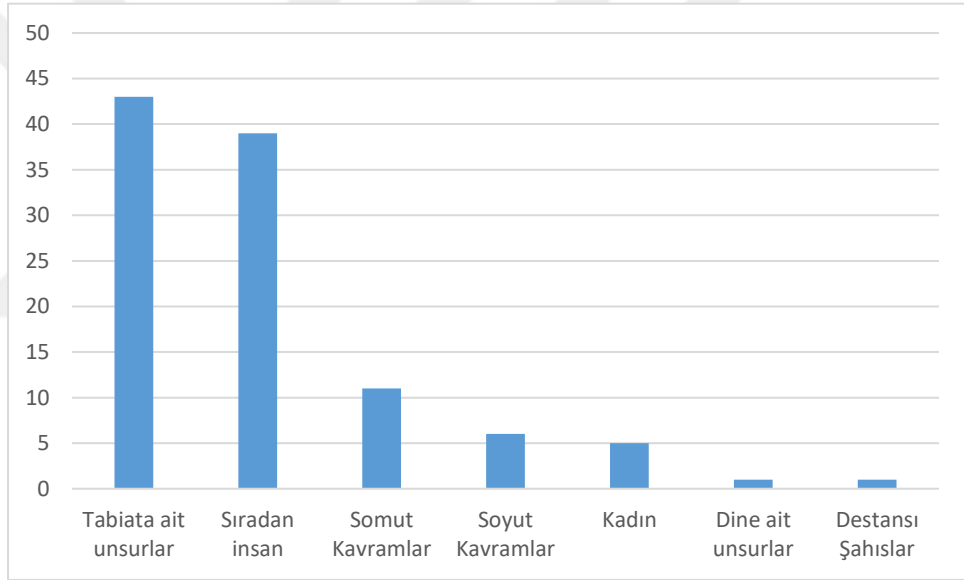
...

Beni de baştan **çıkaracaksın**.” (Fena Çocuk, s. 70)

3.4.4. Üçüncü Çokluk Şahıs

Üçüncü çokluk şahıs kendisinden söz edilenlerdir. Onlar, konuşanlar ve dinleyenler dışındaki diğerleridir. Konuşanlar ve dinleyenler iletişim sırasında yakın mesafedeyken kendisinden söz edilenler, orada olmayanlar ve mesafe olarak uzakta bulunanlardır.

Üçüncü çokluk şahıs, sıklık listesinde dördüncü sırada yer almaktadır. Fiili icra edenlerin en fazla tabiata ait unsurlar olduğu tespit edilmiştir. Bunu sırasıyla sıradan insan ve ona bağlı unsurlar, somut ve soyut kavramlar ile kadın takip eder. Dine ait unsurlar ve destansı şahıslar ise birer kez geçmektedir.

Çizge 11 Üçüncü Çokluk Şahısta Fiili İcra Edenlerin Dağılımı

Şiirlerde tabiata ait unsurlar sırasıyla kuş, su ve havadır. Orhan Veli tabiatı gözlemlemekte ve bunu şiirlerine yansıtmaktadır. Tabiata ait unsurlardan en sık kuşu zikretmektedir. Kuşlar, gökyüzünde serazad bir şekilde engele takılmadan uçmaktadır. Şair, kuşların bu yönüne öykünerek onlar gibi herhangi bir engelle karşılaşmadan hayatın içinde akmayı istemektedir.

“Kuşlar **geçer** bulutun üstünden,
...
Kuşlar **geçer** trenin üstünden,
...
Kuşlar **geçer** gecenin üstünden,

...
Ve ay gelir, kuşlar nereye **giderse..**” (Üstüne, s.61)

“Kuşlar **geçiyor**, derken;
Yükseklerden, sürü sürü, çığlık çığlık.” (İstanbul’u Dinliyorum, s.151)

“Fakat neden mavi gökyüzlerine
Genişlerken ağustos böceklerinin sesi,
Kuşlar yine onun türküsünü **söyler?**” (Ölümden Sonra, s. 34)

Türkçe’de insan dışındaki kullanımlarda cümlenin yüklemi çokluk şahıs eki almaz. Orhan Veli Kanık’ın şiirlerinde bu kullanımların yanı sıra yüklemın şahıs eki alan örneklerine de rastlanır. Çokluk eki alan cümlelerdeki şahıslar kuşlardır. Bilinçli bir şekilde seçtiği kuşların özgürlüğü ile insanın özgürlüğü arasında bir benzerlik kurmak istemektedir. Kuşların kişileştirilerek konuşturulması bunun göstergesidir. Bu durum şairin üslubunun bir özelliğidir.

“Sonra sabahların en muhayyelini,
Geri **getirecekler** bu uçuşlarında.
Ve **anlatacaklar** hikayelerini
Hazzın en büyüğünü duyan ruhuma.” (Seyahat, s. 38)

Üçüncü çokluk şahıslarda hava ve su yakın ağırlıkta kullanılmıştır. Su çoğunlukla olumsuz anlamda zikredilir. Güneş şiirinde “**bekliyor** sular açmış ağzını” mısraı suyun felaketlerle ilgili yönüne işaret eder. Efsane şiirinde ise olumsuz bir anlamdan uzaktır. Gece vakti insanlar uykuda iken sessizlik hâkimdir. Şair bu sessizliğin içinden tabiatın sesini ayırarak belirgin hâle getirir.

“Bir zamanlardı bu gamhânedede bir dem vardı
Gece sahilde sular fecre kadar **çağlardı**.

...
O gürültüyle sular **çalkalanır çağlardı**
Bir zamanlardı bu gamhânedede bir dem vardı.” (Efsane, s.39)

Hava ise olumlu nitelikleriyle ön plana çıkarılmıştır. Güzel Havalarda şiirinde “Beni bu güzel havalar **mahvetti**” dizesi iki kez yer alır. Hava güzelse de sonuç itibarıyla bu güzellik ona yaramamıştır. Ave Maria şiirinde ise “Neden yine **kaynaştı** havalar” dizesi ile “**kaynaş-**” fiili olumsuz bir anlam çağrışımı yaparken bir sonraki dizide “saadet mi getiriyor rüzgâr” ifadesiyle olumluya doğru bir açılım yapar.

Üçüncü çokluk şahıslarda Orhan Veli'nin tabiata ait unsurlardan sonra sıradan insanla ilgili unsurlar ikinci sırada yer alır. Kitabe-i Sengi Mezar şiirinde sıradan insanın ölümü tahkiye edilir.

“Aldılar, götürdüler.
Yıkandı, namazı kılındı, gömüldü.
Duysalar öldüğünü alacaklılar
Haklarını **helal ederler** elbet.
..
Tüfeğini deppoya **koydular**,
Esvabını başkasına **verdiler.**” (Kitabe-i Sengi Mezar, s.102-103)

Tenezzüh şiirinde aile içindeki cinsellik şair tarafından ifşa edilmek istenir. Şair bunu yaparken uygun kelimelerle okuyucunun dikkatini çekmeye çalışır. Bu şiir Garip öncesi ile garip sonrası arasında bir noktada yer alır. Önceki şiirlerinde muhayyel bir kadın işlenirken bu şiirde toplum içindeki sıradan bir ailenin cinselliğine imada bulunur. Sonraki şiirlerinde işlenen şehvi duygular bu şiirde işlenmez.

“Ne **yaparlar** acaba içerdeki?
Konuşurlar mı, tombala mı oynarlar?
Konuşurlarsa ne konuşurlar?
Muharebeden mi, vergilerden mi?
Belki de hiçbir şey **yapmazlar**
..
Onu da **yapmazlar** belki de
Kimbilir
Belki de yazılmaz
Ne yaptıkları” (Tenezzüh, s. 66)

Altındağ şiirinde sıradan insanın düşlerine yer verilir. Şiirde, ilk şiirlerindeki söyleyiş tarzı hâkimdir. Bebek Suit'i'nde ise İstanbul'un şehir hayatından bir manzara resmedilir.

“Evlenir, şehire **taşınırlar**.
Mektuplar gelir adreslerine:
..
Kutu gibi bir dairede **otururlar.**” (Altındağ, s.145)

“Kadınlar...
Akşam, sabah
Tramvayı beklerler

Rejinin önünde.

...

Bizim balıkçılar

Kitaplardaki balıkçılar gibi

Şarkıyı

Bir ağızdan **söylemezler.**" (Bebek Suit'i, s.53-54)

Orhan Veli, üçüncü çokluk şahıslarda sıradan insandan sonra belirgin olarak somut kavramlara yer verir. Tabiata ait unsurlarda gözün gördüğü nesnelere ağırlıkta iken somut kavramlarda sesle ilgili olanlar yer alır.

"Düzüldü uçsuz bucaksız alay,
Çingiraklar **çalar** kapılarda." (Buğday, s.16)

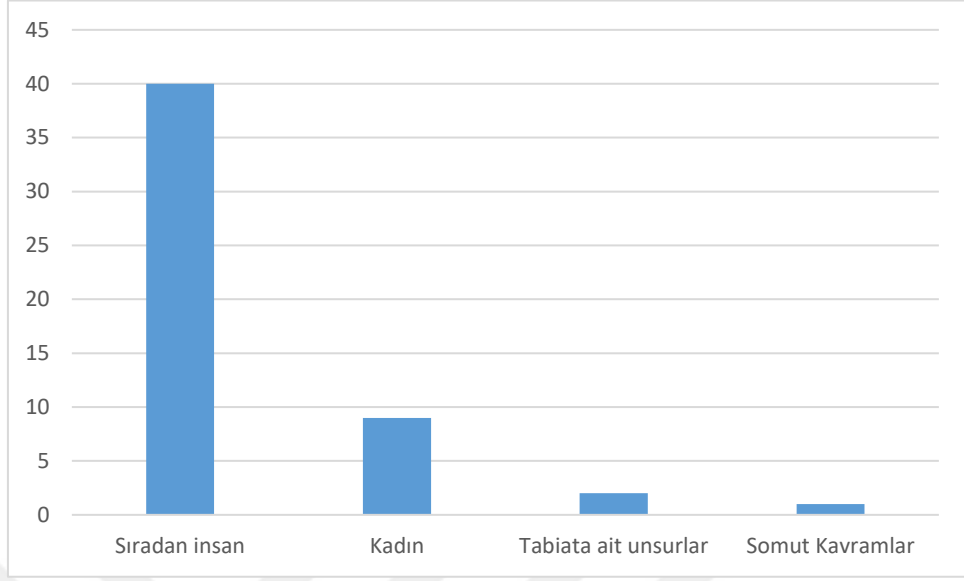
"Çekiç sesleri **geliyor** doklardan,
Güzelim bahar rüzgarında ter kokuları;" (İstanbul'u Dinliyorum, s.151)

"Tramvay sesleri **geliyor**,
Deniz kokusu geliyor uzaktan." (Manzara, s.69)

Soyut kavramlar ve kadının ifade edildiği örneklerin sayısı azdır. Bunlar üzerinde yorum yapılacak ortak bir payda olmadığından değerlendirilmemiştir.

3.4.5. Birinci Çokluk Şahıs

Konuşan kişinin dahil olduğu birinci çokluk şahıs, birinci tekliğin mensup olduğu kümeyi ifade eder. Konuştuğunda hem kendisini hem de topluluk içindekileri kast eder. Birinci çokluk şahıs denilebilecek bir kümenin oluşması için en az iki şahıs bulunur. Bu şahıslardan ilki birinci teklik, diğeri ikinci veya üçüncü teklik şahıs olabilir.

Çizge 12 Birinci Çokluk Şahısta Fiili İcra Edenlerin Dağılımı

Orhan Veli'nin "fiillerde şahısların dağılımı" (Tablo 23) tablosunda görüleceği üzere birinci çokluk şahıs oranı oldukça düşüktür. Şairin biz duygusunun geri planda olması kendisini bir yere ait hissetmemesi ile ilgili olabilir. Yalnızlık ve gariplik şairin çoğunlukla yaşamak zorunda kaldığı durumdur.

Birinci çokluk şahıs kullanımlarına bakıldığında çoğunlukla şairin günlük hayatta geçici olarak içinde bulunduğu toplulukları kastettiği görülür. Fakat şair kendini bu topluluklara ait hissetmez. Birinci çokluk şahıslarda ağırlıklı olarak sıradan insanlar yer alır. Şairin sıradan insanlarla ilişkisi ağırlıklı olarak anlaktır. O an geçtikten sonra biz duygusundan söz etmek kolay görünmemektedir.

“Bir yol da burada **duralım**;
 Ellerinde nasır yüzlerinde yüzlerinde nur
 Yarına ümitle yürütenlere
 Bir selam uçuralım
 ...
 Korozman **yaptık** yolda posta ile,
 Canım posta, gülüm posta
 Selam götür eşe dosta.
 ...
 Bir teneke benzin **aldık** karaborsadan,
 «Dayan!» **dedik**.
 ...
 «Gerede'ye **vardık**, günlerden Pazar

Kaldırımlarda yosmalar gezer;
...
Birdenbire denizi **göreceğiz**.
Denizi gökle bir **göreceğiz**.
Şimal rüzgarları gelecek uzaktan.
O yolcu, biz yolcu,
Şimal rüzgârlarıyla **öpüşeceğiz**.
Güneşli bir günde,
Masmavi **göreceğiz** Karadeniz'i." (Yol Türküleri, s. 127-133)

Bazen birinci teklik şahıs olarak okunabilecek şiirler birinci çokluk şahıs olarak kullanılmaktadır. Bu kullanımlarda şairin kendisini üst konuma yerleştirdiği düşünülmektedir. Bu da şairin üslup özelliklerinden biridir.

"Değirmende **ağartmadık** biz bu sakalı" (Sakal, s. 118)

"Handan, hamamdan **geçtik**,
Gün ışığındaki hissemize razıydık;
Saadetinden **geçtik**,
Ümidine razıydık;
Hiçbirini **bulamadık**;
Kendimize hüznler **icadettik**,
Avunamadık;
Yoksa biz...
Biz bu dünyadan değil miydik?" (Giderayak, s. 121)

"Ölürüz diye mi üzülyünüz?
Ne **ettik**, ne **gördük** şu fâni dünyada
Kötülükten gayri?"

Ölünce kirlerimizden **temizlenir**,
Ölünce biz de iyi adam oluruz;
Şöhretmiş, kadınmış, para hırsıymış
Hepsini **unuturuz**." (Ölüme Yakın, s. 143)

Şairin biz duygusunu bir aidiyete dönük ifade ettiği iki şiiri vardır. Bu şiirlerde Orhan Veli'nin kendisini bu gruplara ait hissettiği görülmektedir. Hatta onların sözcüsü sıfatıyla konuşmaktadır. Uzun Bir İstirabın Sonunda şiirinde biz duygusunu yüksek sesle ifade eder ve geleceğe dönük kuvvetli bir ümit aşılama çabasıdır. Bayrak şiirinde ise birinci çokluk şahıs evrensel kimlik olarak tezahür eder.

"**Açacağız** nurdan kapılarını

Bugün vaadedilen cennetimizin.
En güzel, en son memleketimizin
Bulacağız ışıktan pınarını.” (Uzun Bir İstirabın Sonunda, s.31)

“Şu dünyada topu topu
İki milyar kişiyiz,
Birbirimizi **biliriz**.” (Bayrak, s.72)

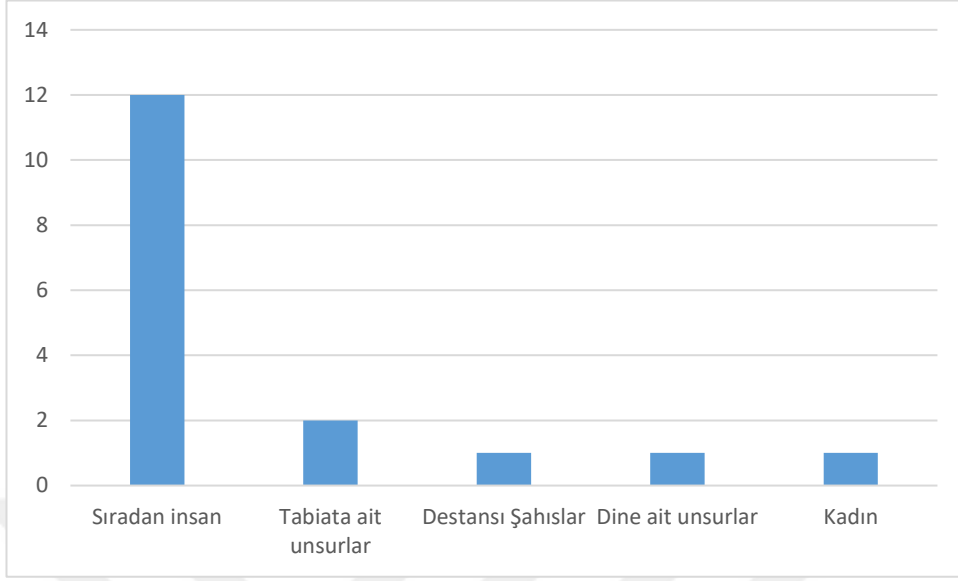
Birinci çokluk şahısta bir diğer unsur kadındır. Kadınla ilgili şiirlerde sayısal olarak biz duygusu yoğun değildir. İlk şiirlerinden olan İhtiyarlık şiirinde “Geçmiş, **tatmamışız** ayrılık” dizesi ömür boyu birlikteliğe işaret eder. Sonraki şiirlerinde kadınla ilişkisi anlık olarak ve zevk ilişkisiyle tezahür etmektedir. Bu şiirlerde biz duygusunu hissetmek güçtür.

“Güya bir de Galata’ya **dadamışız**,
Kafaları çekip çekip,
Orada **ahyormuşuz** soluğu;” (Dedikodu, s. 101)

3.4.6. İkinci Çokluk Şahıs

İkinci çokluk şahıs konuşanın karşısındaki dinleyen bir topluluğu anlatmak için kullanılır. Konuşan ile dinleyenler arasında başka bir varlık bulunmaz. Hitap eden kişinin karşısında çokluk şahıs grubu bulunur.

Orhan Veli şiirlerinde ikinci çokluk şahıs kullanımı son sırada yer alır. Şairin ikinci çokluk şahsı muhatap almamasının bazı psikolojik gerekçelerinden bahsetmek mümkündür. Yalnızlığı hayat tarzı olarak benimseyen şairin karşısında ikinci çokluk şahsı görmek istemediği düşünülebilir. İkinci çokluk şahsı kendi içinde gruplandırmak bile mümkün olamamaktadır.

Çizge 13 İkinci Çokluk Şahısta Fiili İcra Edenlerin Dağılımı

Bu şahıslarda emir ifadeleri çoğunlukla istek ve yakarış işlevlerinde kullanılmıştır. Şairin istek işlevi ifade eden şiir örnekleri olumsuz anlamlar çağrıştırır.

“**Bakmayın**, gün olur ben de” (Galata Köprüsü, s.154)

“**Söyleyin**, ne var bu yolculukta?” (Yolculuk, s.119)

Emir ifadeleri yakarış işlevi taşımaktadır. Buyruk işlevi ifade eden emirler azdır. Fiillerin olumsuz anlamda kullanıldığı şiir örneklerinde annesine kendisiyle ilgili bilgilerin ulaştırılmaması için yakarır.

“Garipliğim, mahzunluğum **duyurmayın** anama;” (İstanbul Türküsü, s.120)

“Kargalar, sakın anneme **söylemeyin!**

...

Kargalar, ne olur anneme **söylemeyin!**” (Bayram, s.97)

İkinci çokluk şahsın soru tarzındaki şiir örnekleri de vardır. Şair bu soruları sormakla birlikte cevap istememektedir. Şairin sorularına cevap aramaması onun üstenci kişiliğinin bir yansımasıdır.

“**Dokunabilir misiniz?**” (Anlatamıyorum, s.111)

“**Bilmezsiniz** kim diker;” (Dalgacı Mahmut, s.156)

“Siz **ölürseniz**; ben ne yaparım?” (Sucunun Türküsü, s.146)

3.5. Zarflar

İsim soylu kelimelerden olan zarflar; fiilin, sıfatın, zarfın ve zarf fiilin önüne gelerek hâl, zaman, miktar, soru, yer-yön ve soru yönüyle anlamlarını daha belirgin duruma getirmektedir. Türkiye Türkçesi'nde bu türün klâsik tanımı “zaman, yer, hâl ve miktar isimleridir.”(Ergin, 1993: 244) şeklinde yapılmaktadır. Ergin'e göre zarflar birer isimdir. İsmın kelime gruplarında aldığı fonksiyonlara göre zarf veya sıfat olarak adlandırılmaktadır. Zarflar kelime gruplarında fiilin, sıfatın veya zarfın manasını değiştiren isimlerdir. Her isim sıfat olarak kullanılmadığı gibi zarf olarak da kullanılmaya elverişli değildir (Ergin, 1993: 244).

Korkmaz ise zarfları “fiillerden, sıfatlardan, sıfat fiillerden ve zarf niteliğindeki sözlerden önce gelerek onları zaman, yer, yön, nitelik, durum azlık çokluk bildirme, pekiştirme ve sorma gibi çeşitli yönlerden etkileyip değiştirerek anlamlarını daha belirgin duruma getiren sözler” olarak tarif eder. Korkmaz'a göre zarf olarak adlandırılan kelimelerin sayısı azdır. Zarfların öteki kelime sınıflarından alınan sözlerle kurulduğunu ve onları tek başına adlardan ayırmanın mümkün olmadığını belirtir. Bir ada veya sıfata zarf niteliği kazandıran onların dildeki kullanılış biçimleri ve yüklendikleri görevlerdir (Korkmaz, 2003: 451).

Sanatçının şiirlerinde zarfların yaklaşık 327 kez kullanıldığı tespit edilmiştir. Tespit edilen bu zarflar içinde en çok “hâl zarflarının” kullandığı görülmektedir. Şairin en çok bu zarf türüne itibar etmesi hareketin nasıl yapıldığı ve ne durumda olduğu konusuna ağırlık verdiğinin bir göstergesidir. Hâl zarflarından sonra ikinci sırada zaman zarfları, üçüncü sırada miktar zarfları, dördüncü sırada soru zarfları, beşinci ve son sırada ise yer-yön zarfları yer almaktadır.

Zarf	Sayısı	Oran
Hâl Zarfı	137	41,72
Zaman Zarfı	124	38,04
Mikdar Zarfı	35	10,74
Soru Zarfı	26	7,98
Yer Yön Zarfı	5	1,53
Toplam	327	100

Tablo 24 Zarfların Çeşitlerine Göre Dağılımı

Zarflar, çeşitlerine göre hâl, zaman, azlık-çokluk, soru ve yer-yön bakımından sınıflandırılarak incelenecektir.

3.5.1. Hâl Zarfları

Hâl zarfları; çekimli veya çekimsiz fiili benzerlik, tekrar, nitelik, yaklaşıklık, vasıta, sınırlama, sebep, ihtimal, kesinlik, karşılaştırma, görecelik, üleştirme gibi anlam özellikleri bakımından nitelemektedir.

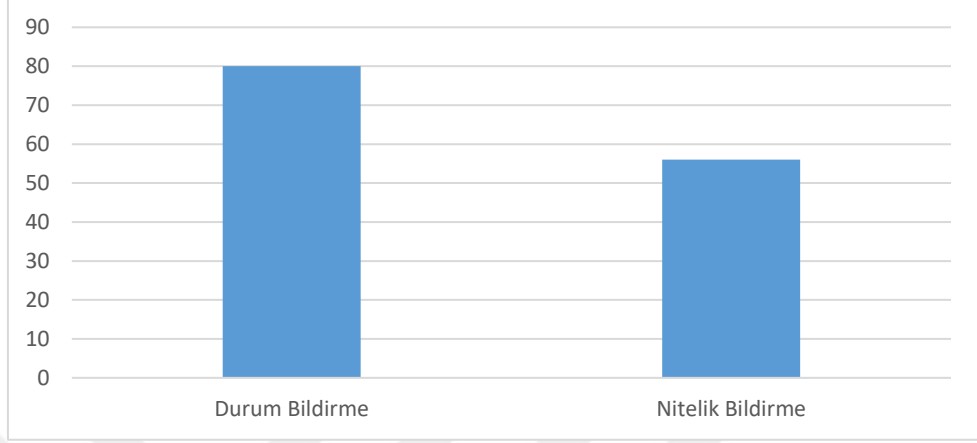
Korkmaz, bu zarfları “Tarz Zarfları” (Korkmaz, 2003: 499); Ergin, “Nasıllık-nicelik zarfları” (Ergin, 1993: 247); Banguoğlu, “Nitelik Zarfları” ile “Tarz Zarfları” (Banguoğlu, 1995: 373-374); Çatıkkaş ise “Hâl Zarfları” (Çatıkkaş, 1996: 191) olarak adlandırmaktadır.

Korkmaz bu zarfların bir oluş ve kılışın niteliğini, nasıl yapıldığını, ne durumda olduğunu bildirdiğini (Korkmaz, 2003: 499); Ergin, ne durumda olduğunu ve nasıl yapıldığını belirten kelimeler olduğunu (Ergin, 1993: 248) ifade eder. Ergin ve Korkmaz’ın bu zarflarla ilgili tanımları birbiriyle örtüşmektedir. Banguoğlu (Banguoğlu, 1995: 373-374) ise bu zarfları nitelik ve tarz olmak üzere iki ayrı başlık altında incelemektedir. “Nitelik Zarflarını” tanımlarken Ergin’in görüşüyle örtüşmekte; “Tarz Zarfları”nda verdiği tanımla da Korkmaz’a yakın durmaktadır. Üç dilcinin de hâl zarflarını benzer şekilde ikiye ayırdığı görülmektedir. Buna göre fiilin oluşma biçimi niteliksel kullanımlarla, fiildeki oluş ve kılışın durumu ise işlevsel kullanımlarla karşılanır. Korkmaz diğer iki dilciden farklı olarak fiildeki kılış ve oluşun durumunu izah ederken benzerlik, beraberlik, dilek, hatırlatma, karşılaştırma, kesinlik, pekiştirme, tahmin, sebep, sınırlama, süreklilik gösterme, şüphe bildirme, yanıt verme gibi türlü işlevlerle açıklar (Korkmaz, 2003: 502).

Orhan Veli’nin şiirlerinde kullandığı zarflar içinde yaklaşık 137’sinin hâl zarfı olduğu tespit edilmiştir. Hâl zarfları durum ve nitelik bildirme şeklinde ayrılarak incelenmiştir. Zarfların durum bildirme kullanımlarının nitelik bildirmeye göre ağırlıkta olduğu görülmektedir. 137 hâl zarfı içerisinde durum bildirme kullanımları 80, nitelik bildirme kullanımları ise 57’dir. Şair fiildeki oluş ve kılışın durumunu fiilin niteliğinden önde tutmaktadır.

Şair, hareketin durumuyla ağırlıklı olarak ilgilenirken nasıl gerçekleştiğiyle daha az ilgilenmektedir. Bunun da şairin hayata bakışı ve temayülleriyle ilgili olduğu

düşünülmektedir. Sıradan insanın zevkini şiire hakim kılmak isteyen şairin hareketin vasfıyla arasına mesafe koyması anlaşılabilir poetik bir tutumdur.

Çizge 14 Hâl Zarflarının Durum ve Nitelik Bildirme Durumlarının Dağılımı

Şiirlerdeki hâl zarflarının kullanımlarında fiildeki oluş ve kılışın durumu Korkmaz'a göre tasnif edilerek incelenmiştir. Fiildeki oluş ve kılışın durumunu belirten hâl zarflarında tekrarlama, benzerlik, kesinlik, ihtimal, birliktelik, yaklaşıklık, sebep ve vasıta işlevleri taşıdığı görülmüştür. Bunlardan “tekrar”, “benzerlik”, “kesinlik” ve “ihtimal” işlevleri ağırlıktadır.

Hâl Zarfları	Sayı	Oran
Durum Bildirme	80	59,26
tekrar	27	20,00
yine	17	12,59
bir	4	2,96
gene	4	2,96
yeniden	2	1,48
benzerlik	21	15,56
böyle	15	11,11
öyle	3	2,22
böylesine	1	0,74
bir	1	0,74
bencileyin	1	0,74
kesinlik	15	11,11
hiç	6	4,44
zaten	5	3,70
hep	3	2,22
elbet	1	0,74
ihtimal	7	5,19

Hâl Zarfları	Sayı	Oran
belki	7	5,19
birliktelik	5	3,70
bununla beraber	3	2,22
birlikte	1	0,74
bizimle beraber	1	0,74
yaklaşıklık	2	1,48
bir	2	1,48
vasıta	2	1,48
hayretle	1	0,74
başka makamla	1	0,74
sebep	1	0,74
nedense	1	0,74

Tablo 25 Hâl Zarflarında Durum Bildirme Sıklığı

Fiildeki oluş ve kılışın durumunu bildiren hâl zarflarında tekrar işlevi ağırlıktadır. Şiirlerdeki tekrar işlevi ağırlıklı olarak fiildeki oluşun durumuyla ilgilidir. Bu şiirlerde şairin yaşadığı inanç bunalımının etkisi görülür. O, yaşadığı düşünsel gelgitleri kapalı anlatım yoluyla ifade eder. Bu durum Orhan Veli'nin poetik tutumunun dışındadır.

“Ve gemisinde Kleopatra?
Neden **yine** kaynaştı havalar?
Saadet mi getiriyor rüzgâr
Dolarak erguvan atlaslara?” (Ave Maria, s.18)

“Artık tırtılları beslemiyor
Bahçemin orta yerindeki dut.
Başıma konu ebedî sükût.
Gün **yeniden** doğmak istemiyor.” (Kurt, s. 19)

“Yanıyor unutulmuş buhurdan
Yine gecenin içinde sessiz
Hatıralarla kabaran deniz,
Doluyor ruhun oluklarından.” (Dar Kapı, s. 26)

“Öterken ağaçlarda kuşlar tahayyül içinde,
Bakışlarında sükûnun zehri, dinleyeceksin,
Türlü acılar şekillenecek **yine** içinde
"Ah! Şairim bu akşam da geçmedi" diyeceksin.” (Helene İçin, s. 33)

“Sardı o her akşamki sessizlik, yokuşları,
Bin bir hulyaya açık penceremin camında,
Sükûtu örüp bu sonbahar akşamında
Bir alem doğdu **yine** giden günün ardından.

Sardı o her akşamki sessizlik, yokuşları,
Bir alem doğdu **yine** giden günle beraber;
Geldi medar ellerinden beklediğim haber
"Başladı cıvıltıya canevimin kuşları." (Haber, s. 36)

Şair, poetik tutumu oluştuktan sonra kapalı anlatım yolunu terk etmiştir. Bu dönemde yazılan şiirlerdeki hâl zarflarında tekrar işlevinin yer aldığı mısralarda fiildeki kılışın durumu ağırlık kazanmıştır. Bu şiirlerde şairin kullandığı fiiller oluşan ziyade kılışa yöneliktir. Bu mısralarda işi yapanın ağırlıklı olarak şair olduğu görülmektedir.

“**Yine** dertli geçirdim geceyi,
Şarkılar, türkülerle:
...
“İçimde **yine** İstanbul hasreti,
Dalmış düşünmüştüm;” (Yol Türülleri, s. 128, 131)

“Ama **gene** de,
Gene de güzel günler geçirebilirim;
Geçirebilirim bu mavilikte,
Suda yüzen karpuz kabuğundan farksız.” (Dalga, s.165)

“Birincisi o incecik, o dal gibi kız.
Şimdi galiba bir tüccar karısı.
Ne kadar şişmanlamıştır kimbilir.
Ama **yine** de görmeyi çok isterim,
Kolay mı? ilk gözağrısı.” (Aşk Resmigeçidi, s.173)

Benzerlik işlevi hâl zarflarında ikinci sırada yer alır. Şair bu şiirlerde dili oylumlu kullanmamakta, anlamın okuyucu tarafından tamamlanmasını beklemektedir. Amacı okuyucunun muhayyilesini canlı tutmaktır. Bunların büyük çoğunluğu “böyle” ve “öyle” zarflarıdır. Şairin benzerliği ifade ederken bu iki zarfa ağırlık vermesi sanatlı söyleyişe karşı çıkmasıyla ilgilidir. Şair sokaktaki sıradan insanın anlatım tarzını bulmaya çalışmaktadır. Orhan Veli'nin anlatımlarında üşengeç davranmasının sebebi de bu poetik tutumdur.

“Düşünme,
Arzu et sade!
Bak, böcekler de **öyle** yapıyor.” (İstanbul İçin, 107)

“Benimde mi düşüncelerim olacaktı,
Ben de mi **böyle** uykusuz kalacaktım,
Sessiz, sedasız mı olacaktım **böyle?**
Çok sevdiğim salatayı bile.
Aramaz mı olacaktım?
Ben **böyle** mi olacaktım?” (Sevdaya mı Tutuldum?, s. 108)

“**Böyle** olur yüksek yerin rüzgârı;
Böylesine söyletir insanı,
...
Siyah akar Zonguldağın deresi;
Yüzkarası değil, kömür karası;
Böyle kazanılır ekmek parası.” (Yol Türküleri, s. 129,133)

“Biz memurlar
Saat dokuzda, saat on ikide, saat beşte,
Biz bizeyizdir caddelerde.
Böyle yazmış yazımızı Ulu Tanrı;
Ya paydos zilini bekleriz,
Ya aybaşımı.” (Zilli Şiir, s. 144)

“Çıkar mısın bahar günü sokağa,
İşte **böyle** olursun.
Böyle yattığın yerde
Düşünür düşünür,
Durursun.” (Erol Güneý’in Kedisi, s. 160)

“Böyle” ve “öyle” zarfları fiildeki kılışa benzerlik işlevi katarken anlamı da belirsiz kılmaktadır. Şairin sokak diline öykündüğünü, zevkini bulmak zorunda olduğunu belirttiği sıradan insanın konuşmasını şiire dahil ettiği söylenebilir.

Hâl zarflarında ihtimal ve kesinlik işlevleri birbirine yakın kullanımdadır. Anlam yönünden birbirinin zıddı olan bu iki işlevi bir arada değerlendirmek üslup hakkında bilgi verecektir. Orhan Veli’nin şiirlerinde ihtimal işlevinde fiildeki kılışın gerçekleşme ihtimalinin düşük olduğu tek zarf “belki”dir.

“Konuşurlarsa ne konuşurlar?
Muharebeden mi, vergilerden mi?”

Belki de hiçbir şey yapmazlar;
Çocuklar uyumuştur,
Efendi gazete okur;
İyali dikiş dikmektedir.
Onu da yapmazlar **belki** de.
Kimbilir,
Belki de yazılmaz
Ne yaptıkları.” (Tenezzüh, 66)

“Ama hepiniz, hepiniz...
Hepiniz geçim derdinde.
Bir ben miyim keyif ehli, içinizde?
Bakmayın, gün olur, ben de
Bir şiir söylerim **belki** sizlere dair;
Elime üç beş kuruş geçer;
Karnım doyar benim de” (Galata Köprüsü, 154)

Fiiildeki kılışa “hep”, “zaten”, “hiç” ve “elbet” zarfları kesinlik kazandırır. Herkes tarafından bilinen ve gözlemlenebilen durumların anlatıldığı bu zarflar anlamı kesinlik yönünden pekiştirse de sözü edilen bu durum Orhan Veli şiirlerinde düşük perdeden ifade edilir. Bu tarz anlatımlar onun üslubunun bir parçasıdır.

“Cânân ki Degüstasyon'a gelmez
Balıkpazarı'na **hiç** gelmez” (Cânân, s. 39)

“Oldu ya, olanların hepsi böyle...
Hayat böyle **zaten!**..” (Hayat Böyle Zaten, s. 62)

“**Hep** karşıya bakar
Cıgara içmez
Vatman
Ömür adamdır.” (Bebek Suite'i, s. 53)

“Duyarlarsa öldüğünü alacaklılar
Haklarını helal ederler **elbet**.
Alacağına gelince...
Alacağı yoktu **zaten** rahmetlinin.” (Kitabe-i Seng-i Mezar II, s.102)

“Uzaklarda, çok uzaklarda,
Sucuların **hiç** durmayan çingirakları;
İstanbul'u dinliyorum, gözlerim kapalı.” (İstanbul'u Dinliyorum, s.151)

Hem kesinlik hem de ihtimal işlevinin bu şekilde ele alınmasının şairin poetik yaklaşımıyla ilgisi bulunmaktadır. “Yaşama hakkını mütemadi bir didişmenin sonunda elde eden” (Kanık, 2021: 56) kesimlerin zevkini arayıp bulmayı şiir görüşü olarak ifade eden şair, toplumun alt kesimlerinin durumunu tavsif ederken onların mütevazi hayatlarını gözler önüne sermektedir.

Orhan Veli'nin şiirlerinde fiilin niteliğini bildiren 49 hâl zarfı tespit edilmiştir. Bu zarflar fiilleri ağırlıklı olarak nasıllık yönünden nitelemektedir.

Hâl Zarfları	Sayı	Oran
Nitelik Bildirme	57	40,74
bedava	11	7,41
yavaş yavaş	4	2,96
güzel	3	2,22
mahzun	2	1,48
sereserpe	1	0,74
şıp diye	1	0,74
bakar bakar	1	0,74
masmavi	1	0,74
bir	1	0,74
sıya sıya	1	0,74
çığlık çığlık	1	0,74
yalnız	1	0,74
dertli	1	0,74
yüzükoyun	1	0,74
döne döne	1	0,74
rengârenk	1	0,74
döner döner	1	0,74
sessiz	1	0,74
fena	1	0,74
sürü sürü	1	0,74
hafiften	1	0,74
şöyle bir	1	0,74
içer içer	1	0,74
yan yana	1	0,74
ineden ince	1	0,74
yeşil yeşil	1	0,74
kariş kariş	1	0,74
bağıra çağıra	1	0,74
keyifle	1	0,74
siyah	1	0,74

Hâl Zarfları	Sayı	Oran
pul pul	1	0,74
düz	1	0,74
boşuna	1	0,74
boyuna	1	0,74
boylu boyunca	1	0,74
olsa olsa	1	0,74
bütün bütün	1	0,74
serin	1	0,74
deli dolu	1	0,74
akın akın	1	0,74
dizi dizi	1	0,74

Tablo 26 Hâl Zarflarında Nitelik Bildirme Sıklığı

Fiili niteleyen hâl zarflarında ikileme biçiminde olanların ağırlıkta kullanıldığı görülür. Şairin poetik tutum olarak benimsediği sıradan insanın zevkini arayıp bulmak ve bunu şiire yansıtmak düşüncesinin ikileme biçimindeki zarfların kullanımıyla da şiirde hayat bulduğu söylenebilir. Şair, sıradan insanın kullandığı dili şiirin içine dahil eder. Bu insan sokağa veya belli bir gruba aittir. Okuyucunun bu dili anlaması için özel bir çaba sarf etmesi gerekmez. Kullandığı kelimeler şiirde yer aldığı için okuyucu kendinden bir şeyler bulur. Böylece şiiri anlaması ve benimsemesi kolaylaşır. Poetik olarak tahkim edilen bu tutum hâl zarflarındaki kullanım ile de pekişmektedir.

“İstanbul’u dinliyorum, gözlerim kapalı;
Önce hafiften bir rüzgar esiyor;
Yavaş yavaş sallanıyor
Yapraklar, ağaçlarda;
Uzaklarda, çok uzaklarda,
Sucuların hiç durmayan çingirakları;
İstanbul’u dinliyorum, gözlerim kapalı.

İstanbul’u dinliyorum, gözlerim kapalı;
Kuşlar geçiyor, derken;
Yükseklerden, sürü sürü, çığlık çığlık.
Ağlar çekiliyor dalyanlarda;
Bir kadının suya değiyor ayakları;
İstanbul’u dinliyorum, gözlerim kapalı.” (İstanbul’u Dinliyorum, s. 151)

“Yoksuldu, biliyorum
-Ama boyna da yoksulluk sözü edilmez ya-

Kulağımın dibinde, **yavaş yavaş**,
Aşk türküleri söyledi.” (Deniz Kızı, s. 170)

“Ağları silkeledikçe
Deniz gelecek eline **pul pul**;
Ruhları sustuğu vakit martıların,
Kayalıklardaki mezarlarında,
Birden,
Bir kıyamettir kopacak ufuklarda.” (Hürriyete Doğru, s. 153)

“Alışamayacak mıyım,
Unutamayacak mıyım?
Güneşten sonra yattım,
Güneşten önce kalktım;
Pencereden dışarıya şöyle bir baktım:
Ufuk **yeşil yeşil** ağarıyordu.” (Yol Türküleri, s. 129)

“Gemiler geçer rüyalarımda,
Allı pullu gemiler, damların üzerinden;
Ben zavallı,
Ben yıllardır denize hasret,
“**Bakar bakar** ağlarım.” (Denizi Özleyenler İçin, s. 141)

“Tüydün hafif olurum böyle sabahlar;
Karşı damda bir güneş parçası,
İçimde kuş cıvıltıları, şarkılar;
Bağıra çağıra düşerim yollara;
Döner döner durur başım havalarda.” (Baharın İlk Sabahları, s. 157)

İkileme görevinde kullanılan hâl zarfları dışında fiilin nasıllık yönünü ifade eden zarfların yer aldığı mısralarda şairin insan temasına ağırlık verdiği, insanlık hallerini ve insanın içinde yaşadığı toplumu anlattığı görülür.

“Harbe giden sarı saçlı çocuk!
Gene böyle **güzel** dön;
Dudaklarında deniz kokusu,
Kırpiklerinde tuz;
Harbe giden sarı saçlı çocuk!” (Harbe Giden, s. 105)

“Dün **fena** sıkıldım akşama kadar
İki paket cigara bana mısın demedi
Yazı yazacak oldum, sarmadı
Keman çaldım ömrümde ilk defa” (Misafir, s. 122)

“Dikilir Köprü üzerine,
Keyifle seyrederim hepinizi.
Kiminiz kürek çeker, sıya sıya;
Kiminiz midye çıkarır dubalardan;
Kiminiz dümen tutar mavnalarda;
Kiminiz çımacıdır halat başında;
Kiminiz kuştur, uçar, şairâne;
Kiminiz balıktır, pırıl pırıl;
Kiminiz vapur, kiminiz şamandıra;
Kiminiz bulut, havalarda;
Kiminiz çatanadır, kırdığı gibi bacayı,
Şıp diye geçer Köprü'nün altından;
Kiminiz düdüktür, öter;
Kiminiz dumandır, tüter;
Ama hepiniz, hepiniz...
Hepiniz geçim derdinde.” (Galata Köprüsü, s. 154)

“**Bedava** yaşıyoruz, **bedava**;
Hava bedava, bulut bedava;
Dere tepe **bedava**;
Yağmur çamur **bedava**;
Otomobillerin dışı,
Sinemaların kapısı,
Camekânlar **bedava**;
Peynir ekmek değil ama
Acı su **bedava**;
Kelle fiyatına hürriyet,
Esirlik **bedava**;
Bedava yaşıyoruz, **bedava.**” (Bedava, s.159)

Toplumsal eleştiri yapılan Bedava adlı şiir tek bölümden oluşur. Şiirde “bedava” zarfı “yaşa-” fiilini nasıllık yönünden nitelemektedir. Zıtlıkların bolca yer aldığı şiir insanın en temel ihtiyaçlarının bedava olmadığını, hürriyetin bile kelle fiyatına alıcı bulunduğunu ifade eder. Şiirin İsmet İnönü döneminin son demlerine rast gelen yıllarda yazılmış olması dönemin toplumsal şartları açısından da önemlidir. 2. Dünya Savaşı’ndan sonra 1946 yılında çok partili hayata geçilmiştir. Bu politika değişikliğine rağmen Türkiye savaşın etkilerini uzun süre hissedecektir. Gazeteci ve yazarların baskı altında tutulduğu bu yıllarda bazı aydınların ülke dışına kaçtığı, bazılarının hapiste yatmayı göze aldığı bilinmektedir. Bu yıllarda Orhan Veli işsizdir.

Yaprak dergisini zor şartlarda çıkarmaktadır. Ne kaçmayı göze alabilmekte ne de yüksek perdeden olaylara itiraz edebilmektedir. Yaptığı eleştirileri de ancak düşük perdeden dile getirebilmektedir. Bedava şiiri bu yönüyle dikkati çeker. Baskıların devam ettiği bu dönemde insan hayatına önem verilmediğini şiirle dile getirerek yetinmiştir. Şairin bilinen tek politik eylemi Nazım Hikmet'e destek için Demokrat Parti'nin iktidar olduğu günün ertesinde gerçekleştirmeyi ilan ettikleri üç günlük açlık grevidir (Kanık, 1995: 251).

3.5.2. Zaman Zarfları

Fiilin gerçekleşme zamanıyla ilgili bilgi veren zarflardır. Türkçe Sözlük'te "Bir fiilin anlamını zaman kavramı ile sınırlandıran zarf, zaman belirteci" (Türkçe Sözlük, 2005: 2222) olarak tanımlanmaktadır.

Zaman zarflarını Ergin, zarf olarak kullanılan çeşitli zaman isimleri (Ergin, 1993: 247), Banguoğlu, bir oluş ve kılışın zaman içinde yerini gösteren zarflar (Banguoğlu, 1995: 374) olarak belirtmektedir. Korkmaz ise "Zaman zarfları bir oluş ve kılışın zaman içindeki yerini bildiren, daha açık bir anlatımla fiillerin, sıfat-fiillerin ve zarf-fiillerin anlamlarını zaman açısından belirleyen, sınırlandıran veya kesinleştiren sözlerdir." (Korkmaz, 2003: 495) diyerek daha geniş bir tanım yapmaktadır.

Başlı ve sonu belli olmayan zamanın içine doğan insan yaşayıp biten zamanı, geçmiş; içinde bulunduğu zamanı, şimdi; ileride yaşayacağı zamanı da gelecek olarak adlandırmıştır. Zaman kavramını nitelik ve özellikleri bakımından tarif eden kelimelerden bazıları belirli bir zamanı, bazıları da vakti, sınırı belli olmayan zamanı işaret etmektedir.

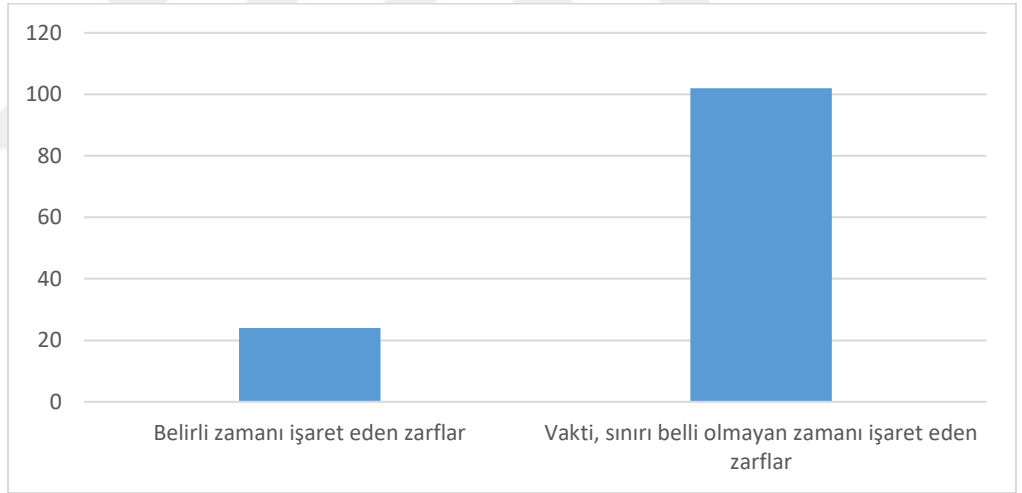
Orhan Veli'nin şiirlerinde kullandığı zarflar içinde yaklaşık 124'ünün zaman zarfı olduğu tespit edilmiştir. Bu zarflardan "artık", "birdenbire", "hâlâ", "şimdi", "sonra" ve "daima" zarflarının ağırlıkta olduğu görülmektedir. Şair, vakti sınırı belli olmayan zamanı işaret eden zarfları belirgin vakti işaret eden zaman zarflarından daha çok kullanmaktadır. Bu durum onun zamanda sınırlılığa itibar etmediğinin bir göstergesi olarak kabul edilebilir.

Zaman Zarfı	Sayı	% Oran
artık	22	17,89
birdenbire	17	13,82
hâlâ	11	8,94
şimdi	9	7,32
daima	5	4,07
sonra	4	3,25
bir	4	3,25
bugün	4	3,25
akşam	3	2,44
günde	3	2,44
yarın	2	1,63
ansızın	2	1,63
birden	2	1,63
yeni	2	1,63
sabahları	2	1,63
günlerce	2	1,63
geceleri	2	1,63
nihayet	1	0,81
bir aydanberi	1	0,81
sabah sabah	1	0,81
erken	1	0,81
en sonunda	1	0,81
fecre kadar	1	0,81
sabah	1	0,81
gece	1	0,81
bugünlerde	1	0,81
biraz sonra	1	0,81
ekseriya	1	0,81
geceleyin	1	0,81
ilk önce	1	0,81
geçende	1	0,81
önce	1	0,81
gün aşırı	1	0,81
sabah akşam	1	0,81
akşamüstü	1	0,81
sabahı	1	0,81
gündüz	1	0,81
bundan sonra	1	0,81
bembeyazken	1	0,81
dün	1	0,81
arada bir	1	0,81

Zaman Zarfı	Sayı	% Oran
yüz sene sonra	1	0,81
hemen	1	0,81
hepiniz uykudayken	1	0,81
hulyam boyunca	1	0,81
Toplam	124	100

Tablo 27 Zaman Zarfları Sıklık Listesi

Şair belirli zamanlara hapsolmaktan uzak durmakta, mücadele etme azmi taşımadığından onu onu sıkan, daraltan şeylerle karşılaştığında kaçmakta ve bunu bir kurtuluş yolu olarak seçmektedir. Nitekim şairin hayatını belgelere göre inceleyen Tatçı ve Kurnaz ilk memuriyet yıllarında zamanla ilgili bu tutumu sebebiyle birkaç kez müstafî sayıldığını ve uyarı aldığını söylemektedir (Tatçı-Kurnaz, 2014: 140). Zamana karşı takındığı bu tutum şiirlerine de yansımış; vakti, sınırı belirsiz zaman zarflarını çokça kullanmıştır.

Çizge 15 Zaman Zarflarının Belirli ve Belirsiz Zaman Durumuna Göre Dağılımı

Vakti sınırı belli olmayan zarflardan en çok “artık” zarfının kullanımı söz konusudur. Bu zarf anlam olarak eski durumun sona erdiğini ve şu an yeni bir karar aşamasına geçildiğini ifade eder. Bu kullanımlarda şairin kararına ve durumuna bağlı değişimlerin daha az olduğu tespit edilmiştir. Şair şiir hakkındaki düşünceleri netleşinceye kadar bu zarfı daha yoğun kullanmış, fakat netleştikten sonra bu kullanım azalmıştır. Önceki çelişkili hallerini terk eden şairin şiir poetikasını yazdıktan sonra düşüncesinin netleştiğini söyleyebiliriz. İlk şiirlerinde şair, içinde bulunduğu çelişkili hallerinden kurtularak ebedî bir huzura ulaşmak istemektedir. Orhan Veli'nin bazı

rutin davranışlarını yapmaktan vazgeçmesi ve toplumsal eleştiri yollu meydan okuması bir karar değişikliği olarak değerlendirilebilir. Sanatçının temas ettiği inanç bunalımı ise ondaki durum değişikliğine örnek verilebilir.

“Al bu başı sen **artık** ey rüzgâr
Ve sus **artık** sus **artık** ey beden!” (Zeval, s.20)

“**Artık** ebedi huzur deminin
İçebilirim sırlı tasından,
Girmek üzereyim dar kapısından
O eski rüyalar aleminin.” (Dar Kapı, s.26)

“Madem ki sevmiyorum **artık**,
O halde her akşam
Onu düşünerek içtiğim
Meyhanenin önünden
Ne diye geçeyim?” (Meyhane, s.50)

“Haber olsun yol kesenlerin:
İş yok **artık** kendilerine
Dağ başlarında.” (Gangster, 66)

“Ah! **artık** benim de benzim sarı,
Damar kanımı dolaştırmıyor.
Hiçbir kıyıya ulaştırmıyor,
Beni Şehrazad’ın masalları.

Anlamıyorum dilinden **artık**
Geceyi saran güzelliğinin;
İçim kör bir kuyu gibi derin,
Bir şey beklemiyor benden artık.” (Kurt, s. 19)

Sıradan insanlar, mekânlar ve tabiata ait unsurlarda görülen durum değişikliğinin şairinkine göre ağırlıkta olduğu tespit edilmiştir. Bu konular Orhan Veli şiirinin ana malzemesini teşkil etmektedir. Sıradan insanlar ona göre yeni dönemde şiirdeki zevki aranıp bulunacak insanlardır. Şairin poetikasında eski şiirle yeni şiir arasındaki temel farklardan birisi yeni şiirin toplumun geniş kesimlerine hitap edecek olmasıdır. Mekân ve tabiata ait unsurlar ve bunlarda görülen değişimler Orhan Veli şiirinde sıradan insanla birlikte ele alınır.

“**Artık** ne torbasında ekmek kııntısı,

Ne matarasında dudaklarının izi;
Öyle bir rüzgar ki,
Kendi gitti,
İsmi bile kalmadı yadigâr.” (Kitabe-i Sengi Mezar III, s.103)

“Eski bir sevdadan kurtulmuşum;
Artık bütün kadınlar güzel;” (İllusion, s. 110)

“**Artık** kuruldu bu kervansaray,
Boşuna düşünür ihtiyarlık.
Artık kuruldu bu kervansaray,
Şimdi seslerle dolu mezarlık.” (Buğday, s. 17)

“Yaldız dallarda çiçek yerine
Yıldız açmaz mı **artık** ağaçlar?
Yanmaz mı bin rüya ile saçlar
Kapanıp günün eteklerine” (Ehram, s. 24)

İçinde bulunulan an ile ilişkili zarflardan bir diğeri de “şimdi”dir. Şair bu zarfı genellikle hüznlendiği, endişelendiği, ölüm ve ayrılık korkusuyla karşı karşıya bulunduğu durumları ifade etmek için kullanmaktadır.

“Artık kuruldu bu kervansaray,
Boşuna düşünür ihtiyarlık.
Artık kuruldu bu kervansaray,
Şimdi seslerle dolu mezarlık.” (Buğday, s. 17)

“Örtüldü hafızanın örtüsü
Tasalarımın bittiği yerde.
Yükseliyor **şimdi** perde perde
"Geri gelen saadet" türküsü.” (Zeval, s. 20)

“**Şimdi** evime girsem bile
Biraz sonra çıkabilirim
Mademki bu esvaplarla ayakkaplar benim
Ve madem ki sokaklar kimsenin değil.” (Başagrisı II, s. 105)

“Hele şu Haliç vapuru
İskeleyle yanaşsın,
Yolcular çıksın hele;
En güzel saati **şimdi** Eyüp’ün” (Yol Türküleri, s. 132)

“**Şimdi** kılıksızım; fakat

Borçlarımı ödedikten sonra
İhtimal bir kat da yeni esvabım olacak
Ve ihtimal sen
Yine beni sevmiyeceksin.” (Pazar Akşamları, s. 43)

Vakti, sınırı belirsiz zamanı işaret eden “birdenbire” zarfı, Birdenbire adlı şiirde yoğunlukla kullanılmıştır. Şiirin adı da olan bu zarfın 15 kez “**ol-**” fiilini, 1 kez de “**vur-**” fiilini nitelemektedir.

“Her şey **birdenbire** oldu.
Birdenbire vurdu gün ışığı yere;
Gökyüzü **birdenbire** oldu;
Mavi **birdenbire**.
Her şey **birdenbire** oldu;
Birdenbire tütmeye başladı duman topraktan;
Filiz **birdenbire** oldu, tomurcuk **birdenbire**.
Yemiş **birdenbire** oldu.

Birdenbire,
Birdenbire;
Her şey **birdenbire** oldu.
Kız **birdenbire**, oğlan **birdenbire**;
Yollar, kırlar, kediler, insanlar...
Aşk **birdenbire** oldu,
Sevinç **birdenbire**.” (Birdenbire, s. 168)

Şiirde olan şeyler, olabilecek en geniş yelpazeyi temsil eden “her şey” ile başlar; tabiat unsurları ile devam eder ve şiirin son bölümünde insan, aşk ve sevinçle tamamlanır. Şair tabiatın varlığını insanla, insanın varlığını da aşk ve sevinçle ilişkilendirir. Orhan Veli’ye göre insanın varlığı aşk ve sevinçle anlam kazanmaktadır. Aşkın sevinçle tamamlanması konusu eski şiirle kıyaslandığında yeni bir durumdur. Fuzûlî’nin “Gâmım pinhan dutardım ben, dediler yâre kıl rûşen/Desem ol bî-vefâ bilmen inanır mı inanmaz mı?” beytinde aşk üzüntü ve keder anlamlarına gelen gâm olarak adlandırılmıştır. Orhan Veli, geleneksel şiirden farklı olarak aşkı sevinçle ilişkilendirmekte, onun gizlenecek bir şey olmadığını insana sevinç ve mutluluk veren bir duygu olduğunu belirtmektedir.

Şairin bir yere bağlanma, bir yerde sürekli bulunma hususunda sebatı olmadığı görülmektedir. Kaplan’a göre onun mizacı su gibi derbeder, başıboş ve avaredir

(Kaplan, 1997: 140). Bu derbederlik kadınlarla olan ilişkilerine de sirayet etmiş ve şiirlerine konu olmuştur. Mesela Dedikodu ve Aşk Resmigeçidi şiirlerinde hayatına giren kadınlardan söz etmektedir.

Sanatçının davranışlarında görülen başıboşluk onun zihin dünyasına dolayısıyla şiir diline yansımıştır. Süreklilik anlamı taşıyan zaman zarflarından “hâlâ”, “daima”, “günlerce” ilk şiirlerinde ağırlıklı olarak görülürken şiir poetikası oluştuktan sonra bunun azaldığı tespit edilmiştir. Bu zarfların nitelediği fiiller “**konus-**”, “**yaşa-**”, “**sür-**”, “**gel-**”, “**sev-**”, “**dur-**”, “**üzüntü çek-**”, “**ak-**”tır. Şairin dağınık zihin yapısını kullandığı fiillerin içerikleri bakımından çeşitliliği de göstermektedir. Şair “daima” ve “hâlâ” zarflarının nitelediği “**konus-**” ve “**yaşa-**” fiillerini öne çıkarır. “Daima” zarfının kullanıldığı mısralarda geçen “gece”, “sarhoş” ve “sokak” kelimeleri şairin süreklilik arz eden hayat tarzını özetler. Montör Sabri adlı şiirde “daima” zarfının nitelediği konuşmak, sarhoş muhabbetini; Lakırdılarım adlı şiirde ise düşüncelerin sözle anlatılmasını ifade eder.

“**Daima** geceleyin,
Daima sokakta,
Ve **daima** sarhoş konuşuyoruz” (Montör Sabri, s. 55)

“1914’de doğdum
15’de konuştum
Hâlâ konuşuyorum.” (Lakırdılarım, s. 63)

Güneş ve Yaşıyor musun? adlı şiirlerde hâlâ zarfı “**yaşa-**” fiilini nitelemesine rağmen ilk şiir örneğinde geçmişte başlayıp içinde bulunulan zamanda tamamlanan bir sürekliliği; ikinci şiir örneğinde ise geçmişte başlayıp ve içinde yaşanan zamanda devam edip etmediği bilinmeyen bir sürekliliği ifade eder. Güneş ve Yaşıyor musun? şiirlerindeki hâlâ zarfının farklı kullanımı şairdeki zihin dağınıklığının göstergesi olarak değerlendirilebilir.

“Ölmedim **hâlâ**.. yaşamaktayım.
Dinle bak: vurmada nabzı ruhun!
Ah aydınlıklardan uzaktayım
Kafamda o dağılmayan sükûn.” (Güneş, s. 32)

“Takmaya çalışırken kuyruğunu
Birlikte yaptığımız şeytan uçurtmasının

Görürdüm çırpınırdı ufacık kalbin.
Hatırımdan bile geçmezdi
Sana duyduklarımı söylemek.
Acaba **hâlâ** yaşıyor musun?” (Yaşıyor musun?, s. 44)

Gece, sabah, gündüz, akşam, yarın, dün, bugün, yaz, kış, mevsim, yıl gibi zaman zarfları belirgin vakti işaret etmektedir. Bu zaman zarflarından Orhan Veli'nin gece ve akşama yöneldiği, sabahı, gündüzü, dünü, bugünü, yarını ikinci planda tuttuğu; yaz, kış, mevsim ve yıla hiç itibar etmediği görülür. Bu onun anda yaşadığının bir göstergesi olarak da düşünülebilir. Şair tek bir yerde uzak geleceği ifade eden “yüz sene sonra” zaman zarfını kullanmıştır. Bu da onun gelecekle ilgili bir tasarımının olmadığını düşündürmektedir.

Vakti, sınırı belirgin zaman zarflarının nitelediği fiillerde geniş zamanın ağırlıkta olduğu görülür. Geniş zaman kullanımının ilk sırada oluşu fiil kiplerinde de tespit edilmişti. Şairin belirsizlik özelliği bulunan ve süreklilik işlevi taşıyan geniş zamana itibar etmesini mizacı ile ilişkilendirmek mümkündür. Onun mizacı bir yere bağlı kalmaya ve sorumluluk yüklenmeye engeldir. Sanatçının kendisi de şairlik ile memurluğun bağdaşmayacağını, bu sebeple şairlikten yana tercihte bulunduğunu, temayüllerinin buna kendisini mecbur bıraktığını ifade etmiştir (Onger, 1953: 1).

“Bu şehirde yağmur altında dolaşılır
Limandaki mavnalara bakıp
Şarkılar mırıldanılır **geceleri**.
Bu şehrin sokakları çoktur,
Binlerce insan gelir, gider sokaklarında..” (Bir Şehri Bırakmak, s. 56)

“Tren sesi duyulurdu yatağından
Arada bir
Ve **geceleri**.” (Hicret I, s. 98)

“Çayın rengi ne kadar güzel,
Sabah sabah,
Açık havada!
Hava ne kadar güzel!
Oğlan çocuk ne kadar güzel!
Çay ne kadar güzel!” (Ne Kadar Güzel, s.108)

“Elden düşme bir araba satın alınır.

Kızılay Bahçesi'ne gidilir **sabahları**;
Kumda oynasın diye küçük Yılmaz,
Kibar çocukları gibi.” (Altındağ, s.145)

3.5.3. Mikdar Zarfları

Zarfların, cümle içinde yüklendiği işlevlerden bir diğeri de nitelediği fiilin, sıfatın veya kendine benzeyen zarfın azlığını ve çokluğunu belirtmesidir. Azlık-çokluk sınıfına giren zarfları Korkmaz ve Ergin “Azlık-Çokluk Zarfları” başlığı altında incelerken; Banguoğlu “Mikdar Zarfları” başlığında ele almaktadır. Korkmaz, azlık-çokluk zarflarının bir sıfatın, bir zarfın veya fiildeki oluş ve kılışın miktarını, ölçüsünü, derecesini belirlediğini, anlamsal açıdan aşırılık, en üstünlük, üstünlük ve eşitlik derecelerinin bulunduğunu (Korkmaz, 2003: 517); Ergin, bu zarfların azlık-çokluk ifade ettiğini, miktar ve derece bildirdiğini (Ergin, 1993: 248); Banguoğlu ise bu zarfların bir kılış ve oluşun veya bir vasfın miktarını, derecesini belirtmeye yaradığını ifade etmektedir (Banguoğlu, 1995: 372).

Mikdar zarflarının anlamsal açıdan eşitlik, üstünlük, en üstünlük, aşırılık anlamları taşıdığı; işlevsel açıdan ise çekimli fiilleri, çekimsiz fiilleri, sıfatları ve kendi türünden kelimeleri mikdar açısından belirlediği ve kısıp sınırladığı görülmektedir. Çalışmada Korkmaz'ın anlamsal açıdan yaptığı tasnife göre bir değerlendirmeye gidilmiştir. Bu değerlendirme şeklinin şairin üslubunu daha anlaşılır kılacağı düşünülmektedir.

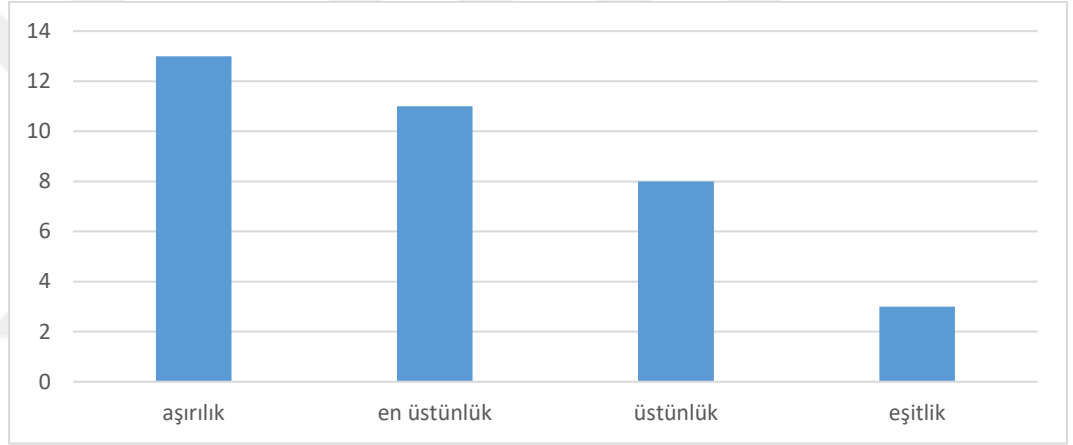
Orhan Veli'nin şiirlerinde kullandığı zarflar içinde 35'inin mikdar zarfı olduğu tespit edilmiştir. Bunlardan “en”, “çok”, “daha” ve “pek” zarflarının ağırlıkta kullanıldığı görülmektedir. Diğer azlık-çokluk zarfları “biraz daha”, “bu kadar”, “ne kadar”, “şimdiki kadar”, “epeyce” ve “biraz”dır. Tabloda zarfların sayısı ve oranının yanında derecesi ile ilgili bir tasnife de yer verilmiştir.

Mikdar Zarfları	Derecesi	Sayı	% Oran
en	en üstünlük	11	31,43
çok	üstünlük	6	17,14
daha	üstünlük	6	17,14
pek	aşırılık	5	14,29
biraz daha	üstünlük	2	5,71
ne kadar	eşitlik	1	2,86

Mikdar Zarfları	Derecesi	Sayı	% Oran
biraz	aşırılık	1	2,86
şimdiki kadar	eşitlik	1	2,86
bu kadar	eşitlik	1	2,86
epeyce	aşırılık	1	2,86
Toplam		35	100

Tablo 28 Mikdar Zarfları Sıklık Listesi

Mikdar zarfları, belirttikleri kelimeleri çeşitli anlamlarla derecelendirmektedir. Orhan Veli'nin şiirlerinde bu zarflarda çokluğun derecelendirildiği görülür. Bu zarflar aşırılık, en üstünlük, üstünlük ve eşitlik derecesi gösterenler olmak üzere sıralanmaktadır.

Çizge 16 Azlık Çokluk Derecelerinin Dağılımı

Sanatçının şiirlerinde aşırılık derecesi gösteren zarflar diğerlerine göre öndedir. Aşırılık derecesinde çok ve fazla olana itibar edilmiş, az olan üzerinde pek durulmamıştır. Çünkü az olanda kısıtlı olma durumu söz konusudur. Oysa Orhan Veli, sınırsız olmanın peşindedir. Bundan dolayı miktar yönünden de sınırsız olanı yani çokluğu tercih etmektedir. Bunun şairin üslubuna sirayet etmiş bir özellik olduğu düşünülmektedir.

Şair, aşırılık derecesini ağırlıklı olarak “pek” ve “çok” zarflarıyla kullanmaktadır. Bunu yaparken okuyucunun zihnini zinde tutmayı amaçlamış olmalıdır. Aşırılığın sınırı ve miktarı belirsiz olduğundan okuyucu bunu kendisine göre yorumlayacaktır. Aşırılık derecesinin ifade edildiği mısralarda kadının öne çıkarıldığı ve şairin onlarla ilgili aşırı talepkârlılığının olduğu görülmektedir. Şair bazı yerlerde bunu ileri dereceye taşıyarak “daha” üstünlük zarfıyla netleştirmektedir.

“Halbuki asıl şaheserimi
Onu **en çok** sevdiğimi
Anladığım zaman yazdım.”(Şaheserim, s.51)

“Güzel işçi kadınları
Daha çok severim.”(Quantitatif, s.59)

“Ama yine de görmeyi **çok** isterim,
Kolay mı? İlk gözağrısı” (Aşk Resmigeçidi, s.173)

“Yedincisi Aliye, kibar bir kadın
Ama ben **pek** varamadım tadına, “(Aşk Resmigeçidi, s.174)

“Bir de sevgilim vardır **pek** muteber;
İsmi söyleyemem,
Edebiyat tarihçisi bulsun.” (Ben Orhan Veli, s. 67)

Yemekle ilgili tercihlerinde şair “**sev-**“ fiilini “çok” zarfıyla birlikte kullanmaktadır. Yemeğe düşkün olmayan Orhan Veli’nin (Ercilesun, 2004: 18) bu konuları fazla dile getirmediği ve bunun bir istisna olduğu düşünülmektedir.

“İspanağı **çok** severim.” (Ben Orhan Veli, s.67)

“**Çok** sevdiğim salatayı bile
Aramaz mı olacaktım?” (Sevdaya mı tutuldum?, s.108)

Aşırılığın, çokluk yönünden söz eden Orhan Veli’nin nadir de olsa azlıktan da bahsettiği görülmektedir. İlk şiirlerinin yayımlanmaya başladığı dönemde inanç bunalımı yaşayan şairin Gölge adlı şiirde gölgesinden şikayet ederek ondan uzaklaşmayı istemesi ve hayatı yaşamaya yönelmesi var olma meselesi bağlamında değerlendirilebilir. Şair, kendisini bağlayan unsurlardan kopmayı dile getirirken bu dünyada “biraz” da “tek başına” özgürce yaşamayı ister. Bu istek onun kendisini baskı altında hissettiğini göstermektedir. Bu baskı ortadan kalktıktan sonra bağımsız kararlar alabilecektir. Dayatılan hayatı yaşamaya mahkum olmayacak ve bağımsız olarak kendini gerçekleştirebilecektir.

“Bıktım usandım sürüklemekten onu,
Senelerdir, ayaklarımın ucunda;
Bu dünyada **biraz** da yaşayalım,
O tek başına, Ben tek başıma.” (Gölge, s. 99)

Şiirde kapalı bir anlatım söz konusudur. Orhan Veli'nin poetikası oluşmadan önce yazıldığı için kendisinden önceki edebiyat geleneğinden etkilendiği söylenebilir. “Şiir akılla anlaşılmalıdır” ilkesinden uzaktır. Okuyucu gerçek anlamda nesne ile gölgenin ayrılmasının imkansızlığından hareketle buradaki gölgenin başka şey olduğuna hükmedecektir. Bu, şair için onu bağlayan her neyse odur. Bu bazen toplumun benimsediği ahlaki ilkeler olabilirken bazen de kişiyi sorumluluk altına alan ödevler olabilmektedir. Nitekim PTT’de memur olduğu dönemde kendisini gölge gibi takip eden göreviyle ilgili sorunlar yaşamıştır (Tatçı-Kurnaz, 2014: 140).

Zarflarda en üstünlük derecesinin ifade edildiği şiirlerinin tamamı Garip’ten öncesine aittir. Şair ağırlıklı olarak “güzel” ve “yakın” sıfatıyla varlıkların soyut niteliklerini anlatırken en üstünlükle derecelendirmektedir. “Güzel” sıfatının öte dünya, şeytan ve zamanı; “yakın” sıfatının ise sevgiyi nitelediği görülmektedir.

“Artık ışıkla dolu billur bir kadeh gibi
En güzel şeytanın elinde tuttuğu gurup,” (Eldarado, s. 15)

“En güzel, en son memleketimizin
Bulacağız ışıktan pınarını” (Uzun Bir İstirabın Sonunda, s. 31)

“Ve muhayyilemin havasında
En güzel zamanın renkleri var.” (Güneş, s.32)

“En yakın sevgiyi duymayan dudaklarında
Her yaşayıştan daha güzel olan gülüşü.” (Ebabil, s. 13)

İnsana ve tabiata duyduğu sevginin üstünlük derecesini anlamca “daha” zarfıyla belirgin olarak ortaya koymaktadır.

“Bizimle beraber
Kaydırak oynamasını bilseydin
Seni daha çok severdim.” (Ağacım, s. 49)

“Güzel işçi kadınları,
Daha çok severim.” (Quantitatif, s. 59)

Yol Türküleri adlı şiirde “biraz daha” zarfıyla azlık derecesi netleştirilmektedir. Gurbete alışan insan dertlerini unutmaya “biraz daha” yaklaşmıştır.

“Dertler **biraz daha** unutulmuş,
Gurbete **biraz daha** alışılmış,
Yapılacak işler düşünülüyor” (Yol Türküleri, s. 128)

Eşitlik derecesi ifade eden “şimdiki kadar”, “bu kadar” ve “ne kadar” zarflarını kullanır. Bunların az oluşu şairin miktarda eşitlik anlayışına yakın olmadığını düşündürmektedir.

“Bununla beraber Pazar akşamları
Sizin mahalleden geçerken,
Süslenmiş olarak,
Zannediyor musun ki ben de sana
Şimdiki kadar kıymet vereceğim?” (Pazar Akşamları, s.43)

3.5.4. Soru Zarfları

Soru zarfları cümlede kılış ve oluş bildiren fiilleri, sıfatları veya kendine benzeyen zarfları soru yollu belirtmektedir. Korkmaz (Korkmaz, 2003: 523) ve Çatıkkaş (Çatıkkaş, 1996) bu zarfların bir fiilin anlamını soru yoluyla ortaya koyduğunu; Ediskun (Ediskun, 2003: 282) ise fiil, fiilimsi, zarf ve sıfatlarla ilgili soruları bağladığını belirtir. Oysa Ergin ve Banguoğlu zarflarla ilgili yaptıkları sınıflandırmalara soru zarflarını dahil etmezler.

Orhan Veli'nin şiirlerinde yaklaşık 26 soru zarfı kullanmıştır. Bunlardan “nasıl” ve “neden” soru zarflarının ağırlıkta olduğu görülmektedir. Diğer soru zarfları “ne kadar”, “ne diye”, “ne”, “niçin” ve “neden sonra”dır.

Soru Zarfları	Sayı	% Oran
nasıl	12	46,15
neden	6	23,08
ne kadar	3	11,54
ne diye	2	7,69
ne	1	3,85
niçin	1	3,85
neden sonra	1	3,85
Toplam	26	100,00

Tablo 29 Soru Zarfları Sıklık Listesi

Soru zarflarının yer aldığı mısralarda herhangi bir cevap isteği bulunmamaktadır. Orhan Veli bir şey öğrenmek için değil, anlattıklarını

kabullendirme gayesiyle soru sormaktadır. Şair kendisini anlatıcı olarak bir üst konumda görmekte ve düşüncelerini muhatabına söyletmek amacıyla soru sormakta; muhatabının da bu sorulara onun düşündüğü şekilde cevap vereceğini beklemektedir. Cümlelerin sonunda soru işareti sayısının azlığı da bunu göstermektedir.

Bu zarfların yer aldığı şiir örneklerinde yalnızlık, hayret, kadın ve inanç bunalımı temaları izlenebilir.

“Bilmezler yalnız yaşamayanlar,
Nasıl korku verir sessizlik insana;
İnsan **nasıl** konuşur kendisiyle;
Nasıl koşar aynalara,
Bir cana hasret,
Bilmezler.(Yalnızlık Şiiri, s.157)

“Arabacı **nasıl** kıyar düvesine?
Varı yoğu bir çift öküzü,
Gelinlik bir kızı,
Üç tane kuzu;
Her şey ateş pahasına.”(Yol Türküleri, s.130)

“İki elin kanda olsa gel, diyor
Telgrafın;
Nasıl unuturum seni ben,
Vesikalı yârim?”(Tahattur, s.137)

“**Neden** liman deyince
hatırıma direkler gelir
...
Ve **neden** ihtiyar değirmenci
Allah’a inanır düşünmeden” (? , s.104)

Şair kimi yerde var olma endişesi taşır. Bunu anlatamamanın acısını duyar. İfade edemediği derdinin büyüklüğünü anlatmaya çalışırken “yürekler acısı” ve “bir dert ki düşman başına” diyerek içinde bulunduğu zorluğu ortaya koyar. Şairin zihin dünyası ifade edilemeyecek kadar karmaşıktır. Acıyı hissetmek zaten büyük bir dert iken bunu söyleyememek daha büyük bir dert olmalıdır.

“Bilmem ki **nasıl** anlatsam;
Nasıl, nasıl size derdimi!
Bir dert ki yürekler acısı,

Bir dert ki düşman başına.”(Değil, s.121)

Şair sınırları aşma ve kaçma arzusunu dile getirir. Kaçışın adresi olan denizle birlikte olmak ve denize ait unsurlardan birisi olmak suretiyle sınırları aşmayı ister. Temayüllerine aykırı sorumlulukları yüklenmekten kaçır. Orhan Veli’ye göre hürriyet sorumlulukları atarak gerçekleşebilecektir. Mevcut sorumluluklarının onu kendi hürriyetinden uzaklaştıracağını düşünmektedir. Orhan Veli’nin düşündüğü hürriyet hiçbir sınır ve bağ kabul etmez. Ancak bu gerçekleştirildikten sonra hür olunabilecektir.

“Heeey!

Ne duruyorsun be, at kendini denize;

Geride bekleyenin varmış, aldırma;

Görmüyor musun, her yanda hürriyet;

Yelken ol, kürek ol, dümen ol, balık ol, su ol;

Git gidebildiğin yere. (Hürriyete Doğru, s.153)

3.5.5. Yer-Yön Zarfları

Fiildeki hareketin yerini ve yönünü bir başka değışle nerede ve nereye doğru yapıldığını yer-yön zarfları tayin eder. Bu konuyla ilgili dilcilerin bazıları yer-yön zarfı görevindeki kelimelerin çekim eki aldıklarında zarf olamayacağını ileri sürerken bazıları da bu kelimelerin çekim eki aldıklarında bile yine de zarf olarak kullanılacaklarını ifade ederler.

Yer isimlerinin ancak çekimsiz kullanıldığında zarf olabileceğini iddia eden Ergin, bu gruba giren zarfları “Yer Zarfları” başlığı altında incelemektedir. Ergin’e göre bu zarfların boşlukta bir yer ifade eden yer adları olduğunu, sayılarının çok olmadığını, bu zarfların aşağı yukarı hepsinde bir yön ifâdesinin bulunduğunu ve hareket bildiren fiilin yönünü gösterdiklerini (Ergin, 1993: 246) söylemektedir.

Korkmaz, bu gruba giren zarfları “Yer ve Yön Zarfları” başlığı altında inceler. Ona göre bu zarflar, fiildeki oluş ve kılışın yerini ve yönünü belirlemektedir. Bu gruba giren zarfların ya yer ve yön gösteren adların zarf olarak kullanılmalarından yahut da yer ve yön gösteren kelimelerin bazı ad çekimleri olarak adlaşmasından oluştuklarını (Korkmaz, 2003: 498) ileri sürmektedir.

Korkmaz gibi Banguoğlu da bu gruba giren zarfları “Yer Yön Zarfları” başlığı altında incelemekte; bir oluş veya kılışın mekân içinde yerini ve yönünü belirten zarflara yer yön zarfları adını vermektedir. Bu tür zarfların “Nerede-Nereye-Nereden” sorularını cevaplamaya yaradıklarını söyleyerek “içeri, içeriye, içeride, içeriden; ileri, ileriye, ileride, ileriden” örneklerini vermektedir (Banguoğlu, 1995: 373-374).

Bu zarfın hem anlamsal hem de işlevsel açıdan çekimli ve çekimsiz fiilin ifade ettiği iş, oluş ve kılışı yer ve yön açısından nitelediği belirtilebilir. Yer-yön zarflarının anlamsal ve işlevsel özellikleri onu diğer zarf türlerinden ayırmaktadır.

Çalışmada Ergin’in açıklamaları doğrultusunda bir tasnif yapılmıştır. Buna göre Orhan Veli’nin şiirlerinde kullandığı zarflar içerisinde 5’inin yer-yön zarfı olduğu tespit edilmiştir. Zarflar içinde en azı bu gruptadır. Denilebilir ki Orhan Veli, hareketin nerede veya nereye doğru gerçekleştiğiyle pek ilgilenmemektedir. Bunun, şiirlerinde sıradan insanı muhatap almasıyla ilgisi olduğu düşünülmektedir.

Yer Yön Zarfı	Sayı	% Oran
geri	3	60,00
içeri	1	20,00
dışarı	1	20,00
Toplam	5	100

Tablo 30 Yer Yön Zarfları Sıklık Listesi

“Rüzgâr tersine esiyor. Niçin?

Eski günler **geri** mi gelecek?”(Ave Maria, s.18)

“Sonra sabahların en muhayyelini

Geri getirecekler bu uçuşlarında”(Seyahat, s.38)

“Lakırdılarım ne oldu,

Gökyüzüne mi gitti?

Belki de hepsi **geri** gelecek?” (Lakırdılarım, s.63)

“Yeni müşteriler girerken **içeri**

Lağımçı,

Pamuklar gibi çıkar **dışarı**” (Lağımçı, s.145)

3.6. Zarf Fiiller

Çekimsiz fiiller dile anlatım zenginliği katarak söylenenlerin kısa ve sade biçimde aktarılmasını sağlar. Fiil kök ve gövdelerine birtakım ekler getirilerek türetilen ancak çekimlenmedikleri için yargı bildirmeyen çekimsiz fiiller kendi içinde ad fiiller, sıfat fiiller ve zarf fiiller olmak üzere sınıflandırılır.

Korkmaz, zarf fiilleri zarf işleyişine girmiş ve zarf olarak kullanılan fiil şekilleri biçiminde tanımlarken bunların bir yanı sıra fiil, bir yanı sıra zarf özelliği taşıdıklarını ifade eder. Zarf fiillerin fiil yönüyle hareket kavramını karşıladıklarını, zarf yönüyle de durum bildirdiklerini; şahsa ve zamana bağlı bir yargı bildirmediklerini; ancak yargı bildiren fiiller yanında onlardaki oluş ve kılışın durumunu belirleyen zarf görevi yüklediklerini belirtir. Çekimli bir fiile dönüşmeleri mümkün değildir (Korkmaz, 2003: 983). Ergin, zarf-fiillerin hareket hali ifade eden fiil şekilleri olduklarını; ne fiil şekilleri gibi şekle, zamana ve şahsa bağlanmış bir hareket ne de partisipler gibi nesne ifade ettiklerini belirtir. Ona göre bunlar fiillerin zarf şekilleridir (Ergin, 1993: 319). Banguoğlu ise zarf fiillerin, fiilin zarf işleyişine girmek üzere aldığı özel şekiller olduklarını ve zamana bağlı olmadıklarını söyler (Banguoğlu, 1995: 427-428).

Zarf-Fiiller	Sayı	%Oran
Durum	96	75,59
-(y)Ip/-(y)Up	61	48,03
-mAdAn	17	13,39
-(y)ArAk	14	11,02
-(y)A,-(y)I/-(y)U	3	2,36
-mAksIzIn	1	0,79
Zaman	31	24,41
iken~-ken	15	11,81
-(y)IncA	12	9,45
-DIkçA	4	3,15
Genel Toplam	127	100,00

Tablo 31 Zarf Fiil Eklerinin Durum ve Zamana Göre Dağılımı

Orhan Veli'nin şiirlerinde çekimsiz fiiller içinde yaklaşık 127'sinin zarf fiil olduğu tespit edilmiştir. Kullanılan zarf fiillerde durumun öncelendiği, zamanın ise ikinci planda tutulduğu görülmektedir. Durum ifade eden zarf fiillerde insanın

hareketleri üzerinde durulmaktadır. Şairin sıradan insanın yapıp etmelerini şiirine konu yapması onun poetik görüşüyle de örtüşmektedir. Sürekli bir çabalamanın sonunda yaşama hakkını elde eden bu insanlar en zor şartlarda hayatta kalmak istemektedir. Ayrıca bu insanların sevinçleri, korkuları, endişeleri, hayat mücadeleleri ve küçük istekleri söz konusudur.

“Ömrün o büyük sırrını gör bir bak da
Bir tek kökü kalmış ağacın toprakta
Dünya ne kadar tatlı ki binlerce kişi
Kolsuz ve bacaksız **yaşayıp** durmakta.”(Rubai, s.40)

“O zamankinden daha geniş gökyüzüne **bakıp**
Benden bir mısra mırıldanacak
Şarkı halinde” (Sicilyalı Balıkçı, s. 45)

“Limandaki mavnalara **bakıp**
Şarkılar mırıldanılır geceleri” (Bir Şehri Bırakmak, s. 56)

“Uzanır yatar göbek taşına
Tellaklar **gelif** dizilir yanbaşına” (Altındağ, s. 145)

“Postacı, jandarma ve işsiz
Hâlâ **gidip** geliyorlar.
Yalnız Niyazi oturuyor
Rahmetli Süleyman Efendinin oğlu,
Kahvede.” (Veda, s. 65)

“İki teneke bir yanına,
İki teneke öbür yanına,
Salına salına;
Can katar günde bin kişinin canına;
Deh, eşeğim, deh!”(Sucunun Türküsü, s.146)

İlk şiirlerde kadın, cinsel yönüyle ele alınmazken sonraki dönemde yazılan şiirlerde kadın cinselliğinin teşhir edildiği, mahremiyetin ortadan kaldırıldığı görülür. Mahallemdeki Akşamlar İçin adlı şiirde mahremiyete uygun bir kadın davranışı söz konusu iken son şiir örneklerinde baştan çıkarıcı kadın davranışları sergilenmiştir.

“Kırmızı, uzak damlarda bir serinleme,
Uyanır gündüz uykusundan evler,
Kapılarda işleri ellerinde

Kadınlar **giyinip** kocalarını bekler.” (Mahallemdeki Akşamlar İçin, s. 37)

“Şöförün karısı, kıyma bana;
El etme öyle pencereden,
Soyunup dökünüp;
Senin, eniştende gözün var;
Benimse gençliğim var;
Mapuslarda çürüyemem;
Başımı belaya sokma benim;
Kıyma bana.” (Şöförün Karısı, s. 100)

“**Uzanıp** yatıvermiş, sere serpe;
Entarisi sıyrılmış, hafiften;
Kolunu kaldırmış, koltuğu görünüyor;
Bir eliyle de göğsünü tutmuş.” (Sereserpe, s.140)

Şairin dış mekânlara yönelmesi hareketliliğe bağlanabilir. Sanatçı durağanlıktan uzak kalmayı tercih ederek hareketi ön planda tutmaktadır. Yalnız kalmaktan kaygılanan Orhan Veli, ya içkiye sığınmakta ya da uzaklara kaçmak istemektedir.

“Dağ başındasın;
Derdin günün hasretlik;
Akşam olmuş,
Güneş batmış,
İçmeyip de ne halteceksin?” (Dağ Başı, s. 100)

“Gûya bir de Galata’ya dadanmışız;
Kafaları **çekip çekip**
Orada alıyormuşuz soluğu;
Geç bunları, anam, babam, geç,
Geç bunları bir kalem;
Bilirim ben yaptığımı.” (Dedikodu, s.101)

“Sokakta giderken, kendi kendime
Gülümsediğimin farkına vardığım zaman
Beni deli zannedeceklerini **düşünüp**
Gülümsüyorum.” (Sokakta Giderken, s. 58)

“Çadırımın üstüne yağmur yağıyor,
Saros körfezinden rüzgar esiyordu,
Ve ben, bir roman kahramanı,

Ot yatağın içinde,
İkinci dünya harbinde,
Başucumda zeytinyağı **yakarak**
Mevzuumu yaşamaya çalışıyordum;
Bir şehirde başlayıp
Kim bilir nerde,
Kim bilir ne gün bitecek mevzuumu.” (Bir Roman Kahramanı, s. 118)

“Ne hoş, ey güzel Tanrım, ne hoş
Mavilerde sefer etmek,
Bir sahilden **çözülüp** gitmek,
Düşünceler gibi başıboş.

...
Versem kendimi bütün bütün
Bir yelkenli **olup** engine.
Kansam bir an güzelliğine
Kuşlar gibi serseri ömrün.” (Açsam Rüzgâra, s. 27-28)

“Mademki sevmiyorum artık,
O halde her akşam
Onu düşünerek içtiğim
Meyhanenin önünden
Ne diye geçeyim?” (Meyhane, s.50)

“-madan” ekiyle yapılan ve cümleye olumsuzluk anlamı veren zarf fiil kullanımlarının az olduğu görülmektedir. Bu ekin kullanıldığı “durmadan” zarf fiili, cümlede fiile süreklilik anlamıyla bağlanarak güçlendirilmiş bir işlev kazanmaktadır.

“Susmak istiyorum, susmak bugün.
Susmak.. hiçbir üzüntü **duymadan**,
Büyük bir kuş iniyor semadan.
Sükût, bu indiğini gördüğün.” (Kurt, s. 19)

“Bilmezdim şarkıların bu kadar güzel,
Kelimelerinse kifayetsiz olduğunu
Bu derde **düşmeden önce**.” (Anlatamıyorum, s. 111)

“Ve doluyor sessiz, ordularım,
Durmadan dinlenmeden odama.
Urbam içinde yatan adama
Hayretle bakıyor dört duvarım.
...
Düşüp yatağın dalgalarına

Günlerce sürüyor bu yolculuk.
Durmadan akıtıyor bir oluk
Korkuyu sükûnun mezarına.” (Odamda, s. 21-22)

“Damlara bakan penceresinden
Liman görünürdü
Ve kilise çanları
Durmadan çalardı, bütün gün.” (Hicret I, s. 98)

Zarf fiillerde “-mada” ekinin yer aldığı şiir örneklerinde fiile herhangi bir durum ve zaman katkısı olmayan sadece fiili zarflaştırılan kullanımlar da bulunmaktadır.

“Ben deniz kenarındaki odamda,
Pencereye hiç **bakmada**n,
Dışarıda geçen kayıkların
karpuz yüklü olduğunu bilirim.” (Deniz, s. 46)

“Ve neden ihtiyar değirmenci
Allah’a inanır **düşünmeden**?” (? , s.104)

“Kimse **duymada**n ölmeliyim
Ağzımın kenarında bir parça kan bulunmalı.” (İntihar, s. 58)

Zarf fiildeki hareket ile esas fiildeki hareketin aynı anda yapıldığı zaman kullanımlarında şair içinde bulunulan anı önemsemektedir. Hayatın içinde olmak ve onu en güzel şekilde yaşamak istemektedir. Geçmiş ve gelecek şairi içinde bulunulan an kadar ilgilendirmemektedir. Onun poetikası belirginleşmeden önce ve belirginleştikten sonra zaman hususundaki bu tutumunun birbirine denk olması üslubuna ait bir özelliktir.

“Bununla beraber pazar akşamları
Sizin mahalleden **geçerken**,
Süslenmiş olarak,
Zannediyor musun ki ben de sana
Şimdiki kadar kıymet vereceğim ?” (Pazar Akşamları, s. 43)

“Lağımının hamam rüyasıdır,
Rüyaların en güzeli.
Uzanır yatar göbek taşına;
Tellaklar gelip dizilir yanbaşına.

Biri su döker,
Biri sabunlar;
Elinde kese sıra bekler biri.
Yeni müşteriler **girerken** içeri,
Lağımıcı,
Pamuklar gibi çıkar dışarı.” (Altındağ, s. 145)
“Takmaya **çalışırken** kuyruğunu
Birlikte yaptığımız şeytan uçurtmasının
Görürdüm çırpınırdı ufacık kalbin.
Hatırımdan bile geçmezdi
Sana duyduklarımı söylemek.

Acaba hâlâ yaşıyor musun?” (Yaşıyor musun?, s. 44)

“Neden liman **deyince**
Hatırıma direkler gelir
Ve açık deniz **deyince** yelken?

Mart **deyince** kedi,
Hak **deyince** işçi
Ve neden ihtiyar değirmenci
Allaha inanır düşünmeden?

Ve rüzgârlı havalarda
Yağmur eğri yağar?” (? , s. 104)

“**Ölünce** kirlerimizden temizlenir,
Ölünce biz de iyi adam oluruz;
Şöhretmiş, kadınmış, para hırsıymış,
Hepsini unutturuz.” (Ölüme Yakın, s. 143)

Az da olsa bazı zaman kullanımlarında esas fiildeki süre ile zarf fiildeki hareketin süresi eşitlenmekte ve bu durum zamanda süreklilik anlamı ortaya çıkarmaktadır.

“İkincisi Münevver abla, benden büyük
Yazıp yazıp bahçesine attığım mektupları
Gülmekten katılırdı, **okudukça**.
Bense bugünmiş gibi utanırım
O mektupları **hatırladıkça**.” (Aşk Resmigeçidi, s. 173)

“Ağları **silkeledikçe**
Deniz gelecek eline pul pul;

Ruhları sustuğu vakit martıların,
Kayalıklardaki mezarlarında,
Birden,
Bir kıyamettir kopacak ufuklarda.” (Hürriyete Doğru, s. 153)

SONUÇ

Türkiye Cumhuriyeti altı yüz yıllık bir imparatorluk bakiyesi üzerine 1923'te kurulduğunda büyük kültürel bir mirası da devralmıştır. Devleti kuranlar elde bulunan bakiyenin yeni devleti yaşatamayacağını düşünmekteydiler. Hukuk, eğitim ve kültür alanında inkılâplar yapmaya giriştiler. 1928'e gelindiğinde ise eski kültürü taşıyan harfler değiştirilerek bu alfabe ile öğretim yapılması da yasaklandı. Eski medrese ve dârülfünun hocalarından bir kısmı işlerini kaybettiler. Gazete ve dergiler yeni alfabe ile yayımlanmaya başladı. Batılılaşmayı kurtuluş yolu olarak gören idareciler tarafından 1934 yılında Dârülfünun Reformu gerçekleştirildikten sonra Batı'dan akademisyenler getirilip üniversite programları da bu kişiler tarafından düzenlendi.

1927'den itibaren edebiyat ve sanat alanında da inkılâplar konuşulmaya başlanmıştı. İnkılâp Edebiyatı adı verilen bir anlayışın inşa edilmesi önerildi. Devlet tarafından desteklenen edebiyat ve fikir dergilerinde yazılar yazılması teşvik edildi. 1933 yılında Varlık dergisinin çıkış amacı bu edebiyatın yerleştirilmesi olarak ilan edilmişti. Bu dergiye sonraki dönemde başka dergiler de eşlik etmiştir.

Batılılaşma politikasının kültüre yansımaları gerekiyordu. Dergiler ve bu mecralarda yazan şair ve yazarlardan bir kısmı kültürel değişimin yerleşmesi için edebî eser vermekle yetinirken bir kısmı da gerekirse bu sanat ve edebiyatın devlet tarafından yönlendirilmesini öneriyordu.

Orhan Veli Kanık, bu konuların dergilerde yazıldığı yıllarda lise veya üniversite öğrencisidir. Ailesinin yüksek devlet adamları ile yakın ilişkisi vardı. Garip hareketini birlikte başlattığı Oktay Rifat'la ortaokul, Melih Cevdet ile de lise yıllarında tanışmıştı. Bu üç şairin şiirleri Varlık dergisinde 1936 yılının kasım ayından itibaren görülmeye başlanmıştı. Orhan Veli Kanık bu dergide şiirin yanı sıra daha sonra Garip ön sözüne temel teşkil edecek poetik yazılar da yazmaktaydı. Sanatçı kendi yönettiği Yaprak'ı çıkarıncaya kadar Varlık dergisine şiir ve yazı vermeye devam etmişti.

Garip şiiri geleneksel şiir anlayışına bir tepki olarak doğmuştur. Vezin, kafiye, edebî sanatlar ile hayal ve tasvirden uzak tamamen kafayla anlaşılabilen bir şiir nazariyesi ileri sürmüşlerdir. Şiirde müreffeh sınıflar yerine sıradan insana hitap ederek onların gündelik hayatlarını konu edinen şiirler yazılması gerektiğini

savunmuşlardır. Orhan Veli, Türk şiirinde yeni bir zevki ifade edecek söyleyiş tarzına ihtiyaç olduğunu ve yapıyı temelinden değiştirmek gerektiğini ileri sürmüştür. Her sanat dalının konusunun ve alanının farklı olması münasebetiyle diğer sanat dalları tarafından kullanılmasına karşı çıkmıştır.

Geçmişin değerleri ile arasına mesafe koyan ve kendisini Batıcı olarak gören Orhan Veli Kanık bu düşünceyi ölünceye kadar savunmuştur. Onun özgürlük arayışı herhangi bir sınır ve engel kabul etmez. Şiirlerinde söz ettiği deniz, kuş ve gökyüzü gibi kavramlar özgürlüğü imlemektedir. Kimliğini ve kendini gerçekleştirmesini özgürlük temelinde ifade etmiştir.

Orhan Veli, Türkiye Cumhuriyeti’ in kültürel inşasına gönüllü katkıda bulunan bir yazar-şair çevresi içinde bulunmuştur. Lisan ile kültür arasındaki bağın farkında olan şair ilk şiirlerinde geleneksel şiirin etkisinde kalırken Garip sonrası şiirlerinde bilinçli bir tercih yaparak kendi şiir dilini ve anlam alanını yeniden inşa etmiştir. Bunu da “yapıyı temelinden değiştirmek” olarak kendi şiir poetikasında gerekçelendirmiştir.

Gökyüzü ve denizi, kaçış mekânı olarak tasavvur eden şair hareket fiillerine ağırlık verir. Onun harekete dayalı fiilleri şiirlerinde sıkça kullanması dışa dönüklüğünün bir göstergesidir. Sık kullanılan ve harekete dayalı bir fiil olan “gelmek” üçüncü kişilerle ilişkilidir. Şair, bu fiili daha çok ilişki içinde olduğu kadınları yanına çağırarak için emir kipinin yakarma işleviyle kullanmaktadır. 36 yıl süren kısa hayatında yaptığı bazı seyahatleri şiirlerinde anlatmıştır. Onun şiirlerinde anlattığı yolculukların çoğunluğu tasavvura yöneliktir. Şiirlerde “gitmek” fiilinin “istek kipi” ile kullanımına hiç rastlanmamıştır. Orhan Veli, denizleri aşarak başka ülkelere gitmenin hayalini kurar. Bu kaçış isteği ondaki var olma meselesiyle ilişkilendirilebilir.

Yalnızlıktan hoşlanmayan şair şiirlerinde insanı, hareket halinde olan kalabalığı ve onların hareketliliğini tasvir eder. Durmayı ifade eden mısralarda bile hareketin bir süre sonra devam edeceğine işaret vardır. “Koşmak”; yalnızlıktan kaçmak ve insanla karşılaşmak için bir fırsattır. “Akmak” ise küçük kalabalıkların alın terini tasvir etmek için kullanılır.

Şair, yaşama sevincinin yanı sıra birçok şiirinde ölüm korkusunu ve yalnızlık duygusunu da işlemekten geri kalmamıştır. Yalnız yaşayan şair, içine düştüğü boşluk hissini, can sıkıntısını ve yalnızlık duygusunu şiirlerine taşımıştır. O, yaşadığı yalnızlığı sokağa çıkararak ve insanların arasına karışarak gidermeye çalışmaktadır. Orhan Veli, kısa mesafe olarak yaptığı kara yolculuklarında hep mutsuz oluşunu anlatır. Ona mutluluk veren yolculuklar, denizde gerçekleşecek olanlardır. Bunlar ise ancak bir tasavvurdan ibarettir.

Var olma bilinci “olma”nın neticesinde vuku bulduğundan Orhan Veli için büyük önem arz etmektedir. “Olmak” şair için ağırlıklı olarak var olmayı ifade eder. Onun için var olmak aşkla fark edilen bir durumdur. Eğer aşk yoksa varlık da yoktur. Var olmak sınırsız bir özgürlüğe ulaşmak yoluyla gerçekleşir. Şiirlerinde sıkça zikrettiği deniz ve gökyüzü, sonsuz ve sınırsız özgürlüğe işaret etmektedir.

Yaşadığı zorluklara, maddi yönden çektiği sıkıntılara rağmen yine de hayata sıkı sıkıya tutunmuştur. Gayesi insan olarak var olmaktır. Bu durum onu sonsuzluk arayışına yönlendirmektedir. Zira varlık sınırlıdır; oluş ise sınırsızdır. Şairin sonsuzluk arayışı bazen insan olmanın dışına çıkıp, tabiat unsurlarına dönüşmeye kadar varmaktadır.

“Olmak” fiili var olma anlamının yanı sıra sıradan insanların hayatına dair sahneleri, endişelerini ve kaygılarını, yaşadıkları basit olayları veya karşılaştıkları hayati meseleleri anlatmak için de kullanılmaktadır. Sıradan insan Orhan Veli şiirinin esas unsurlarındandır.

“Bilmek” Orhan Veli’nin şiirlerinde büyük ölçüde shevî duygularla ilişkilendirilir. Onun bildiklerinin büyük kısmını kadınlar ve onlarla yaşadıkları oluşturur. İkincil olarak da toplumsal sınıflar arasındaki eşitsizlikleri bilmeye konu yapar. Şair bu fiille ağırlıklı olarak bildirme kiplerini kullanırken tasavvur kiplerini kullanmaz. Çünkü o, bildiklerini yaşayarak tecrübe etmiştir. Bu fiilin olumsuz olarak kullanıldığı yerlerde ise belirsiz durumlardan şikayet etmektedir. “Düşünmek”; sanatçının zihin dünyasında üzüntü, kaygı ve hayal durumlarının ifadesinde kullanılırken bunların birbirine yakın anlamda olduğu görülür. Orhan Veli’nin düşünce dünyasında üzüntü ve kaygının baskın olması yaşanan süreçlerle ilgilidir.

Sanatçının zihin dünyasında “anlamak” olumsuzluğu çağrıştırmaktadır. O, çoğunlukla bir konuyu bilmenin, üzerinde düşünmenin ve anlamının peşinde değildir.

İnsanın çevresini tanımasında ve tanıdıktan sonra buna anlamlar yüklemesinde en önemli unsur “duyu”lardır. Bunlar içinde ilk sırada “görme duyusu” gelir. Onun görüp de farkına vardıkları; deniz, gökyüzü, kuşlar ve güzel kadınlardır. Orhan Veli, “görmek” fiilinin kendisinde yarattığı heyecanı duyar. Gözün yalnızca bir hareketi neticesinde yapılan “bakmak” fiilinde ise şair, kendini muhatap alan kişi konumundadır ve büyük ölçüde dışarıda hareketli bir hayatın yaşandığına dikkat çekmek ister.

İnsanlar arasındaki iletişimin en önemli unsuru sözdür. İnsan dili kullanarak sözü karşısındakine söyler/der. Böylece konuşma gerçekleşir. Konuşma sırasında bir taraf konuşan diğer taraf ise dinleyen durumundadır. Bu sebeple “demek” veya “söylemek” tek taraflı iken “konuşmak” karşılıklı olarak yapılır. Orhan Veli, başkasına değil kendisine “demek”tedir. “Söylemek” ise sözle anlatmak; şarkı, türkü ve şiir okumak anlamıyla tezahür etmiştir. “Söylemek”te sözle anlatmanın yükü şair dışındaki kişilere ait iken, türkü, şarkı ve şiir okumanın yükü çoğunlukla şaire aittir. “Konuşmak”ta muhabbet etmek ve dertleşmek anlamı ağırlıktadır. Fakat şair başka biriyle muhabbet etmemekte; kendisiyle dertleşmektedir. “Dinlemek” ise şair için isteyerek duymak amacına dönük dikkatli bir tutumu ifade etmektedir. Orhan Veli için dinlemenin “söz dinlemek” anlamının dışında bir tutumu göstermesi şairin çevresinden öğüt alacak bir kişilik taşımadığına yorumlanabilir.

Üslup açısından şiirlerde zaman/kip kullanımları şairin zaman algısına dönük bir değerlendirmeye imkan vermektedir. Şiirlerde en fazla “geniş zaman”a yer verildiği görülmektedir. Bu kullanımlarda şairin; kadınlarla, diğer insanlarla, mekânlarla ve hayatın kendisiyle ilişkisinde bir kesinlik söz konusudur. Bazen de içinde bulunduğu psikolojik ve sosyal durumun etkisiyle ne yapacağını bilememekte bu da onu belirsizliğe sürüklemektedir. Orhan Veli, içinde bulunduğu anı en güzel şekilde yaşamak amacıyla olan bir şairdir. “Şimdiki zaman” kullanımlarında ağırlıklı olarak anı yaşarken “görülen geçmiş zaman”da ise bu güzel zamanları tekrar yaşarmış gibi hatırlar. “Öğrenilen geçmiş zaman”da şairin başkasından öğrendiği bir şey yoktur. Tasavvur ettiklerini ve kendi yaşadığı güzel zamanları başkasından duyuyormuş gibi

aktarır. “Gelecek zaman” kullanımlarında şairin gençlik döneminde bir gelecek tasavvuru dillendirdiği görülse bile genel olarak gelecekle ilgili beklentilerinin ve umutlarının olmadığı söylenebilir. Özellikle 2. Dünya Savaşı’nın getirdiği yokluk ve yoksunluk zamanlarında bir gelecek umudunun kalmaması bunda etkilidir. Şairin “istek kipi” kullanmadığı görülür. Orhan Veli, isteklerini emir, şart ve gereklilik kipi içerisinde ifade etmektedir. “Emir kipi”nde ağırlıklı olarak istek işlevi görülmektedir. Özellikle kadınlarla ilişkilerinde nezaketli ve kibar bir dil kullanmakta bu da “emir kipi”ndeki buyruk işlevini azaltmaktadır. “Şart kipi”nde şarta bağladığı durumlar yok denecek kadar azdır. Şartlı ifadeler isteğe yönelik olarak kullanılmaktadır. Bunun muhtemel sebeplerinden birisi de şairin şart ileri sürecektir bir mizaca sahip olmamasıdır. “Gereklilik kipi”ndeki şiir örneklerinde tasarlananlar konuşana bağlı bir gerekliliktir. Konuşan şairin kendisidir. Gereklilik yerine getirilmediği takdirde bir sakınca doğması ihtimali yoktur. Çünkü onun sözünü ettiği gereklilik bir istekten ibarettir.

Üsluba katkısı açısından fiillerde şahıs kullanımı önem arz etmektedir. Şairin zihin dünyası, dünya görüşü, psikolojisi ve içinde yaşadığı topluma bakışı şahıslar temelinde görünür duruma gelmektedir.

Orhan Veli, üçüncü teklik şahsa ağırlıklı olarak yer verirken sıradan insanları, tabiata ait unsurları ve kadınları şiirlerinde anmaktadır. Sıradan insanlar, işinde gücünde mütevazı bir sosyal statüye sahiptirler. Genellikle olumlu yönleriyle dikkati çekmektedirler. Şair, bu insanlar karşısında kendisini hem anlatıcı hem de sorgulayıcı olarak üstte konumlandırmaktadır. Bu şahıslar içerisinde şairle ilişki içinde olan kadınların ağırlığı dikkati çekse de o, etrafındaki kadınlarla gündelik aşk ilişkisi yaşamakta ve bunu şiirine konu yapmaktadır. İnsanların yanı sıra tabiat unsurlarına da yönelen şair en çok deniz ve gökyüzünü zikretmektedir. Deniz sıkıntılardan kaçılan, gökyüzü ise özgürlüğü sınırsız olarak imleyen bir mekândır. Kuşlar, gökyüzünde özgürlüğü sınırsız olarak yaşarken şair bunlara öykünmektedir.

Birinci teklik şahısta konuşan şairin kendisidir. Konuşan; aşk duygusunu, mekân olarak İstanbul’u, toplumun onu rahatsız eden yönlerini, yaşadığı inanç bunalımını ve çıktığı yolculukları anlatır. Şairin poetikasını oluşturmasına kadar geçen dönemde hissettiği aşk duygusu tahayyül ve tasavvur şeklinde tezahür ederken sonrasında gizlenmesine gerek görülmeyen, ortalık yerde yaşanan bir ilişki olarak

kendini gösterir. Şiirlerinde özel bir yere sahip olan “İstanbul” şaire mutluluk veren bir mekân olması yönünden önemlidir. Çocukluğu ve gençlik yılları bu şehirde geçmiştir. Şair; gözleri kapalı, bildiği İstanbul’u anlatmaktadır. Toplumsal eleştirilerinin hedefi refah içindeki zümre, hükümetin politikaları ve insanların para ile değişen karakterleridir. Bu eleştiriler kendisinden üst sınıflara yönelikse ironi şeklinde; kendisine eşit veya kendisinden düşük sınıflara yönelikse de üst perdeden yapılmaktadır. Yaşadığı inanç bunalımını ilk şiirlerinde zikreden şairin bunu kapalı ifadelerle dile getirdiği görülürken 1939’dan sonra inançla bağını koparmış, din ile arasına mesafe koymuş ve görmezden gelmiştir. Orhan Veli’deki inançsızlık durumu onun hayat felsefesini belirleyerek kendine olan güveni de yok etmiştir. Hayatındaki belirsizlik bu güvensizlikle de açıklanabilir.

Konuşan şahıs, konuştuğu sırada karşısında bir muhatap arar. Bu muhatap ikinci şahıs gösterir. Orhan Veli’nin muhatabı ağırlıklı olarak kendisidir. Şairin çoğunlukla kendisini muhatap alması psikolojide onay görme arzusu olarak açıklanır. Fakat ikinci şahıs kadın ise şairin onu birebir muhatap aldığı görülür.

Orhan Veli Kanık şiirlerinde çokluk şahıs kullanımı teklik şahıs kullanımına göre düşük orandadır. Bu kullanımların çoğunluğunu üçüncü çokluk şahıslar oluşturmaktadır. Üçüncü çokluk şahısların ağırlığı tabiat unsurlarına aittir. Bu durum onun kalabalıklar içinde yalnız olduğuna yorumlanabilir. Yalnızlıktan hoşlanmayan ve kalabalıklara karışmak isteyen şairin şahıslarda çokluk ifadelerini az kullanması çelişkidir. İnsanların iki yüzlülüğünden şikayetçi olan şair, kötülük gördüğü insanlarla yaşamaktan sakınmış olmalıdır. Şairin de içinde bulunduğu birinci çokluk şahsın azlığı ise onun kendisini bir gruba ait görmediğine yorumlanabilir.

Orhan Veli, hareketin ne durumda olduğu ve nasıl yapıldığı ile ilgilenmektedir. Şairin hâl zarflarına ağırlıklı olarak eğilmesi bunun göstergesidir. O, ağırlıklı olarak hareketin durumuyla ilgilenirken vasfını ikincil planda görmektedir. Bu da sanatçının hayata bakışı ve temayülleriyle ilgili olmalıdır. Sıradan insanın zevkini şiire hakim kılmak isteyen şairin hareketin vasfıyla arasına mesafe koyması anlaşılabilir poetik bir tutumdur. Hareketin vasfı derin düşünmeyi gerektirdiğinden sıradan insana hitap etmeyecektir.

Sanatçı; belirli zamanlara hapsolmaktan uzak durmakta, onu sıkı, daraltan şeylerle karşılaştığında kaçmakta ve bunu bir kurtuluş yolu olarak seçmektedir. Zamana karşı takındığı bu tutum şiirlerine de yansımış; vakti, sınırı belirsiz zaman zarflarını çokça kullanmıştır. O, zamanda sınırlılığa itibar etmemektedir.

Orhan Veli, sınırsız olmanın peşinde olduğundan miktar yönünden de sınırsız olanı yani çokluğu tercih etmektedir. Azlık-çokluk zarf kullanımında şair, çokluğun aşırılık derecesini önde tutar. Aşırılık derecesinde çok ve fazla olana önem veren şair az olana kısıtlı olma durumundan dolayı itibar etmemiştir. Toplumcu gerçekçi bir dünya görüşüne yakın duran sanatçının eşitlik anlayışını şiirlerinde dile getirmemesi kendini aydın olarak üstte konumlandırmasıyla ilişkili bir durumdur. Azlık-çokluk zarflarında eşitlik derecesinin hesaba gelmeyecek kadar az oluşu bu düşüncüyü desteklemektedir.

Orhan Veli, kendisini anlatıcı olarak üstte konumlandığından soru zarflarını düşüncelerini muhatabına söyletmek amacıyla kullanmaktadır. Bu sorulara muhatabının, kendi zihninden geçtiği şekilde cevap vereceğini tasavvur etmektedir. Şiir örneklerindeki soru cümleleri dikte eden ve öğreten bir eda taşımaktadır.

Hareketin vasfıyla pek ilgilenmeyen Orhan Veli, bunun nerede ve nereye oluşuyla da ilgilenmez. Hareketin durumu ön planda tutulurken yeri ve yönü üzerinde pek durulmaması şairin poetik tutumundan kaynaklıdır.

Hareketin durumunun öncelendiği ve zamanın ikinci planda tutulduğu zarf fiillerde; çekimli fiillerde olduğu gibi harekete, zarflarda olduğu gibi duruma ağırlık verilmektedir. Yalnızlığı sevmeyen ve ölüm kaygısı taşıyan şairin bunları bertaraf edebilmek için dış mekânlara yönelerek hareketi öncelendiği düşünülmektedir. Zamanla ilgili kullanımlar, içinde yaşanılan “an”a dönüktür. Bu durum şairin hayatın akışına kendini bırakarak zamanı en güzel şekilde yaşamak istemesiyle açıklanabilir. İçinde yaşanılan zamanın geçmişten ve gelecekte daha önemli olduğu görülür.

Türk şiirinde gelenekten kopuşun şairi olarak bilinen Orhan Veli Kanık, kısa hayatında yazmış olduğu şiirler ve şiir hakkında yazdığı poetik yazılarıyla kendinden sonraki dönemde de etkili olmuştur. Şiirleri yaşadığı dönemde pek çok eleştiri almıştır. İlk şiirlerinde geleneğin etkisinde kalsa da görüşleri belirginleştikten sonra kendi şiir

dilini oluşturmuştur. Onun başlattığı kopuş hareketi dönemin sosyolojisinin Osmanlı'dan ve geçmiş kültürden kopma iradesiyle örtüşünce yıkıcı etkisi katlanmıştır. Bu yıkma isteği sadece şiiri değiştirmekle kalmamış dile de sirayet etmiştir. Sanatçının düşüncüyü tahdit eden lisanı bile atma fikri onun şiirini Türk şiir geleneğinin mirasından mahrum bırakmıştır. Buna karşılık başlattığı şiir hareketinin belli ölçüde başarılı olduğunu belirtmek gerekir. Kendinden sonra ortaya çıkan şiir cereyanlarının bu hareketten yararlandıkları söylenebilir.

KAYNAKÇA

Kitaplar

- Kur'an Yolu Türkçe Meal ve Tefsir**, Çev. Hayrettin Karaman, Mustafa Çağrııcı, İbrahim Kafi Dönmez, Sadrettin Gümüş, Ankara, Diyanet İşleri Başkanlığı Yay., 2007.
- Adler, Alfred: **Psikolojik aktivite**, Çev. Belkıs Çorakçı, İstanbul, Say Yay., 1993.
- Akar, Rıdvan: **Aşkale Yolcuları “Varlık Vergisi ve Çalışma Kampları”**, İstanbul, Belge Yay., 2000.
- Akandere, Osman: **Milli Şef Dönemi “Çok Partili Hayata Geçişte Rol Oynayan İç ve Dış Tesirler”**, İstanbul, İz yayıncılık, 1998.
- Akay, Hasan: **Cenap Şahabettin’in Şiirleri Üzerine Stilistik Bir Araştırma**, İstanbul, Kitabevi Yay. 1998.
- Akşin, Sina: **Türkiye Tarihi 4 Çağdaş Türkiye (1908-1980)**, İstanbul, Cem Yayınevi, 2013.
- Aytaç, Gürsel: **Genel Edebiyat Bilimi**, İstanbul, Papirüs Yay., 1999.
- Ayvazoğlu, Beşir: **Yahya Kemal ‘Eve Dönen Adam’**, Ankara, Birlik Yay., 1985.
- Balcı, Mustafa: **Osman Türkay’ın Kelime Dünyası**, Ankara, Türk Dil Kurumu Yay., 2015.
- Banarlı, Nihat, S.: **Türkçenin Sırları**, İstanbul, Kubbealtı Neşriyat, 2007.
- Banguoğlu, Tahsin: **Türkçenin Grameri**, Ankara, Türk Dil Kurumu Yay., 1995.
- Bezirci, Asım: **Orhan Veli: şairliği ve şiirleri**, İstanbul, Oluş Yayınevi, 1972.
- Bezirci, Asım: **Orhan Veli Bütün Şiirleri**, İstanbul, Can Yay., 1984.
- Bozdağ, İsmet: **Bir Darbenin Anatomisi, 27 Mayıs İhtilali (Celal Bayar)**, İstanbul, Emre Yayıncılık, 1991.
- Chomsky, Noam: **Dil ve Zihin**, Çev. Ahmet Kocaman, İstanbul, Ayraç Yayınevi, 2001.
- Cüceloğlu, Doğan: **İnsan ve Davranışı Psikolojisinin Temel Kavramları**, İstanbul, Remzi Kitapevi Yay., 1997.
- Çatıkkaş, Ata: **Türk Dili ve Kompozisyon Klavuzu**, İstanbul, Alfa Yay., 1996.

- Dîneverî, Ebû Bekr Ahmed b. Mervân: **El-Mücâlese ve cevâhirü'l-ilm**, Beyrut, Dârü İbn Hazm, 1998.
- Dino, Abidin: **Kısa Hayat Öyküm**, haz. Ferit Edgü, İstanbul, Yapı Kredi Yayınları, 1995.
- Ebu Muhammed Hamid Muhammed b. Muhammed el-Gazzali: **İhyaUlumi'd-din**, Beyrut, Daru Ibn Hazm, C I-IV, 2005.
- Ediskun, Haydar: **Türk Dilbilgisi**, İstanbul, Remzi Kitabevi, 2003.
- Ercilasun, Bilge: **Orhan Veli Kanık: hayatı, sanatı ve eserlerinden seçmeler**, Ankara, MEB Yay., 2004.
- Ergin, Muharrem: **Türk Dil Bilgisi**, İstanbul, Bayrak Basım Yayım Dağıtım, 1993.
- Ersoy, Mehmet Â.: **Safahat**, nşr. Mehmet E. Düzdağ, İz Yay., İstanbul, 2009.
- Erzurumlu, İbrahim Hakkı: **Marifetname**, Matbaa-i Ahmed Kamil, nşr. Kerim Yusuf Ziya, İstanbul, 1330.
- Fanon, Frantz: **Siyah Deri Beyaz Maskeler**, Çev.Cahit Koytak, İstanbul, Encore Yay., 2006.
- Foucault, Michel: **Kelimeler ve Şeyler**, Ankara, İmge Kitabevi, 2001.
- Fuat, Memet: **Orhan Veli**, İstanbul, Adam Yay., 2000.
- Geçtan, Engin: **Psikanaliz ve Sonrası**, İstanbul, Remzi Kitabevi, 1998.
- Hançerlioğlu, Orhan: **Felsefe Ansiklopedisi**, İstanbul, Remzi Kitabevi, 1985.
- Hart, Liddel, H. B.: **İkinci Dünya Savaşı Tarihi**, Çev. Kerim Bağrıaçık, İstanbul, Türkiye İş Bankası Kültür Yay., 2015.
- Horace: **The Odes and Carmen Saeculare of Horace**, Çev. John Conington, London. George Bell and Sons, 1882.
- İbn Hişâm: **Es-Sîretü'n-nebeviyye**, nşr., Muhammed Muhyiddîn Abdul-hamîd, Mısır, 1963/1383.
- İşli, Nedret, E.: **Şevket Rado'ya Mektuplar**, İstanbul, Yapı Kredi Yay., 2014.
- Karakoyunlu, Yılmaz: **Salkım Hanımın Taneleri**, İstanbul, Doğan Kitapçılık, 2000.

- Kanık, Adnan, V.: **Orhan Veli İçin**, İstanbul, Yeditepe Yay., 1953.
- Kanık, Orhan, V.: **Bütün Şiirleri**, İstanbul, Can Yay. 1984.
- Kanık, Orhan, V.: **Bütün Yazıları**, İstanbul, Adam Yay., 1995.
- Kanık, Orhan, V.: **Şairin İşi, Yazılar, Konuşmalar**, İstanbul, Yapı Kredi Yay., 2013.
- Kanık, Orhan, V.: **Yalnız seni arıyorum: Nahit Hanım'a mektuplar**, İstanbul, Yapı Kredi Yay., 2014.
- Kanık, Orhan, V.: **Garip 'Şiir Hakkında Düşünceler ve Melih Cevdet Anday, Oktay Rifat, Orhan Veli'den Seçilmiş Şiirler'**, İstanbul, Yapı Kredi Yay., 2019.
- Kanık, Orhan, V.: **Garip**, İstanbul, Okuryazar Derneği Yay., 2021.
- Kaplan, Mehmet: **Edebiyatımızın İçinden**, İstanbul, Dergah Yay., 1978.
- Kaplan, Mehmet, İnci Enginün, Zeynep Karman, Necat Birinci, Abdullah Uçman: **Atatürk Devri Fikir Hayatı I-II**, Ankara, Kültür Bakanlığı Yay., 1981.
- Kaplan, Mehmet: **Şiir Tahlilleri 2 Cumhuriyet Devri Türk Şiiri**, İstanbul, Dergâh Yay., 1997.
- Kaplan, Mehmet: **Tanpınar'ın Şiir Dünyası**, İstanbul, Dergâh Yay., 2006.
- King, Charles: **Pera Palas'ta Gece Yarısı-Modern İstanbul'un Doğuşu**, Çev. Ayşen Anadol, İstanbul, Kitap Yayınevi, 2016.
- Koçak, Cemil: **Türkiye'de Milli Şef Dönemi/I (1938-1945)**, İstanbul, İletişim Yay., 2007.
- Kolcu, Ali, İ.: **Orhan Veli Poetikası**, İstanbul, Salkım Söğüt Yay., 2009.
- Korkmaz, Zeynep: **Gramer Terimleri Sözlüğü**, Ankara, Türk Dil Kurumu Yay., 1992.
- Korkmaz, Zeynep: **Türkiye Türkçesi Grameri**, Ankara, Türk Dil Kurumu Yay., 2003.
- Kurnaz, Cemal: **Hayâli Bey Divanının Tahlili**, Ankara, Kurgan Edebiyat, 2012.
- Meriçboyu, İbrahim A.: **1938 Harp Okulu Olayı ve Nazım Hikmet**, İstanbul, İstanbul Yayınevi, 1967.
- Nerimanoğlu, Kamil V.: **Türk Halk Bilimi-Türk Dili ve Poetikası-Türk Fikir Hayatı**, Ankara, Akçay Yay., 2011.

- Nişanyan, Sevan: **Sözlerin Soyağacı**, İstanbul, Everest Yay., 2010.
- Özsoy, Şeref, M: **Kanksadığım Orhan Veli**, İstanbul, Ayna Yayınevi, 2001.
- Sağlam, Nuri: **Orhan Veli Kanık ‘Hayatı-Sanatı-Eserleri-Eserlerinden Seçmeler’**, İstanbul, Hikmet Neşriyat, 2002.
- Sartre, Jean, P.: **Varoluşçuluk**, Çev. Asım Bezirci, İstanbul, Say Yay., 1985.
- Saussure, De Ferdinand: **Genel DilBilim Dersleri**, Çev. Berke Vardar, İstanbul, Multilingual, 1998.
- Sazyek, Hakan: **Cumhuriyet dönemi Türk şiirinde Garip hareketi**, İstanbul, Türkiye İş Bankası Kültür Yay., 1996.
- Tanpınar, Ahmet H.: **Beş Şehir**, İstanbul, MEB Yay., 1969.
- Tatçı, Mustafa, Kurnaz, Cemal: **Yüzüncü Yıl Doğum Yıl Dönümü Anısına Belgelerle Orhan Veli**, İstanbul, H. Yay., 2014.
- Tunçay, Mete: **Türkiye Cumhuriyeti’nde Tek Parti Yönetimi’nin Kurulması**, İstanbul, Tarih Vakfı Yurt Yay., 1999.
- Türkçe Sözlük: Ankara, Türk Dil Kurumu Yay., 2005.
- Urgan, Mina: **Bir Dinozorun Anıları**, İstanbul, Yapı Kredi Yay., 2008.
- Uyar, Hakkı: **Tek Parti Dönemi ve Cumhuriyet Halk Partisi**, İstanbul, Boyut Yay., 1998.
- Uyguner Muzaffer: **Orhan Veli Kanık ‘Hayatı-Sanatı-Eseri**, İstanbul, Varlık Yay., 1967.
- Yetkin, Çetin: **Türkiye’de Tek Parti Yönetimi (1930-1945)**, İstanbul, Altın Kitapları Yayınevi, 1983.
- Yıldırım, Yusuf: **Orhan Veli Kanık ve Garipçiler**, İstanbul, Toker Yay., 2004.

Makaleler

- Akay, Hasan: “Dilin Dili ve Şiirin Dili”, **İlmi Araştırmalar Dergisi**, S 2, 1996, s.13-28.
- Ayas, Onur, G.: “Kemalist Oryantalizm Ve Osmanlı-Türk Müziği”, **Muhafazakar Düşünce Dergisi**, C 10, S 40, 2014, s.189-211.

- Bulak, Şahap: “Bir Mikro Üslup İnceleme Denemesi: Ahmet Arif'in Merhaba İçerde, Ay Karanlık Şiirlerinde Üslup”, **Atatürk Üniversitesi Türkiyat Araştırmaları Enstitüsü Dergisi**, S 55, 2016, s. 277-304.
- Bülbül, İrfan: “İkinci Dünya Savaşının Türkiye'de Sosyal Hayata Olumsuz Yansımaları”, **Yakın Dönem Türkiye Araştırmaları**, S 9, 2006, s.1-51.
- Divlekci, Celalettin: “Tarihsel Süreç İçerisinde Üsluba İlişkin Tanım Çabaları ve Bir Tanım Denemesi (I)”, **Ankara Üniversitesi İlahiyat Fakültesi Dergisi**, C 48, S II, 2007, s.117-133.
- Etem, Sabri: “İnkılâpçı Sanat Geri Sanat”, **Varlık Dergisi**, C 1, S 4, 1993, s.50.
- Güney, Eflâton, C.: “İnkılâp Edebiyatı”, **Kadro Dergisi**, S 18, 1933, s.67-69.
- Karaosmanoğlu, Yakup, K.: “Edebiyat Buhranına Dair”, **Kadro Dergisi**, S 8, 1932, s.27-29.
- Kıran, Ayşe, E.: “Şiir Çözümlemesi Dilbilimsel Yöntemler ve Araçlar”, **Türkbilig**, S 10, 2005, s.17-33.
- Köprülüzade, Mehmet Fuat: “İnkılâp ve Edebiyat”, **Hayat**, C III, S 53, 1 Kanun-ı Evvel 1927, s. 4-8.
- Kürkçüoğlu, Erol: “1923 Seçimleri” . **Atatürk Üniversitesi Atatürk İlkeleri ve İnkılâp Tarihi Enstitüsü Dergisi**, C 1, S 3, 1989, s.121-145.
- Maslow, Abraham, H.: “A Theory of Human Motivation”, **Psychological Review**, C 50, S 4, 1943, s.370-396.
- Nami, Kazım, D.: “İnkılâpçı Sanat”, **Varlık Dergisi**, C 1, S 1, 1933, s.3.
- Nami, Kazım, D.: “İnkılâp Edebiyatı”, **Ülkü Halkevleri Mecmuası**, C 3, S. 13/03 1934, s. 46-53.
- Narlı, Mehmet: “Şiirde öykü/Öyküde şiir”, **Türk Dili Dergisi-Özel Bölüm**, Ankara, TDK Yay., S 751, 2014, s.80-84.
- Nayır, Yaşar, N.: “Varlık Ne İçin Çıkıyor?”, **Varlık Dergisi**, S I., 1933, s.2.
- Onger, Fahir: “Orhan Veli Kanık”, **Yenilik Dergisi**, S 12,1953, s.1, 8.
- Ortaç, Nazan: “Orhan Veli'nin İlham Perisi: Bella!.”, **B+ Beşiktaş Kentlisinin Dergisi**, S 14, 2011, s. 20-25.
- Özen, İbrahim: “1940'larda Bir Moda Düşkünlüğünün Türk Edebiyatına Yansımaları: Bobstil Moda ve Bobstil Edebiyat”, **Folklor/Edebiyat**, s.26(104), 2020, 951-970

- Şişman, Rabia, Ş.: “Şiir Sanatında Ses-Anlam İlişkisi İle Yinelemeler Tasarrufu Muşlu Şair Tahsin Saraç Örneği”, **Diyalektolog Ulusal Sosyal Bilimler Dergisi**, S 17, 2018, s.117-129.
- Tekin, Saadet: “Dr. Reşit Galip ve Üniversite Reformu”, **Çağdaş Türkiye Tarihi Araştırmaları Dergisi**, C1, S 1992, s.179-210.
- Tercüme Dergisi: Ankara, Milli Eğitim Bakanlığı Yay., C 7, S 37, 1946, s.21-51.
- Uçman, Abdullah: “Hayat”, **İslam Ansiklopedisi**, İstanbul, Türkiye Diyanet Vakfı, C 17, 1988-2013, s.12-14.
- Yıldız, İbrahim: “Tanrı, Olasılık ve Kötülük / God, Probability and Evil”, **Din ve Bilim - Muş Alparslan Üniversitesi İslami İlimler Fakültesi Dergisi**, C 4, S1, 2021, s.97-107.

Gazeteler

Resmî Gazete, 26 Kanunisanî 1940, S 4413.

Resmî Ceride, 4 Mart 1341, S 87.

Resmî Gazete, 14 Mayıs 1942, S 5106.

Arşiv Kaynakları

Resmi Gazete, No:1030, (3 Teşrin-i Sâni 1928).

TBMM, Zabıt Cerideleri, Devre 2, C 7, İçtima Senesi 1.

Tezler

- Ulus, Gökçe: **Orhan Veli Şiirinde Özne ve Varoluş Sorunsalı (Yayımlanmış Doktora Tezi)**, Hacettepe Üniversitesi, Ankara, 2019.
- Özay, Çiğdem: **Kültür ve Sanat Hayatımıza Katkısı Bakımından Varlık Dergisi Üzerine Bir İnceleme (1933-1981), (Yayımlanmamış Doktora Tezi)**, İstanbul Üniversitesi, 2018.
- Yılmaz, Sibel: **Varlık Dergisi'nden Garip Hareketine Şiir (1933-1941), (Yayımlanmamış Doktora Tezi)**, Gazi Üniversitesi, Ankara, 2017.

İnternet Bağlantıları

1. <https://www.almaany.com/tr/dict/ar-tr/اسلوب//>. (erişim tarihi: 7.8.2023).

2. <https://www.merriam-webster.com/dictionary/style>. (erişim tarihi: 7.8.2023).
3. Tuvi, R. (2021). <https://www.avlaremaz.com/2021/01/28/bella-eskenazi-tutkulu-bir-koy-enstitusu-hocasi-orhan-velinin-siirlerinin-gizemi-ilham-veren-bir-yasam-oykusu-reyan-tuvi/> (erişim tarihi:05.01.2023).
4. <https://turku.sitesi.web.tr/burdur/kahve-yemenden-gelir.html> (erişim tarihi: 3.6.2022).
5. <https://www.trtdinle.com> (erişim tarihi: 16.01.2023).
6. <http://www.lugatim.com> (erişim tarihi: 07.8.2023)

EKLER

Fiil Ana Kökü	Sayı
gel-	50
ol-	40
bil-	33
geç-	33
gör-	33
de-	27
git-	26
çık-	25
söyle-	24
bak-	23
düşün-	21
dinle-	20
al-	19
doğ-	18
sev-	17
ver-	15
iste-	15
öl-	14
yap-	14
duy-	13
kal-	11
bekle-	11
dur-	11
iç-	10
bul-	10
aç-	10
konuş-	10
çek-	9
yağ-	9
dol-	9
yaz-	8
konuş-	8
baş	8
yaşa-	8
vur-	7
tut-	7
otur-	7
düş-	7
yat-	6
unut-	6
inan-	6
dön-	6

Ek 1: Fiil Sıklık Listesi

Fiil Ana Kökü	Sayı
hatır	6
at-	6
getir-	6
anla-	5
anlat-	5
uza-	5
ger-	5
efkar	5
kur-	5
uyan-	5
gir-	5
koş-	4
düz-	4
ağla-	4
taşı-	4
dik-	4
benze-	4
dal-	4
ara-	4
ak-	4
kalk-	4
çal-	4
kok-	4
yet-	4
götür-	4

*Fiil sıklık listesine sıklık sayısı 4 ve yukarısı olanlar alınmış olup sıralama sıklık sayısına göre yapılmıştır.

Ek 2: Fiilde Zaman Kip Listesi

Fiilde Zaman-Kip/Fiil/Dize	Say 1	Fiilde Zaman-Kip/Fiil/Dize	Say 1
Bilinen Geçmiş Zaman	186		
ol-	9	Kendi gitti,	1
Aşk birdenbire oldu.	1	dur-	5
Filiz birdenbire oldu. tomurcuk birdenbire.	1	Çalkandım durdum rüyalar içinde.	1
Gökyüzü birdenbire oldu;	1	Durdu beni ölüme götüren kervan.	1
Her şey birdenbire oldu.	2	dururduk mahallede	1
Her şey birdenbire oldu;	1	Gelip durdu artık işte hayat	1
Neler oldu bir yıl içinde!	1	Şoför durdu, Enistütü Mektebi, dedi.	1
Oldu ya, olanların hepsi böyle...	1	doğ-	5
Yemiş birdenbire oldu.	1	1914'de doğdum	1
gör-	9	Bir âlem doğdu yine giden günle beraber,	1
Annemi ölmüş gördüm rüyamda.	1	Bir âlem doğdu yine giden günün ardından.	1
Denizi gördüm.	1	Güneş doğdu, ufuk kana boyandı;	1
Gökyüzünü gördüm.	1	Karşı evin arkasından ay doğdu.	1
Gördüm giden günün ardından sulara dalan	1	başla-	5
Hendek'te bir güzel gördüm,	1	«Başladı cıvıltıya canevimin kuşları.»	1
İnsanları gördüm.	1	Bak, son hasad başladı rüzgârda. Birdenbire tütmeye başladı	2
Ne ettik, ne gördük şu fâni dünyada	1	duman topraktan;	1
O gece gördüm, onun gözlerinde gördüm;	2	Sular çekilmeye başladı köklerde	1
geç-	6	kal-	4
«Hükûmat önünden geçtim, Benim de sevdalar geçti başımdan.	1	«Eve geç kaldım» diyor. Büyüdüm, işsiz kaldım, aç kaldım;	2
Handan, hamamdan geçtik,	1	Yalnız şu beyit kaldı,	1
Küçük Bey sınıfı geçti.	1	düzül-	4
Saadetinden geçtik,	1	Düzüldü uçsuz bucaksız alay,	4
Yıllar geçti aradan, unutamadım,	1	de-	3
gel-	6	«Dayan!» dedik.	1
Beşinciye geçip altıncıya geldim	1	Sevgilim, dedim, Şoför durdu, Enistütü Mektebi, dedi.	1
Çorbam geldi, sıcak sıcak;	1	söyle-	3
Geldi medar ellerinden beklediğim haber,	1	Aşk türküleri söyledi. Bir şarkıyı başka makamla söyledim;	1
Geldi yolunu gözlediğim yâr.	1	Kimimiz nutuk söyledik.	1
Kalktım, buraya geldim.	1	kurul-	3
Kamyon geldi kapımıza dayandı.	1	Artık kuruldu bu kervansaray, Kuruldu bir âlem her günkü dünyamızdan uzak,	2
git-	5	bak-	3
Başka şehre gitti.	1		
Bıraktı gitti beni	1		
Cuma günü Göksu'ya gitti	1		
Gökyüzüne mi gitti?	1		

Filde Zaman-Kip/Fiil/Dize	Say
Döndüm baktım, bir edalı yâr gelir,	1
Pencereden dışarıya şöyle bir baktım:	1
Uyandım baktım ki bir sabah,	1
ölme-	3
Ölmedim hâlâ... yaşamaktayım.	1
Ölmedim lâkin, yaşamaktayım	2
al-	3
Aldılar, götürdüler.	1
Bir teneke benzin aldık karaborsadan,	1
Şeytan aldı götürdü;	1
çık-	3
Akşam serinliği çıktı.	1
Ama bardan çıktı mı,	1
Onuncusu akıllı çıktı	1
çek-	2
Bense daima üzüntüsünü çektim	1
Çok sefalet çekti...»	1
öl-	2
Kıvrır kıvrırdı, adı Çinçon'du, öldü.	1
Kimimiz öldük;	1
uyan-	2
Son saatimde mi uyandım uykudan,	1
Uyandım baktım ki bir sabah,	1
sar-	2
Sardı o her akşamki sessizlik, yokuşları,	2
düşme-	2
Düşmedi taşım	2
dayan-	2
«Hemen Mevlâ ile sana dayandım,	1
Kamyon geldi kapımıza dayandı.	1
mahvet-	2
Beni bu güzel havalar mahvetti,	1
Beni bu güzel havalar mahvetti.	1
yaz-	2
Anladığım zaman yazdım.	1
Şiir yazdım bunca senedir,	1
otur-	2
Oturdum bir kahve içtim,	1

Filde Zaman-Kip/Fiil/Dize	Say
Oturdum sırtın üstüne.	1
beğenme-	2
Beğenmedin Aile Bahçesi;	1
Onu da beğenmedin, parka;	1
ver-	2
Esvabını başkasına verdiler.	1
İlk yemişini bu sene verdi,	1
kalk-	2
Güneşten önce kalktım;	1
Kalktım, buraya geldim.	1
kalma-	2
Gökten bir beklediğim kalmadı.	1
İsmi bile kalmadı yadigâr.	1
at-	2
Ağaca bir taş attım	1
Oltayı attım denize;	1
gir-	2
Girdim insanların içine,	1
Kaç defa rüyama girdi.	1
yap-	2
Bir uçurtma yaptım, telli duvaklı;	1
Korozman yaptık yolda posta ile,	1
getir-	2
Biz bir bayrak getirdik buraya kadar;	1
Satamadan getirdi.	1
götür-	2
Aldılar, götürdüler.	1
Şeytan aldı götürdü;	1
yapma-	1
Neler yapmadık şu vatan için!	1
tutul-	1
SEVDAYA MI TUTULDUM?	1
dön-	1
Döndüm baktım, bir edalı yâr gelir,	1
bin-	1
Kalender'den sandala bindi	1
üşüşüver-	1
Bir üşüşüverdi balıklar,	1
et-	1
Ne ettik, ne gördük şu fâni dünyada	1

Filde Zaman-Kip/Fiil/Dize	Sayı
dol-	1
Neden içimize doldu vehim?	1
boyan-	1
Güneş doğdu, ufuk kana boyandı;	1
silin-	1
Bak bütün kırışıklar silindi sudan.	1
geçme-	1
«Ah! Şairim bu akşam da geçmedi» diyeceksin.	1
usan-	1
Bıktım usandım sürüklemekten onu,	1
bul-	1
Ne buldum?	1
düş-	1
Yolculuk mu düştü, nedir?	1
genişle-	1
Kuyuların ağzı genişledi.	1
ağartma-	1
Değirmende ağartmadık biz bu sakalı!	1
gerek-	1
Para kazanmak gerekti;	1
örtül-	1
Örtüldü hafızamın örtüsü	1
bulama-	1
Hiçbirini bulamadık;	1
seyret-	1
Tavla oynayanları seyrettim,	1
bulma-	1
Felah bulmadı bir türlü derd ü mihnetten	1
bık-	1
Bıktım usandım sürüklemekten onu,	1
büyü-	1
Büyüdüm, işsiz kaldım, aç kaldım;	1
unut-	1
Böyle havalarda unuttum;	1
gömül-	1
Yıkandı, namazı kılındı, gömüldü.	1
uyanmayiver-	1
Uyanmayiverdi.	1

Filde Zaman-Kip/Fiil/Dize	Sayı
çal-	1
Keman çaldım ömrümde ilk defa;	1
varama-	1
Ama ben pek varamadım tadına,	1
görün-	1
Nihayet göründü İbricık köyü.	1
yağ-	1
Sabaha karşı yağmur yağdı.	1
yat-	1
Güneşten sonra yattım,	1
düşün-	1
Geçmiş günleri düşündüm.	1
çalkan-	1
Çalkandım durdum rüyalar içinde.	1
öğret-	1
Onun saçları öğretti bana dalgayı;	1
ye-	1
Taşımı ağaç yedi	1
dolaş-	1
Dolaştım,	1
zannet-	1
Bütün güzel kadınlar zannettiler ki	1
salıver-	1
Bir salıverdim gökyüzüne;	1
işle-	1
Korku tâ kemiğime işledi.	1
sarma-	1
Yazı yazacak oldum, sarmadı;	1
avunama-	1
Avunamadık;	1
sıkıl-	1
Dün fena sıkıldım, akşama kadar;	1
çekme-	1
Hiçbir şeyden çekmedi dünyada	1
soyunuver-	1
Bir gün de önümde soyunuverdi	1
bağlanma-	1
Hiçbirine bağlanmadım.	1
tut-	1
Sinek tuttum, bir kibrit kutusu;	1

Filde Zaman-Kip/Fiil/Dize	Say
kay-	1
Omzundan örtüler kaydı yere.	1
tüken-	1
Tükendi artık içimde tadı	1
kaybol-	1
Kayboldu.	1
unutama-	1
Yıllar geçti aradan, unutamadım,	1
kaynaş-	1
Neden yine kaynaştı havalar?	1
duy-	1
Duydum ki sevmeyi bilen dudaklarda	1
kılın-	1
Yıkandı, namazı kılındı, gömüldü.	1
uyu-	1
Bir akşam uyudu;	1
kok-	1
Deniz koktu sabaha kadar;	1
var-	1
«Gerede'ye vardık, günlerden Pazar	1
konuş-	1
15'de konuştum	1
vazgeç-	1
Yavuklumdan vazgeçtim;	1
koy-	1
Tüfeğini deppoya koydular,	1
vur-	1
Birdenbire vurdu gün ışığı yere,	1
alış-	1
Tütüne böyle havada alıştım,	1
bırak-	1
Bıraktı gitti beni	1
aran-	1
Kendinde arandı mı, küplere bin.	1
yaşa-	1
Yaşadım deme be, ahbap.	1
nükset-	1
Hep böyle havalarda nüksetti;	1
değ-	1
Elleri ellerime değdi.	1

Filde Zaman-Kip/Fiil/Dize	Say
yazma-	1
Alınyazımı kendim yazmadım.	1
hatırla-	1
Seni hatırladım yine;	1
yıkan-	1
Yıkandı, namazı kılındı, gömüldü.	1
hatırlat-	1
Hatırlattı bana, bir bayram sabahı	1
aç-	1
Bir eliyle açtı yelpazesini;	1
iç-	1
Oturdum bir kahve içtim,	1
Bilinen Geçmiş Zamanın Hikayesi	2
katıl-	1
Gülmekten katılırdı, okudukça.	1
çıkart-	1
Sen çıkardın beni baştan.»	1
Bilinen Geçmiş Zamanın Şartı	5
içme-	1
Bu sulardan içmedinse,	1
aç-	1
Bademler çiçek açtıysa?	1
ol-	1
Kuşla oldumsa da senli benli,	1
geçme-	1
Bu dağlardan geçmedinse,	1
gel-	1
Ne çıkar bahar geldiyse?	1
Dilek Şart	33
ol-	4
Bir de rakı şişesinde balık olsam	1
Eşit olsak, der,	1
Hoş, olsa da korkacak mıyım zaten	1
Hür olsak, der.	1
de-	3
Ekmek parası desem...	1
Gönül yarası desem...	1
Ölsem desene!	1
gelme-	2
Çişim gelmese dersin,	1

Filde Zaman-Kip/Fiil/Dize	Say
Uykum gelmese dersin;	1
aç-	2
AÇSAM RÜZGÂRA	1
Açsam rüzgâra yelkenimi;	1
kan-	1
Kansam bir an güzelliğine	1
anlat-	1
Bilmem ki nasıl anlatsam;	1
geç-	1
Nar bahçelerinde geçse gün.	1
bilme-	1
Bilmese tadını kederin'	1
gör-	1
Görsem açıktan geçişini	1
bit-	1
Şu kavga bir bitse dersin,	1
yorulma-	1
Yorulmasam dersin;	1
bul-	1
Bir limanda bulsam kendimi.	1
gel-	1
Gelse altın ışıklı bir yaz.	1
çık-	1
Ne çıkar karşıma çıksa ecel,	1
gir-	1
Şimdi evime girsem bile	1
çözül-	1
Renklerle çözülse geceler,	1
kalk-	1
Fakat böyle bir iş yapmaya	1
kalksam	1
kon-	1
Konsa rüya dolu köşkümün.	1
bekleme-	1
Beklemesem olmaz mı güneşin	1
doğmasını	1
konuş-	1
Konuşurlarsa ne konuşurlar?	1
ağla-	1
Ağlasam sesimi duyar mısınız,	1
öl-	1
Ölsem desene!	1

Filde Zaman-Kip/Fiil/Dize	Say
ver-	1
Versem kendimi bütün bütün	1
dolaş-	1
Dolaşsam ben de deniz, deniz.	1
acıkma-	1
Acıkmasam dersin,	1
doldur-	1
Doldursa içimi orada	1
Dilek Şart Hikayesi	5
öğretme-	1
Öğretmeseydi.	1
bil-	1
Kaydırak oynamasını bilseydin	1
söyleme-	1
Söylemezseniz size macun alırım,	1
ol-	1
Senden başka ağaç olsaydı	1
olma-	1
Ayrılık olmasaydı.»	1
Emir	117
bak-	12
Bak bütün kırışıklar silindi sudan.	1
Bak! dünya renkler içinde!	1
Bak, böcekler de öyle yapıyor.	1
Bak, son hasad başladı rüzgârda.	2
Bakalım, nasıl şey Rönesans?	1
Dinle bak, vurmada nabzı ruhun.	2
Dinle bak: vurmada nabzı ruhun!	1
Dinle bakalım, işitebilir misin	1
Gör bak ne oluyorsun.	1
Ömrün o büyük sırrını gör bir bak	1
da	1
gel-	9
«İki elin kanda olsa gel» diyor	1
Gel benim altın dişlim;	1
Gel benim canımın içi, gel	2
yanıma;	2
Gel, .	1
Gelelim sonuncuya.	1
İnadına gel,	1
Mantar topuklum, bobsitilim, gel.	1
Öyle bir havada gel ki,	1

Filde Zaman-Kip/Fiil/Dize	Say
gör-	5
BİR DUYMA DA GÖR	1
Bir duyma da gör şu yağan yağmuru;	1
Bir tren sesi duymaya göreyim,	1
Gör bak ne oluyorsun.	1
Ömrün o büyük sırrını gör bir bak da	1
söyle-	4
«Hoy Lu-Lu» şarkısını söylesin her gece.	1
Bir türkü daha söyleyeyim bu yerde.	1
Söyle, nasıl yaşanır?	1
Söyleyin, ne var bu yolculukta?	1
inanma-	4
İnanma ceketim, inanma	1
İnanma ceketim, inanma!	2
İnanma kuşlar bu yalanı	1
dinle-	4
Dinle bak, vurmada nabzı ruhun.	2
Dinle bak: vurmada nabzı ruhun!	1
Dinle bakalım, iştebilir misin	1
ol-	4
Biz insanlar kadar olsun?	1
Hiç duyulmamış zenci arkadaşlarım olsun.	1
O yazıyı yazanlar kadar olsun,	1
Olsun;	1
duyma-	4
BİR DUYMA DA GÖR	1
Bir duyma da gör şu yağan yağmuru;	1
Bir duyma da gürültüsünü	1
Bir duyma da kokusunu yosunların,	1
geç-	4
Geç bunları bir kalem;	1
Geç bunları, 'anam babam, geç,	2
Ne diye geçeyim?..	1
gerin-	4
Gerin, bedenim, gerin,	2
Gerin, bedenim, gerin;	2
ver-	3

Filde Zaman-Kip/Fiil/Dize	Say
Hepinize uzun ömürler versin Tanrım.	1
Sen bize bulut ver sade	1
Ver elini Edirne şehri.	1
düşünme-	3
Düşünme artık parasızlığı;	1
Düşünme yapacağın yapıyı;	1
Düşünme,	1
aldırma-	3
Aldırma söz olur diye;	1
Aldırma.	1
Geride bekleyenin varmış, aldırma;	1
bağır-	3
Bağır, bağır, bağır; sabaha kadar.»	3
bakma-	2
Bakma fakirmişim,	1
kimsesizmişim,	1
Bakmayın, gün olur ben de	1
kıskanma-	2
Kıskanma, güzelim, kıskanma;	2
al-	2
Al bu başı sen artık ey rüzgâr	1
İpek çoraplar alayım sana;	1
dayan-	2
«Dayan!» dedik.	1
Dayan hovarda gönlüm!	1
kıyma-	2
Kıyma bana.	1
Şoförün karısı, kıyma bana,	1
buyur-	2
Bir gün de bize buyur.	1
Buyursunlar onlar da benim yerime.	1
sus-	2
Ve sus artık sus artık ey beden!	2
söyleme-	2
Kargalar, ne olur anneme söylemeyin!	1
Kargalar, sakın anneme söylemeyin!	1
koş-	1
Koşun. Buğday dağıtıyor Yusuf.	1
anlat-	1

Filde Zaman-Kip/Fiil/Dize	Say
Anlatayım:	1
sanma-	1
Sanma ki derdim güneşten ötürü;	1
duyurma-	1
Garipliğim, mahzunluğum duyurmayın anama;	1
dur-	1
Bir yol da burada duralım;	1
deme-	1
Yaşadım deme be, ahbap.	1
olma-	1
Hoş, olmasın da ne yapsın?	1
ara-	1
Sen elin karısında namus ara,	1
sev-	1
Sevin sevinebilirsen,	1
geçme-	1
Kapalı Çarşı deyip de geçme:	1
dön-	1
Gene böyle güzel dön;	1
at-	1
Ne duruyorsun be, at kendini denize;	1
duradur-	1
Derim ki: «Sıkıntılar duradursun!»	1
aç-	1
Şeytan diyor ki: «Aç pencereyi;	1
duy-	1
Duyur, duyurabilirsen,	1
bil-	1
Ne bileyim,	1
oyna-	1
Kumda oynasın diye küçük Yılmaz,	1
bul-	1
Edebiyat tarihçisi bulsun.	1
savul-	1
Savulun geliyorum, hey Bolu beyleri!	1
sürüştür	1
Sür sürüştür;	1
sokma-	1
Başımı belâya sokma benim;	1

Filde Zaman-Kip/Fiil/Dize	Say
tak-	1
Tak takıştır,	1
bindir-	1
Taksilere bindireyim,	1
git-	1
Git gidebildiğin yere.	1
sür-	1
Sür sürüştür;	1
tırman-	1
Sen cama tırman.	1
şaşıрма-	1
SAKIN ŞAŞIRMA	1
çekil-	1
Hele güneş bir çekilsin,	1
çık-	1
Yolcular çıksın hele;	1
yap-	1
Hoş, olmasın da ne yapsın?	1
yanaş-	1
İskeleye yanaşsın,	1
göster-	1
Anneme göstereyim.	1
yaşa-	1
Bu dünyada biraz da yaşayalım,	1
götür-	1
Çalgılara götüreyim seni.	1
iç-	1
İçelim! Madem ömrümüz hoş	1
Gelecek Zaman	61
git-	8
Bu düzen böyle mi gidecek?	1
Gideceğim bir ahçı dükkânına	1
Gidecek mi o maziden gelen?	1
Gidecekler beyaz köpükten izinde	1
Gideceksin ırıpların çalkantasında.	1
Gideceksin;	1
Harbiye Nezareti'ne gideceğim. Sanırım ki günler hep güzel gidecek;	1
gel-	5
Belki de hepsi geri gelecek	1

Filde Zaman-Kip/Fiil/Dize	Say
Deniz gelecek eline pul pul;	1
Eski günler geri mi gelecek?	1
GELECEK ÖLÜMÜN	
TÜRKÜSÜ	1
Şimal rüzgârları gelecek uzaktan.	1
gör-	4
Birdenbire denizi göreceğiz.	1
Denizi gökle bir göreceğiz,	1
DENİZİ GÖRECEKSİN	1
Masmavi göreceğiz Karadeniz'i.	1
çık-	4
Ambardan mı çıkacak,	
kamaradan mı?	1
Balıklar çıkacak yoluna, karşıcı;	1
Deniz daha bembeyazken	
çıkacaksın yola.	1
Rönesans çıkacak vapurdan	1
getir-	2
Ebedi baharı getirecekler	1
Geri getirecekler bu uçuşlarında	1
dinle-	2
Bakışlarında sükûnun zehri,	
dinleyeceksin,	1
İsmi dinleyeceksin serin esen	
rüzgârda,	1
şekillen-	2
Şekillenecek ruhu çeken kutup:	1
Türlü acılar şekillenecek yine	
içinde	1
eri-	2
Eriyecek tencerede kalay,	2
hatırla-	2
Hatırlayacaksın beni gözlerin	
yaşla dolu,	2
oku-	1
İlk önce ona okuyacağım.	1
ulaş-	1
Ve ulaşacak bu son şehre kaderin	
yolu,	1
sev-	1
Yatağımı da seveceğim.	1
doldur-	1
Odanı dolduracak son mevsimin,	
son baharın...	1
yet-	1
Üç buçuk tayın yetecek?	1

Filde Zaman-Kip/Fiil/Dize	Say
dökül-	1
Kirli bir gün ışığı dökülecektir.	1
olacak	1
Ne olacak bunun sonu, bilmem.	1
duy-	1
Duyacaksın ateş feryadını	
hâtıraların	1
sevme-	1
Yine beni sevmeyeceksin.	1
belir-	1
Birden belirecek hepsinin	
gözünde	1
varacak	1
Bir sahile varacak günlerimiz...	1
geç-	1
Günahların geçecek hafızanın	
arkasından.	1
yut-	1
Pireler filleri yutacak;	1
bit-	1
Kimbilir ne gün bitecek	
mevzuumu.	1
ol-	1
İhtimal bir kat da yeni esvabım	
olacak	1
bul-	1
Bulacağız ışıktan pınarını.	1
öpüş-	1
Şimal rüzgârlarıyla öpüşeceğiz.	1
alışama-	1
Alışamıyacak mıyım,	1
sevin-	1
Sevineceksin.	1
çıkır-	1
Beni de baştan çıkaracaksın.	1
de-	1
«Ah! Şairim bu akşam da	
geçmedi» diyeceksin.	1
aç-	1
Açacağız nurdan kapılarını	1
unutma-	1
Unutamıyacak mıyım?	1
iç-	1
Bu akşam da orada içeceğim;	1

Filde Zaman-Kip/Fiil/Dize	Sayı
ver-	1
Şimdiki kadar kıymet vereceğim?	1
kalma-	1
Kalmayacak bugünkü hasta, harap	1
yetişme-	1
Yetişmeyecek Ömer imdada.	1
kork-	1
Hoş, olsa da korkacak mıyım zaten	1
anlat-	1
Ve anlatacaklar hikâyelerini	1
mırıldanacak	1
Benden bir mısra mırıldanacak	1
Gelecek Zamanın Hikayesi	5
ol-	3
Aramaz mı olacaktım?	1
Ben böyle mi olacaktım?	1
Sessiz, sedasız mı olacaktım böyle	1
anma-	1
Anmazdı ama Allahın adını,	1
kal-	1
Ben de mi böyle uykusuz kalacaktım,	1
Geniş Zaman	328
gel-	15
Binlerce insan gelir gider sokaklarında...	1
Doğru İstanbul'a gelirim. Döndüm baktım, bir edalı yâr gelir,	1
Geceleri odama gelir,	1
Gün aşırı alacaklılar gelir. Hepsi burda buluşmaya gelir, akşam;	1
İstanbul'dan ayva da gelir, nar gelir,	2
Kadehlerin biri gelir, biri gider,	1
Mektuplar gelir adreslerine: Ne iş güç gelir aklıma, ne yoksulluğum.	1
Sabah akşam gider gider geliriz,	1
Ses gelir, inceden ince:	1
Takunya sesleri gelir evlerden,	1

Filde Zaman-Kip/Fiil/Dize	Sayı
Ve ay gelir, kuşlar nereye giderse..	1
çık-	14
Ayvaz çıkar, Hoylu çıkar;	2
Bir yardan Köroğlu çıkar: çıkır	1
Çıkar mısın bahar günü sokağa, Gürültüyle çıkar duman topraktan.	1
Hanoğlu Kocabey çıkar;	1
Ne çıkar bahar geldiyse?	1
Ne çıkar karşıma çıksa ecel,	1
Ne çıkar?	1
Pamuklar gibi çıkar dışarı.	1
Yokuş çıkar, döne döne;	1
Yokuştan bir Döne çıkar;	1
Yola çıkar, efkârlanırım.	1
geç-	12
Adamlar geçer	1
Dalga geçerim kimi zaman da,	1
Elime üç beş kuruş geçer;	1
Gemiler geçer rüyalarımda,	2
Kadınlar geçer.	1
Kuşlar geçer bulutun üstünden,	1
Kuşlar geçer gecenin üstünden,	1
Kuşlar geçer trenin üstünden,	1
Ne yârdan geçerim, ne serden; Şıp diye geçer Köprü'nün altından;	1
Üzerinden tramvay geçer.	1
de-	11
Acıkmasam dersin,	1
Bayramlar seyranlar mı dersin, şenlikler	1
Çişim gelmeseyse dersin, Deniz kızları mı dersin, kuşlar mı dersin;	2
Derim ki: «Sıkıntılar duradursun!»	1
Eşit olsak, der,	1
Hür olsak, der.	1
Şu kavga bir bitse dersin,	1
Uykum gelmeseyse dersin;	1
Yorulmasam dersin;	1

Filde Zaman-Kip/Fiil/Dize	Say
bil-	9
Bilirim ben yaptığımı.	1
Bilirim, yalan, hepsi yalan;	1
Birbirimizi biliriz.	1
Giyilmemiş çamaşırlar nasıl kokar bilirsin,	1
Hanginiz bilir, benim kadar,	2
İnsanları sevmesini de bilir,	1
Karış karış biliriz biz bu şehri;	1
karpuz yüklü olduğunu bilirim.	1
git-	9
«Düzce yolu düz gider,	1
Aman bir edalı kız gider.»	1
Binlerce insan gelir gider sokaklarında...	1
Giderim, deniz çeker;	1
Giderler yamyamların memleketlerine	1
Gün olur, alır başımı giderim,	1
Herbiri yeni bir ufka gider.	1
Kadehlerin biri gelir, biri gider,	1
Şehirdeki köye gider,	1
iste-	9
Ama yine de görmeyi çok isterim,	1
Çin'e kadar yolculuk yapmak isterim.	1
Görmek isterim seni de	1
İsterim benim de acaip isimleri	1
İsterim içlerinden bir tanesi	1
Ne kâğıt isterim, ne kalem;	1
Rastgelmek isterim Paris'te...	1
Taşımı isterim	2
düşün-	9
Ben sonsuz bir deniz düşünürüm.	1
Bir ayak düşünürüm ayağымda,	1
Bir baş düşünürüm başымda,	1
Bir mide düşünürüm midemde,	1
Boşuna düşünür ihtiyarlık.	1
Düşünür düşünür,	2
Düşünürüm bir çocuk türküsü söyleyerek.	1
Ve ne düşünür tayyare	1
bilme-	7

Filde Zaman-Kip/Fiil/Dize	Say
Bilmem ki nasıl anlatsam;	1
Bilmem, bu gurbetlik ne kadar uzar.	1
Bilmezler yalnız yaşamayanlar,	1
Bilmezler.	1
Bilmezsiniz kim diker;	1
Nasıl kadrin bilmez yanında yatan,	1
Ne olacak bunun sonu, bilmem.	1
söyle-	7
«Kâzım'ım» türküsünü söylerler,	1
Bir sevdiğim şanoda şarkı söyler;	1
Bir şiir söylerim belki sizlere dair;	1
Her bahar söyler.	1
Kime söyleriz derdimizi;	1
KUŞLAR YALAN SÖYLER	1
Kuşlar yine onun türküsünü söyler?	1
sev-	5
Daha çok severim.	1
Güzel kadınları severim,	1
İspanağı çok severim.	1
İşçi kadınları da severim,	1
Ne kadar severim o insanları !	1
ol-	5
Başka mahalleye taşınmış oluruz.	1
Böyle olur yüksek yerin rüzgârı;	1
İşte böyle olursun.	1
Kargalar, ne olur anneme söylemeyin!	1
Olur mu böyle, bütün bir geceyi	1
bekle-	5
Bekleriz;	1
Elinde kese sıra bekler biri.	1
Kadınlar giyinip kocalarını bekler.	1
Tramvayı beklerler	1
Ya paydos zilini bekleriz,	1
konus-	5
El konuşur, sevişirmiş, bana ne?	1
İnsan nasıl konuşur kendisiyle;	1
Konuşurlar mı, tombala mı oynarlar?	1
Konuşurlarsa ne konuşurlar?	1

Filde Zaman-Kip/Fiil/Dize	Say
Yıldızlar konuşur	1
efkarlan-	5
EFKÂRLANIRIM	1
Efkârlanırım.	1
Mektup alır, efkârlanırım;	1
Rakı içer, efkârlanırım;	1
Yola çıkar, efkârlanırım.	1
yağ-	4
Yağmur iğri yağar?	1
Yağmur yağar bulutun üstüne.	1
Yağmur yağar gecenin üstüne.	1
Yağmur yağar trenin üstüne.	1
ver-	4
Bir daha seneye beş tane verir;	1
Bütün zıpzıplarımı size veririm.	1
Nasıl korku verir sessizlik insana;	1
Tereyağı veririm.	1
al-	4
Mektup alır, efkârlanırım;	1
Simit alırım, horoz şekeri alırım;	2
Söylemezseniz size macun alırım,	1
yap-	4
Anlamak istiyorum, ne yapar	1
Ne yaparlar acaba içerdekiler?	1
Ne yaparsın acep?	1
Siz ölürseniz, ben ne yaparım?	1
taşı-	3
O su taşır, bana yağ bal,	1
Su taşırım, eşeğim önümde;	1
Yalnız bu dem rahat bir dünya taşır,	1
iç-	3
İçer içer, ötekini kıskanır.	1
Konyak içer, sarhoş olur,	1
Rakı içer, efkârlanırım;	1
uyan-	3
Dağlar uykudan uyanır,	1
Uyanır bakarsınız ki mavi.	1
Uyanır gündüz uykusundan evler,	1
benze-	3
Köpükler ki dudaklara benzer;	1
Onlar da bunlara benzer.	1

Filde Zaman-Kip/Fiil/Dize	Say
Yaşayan insanlara benzer	1
doğ-	3
Bir güneş dalgalar üstünde doğar rengârenk	1
Bir uyku âlemine doğar dünya.	1
Güneş doğar yağmurun üstüne.	1
koş-	3
Bir deve gürültüler içinde koşar, koşar, koşarken	2
Nasıl koşar aynalara,	1
tut-	3
Deniz çeker, dünya tutar	1
Kiminiz dümen tutar mavnalarda;	1
Tutarım gölün yüzüne	1
bul-	3
Bereket bulur.	1
Hayat bulur,	1
Sıhhat bulur,	1
gör-	3
Biri bir koca görür rüyasında:	1
Geçen kuşları görürsün hiç olmazsa;	1
Sen aşk rüyası görürsün, ben kemik.	1
otur-	3
Bir evde otururum,	1
Birisi köyde oturur,	1
Kutu gibi bir dairede otururlar.	1
çek-	3
Deniz çeker, dünya tutar	1
Giderim, deniz çeker;	1
Kiminiz kürek çeker, sıya sıya;	1
ak-	3
«Siyah akar Zonguldağın deresi;	1
-Bin türlü mavi akar Boğaz'dan_	1
Hâlâ tuzlu akar kanım	1
yat-	3
Kavaklar yatar, boylu boyunca.	1
Kiminle isterse onunla yatar.	1
Uzanır yatar göbek taşına;	1
seyret-	2
Keyifle seyrederim hepinizi.	1
Ve seyrederim bulutları	1

Filde Zaman-Kip/Fiil/Dize	Say
kok-	2
Giyilmemiş çamaşırlar nasıl kokar bilirsin,	1
Senin de dükkânın öyle kokar işte.	1
çal-	2
Çingıraklar çalar kapılarda.	2
dur-	2
Durursun.	1
Geceleri de ayakta mı dururlar böyle?	1
bit-	2
Biterim.	1
Ne gündüz biter, ne gece.	1
duy-	2
Ağlasam sesimi duyar mısınız,	1
Duyarlarsa öldüğünü alacaklılar	1
tanı-	2
Belki de tanırıs beni.	1
Sen de nimetler tanırısın biliyorum;	1
bak-	2
Hep karşıya bakar,	1
Uyanır bakarsınız ki mavi.	1
kemir-	2
Of of, kemirir bağrımı of, ince hastalık.»	1
Of, of, kemirir bağrımı of, ince hastalık.»	1
geçil-	2
Keskin Sırat koç üstünde geçilir,	1
Tramvayla geçilir.	1
olma-	2
Beklesem olmaz mı güneşin doğmasını	1
Olmaz ki!	1
geçirebil-	2
Geçirebilirim bu mavilikte,	1
Gene de güzel günler geçirebilirim;	1
sevme-	2
Denizi kim sevmez	1
Sevmez mi acaba gaz maskeleri,	1
gelme-	2
Balıkpazarı'na hiç gelmez.	1

Filde Zaman-Kip/Fiil/Dize	Say
Canan ki Degüstasyon'a gelmez	1
söyleme-	2
Bir ağızdan söylemezler.	1
İsmi söyleyemem,	1
başla-	2
Başlar yolu cennete giden rüya... Mahallede ömürler akşamüstü başlar.	1
unut-	2
Hepsini unutturuz.	1
Nasıl unutturum seni ben,	1
inan-	2
Allaha inanır düşünmeden?	1
Kimi peygambere inanır;	1
uzan-	2
Odama uzanır akasyam pencereden.	1
Uzanır yatar göbek taşına;	1
yapma-	2
Belki de hiçbir şey yapmazlar;	1
Onu da yapmazlar belki de.	1
isteme-	2
Başka bir şey istemem ondan.	1
Bununla beraber istemem	1
soy-	1
Değnek soyarsın akşamlara kadar,	1
nağmeleş-	1
Ve o haletle bütün kakhahalar nağmeleşir	1
utan-	1
Bense bugünmiş gibi utanırım	1
çıkır-	1
Kiminiz midye çıkarır dubalardan;	1
öt-	1
Kiminiz düdüktür, öter;	1
duyurabil-	1
Duyur, duyurabilirsen,	1
boyan-	1
Yer gök kızıla boyanır.	1
düş-	1
Bağıra çağıra düşerim yollara;	1
çalkalan-	1

Filde Zaman-Kip/Fiil/Dize	Say
O gürültüyle sular çalkalanır çağlardı	1
avun-	1
Avunurum.	1
olmayabil-	1
Burada olmayabiliriz.	1
düşüneme-	1
Dünyalar vardır, düşünemezsiniz;	1
boşan-	1
Gözlerimden boşanır hicran yaşları;	1
düşünme-	1
Düşünmez miydi akşam olunca	1
şehnameleş-	1
Dilde Yahya Kemal'in şarkısı şehnameleşir	1
çürüyeme-	1
Mapuslarda çürüyemem;	1
tüt-	1
Kiminiz dumandır, tüter;	1
evlen-	1
Evlenir, şehire taşınırlar.	1
uza-	1
Bilmem, bu gurbetlik ne kadar uzar.	1
bakakal-	1
Bakakalırım giden geminin ardından;	1
çıkabil-	1
Biraz sonra çıkabilirim	1
dal-	1
O bembeyaz, o tertemiz bulutlara dalar	1
bindir-	1
Sizi kayık salıncağına bindiririm kargalar,	1
dayan-	1
Kır At'a nal mı dayanır?	1
oyna-	1
Konuşurlar mı, tombala mı oynarlar?	1
bakma-	1
Başın döner, bakamazsın havaya.»	1
sanma-	1
Mesut sanmam için kendimi.	1

Filde Zaman-Kip/Fiil/Dize	Say
dayanama-	1
Dayanamam,	1
dokun-	1
Dokunabilir misiniz	1
gez-	1
Kaldırımlarında yosmalar gezer;	1
dolaş-	1
Bu şehirde yağmur altında dolaşılır	1
gezdir-	1
Ne başımda bulut gezdiririm,	1
donan-	1
Kimi saat köstek donanır;	1
gir-	1
Yavaş yavaş girer ılık bir suya,	1
temizlen-	1
Ölünce kirlerimizden temizlenir,	1
at-	1
Barlarda göbek atar	1
uğraş-	1
Ehemmiyetsiz şeylerle de uğraşırım,	1
ağla-	1
«Bakar bakar ağlarım».	1
dök-	1
Biri su döker,	1
görün-	1
Böyle mi görünür gökyüzü her zaman?	1
çalış-	1
Bir işte çalışırım.	1
yaşanma-	1
«Hardalsız yaşanmaz.»	1
yan-	1
Ne diye ışık yanar bu dağ evinde?	1
yatılma-	1
Böyle de yatılmaz ki!	1
mırıldan-	1
Şarkılar mırıldanılır geceleri.	1
yedir-	1
Askerlerine yedirirsin.	1
oku-	1
Efendi gazete okur;	1

Filde Zaman-Kip/Fiil/Dize	Say
yetin-	1
Şairliğimle yetinir,	1
dizil-	1
Tellaklar gelip dizilir yanına.	1
yorul-	1
Beden yorulur,	1
atama-	1
Atamam kendimi denize, dünya güzel;	1
aç-	1
Çiçekler gürlüyle açar;	1
öl-	1
Ölürüz diye mi üzüyoruz?	1
ısınma-	1
Isınmaz mı acaba ellerimde kan?	1
san-	1
Sanırım ki günler hep güzel gidecek;	1
ağlat-	1
Her sefer ağlatır beni,	1
sat-	1
Salepçiler salep satar otele karşı.	1
içebil-	1
İçebilirim sırlı tasından,	1
sevinebil-	1
Sevin sevinebilersen,	1
içil-	1
Sırça tasta sihirli su içilir,	1
dol-	1
Bir gökyüzü genişliğiyle ruhuma dolar	1
içme-	1
Cıgara içmez	1
boya-	1
Gökyüzünü boyarım, her sabah,	1
dik-	1
Ben dikerim.	1
söylet-	1
Böylesine söyletir insanı,	1
indir-	1
«Arabalar yük indirir ovaya,	1
tak-	1
Kimi kılıç takar böğrüne;	1

Filde Zaman-Kip/Fiil/Dize	Say
ağlayama-	1
Serde erkeklik var, ağlayamam.	1
tanıma-	1
Ablamı tanımazsın,	1
anla-	1
Ne hekim anlar, ne hoca.	1
taşın-	1
Evlenir, şehire taşınırlar.	1
diker	1
Bilmezsiniz kim diker;	1
açma-	1
Yıldız açmaz mı artık ağaçlar?	1
anlat-	1
Onu sonra anlatırım, fakat	1
uç-	1
Kiminiz kuştur, uçar, şairane;	1
kazanıl-	1
Böyle kazanılır ekmek parası.»	1
doy-	1
Karnım doyar benim de:.	1
dikil-	1
Dikilir Köprü üzerine,	1
uy-	1
Kimi uyar dünya seyrine:	1
kımıldan-	1
Kımıldanır mahallemin daralan ruhu	1
uyuşama-	1
Uyuşamayız, yollarımız ayrı;	1
kıskan-	1
İçer içer, ötekini kıskanır.	1
dökül-	1
Aman dökülür tane tane.»	1
kıy-	1
Arabacı nasıl kıyar düvesine?	1
vur-	1
Arabacı değnek vurur düveye,	1
dilen-	1
Kimi sokaklarda dilenir.	1
yakınlaş-	1
İyi insanların ruhudur yakınlaşır,	1
bileme-	1

Filde Zaman-Kip/Fiil/Dize	Say
Ne haltedeceğimi bilemem.	1
yanma-	1
Yanmaz mı bin rüya ile saçlar	1
kork-	1
Korkar mıyım?	1
açıl-	1
Açılmayan susam artık açılır	1
yaşan-	1
Söyle, nasıl yaşanır?	1
işitebil-	1
Dinle bakalım, işitebilir misin	1
kal-	1
Sabahlara kadar kalır	1
götür-	1
Onu daha ileriye götürürler;	1
yazılma-	1
Belki de yazılmaz	1
gülümse-	1
Gülümser.	1
yet-	1
Ne kâğıt yeter ne kalem,	1
hatırla-	1
Hatırlarım ilk görüşümü dünyayı,	1
yırtıl-	1
Deniz yırtılır kimi zaman,	1
hatırlatma-	1
Hiçbir şey hatırlatmaz.	1
yorulma-	1
Baş ağrısı yorulmaz.	1
helal et-	1
Haklarını helâl ederler elbet.	1
hoşlan-	1
Hoşlanır.	1
Geniş Zaman Hikaye	17
çağla-	2
Gece sahilde sular fecre kadar çağlardı	1
O gürültüyle sular çalkalanır çağlardı	1
kızabil-	1
Kızabilirdim,	1
bilme-	1

Filde Zaman-Kip/Fiil/Dize	Say
Bilmezdim şarkıların bu kadar güzel,	1
sev-	1
Seni daha çok severdim.	1
titre-	1
Mavi bir gökyüzü titrerdi güzel bir histe	1
yazıl-	1
adlarımız yan yana yazılırdı duvarlara	1
görün-	1
Liman görünürdü	1
çal-	1
Durmada çalardı, bütün gün.	1
sayılma-	1
Günahkâr da sayılmazdı.	1
çırpın-	1
Görürdüm çırpınırdı ufacık kalbin.	1
sevme-	1
Seni bu kadar sevmezdim.	1
duyul-	1
Tren sesi duyulurdu yatağından	1
yap-	1
Sabahı da, işbaşı yapardı şafakla..	1
geçme-	1
Hatırımdan bile geçmezdi	1
bekleme-	1
Belki de beklemezdim	1
gör-	1
Görürdüm çırpınırdı ufacık kalbin.	1
Geniş Zaman Rivayet	5
seviş-	1
El konuşur, sevişirmiş, bana ne?	1
doldur-	1
Genzine doldurmuş arkadaşım.	1
yakış-	1
Bir hamama yakıştırmış.	1
görünme-	1
Akşam karanlığında bir şey görünmezmiş	1
pişir-	1
Balık pişirmiş mangalda ve dumanını	1

Filde Zaman-Kip/Fiil/Dize	Say
Geniş Zamanın Şartı	5
öl-	1
Siz ölürseniz, ben ne yaparım?	1
git-	1
Ve ay gelir, kuşlar nereye giderse..	1
sevme-	1
Onu sevmeseydim	1
iste-	1
Kiminle isterse onunla yatar.	1
olma-	1
Geçen kuşları görürsün hiç olmazsa;	1
Gereklilik	12
ol-	4
Bir gül olmalı;	1
Öyle bir yerde olmalıyım	1
Öyle bir yerde olmalıyım ki,	1
Yolculuk olmalı, yolculuk.	1
de-	2
«Mutlak birini seviyordu» demeliler.	1
Tanıyanlarsa, «Zavallı, demeli,	1
seslen-	1
Dağlar seda verip seslenmelidir.»	1
öl-	1
Kimse duymadan ölmeliyim	1
git-	1
Yarın rıhtıma gitmeli,	1
yaslan-	1
Çıkıp şu dağlara yaslanmalıdır;	1
bulun-	1
Ağzımın kenarında bir parça kan bulunmalı.	1
olma-	1
olmamalı.	1
Öğrenilen Geçmiş Zaman	43
dön-	3
Kuşlara, yapraklara dönmüşüm,	1
Kuşlara, yapraklara dönmüşüm;	2
veril-	2
Kömür beyanamesi de verilmiş;	1
Şehirliden vilâyete ilâm verilmiş,	1

Filde Zaman-Kip/Fiil/Dize	Say
gör-	2
Kim görmüş, ama kim,	1
Neler görmüş, neler öğrenmişti kimbilir,	1
anlama-	1
Senelerden beri anlamamışım	1
tatma-	1
Geçmiş, tatmamışız ayrılık.	1
ölmüş	1
Annemi ölmüş gördüm rüyamda.	1
bat-	1
Güneş batmış,	1
uyu-	1
Çocuklar uyumuştur,	1
çık-	1
Sokağa çıkmışım, insanlar rahat;	1
kurul-	1
Belediye meydanına radyo kurulmuş;	1
çizil-	1
Gemilerim, kurşunkalemiyle çizilmiş;	1
sıyrıł-	1
Entarisi sıyrılmış hafiften;	1
dadan-	1
Güya bir de Galata'ya dadanmışız;	1
unutul-	1
Dertler biraz daha unutulmuş,	1
dal-	1
Göllerin şekil dolu derinliğine dalmış	1
alışıl-	1
Gurbete biraz daha alışılmış,	1
dalmış	1
Dalmış düşünmüştüm;	1
aç-	1
Güneş açmış.	1
doğ-	1
Gün ne güzel doğmuş meğer açık denizde!	1
otur-	1
Urumelihisarı'na oturmuşum;	1
al-	1

Filde Zaman-Kip/Fiil/Dize	Say
Melâhat'î almışım da sonra	1
sık-	1
Kimin bacağını sıkılmışım tramvayda?	1
geç-	1
Geçmiş, tatmamışız ayrılık.	1
söyle-	1
Kim söylemiş beni	1
gel-	1
Bahar gelmiş.	1
tut-	1
Bir eliyle de göğsünü tutmuş.	1
getiril-	1
«Yârin dudağından getirilmiş».	1
uyan-	1
Ağlayarak uyanmışım	1
git-	1
Alemdar'a gitmişim, öyle mi?	1
uzan-	1
Yüzükoyun uzanmış;	1
vurul-	1
Süheylâ'ya vurulmuşum diye?	1
vur-	1
Güneş vurmuş içime;	1
yaklaş-	1
Epeyce yaklaşmışım, duyuyorum;	1
yaz-	1
Böyle yazmış yazımızı Ulu Tanrı;	1
yat-	1
Uzanıp yatıvermiş, sereserpe;	1
kal-	1
Bir tek kökü kalmış ağacın toprakta	1
yıkan-	1
Yıkanmışım,	1
kaldır-	1
Kolunu kaldırmış, koltuğu görünüyor;	1
kurtul-	1
Eski bir sevdadan kurtulmuşum;	1
Öğrenilen Geçmiş Zamanın Hikayesi	6
öğren-	1

Filde Zaman-Kip/Fiil/Dize	Say
Neler görmüş, neler öğrenmişti kimbilir,	1
yazıl-	1
Kendileri için yazılmıştır.	1
şişmanla-	1
Ne kadar şişmanlamıştır kimbilir.	1
çık-	1
Denizden yeni mi çıkmıştı, neydi;	1
başla-	1
Bir de kız sevmeye başlamıştı.	1
düşün-	1
Dalmış düşünmüştüm;	1
Şimdiki zaman	196
dinle-	14
Ajans dinliyor, düşünüyor.-	1
İSTANBUL'U DİNLİYORUM	1
İstanbul'u dinliyorum, gözlerim kapalı.	1
İstanbul'u dinliyorum, gözlerim kapalı;	10
İstanbul'u dinliyorum.	1
bil-	14
Alnın sıcak mı, değil mi, biliyorum;	1
Ama ne kadınsın, biliyor musun!	1
Biliyorum, kolay değil yaşamak,	1
Biliyorum, lâzım değil ama hardal	1
Bir yer var, biliyorum;	1
Bununla beraber biliyorum,	1
Dudakların ıslak mı, değil mi, biliyorum;	1
İçinde kötülüğü yok, biliyorum;	1
Ne adını biliyorum,	1
Nedendir, biliyor musun;	1
Nedendir, biliyor musun?	1
Sen de nimetler tanırsın biliyorum;	1
Yahut o da biliyor,	1
Yoksuldu, biliyorum	1
doğ-	9
Ay doğuyor geceleri	1
Beyaz bir ay doğuyor, fıstıkların arkasından	1
GÜN DOĞUYOR	1

Filde Zaman-Kip/Fiil/Dize	Say
Gün- doğuyor şehrin üzerinde.	1
Gün doğuyor şehrin üzerine,	1
Gün- doğuyor şehrin üzerine,	1
Gün doğuyor şehrin üzerine.	2
Gün doğuyor şehrin üzerine;	1
gel-	8
Çalışarak mı geliyor gemide?	1
Çekiş sesleri geliyor doklardan,	1
Deniz kokusu geliyor uzaktan.	1
Gidip gidip gelmede aynı his,	1
Hâlâ gidip geliyorlar.	1
İnsanın şair olup şiir söyleyeceği geliyor:	1
Savulun geliyorum, hey Bolu beyleri!	1
Tramvay sesleri geliyor,	1
al-	5
ESKİLER ALIYORUM	2
Eskiler verip musikiler alıyorum	1
Mademki ekmeklerini alıyorum	1
Şiir yazıp eskiler alıyorum	1
yağ-	4
Çadırımın üstüne yağmur yağıyor,	1
Gündüzleri yağmur yağıyor;	1
Işık yağıyor doğan gecedan.	1
Şu anda dışarda yağmur yağıyor	1
öldür-	4
Kardeşini öldürtüyor Kaabil,	4
bekle-	4
Bekliyor sular, açmış ağzını.	1
Bekliyorum	1
Bir hastaları varmış, makine bekliyor .	1
Bir hastamız var, makine bekliyor.	1
yaşa-	4
Acaba hâlâ yaşıyor musun?	1
Bedava yaşıyoruz, bedava.	1
Bedava yaşıyoruz, bedava;	1
YAŞIYOR MUSUN?	1
yap-	3
Alıp yıldız yapıyorum	1
Bak, böcekler de öyle yapıyor.	1

Filde Zaman-Kip/Fiil/Dize	Say
Duvarlara fena resimler yapıyorsun;	1
yaşamaktayım	3
Ölmedim hâlâ... yaşamaktayım.	1
Ölmedim lâkin, yaşamaktayım	2
vurmada	3
Dinle bak, vurmada nabzı ruhun.	2
Dinle bak: vurmada nabzı ruhun!	1
de-	3
«Eve geç kaldım» diyor.	1
Oymuş, diyorum, zavallı şairin	1
Şeytan diyor ki: «Aç pencereyi;	1
geç-	3
Bir yosma geçiyor kaldırımdan;	1
Kuşlar geçiyor, derken;	1
Ve bulutlar geçiyor aynadan	1
konuş-	3
Fena çocuklarla konuşuyorsun,	1
Hâlâ konuşuyorum.	1
Ve daima sarhoş konuşuyoruz.	1
dol-	3
Doluyor ruhun oluklarından.	1
Renk renk hacimle doluyor her yer.	1
Ve doluyor sessiz, ordularım,	1
düşün-	3
Ajans dinliyor, düşünüyor.-	1
Onu düşünüyorum,	1
Ve ben neler düşünüyorum!..	1
sev-	2
Aynı kızı seviyoruz.	1
Seni hâlâ seviyorum, eski karım.	1
kon-	2
Başıma da konuyor, konuyor aman,	2
duy-	2
Duyuyorum serzenişlerini.	1
Epeyce yaklaşmışım, duyuyorum;	1
anlatama-	2
ANLATAMIYORUM	1
Anlatamıyorum.	1
anla-	2

Filde Zaman-Kip/Fiil/Dize	Say
Kalbinin vuruşundan anlıyorum;	1
Zamanla anlıyor insan dünyayı.	1
es-	2
Önce hafiften bir rüzgâr esiyor;	1
Rüzgâr tersine esiyor.. Niçin?	1
dön-	2
Dönüyorlar bir manzaranın üstünde;	1
Soluk, gül rengi bir günle dönüyorlar.	1
çözül-	2
Dili çözülüyor gecelerin.	1
Sesler mi çözülüyor derinde,	1
kımlıda-	2
Kımlıyor kozasında böcek	1
Toprak kımlıyor yavaş yavaş,	1
ara-	2
Arıyor deli gibi hafızam.	1
Bir aydanberi iş arıyorum, meteliksiz.	1
bak-	2
Bakıyorlar günün gözlerine	1
Hayretle bakıyor dört duvarım.	1
yaz-	2
Macar Lokantası'nda yazıyorum	1
Şiir yazıyorum	1
savrul-	2
Savruluyor gökyüzünde buğday,	2
görme-	2
Görmüyor musun, her yanda hürriyet;	1
Gözlerim görmüyor... lâkin güneş	1
bırakma-	2
Bırakmıyor geçim derdi.	1
Bırakmıyor son gördüğüm,	1
görün-	2
Kolunu kaldırmış, koltuğu görünüyor;	1
Şimdi kavak ağaçları görünüyor	1
dur-	2
Kargam hâlâ başımda duruyor	1
Ne duruyorsun be, at kendini denize;	1
gülümse-	2

Filde Zaman-Kip/Fiil/Dize	Say
Gülümsüyor mavi bir ay ışığında kamış.	1
Gülümsüyorum.	1
düş-	2
Bir şey düşüyor elinden yere;	1
Sabahla düşüyor bir damla yaş.	1
iste-	2
Anlamak istiyorum, ne yapar Susmak istiyorum, susmak bugün.	1
yüksel-	2
Yükseliyor her günkü yerine,	1
Yükseliyor şimdi perde perde	1
deş-	1
Ve bir karga beynimi deşiyor	1
tut-	1
Kuş tutuyorsun.	1
benze-	1
Hokkabaza mı benziyor?	1
birleş-	1
Gölgeler seslerle birleşiyor	1
besleme-	1
Artık tırtılları beslemiyor	1
duyurmada	1
Yarasalar duyurmada bana	1
otur-	1
Yalnız Niyazi oturuyor,	1
çekil-	1
Ağlar çekiliyor dalyanlarda;	1
söyle-	1
Şarkı mı söylüyor Semiramis	1
çekmede	1
Çekmede beni saadet dolu dünyalara	1
uzaklaş-	1
Gölgeler uzaklaşıyor yerde,	1
düşünmektedir	1
Edith Almera'yı düşünmektedir,	1
bağlan-	1
Bağlanıyor bir iple, bir sürü	1
düşünül-	1
Yapılacak işler düşünülüyor.	1
mırıldan-	1

Filde Zaman-Kip/Fiil/Dize	Say
Ve bir mısra mırıldanıyorum	1
eklenmede	1
Eklenmede içime hasret kaldığım yerle	1
sallan-	1
Yavaş yavaş sallanıyor	1
çırpın-	1
Bir kuş çırpınıyor eteklerinde;	1
sez-	1
Seziyorum senelerce susan	1
çırpınmada	1
Bir güvercin çırpınmada	1
sür-	1
Günlerce sürüyor bu yolculuk.	1
çırpınmadadır	1
Küçük bir kalp çarpmadadır.	1
ulaşma-	1
Ulaşmıyor iskeleye çıma.	1
çiçeklenmede	1
Seslerle çiçeklenmede bahar	1
üzül-	1
Ölürüz diye mi üzülüyoruz?	1
yüzme	1
O da yüzmede bir ses yığını üzerinde,	1
yan-	1
«Yanıyor unutulmuş buhurdan	1
gir-	1
Giriyor kafamın darlığına	1
durmakta	1
Kolsuz ve bacaksız yaşayıp durmakta.	1
çök-	1
Çöküyor her şeyin üzerine	1
kurul-	1
Ve pazar kuruluyor, karşı meydana.	1
anlama-	1
Anlamıyorum dilinden artık	1
ol-	1
Gör bak ne oluyorsun.	1
gül-	1
Gülüyor saz benizli bakire.	1

Filde Zaman-Kip/Fiil/Dize	Say
dikil-	1
Ansızın dikiliyor karşıma	1
dağıt-	1
Koşun. Buğday dağıtıyor Yusuf.	1
atıl-	1
Atılıyor bir Hint dağına.	1
hatırlat-	1
Motorları hatırlatıyor.	1
sevme-	1
Madem ki sevmiyorum artık,	1
hissetmededir	1
Baharı hissetmededir.	1
sıyrılma	1
Sıyrılmada gözlerimden yıllarca geceler,	1
imren-	1
Çocuklara imreniyorum.	1
söylen-	1
Eski bir şarkı söyleniyor rüzgârda.	1
in-	1
Büyük bir kuş iniyor semadan.	1
şekl'al-	1
Korkarak şekl'alıyor bacalar,	1
dal-	1
Dalıyor dağınık yüzlü evler	1
uçuşmada	1
Uçuşmada gökyüzünde bir sürü ebabil;	1
isteme-	1
Gün, yeniden doğmak istemiyor.	1
ulaştırma-	1
Hiçbir kıyıya ulaştırmıyor,	1
işle-	1
Birinin saati işliyor kolunda.,	1
ürpermede	1
Bir göl mü ürpermede ruhun uzaklarında?	1
kaç-	1
Mektepten kaçyorsun,	1
vadetmede	1
Güzel günler vadetmededir.	1
kaçış-	1

Filde Zaman-Kip/Fiil/Dize	Say
Gölgeler kaçışıyor derine.	1
dolaştırma-	1
Damar kanımı dolaştırmıyor.	1
kalkıl-	1
Sabahları erken kalkılıyor yolculukta;	1
doldur-	1
Sessizlik odama dolduruyor.	1
bayıl-	1
Musikiye bayılıyorum	1
bahset-	1
Açlıktan bahsediyorsun;	1
kok-	1
Gübre kokuyor kahvenin peykeleri.	1
değ-	1
Bir kadının suya değiyor ayakları;	1
geril-	1
Geriliyor bembeyaz bir kanat.	1
akıt-	1
Durmadan akıtıyor bir oluk	1
getir-	1
Saadet mi getiriyor rüzgâr	1
Şimdiki zamanın hikayesi	5
sev-	1
«Mutlak birini seviyordu» demeliler.	1
ağar-	1
Ufuk, yeşil yeşil, ağarıyordu.	1
söyle-	1
Bunu Abidin de söylüyordu geçende.	1
çalış-	1
Mevzuumu yaşamaya çalışıyordu	1
es-	1
Saros körfezinden rüzgâr esiyordu,	1
Şimdiki Zamanın Rivayeti	1
al-	1
Orada alıyormuşuz soluğu;	1

Ek 3: Fiil Şahıs Listesi

Şahıs/Fiil/Dize	Sayı	Şahıs/Fiil/Dize	Sayı
3. Teklik	434	Gürültüyle çıkar duman topraktan.	1
gel-	26	Hanoğlu Kocabey çıkar;	1
Bahar gelmiş.	1	Ne çıkar bahar geldiyse?	1
Belki de hepsi geri gelecek	1	Ne çıkar karşıma çıksa ecel,	2
Binlerce insan gelir gider sokaklarında...	1	Ne çıkar?	1
Çalışarak mı geliyor gemide?	1	Onuncusu akıllı çıktı	1
Çorbam geldi, sıcak sıcak;	1	Pamuklar gibi çıkar dışarı.	1
Deniz gelecek eline pul pul;	1	Rönesans çıkacak vapurdan	1
Deniz kokusu geliyor uzaktan.	1	Yokuş çıkar, döne döne;	1
Döndüm baktım, bir edalı yâr gelir,	1	Yokuştan bir Döne çıkar;	1
Eski günler geri mi gelecek?	1	Yolcular çıksın hele;	1
Geceleri odama gelir, Geldi medar ellerinden beklediğim haber,	1	ol-	20
Geldi yolunu gözlediğim yâr.	1	Aşk birdenbire oldu.	1
GELECEK ÖLÜMÜN TÜRKÜSÜ	1	Bir gül olmalı;	1
Gelse altın ışıklı bir yaz.	1	Biz insanlar kadar olsun?	1
Gidip gidip gelmede aynı his,	1	Böyle olur yüksek yerin rüzgârı;	1
Gün aşırı alacaklılar gelir.	1	Filiz birdenbire oldu. tomurcuk birdenbire.	1
Hepsi burda buluşmaya gelir, akşam;	1	Gökyüzü birdenbire oldu;	1
İnsanın şair olup şiir söyleyeceği geliyor:	1	Her şey birdenbire oldu.	2
İstanbul'dan ayva da gelir, nar gelir,	2	Her şey birdenbire oldu;	1
Kamyon geldi kapımıza dayandı.	1	Hiç duyulmamış zenci arkadaşlarım olsun.	1
Ne çıkar bahar geldiyse?	1	Hoş, olsa da korkacak mıyım zaten	1
Ne iş güç gelir aklıma, ne yoksulluğum.	1	İhtimal bir kat da yeni esvabım olacak	1
Ses gelir, inceden ince:	1	İşte böyle olursun.	1
Takunya sesleri gelir evlerden, Ve ay gelir, kuşlar nereye giderse..	1	O yazıyı yazanlar kadar olsun,	1
çık-	21	Oldu ya, olanların hepsi böyle...	1
Akşam serinliği çıktı.	1	Olsun;	1
Ama bardan çıktı mı, Ambardan mı çıkacak, kamaradan mı?	1	Olur mu böyle, bütün bir geceyi	1
Ayvaz çıkar, Hoylu çıkar;	2	Senden başka ağaç olsaydı	1
Balıklar çıkacak yoluna, karşıcı;	1	Yemiş birdenbire oldu.	1
Bir yardan Köroğlu çıkar:	1	Yolculuk olmalı, yolculuk.	1
çıkır	1	doğ-	17
Denizden yeni mi çıkmıştı, neydi;	1	Ay doğuyor geceleri	1
		Beyaz bir ay doğuyor, fıstıkların arkasından	1
		Bir âlem doğdu yine giden günle beraber,	1
		Bir âlem doğdu yine giden günün ardından.	1
		Bir güneş dalgalar üstünde doğar rengârenk	1

Şahıs/Fiil/Dize	Sayı
Bir uyku âlemine doğar dünya.	1
GÜN DOĞUYOR	1
Gün- doğuyor şehrin üzerinde.	1
Gün doğuyor şehrin üzerine,	1
Gün- doğuyor şehrin üzerine,	1
Gün doğuyor şehrin üzerine.	2
Gün doğuyor şehrin üzerine;	1
Gün ne güzel doğmuş meğer açık denizde!	1
Güneş doğar yağmurun üstüne.	1
Güneş doğdu, ufuk kana boyandı;	1
Karşı evin arkasından ay doğdu.	1
git-	13
«Düzce yolu düz gider, Aman bir edalı kız gider.»	1
Başka şehre gitti.	1
Bıraktı gitti beni	1
Binlerce insan gelir gider sokaklarında...	1
Bu düzen böyle mi gidecek?	1
Cuma günü Gökusu'ya gitti	1
Gidecek mi o maziden gelen?	1
Gökyüzüne mi gitti?	1
Herbiri yeni bir ufka gider.	1
Kendi gitti, Sanırım ki günler hep güzel gidecek;	1
Şehirdeki köye gider,	1
geç-	11
Adamlar geçer	1
Benim de sevdalar geçti başımdan.	1
Bir yosma geçiyor kaldırımdan;	1
Elime üç beş kuruş geçer;	1
Geçmiş, tatmamışız ayrılık.	1
Kadınlar geçer.	1
Küçük Bey sınıfı geçti.	1
Nar bahçelerinde geçse gün. Şıp diye geçer Köprü'nün altından;	1
Üzerinden tramvay geçer.	1
Yıllar geçti aradan, unutamadım,	1
yağ-	8

Şahıs/Fiil/Dize	Sayı
Çadırımın üstüne yağmur yağıyor,	1
Işık yağıyor doğan geceden.	1
Sabaha karşı yağmur yağdı.	1
Şu anda dışarda yağmur yağıyor	1
Yağmur eğri yağar?	1
Yağmur yağar bulutun üstüne.	1
Yağmur yağar gecenin üstüne.	1
Yağmur yağar trenin üstüne.	1
söyle-	7
«Hoy Lu-Lu» şarkısını söylesin her gece.	1
Aşk türküleri söyledi.	1
Bir sevdiğim şanoda şarkı söyler;	1
Bunu Abidin de söylüyordu geçende.	1
Her bahar söyler.	1
Kim söylemiş beni	1
Şarkı mı söylüyor Semiramis	1
başla-	6
Bak, son hasad başladı rüzgârda.	2
Başlar yolu cennete giden rüya...	1
Bir de kız sevmeye başlamıştı.	1
Birdenbire tütmeye başladı duman topraktan;	1
Sular çekilmeye başladı köklerde	1
de-	6
«Eve geç kaldım» diyor.	1
Eşit olsak, der,	1
Hür olsak, der.	1
Şeytan diyor ki: «Aç pencereyi; Şoför durdu, Enistütü Mektebi, dedi.	1
Tanıyanlarsa, «Zavallı, demeli,	1
kurul-	5
Artık kuruldu bu kervansaray, Belediye meydanına radyo kurulmuş;	1
Kuruldu bir âlem her günkü dünyamızdan uzak,	1
Ve pazar kuruluyor, karşı meydanda.	1
olma-	5
Ayrılık olmasaydı.»	1
Beklemesem olmaz mı güneşin doğmasını	1

Şahıs/Fiil/Dize	Sayı
Hoş, olmasın da ne yapsın?	1
olmamalı.	1
Olmaz ki!	1
dol-	5
Bir gökyüzü genişliğiyle ruhuma dolar	1
Doluyor ruhun oluklarından.	1
Neden içimize doldu vehim?	1
Renk renk hacimle doluyor her yer.	1
Ve doluyor sessiz, ordularım,	1
düşün-	5
Ajans dinliyor, düşünüyor.-	1
Boşuna düşünür ihtiyarlık.	1
Düşünür düşünür,	2
Ve ne düşünür tayyare	1
bekle-	4
Bir hastaları varmış, makine bekliyor .	1
Bir hastamız var, makine bekliyor.	1
Elinde kese sıra bekler biri.	1
Kadınlar giyinip kocalarını bekler.	1
bul-	4
Bereket bulur.	1
Edebiyat tarihçisi bulsun.	1
Hayat bulur,	1
Sıhhat bulur,	1
dur-	4
Durdu beni ölüme götüren kervan.	1
Gelip durdu artık işte hayat	1
Kargam hâlâ başımda duruyor	1
Şoför durdu, Enistütü Mektebi, dedi.	1
doldur-	4
Doldursa içimi orada	1
Genzine doldurmuş arkadaşım.	1
Odanı dolduracak son mevsimin, son baharın...	1
Sessizlik odama dolduruyor.	1
öldür-	4
Kardeşini öldürüyor Kaabil,	4
bil-	4
Hanginiz bilir, benim kadar,	2

Şahıs/Fiil/Dize	Sayı
İnsanları sevmesini de bilir,	1
Yahut o da biliyor,	1
görün-	4
Böyle mi görünür gökyüzü her zaman?	1
Kolunu kaldırmış, koltuğu görünüyor;	1
Liman görünürdü	1
Nihayet göründü İbricık köyü.	1
düzül-	4
Düzüldü uçsuz bucaksız alay,	4
ver-	4
Bir daha seneye beş tane verir;	1
Hepinize uzun ömürler versin Tanrım.	1
İlk yemişini bu sene verdi,	1
Nasıl korku verir sessizlik insana;	1
çözül-	3
Dili çözülüyor gecelerin.	1
Renklerle çözülsün geceler,	1
Sesler mi çözülüyor derinde,	1
gör-	3
Biri bir koca görür rüyasında:	1
Kim görmüş, ama kim,	1
Neler görmüş, neler öğrenmişti kimbilir,	1
düş-	3
Bir şey düşüyor elinden yere;	1
Sabahla düşüyor bir damla yaş.	1
Yolculuk mu düştü, nedir?	1
es-	3
Önce hafiften bir rüzgâr esiyor;	1
Rüzgâr tersine esiyor.. Niçin?	1
Saros körfezinden rüzgâr esiyordu,	1
uzan-	3
Odama uzanır akasyam pencereden.	1
Uzanır yatar göbek taşına;	1
Yüzükoyun uzanmış;	1
kok-	3
Deniz koktu sabaha kadar;	1
Gübre kokuyor kahvenin peykeleri.	1

Şahıs/Fiil/Dize	Sayı
Senin de dükkânın öyle kokar işte.	1
çek-	3
Çok sefalet çekti...»	1
Deniz çeker, dünya tutar	1
Giderim, deniz çeker;	1
kon-	3
Başıma da konuyor, konuyor aman,	2
Konsa rüya dolu köşkümün.	1
tut-	3
Bir eliyle de göğsünü tutmuş.	1
Deniz çeker, dünya tutar	1
Kiminiz dümen tutar mavnalarda;	1
koş-	3
Bir deve gürültüler içinde koşar, koşar, koşarken	2
Nasıl koşar aynalara,	1
vurmada	3
Dinle bak, vurmada nabzı ruhun.	2
Dinle bak: vurmada nabzı ruhun!	1
vur-	3
Arabacı değnek vurur düveye,	1
Birdenbire vurdu gün ışığı yere,	1
Güneş vurmuş içime;	1
ak-	3
«Siyah akar Zonguldağın deresi;	1
-Bin türlü mavi akar Boğaz'dan_	1
Hâlâ tuzlu akar kanım	1
gir-	3
Giriyor kafamın darlığına	1
Kaç defa rüyama girdi.	1
Yavaş yavaş girer ılık bir suya,	1
yat-	3
Kiminle isterse onunla yatar.	1
Uzanıp yatıvermiş, sereserpe;	1
Uzanır yatar göbek taşına;	1
yap-	3
Anlamak istiyorum, ne yapar	1
Hoş, olmasın da ne yapsın?	1
Sabahı da, işbaşı yapardı şafakla..	1
anla-	2

Şahıs/Fiil/Dize	Sayı
Ne hekim anlar, ne hoca.	1
Zamanla anlıyor insan dünyayı.	1
yan-	2
«Yanıyor unutulmuş buhurdan	1
Ne diye ışık yanar bu dağ evinde?	1
savrul-	2
Savruluyor gökyüzünde buğday,	2
bak-	2
Hayretle bakıyor dört duvarım.	1
Hep karşıya bakar,	1
getir-	2
Saadet mi getiriyor rüzgâr	1
Satamadan getirdi.	1
dökül-	2
Aman dökülür tane tane.»	1
Kirli bir gün ışığı dökülecektir.	1
otur-	2
Birisi köyde oturur,	1
Yalnız Niyazi oturuyor,	1
gülümse-	2
Gülümser.	1
Gülümsüyor mavi bir ay ışığında kamış.	1
taş-	2
O su taşır, bana yağ bal,	1
Yalnız bu dem rahat bir dünya taşır,	1
aç-	2
Bir eliyle açtı yelpazesini;	1
Güneş açmış.	1
veril-	2
Kömür beyannamesi de verilmiş;	1
Şehirliden vilâyete ilâm verilmiş,	1
inan-	2
Allaha inanır düşünmeden?	1
Kimi peygambere inanır;	1
boyan-	2
Güneş doğdu, ufuk kana boyandı;	1
Yer gök kızıla boyanır.	1
işle-	2
Birinin saati işliyor kolunda.,	1
Korku tâ kemiğime işledi.	1

Şahıs/Fiil/Dize	Sayı
eri-	2
Eriyecek tencerede kalay,	2
kal-	2
Bir tek kökü kalmış ağacın toprakta	1
Yalnız şu beyit kaldı,	1
dal-	2
Dalıyor dağınık yüzlü evler Göllerin şekil dolu derinliğine dalmış	1
kalma-	2
Gökten bir beklediğim kalmadı.	1
İsmi bile kalmadı yadigâr.	1
dayan-	2
Kamyon geldi kapımıza dayandı.	1
Kır At'a nal mı dayanır?	1
kemir-	2
Of of, kemirir bağrımı of, ince hastalık.»	1
Of, of, kemirir bağrımı of, ince hastalık.»	1
geçil-	2
Keskin Sırat koç üstünde geçilir,	1
Tramvayla geçilir.	1
kımıld-	2
Kımıldıyor kozasında böcek	1
Toprak kımıldıyor yavaş yavaş,	1
bilme-	2
Bilmese tadını kederin' Nasıl kadrin bilmez yanında yatan,	1
benze-	2
Hokkabaza mı benziyor?	1
Yaşayan insanlara benzer	1
değ-	2
Bir kadının suya değişiyor ayakları;	1
Elleri ellerime değdi.	1
bırakma-	2
Bırakmıyor geçim derdi.	1
Bırakmıyor son gördüğüm,	1
bit-	2
Kimbilir ne gün bitecek mevzuumu.	1
Ne gündüz biter, ne gece.	1

Şahıs/Fiil/Dize	Sayı
düşme-	2
Düşmedi taşım	2
çırpın-	2
Bir kuş çırpınıyor eteklerinde; Görürdüm çırpınırdı ufacık kalbin.	1
geçme-	2
«Ah! Şairim bu akşam da geçmedi» diyeceksin.	1
Hatırımdan bile geçmezdi	1
yet-	2
Ne kâğıt yeter ne kalem, Üç buçuk tayın yetecek?	1
yüksel-	2
Yükseliyor her günkü yerine,	1
Yükseliyor şimdi perde perde	1
gelme-	2
Balıkpazarı'na hiç gelmez.	1
Canan ki Degüstasyon'a gelmez	1
iç-	2
İçer içer, ötekini kıskanır.	1
Konyak içer, sarhoş olur,	1
bulma-	1
Felah bulmadı bir türlü derd ü mihnetten	1
uy-	1
Kimi uyar dünya seyrine:	1
donan-	1
Kimi saat köstek donanır;	1
bulun-	1
Ağzımın kenarında bir parça kan bulunmalı.	1
yaşanma-	1
«Hardalsız yaşanmaz.»	1
çal-	1
Durmadan çalardı, bütün gün.	1
sayılma-	1
Günahkâr da sayılmazdı.	1
bağlan-	1
Bağlanıyor bir iple, bir sürü	1
tak-	1
Kimi kılıç takar böğrüne;	1
çekil-	1
Hele güneş bir çekilsin,	1

Şahıs/Fiil/Dize	Sayı
duyul-	1
Tren sesi duyulurdu yatağından	1
çekme-	1
Hiçbir şeyden çekmedi dünyada	1
yetişme-	1
Yetişmeyecek Ömer imdada.	1
çekmede	1
Çekmede beni saadet dolu dünyalara	1
sallan-	1
Yavaş yavaş sallanıyor	1
gerek-	1
Para kazanmak gerekti;	1
sevme-	1
Denizi kim sevmez	1
geril-	1
Geriliyor bembeyaz bir kanat.	1
şehnameleş-	1
Dilde Yahya Kemal'in şarkısı şehnameleşir	1
ağlat-	1
Her sefer ağlatır beni,	1
tüken-	1
Tükendi artık içimde tadı	1
getiril-	1
«Yârin dudağından getirilmiş».	1
bin-	1
Kalender'den sandala bindi	1
gez-	1
Kaldırımlarında yosmalar gezer;	1
yakış-	1
Bir hamama yakışırmış.	1
açıl-	1
Açılmayan susam artık açılır	1
yazıl-	1
Kendileri için yazılmıştır.	1
çarpınmada	1
Bir güvercin çarpınmada	1
yorulma-	1
Baş ağrısı yorulmaz.	1
gömül-	1
Yıkandı, namazı kılındı, gömüldü.	1

Şahıs/Fiil/Dize	Sayı
öt-	1
Kiminiz düdüktür, öter;	1
çarpınmadadır	1
Küçük bir kalp çarpmadadır.	1
sat-	1
Salepçiler salep satar otele karşı.	1
çiçeklenmede	1
Seslerle çiçeklenmede bahar	1
sev-	1
«Mutlak birini seviyordu» demeliler.	1
görünme-	1
Akşam karanlığında bir şey görünmezmiş	1
silin-	1
Bak bütün kırışıklar silindi sudan.	1
götür-	1
Şeytan aldı götürdü;	1
söylet-	1
Böylesine söyletir insanı,	1
gül-	1
Gülüyor saz benizli bakire.	1
şekl'al-	1
Korkarak şekl'alıyor bacalar,	1
çök-	1
Çöküyor her şeyin üzerine	1
titre-	1
Mavi bir gökyüzü titrerdi güzel bir histe	1
hatırlat-	1
Hatırlattı bana, bir bayram sabahı	1
ulaşma-	1
Ulaşmıyor iskeleye çıma.	1
hatırlatma-	1
Hiçbir şey hatırlatmaz.	1
uyu-	1
Bir akşam uyudu;	1
hissetmededir	1
Baharı hissetmededir.	1
duradur-	1
Derim ki: «Sıkıntılar duradursun!»	1
hoşlan-	1

Şahıs/Fiil/Dize	Sayı
Hoşlanır.	1
ara-	1
Arıyor deli gibi hafızam.	1
ısınma-	1
Isınmaz mı acaba ellerimde kan?	1
yanaş-	1
İskeleyle yanaşsın,	1
bat-	1
Güneş batmış,	1
yatılma-	1
Böyle de yatılmaz ki!	1
içil-	1
Sırça tasta sihirli su içilir,	1
ye-	1
Taşımı ağaç yedi	1
içme-	1
Cıgara içmez	1
yırtıl-	1
Deniz yırtılır kimi zaman,	1
in-	1
Büyük bir kuş iniyor semadan.	1
eklenmede	1
Eklenmede içime hasret kaldığım yerle	1
dağıt-	1
Koşun. Buğday dağıtıyor Yusuf.	1
örtül-	1
Örtüldü hafızamın örtüsü	1
iste-	1
Kiminle isterse onunla yatar.	1
pişir-	1
Balık pişirmiş mangalda ve dumanını	1
isteme-	1
Gün, yeniden doğmak istemiyor.	1
sarma-	1
Yazı yazacak oldum, sarmadı;	1
akıt-	1
Durmadan akıtıyor bir oluk	1
ağar-	1
Ufuk, yeşil yeşil, ağarıyordu.	1
belir-	1

Şahıs/Fiil/Dize	Sayı
Birden belirecek hepsinin gözünde	1
seslen-	1
Dağlar seda verip seslenmelidir.»	1
kaldır-	1
Kolunu kaldırmış, koltuğu görünüyor;	1
seviş-	1
El konuşur, sevişirmiş, bana ne?	1
al-	1
Şeytan aldı götürdü;	1
sıyrı-	1
Entarisi sıyrılmış hafiften;	1
katıl-	1
Gülmekten katılırdı, okudukça.	1
soyunuver-	1
Bir gün de önümde soyunuverdi	1
kay-	1
Omzundan örtüler kaydı yere.	1
söylen-	1
Eski bir şarkı söyleniyor rüzgârda.	1
kaybol-	1
Kayboldu.	1
sür-	1
Günlerce sürüyor bu yolculuk.	1
kazanıl-	1
Böyle kazanılır ekmek parası.»	1
şekillen-	1
Şekillenecek ruhu çeken kutup:	1
besleme-	1
Artık tırtılları beslemiyor	1
şişmanla-	1
Ne kadar şişmanlamıştır kimbilir.	1
kılın-	1
Yıkandı, namazı kılındı, gömüldü.	1
dök-	1
Biri su döker,	1
deş-	1
Ve bir karga beynimi deşiyor	1
anma-	1
Anmazdı ama Allahın adını,	1

Şahıs/Fiil/Dize	Sayı
kımıldan-	1
Kımıldanır mahallemin daralan ruhu	1
ulaş-	1
Ve ulaşacak bu son şehre kaderin yolu,	1
kıskan-	1
İçer içer, ötekini kıskanır.	1
ulaştırma-	1
Hiçbir kıyıya ulaştırmıyor,	1
kıy-	1
Arabacı nasıl kıyar düvesine?	1
uyanmayiver-	1
Uyanmayiverdi.	1
diker	1
Bilmezsiniz kim diker;	1
uza-	1
Bilmem, bu gurbetlik ne kadar uzar.	1
dikil-	1
Ansızın dikiliyor karşıma	1
ürpermede	1
Bir göl mü ürpermede ruhun uzaklarında?	1
konuş-	1
El konuşur, sevişirmiş, bana ne?	1
durmakta	1
Kolsuz ve bacaksız yaşayıp durmakta.	1
dinle-	1
Ajans dinliyor, düşünüyor.-	1
birleş-	1
Gölgeler seslerle birleşiyor	1
dizil-	1
Tellaklar gelip dizilir yanına.	1
yakınlaş-	1
İyi insanların ruhudur yakınlaşır,	1
mırıldan-	1
Şarkılar mırıldanılır geceleri.	1
aran-	1
Kendinde arandı mı, küplere bin.	1
mırıldanacak	1
Benden bir mısra mırıldanacak	1
düşünme-	1

Şahıs/Fiil/Dize	Sayı
Düşünmez miydi akşam olunca	1
oku-	1
Efendi gazete okur;	1
düşünmektedir	1
Edith Almera'yı düşünmektedir,	1
bırak-	1
Bıraktı gitti beni	1
yaz-	1
Böyle yazmış yazımızı Ulu Tanrı;	1
olacak	1
Ne olacak bunun sonu, bilmem.	1
yazılma-	1
Belki de yazılmaz	1
alışıl-	1
Gurbete biraz daha alışılmış,	1
at-	1
Barlarda göbek atar	1
dolaş-	1
Bu şehirde yağmur altında dolaşılır	1
yıkan-	1
Yıkandı, namazı kılındı, gömüldü.	1
oyna-	1
Kumda oynasın diye küçük Yılmaz,	1
yorul-	1
Beden yorulur,	1
öğren-	1
Neler görmüş, neler öğrenmişti kimbilir,	1
yut-	1
Pireler filleri yutacak;	1
öğretme-	1
Öğretmeseydi.	1
yüzme	1
O da yüzmede bir ses yığını üzerinde,	1
öl-	1
Kıvrır kıvrırdı, adı Çiçon'du, öldü.	1
dolaştırma-	1
Damar kanımı dolaştırmıyor.	1
1. Teklik	282

Şahıs/Fiil/Dize	Sayı
bil-	14
Alnın sıcak mı, değil mi, biliyorum;	1
Bilirim ben yaptığımı.	1
Bilirim, yalan, hepsi yalan;	1
Biliyorum, kolay değil yaşamak, Biliyorum, lâzım değil ama hardal	1
Bir yer var, biliyorum;	1
Bununla beraber biliyorum, Dudakların ıslak mı, değil mi, biliyorum;	1
İçinde kötülüğü yok, biliyorum; karpuz yüklü olduğunu bilirim.	1
Ne adını biliyorum,	1
Ne bileyim, Sen de nimetler tanırsın biliyorum;	1
Yoksuldu, biliyorum	1
dinle-	13
İSTANBUL'U DİNLİYORUM İstanbul'u dinliyorum, gözlerim kapalı.	1
İstanbul'u dinliyorum, gözlerim kapalı;	10
İstanbul'u dinliyorum.	1
iste-	11
Ama yine de görmeyi çok isterim,	1
Anlamak istiyorum, ne yapar Çin'e kadar yolculuk yapmak isterim.	1
Görmek isterim seni de	1
İsterim benim de acaip isimleri	1
İsterim içlerinden bir tanesi	1
Ne kâğıt isterim, ne kalem;	1
Rastgelmek isterim Paris'te... Susmak istiyorum, susmak bugün.	1
Taşımı isterim	2
gör-	11
Annemi ölmüş gördüm rüyamda.	1
Bir tren sesi duymaya göreyim,	1
Denizi gördüm.	1
Gökyüzünü gördüm.	1
Gördüm giden günün ardından sulara dalan	1

Şahıs/Fiil/Dize	Sayı
Görsem açıktan geçişini Görürdüm çırpınırdı ufacık kalbin.	1
Hendek'te bir güzel gördüm,	1
İnsanları gördüm.	1
O gece gördüm, onun gözlerinde gördüm;	2
al-	11
ESKİLER ALIYORUM	2
Eskiler verip musikiler alıyorum	1
İpek çoraplar alayım sana;	1
Mademki ekmeklerini alıyorum	1
Mektup alır, efkârlanırım;	1
Melâhat'i almışım da sonra	1
Simit alırım, horoz şekeri alırım; Söylemezseniz size macun alırım,	1
Şiir yazıp eskiler alıyorum	1
düşün-	9
Ben sonsuz bir deniz düşünürüm.	1
Bir ayak düşünürüm ayağımda,	1
Bir baş düşünürüm başımda,	1
Bir mide düşünürüm midemde,	1
Dalmış düşünmüştüm; Düşünürüm bir çocuk türküsü söyleyerek.	1
Geçmiş günleri düşündüm.	1
Onu düşünüyorum,	1
Ve ben neler düşünüyorum!..	1
sev-	8
Daha çok severim.	1
Güzel kadınları severim,	1
İspanağı çok severim.	1
İşçi kadınları da severim,	1
Ne kadar severim o insanları !	1
Seni daha çok severdim.	1
Seni hâlâ seviyorum, eski karım.	1
Yatağımı da seveceğim.	1
ol-	7
Aramaz mı olacaktım?	1
Ben böyle mi olacaktım?	1
Bir de rakı şişesinde balık olsam	1
Kuşla oldumsa da senli benli,	1

Şahıs/Fiil/Dize	Sayı
Öyle bir yerde olmalıyım	1
Öyle bir yerde olmalıyım ki, Sessiz, sedasız mı olacaktım böyle	1
git-	6
Alemdar'a gitmişim, öyle mi?	1
Gideceğim bir ahçı dükkânına	1
Giderim, deniz çeker;	1
Gün olur, alır başımı giderim,	1
Harbiye Nezareti'ne gideceğim.	1
Yarın rıhtıma gitmeli,	1
de-	5
Derim ki: «Sıkıntılar duradursun!»	1
Ekmek parası desem...	1
Gönül yarası desem...	1
Oymuş, diyorum, zavallı şairin	1
Sevgilim, dedim,	1
kal-	5
«Eve geç kaldım» diyor. Ben de mi böyle uykusuz kalacaktım,	1
Büyüdüm, işsiz kaldım, aç kaldım;	2
Sabahlara kadar kalır	1
efkarlan-	5
EFKÂRLANIRIM	1
Efkârlanırım.	1
Mektup alır, efkârlanırım;	1
Rakı içer, efkârlanırım;	1
Yola çıkar, efkârlanırım.	1
gel-	4
Beşinciye geçip altıncıya geldim	1
Doğru İstanbul'a gelirim.	1
Kalktım, buraya geldim. Savulun geliyor, hey Bolu beyleri!	1
otur-	4
Bir evde otururum,	1
Oturdum bir kahve içtim,	1
Oturdum sırtın üstüne.	1
Urumelihisarı'na oturmuşum;	1
bilme-	4
Bilmem ki nasıl anlatsam;	1

Şahıs/Fiil/Dize	Sayı
Bilmem, bu gurbetlik ne kadar uzar.	1
Bilmezdim şarkıların bu kadar güzel,	1
Ne olacak bunun sonu, bilmem.	1
ver-	4
Bütün zıpzıplarımı size veririm. Şimdiki kadar kıymet vereceğim?	1
Tereyağı veririm.	1
Versem kendimi bütün bütün	1
dön-	4
Döndüm baktım, bir edalı yâr gelir,	1
Kuşlara, yapraklara dönmüşüm,	1
Kuşlara, yapraklara dönmüşüm;	2
geç-	4
«Hükûmat önünden geçtim,	1
Dalga geçerim kimi zaman da,	1
Ne diye geçeyim?..	1
Ne yârdan geçerim, ne serden;	1
yaz-	4
Anladığım zaman yazdım.	1
Macar Lokantası'nda yazıyorum	1
Şiir yazdım bunca senedir,	1
Şiir yazıyorum	1
söyle-	3
Bir şarkıyı başka makamla söyledim;	1
Bir şiir söylerim belki sizlere dair;	1
Bir türkü daha söyleyeyim bu yerde.	1
yaşamaktayım	3
Ölmedim hâlâ... yaşamaktayım.	1
Ölmedim lâkin, yaşamaktayım	2
bak-	3
Döndüm baktım, bir edalı yâr gelir,	1
Pencereden dışarıya şöyle bir baktım:	1
Uyandım baktım ki bir sabah,	1
anlat-	3
Anlatayım:	1
Bilmem ki nasıl anlatsam;	1
Onu sonra anlatırım, fakat	1

Şahıs/Fiil/Dize	Sayı
seyret-	3
Keyifle seyrederim hepinizi.	1
Tavla oynayanları seyrettim,	1
Ve seyrederim bulutları	1
duy-	3
Duydum ki sevmeyi bilen dudaklarda	1
Duyuyorum serzenişlerini. Epeyce yaklaşmışım, duyuyorum;	1
uyan-	3
Ağlayarak uyanmışım Son saatimde mi uyandım uykudan,	1
Uyandım baktım ki bir sabah,	1
kalk-	3
Fakat böyle bir iş yapmaya kalksam	1
Güneşten önce kalktım;	1
Kalktım, buraya geldim.	1
yap-	3
Alıp yıldız yapıyorum Bir uçurtma yaptım, telli duvaklı;	1
Siz ölürseniz, ben ne yaparım?	1
ölme-	3
Ölmedim hâlâ... yaşamaktayım.	1
Ölmedim lâkin, yaşamaktayım	2
sevme-	3
Madem ki sevmiyorum artık,	1
Onu sevmeseydim	1
Seni bu kadar sevmezdim.	1
iç-	3
Bu akşam da orada içeceğim;	1
Oturdum bir kahve içtim,	1
Rakı içer, efkârlanırım;	1
ağla-	2
«Bakar bakar ağlarım».	1
Ağlasam sesimi duyar mısınız,	1
isteme-	2
Başka bir şey istemem ondan.	1
Bununla beraber istemem	1
bul-	2
Bir limanda bulsam kendimi.	1

Şahıs/Fiil/Dize	Sayı
Ne buldum?	1
çalış-	2
Bir işte çalışırım.	1
Mevzuumu yaşamaya çalışıyordu	1
kork-	2
Hoş, olsa da korkacak mıyım zaten	1
Korkar mıyım?	1
çık-	2
Sokağa çıkmışım, insanlar rahat;	1
Yola çıkar, efkârlanırım.	1
unut-	2
Böyle havalarda unuttum;	1
Nasıl unutturum seni ben,	1
anlatama-	2
ANLATAMIYORUM	1
Anlatamıyorum.	1
hatırla-	2
Hatırlarım ilk görüşümü dünyayı,	1
Seni hatırladım yine;	1
dolaş-	2
Dolaşsam ben de deniz, deniz.	1
Dolaştım,	1
konuş-	2
15'de konuştum	1
Hâlâ konuşuyorum.	1
aç-	2
AÇSAM RÜZGÂRA	1
Açsam rüzgâra yelkenimi;	1
öl-	2
Kimse duymadan ölmeliyim	1
Ölsem desene!	1
at-	2
Ağaca bir taş attım	1
Oltayı attım denize;	1
tut-	2
Sinek tuttum, bir kibrit kutusu;	1
Tutarım gölün yüzüne	1
geçirebil-	2
Geçirebilirim bu mavilikte, Gene de güzel günler geçirebilirim;	1

Şahıs/Fiil/Dize	Sayı
bindir-	2
Sizi kayık salıncağına bindiririm	
kargalar,	1
Taksilere bindireyim,	1
gir-	2
Girdim insanların içine,	1
Şimdi evime girsem bile	1
anlama-	2
Anlamıyorum dilinden artık	1
Senelerden beri anlamamışım	1
bekleme-	2
Beklemesem olmaz mı güneşin	
doğmasını	1
Belki de beklemezdim	1
yaklaş-	1
Epeyce yaklaştım,	
duyuyorum;	1
söyleme-	1
İsmi söyleyemem,	1
sanma-	1
Mesut sanmam için kendimi.	1
bekle-	1
Bekliyorum	1
unutma-	1
Unutamıyacak mıyım?	1
düş-	1
Bağıra çağıra düşerim yollara;	1
bık-	1
Bıktım usandım sürüklemekten	
onu,	1
çal-	1
Keman çaldım ömrümde ilk	
defa;	1
sez-	1
Seziyorum senelerce susan	1
çıkabil-	1
Biraz sonra çıkabilirim	1
tüt-	1
Kiminiz dumandır, tüter;	1
atama-	1
Atamam kendimi denize, dünya	
güzel;	1
varama-	1
Ama ben pek varamadım tadına,	1
çürüyeme-	1

Şahıs/Fiil/Dize	Sayı
Mapuslarda çürüyemem;	1
dur-	1
Çalkandım durdum rüyalar	
içinde.	1
atıl-	1
Atılıyorum bir Hint dağına.	1
salıver-	1
Bir salıverdim gökyüzüne;	1
gezdır-	1
Ne başımda bulut gezdiririm,	1
ağlayama-	1
Serde erkeklik var, ağlayamam.	1
dal-	1
O bembeyaz, o tertemiz	
bulutlara dalar	1
sıkıl-	1
Dün fena sıkıldım, akşama	
kadar;	1
acıkma-	1
Acıkmasam dersin,	1
doğ-	1
1914'de doğdum	1
aldırma-	1
Aldırma.	1
çek-	1
Bense daima üzüntüsünü çektim	1
yat-	1
Güneşten sonra yattım,	1
utan-	1
Bense bugünmiş gibi utanırım	1
yazma-	1
Alın yazımı kendim yazmadım.	1
bit-	1
Biterim.	1
yıkan-	1
Yıkanmışım,	1
yaşa-	1
Yaşadım deme be, ahbap.	1
dalmış	1
Dalmış düşünmüştüm;	1
dikil-	1
Dikilir Köprü üzerine,	1
dayan-	1

Şahıs/Fiil/Dize	Sayı
«Hemen Mevlâ ile sana dayandım,	1
ölmüş	1
Annemi ölmüş gördüm rüyamda.	1
bakakal-	1
Bakakalırım giden geminin ardından;	1
san-	1
Sanırım ki günler hep güzel gidecek;	1
içebil-	1
İçebilirim sırlı tasımdan,	1
anla-	1
Kalbinin vuruşundan anlıyorum;	1
imren-	1
Çocuklara imreniyorum.	1
bileme-	1
Ne halteedeceğimi bilemem.	1
alış-	1
Tütüne böyle havada alıştım,	1
sık-	1
Kimin bacağı sıkılmışım tramvayda?	1
dayanama-	1
Dayanamam,	1
bayıl-	1
Musikiye bayılıyorum	1
avun-	1
Avunurum.	1
taşı-	1
Su taşırım, eşeğim önümde;	1
büyü-	1
Büyüdüm, işsiz kaldım, aç kaldım;	1
tutul-	1
SEVDAYA MI TUTULDUM?	1
kalma-	1
Kalmayacak bugünkü hasta, harap	1
uğraş-	1
Ehemmiyetsiz şeylerle de uğraşırım,	1
kan-	1
Kansam bir an güzelliğine	1
unutama-	1

Şahıs/Fiil/Dize	Sayı
Yıllar geçti aradan, unutamadım,	1
kızabil-	1
Kızabilirdim,	1
usan-	1
Bıktım usandım sürüklemekten onu,	1
çalkan-	1
Çalkandım durdum rüyalar içinde.	1
doy-	1
Karnım doyar benim de:.	1
dik-	1
Ben dikerim.	1
vazgeç-	1
Yavuklumdan vazgeçtim;	1
kurtul-	1
Eski bir sevdadan kurtulmuşum;	1
vurul-	1
Süheylâ'ya vurulmuşum diye?	1
mırıldan-	1
Ve bir mısra mırıldanıyorum	1
boya-	1
Gökyüzünü boyarım, her sabah,	1
oku-	1
İlk önce ona okuyacağım.	1
ara-	1
Bir aydanberi iş arıyorum, meteliksiz.	1
alışama-	1
Alışamiyacak mıyım,	1
bağlanma-	1
Hiçbirine bağlanmadım.	1
görme-	1
Gözlerim görmüyor... lâkin güneş	1
yetin-	1
Şairliğimle yetinir,	1
göster-	1
Anneme göstereyim.	1
yorulma-	1
Yorulmasam dersin;	1
götür-	1
Çalgılara götüreyim seni.	1
gülümse-	1

Şahıs/Fiil/Dize	Sayı
Gülümsüyorum.	1
2. Teklik	141
de-	10
«Ah! Şairim bu akşam da geçmedi» diyeceksin.	1
Acıkmasam dersin,	1
Bayramlar seyranlar mı dersin, şenlikler	1
Çişim gelmesey dersin,	1
Denizkızları mı dersin, kuşlar mı dersin;	2
Ölsem desene!	1
Şu kavga bir bitse dersin,	1
Uykum gelmesey dersin;	1
Yorulmasam dersin;	1
bak-	10
Bak bütün kırışıklar silindi sudan.	1
Bak! dünya renkler içinde!	1
Bak, böcekler de öyle yapıyor.	1
Bak, son hasad başladı rüzgârda.	2
Dinle bak, vurmada nabzı ruhun.	2
Dinle bak: vurmada nabzı ruhun!	1
Gör bak ne oluyorsun.	1
Ömrün o büyük sırrını gör bir bak da	1
gel-	8
«İki elin kanda olsa gel» diyor	1
Gel benim altın dişlim;	1
Gel benim canımın içi, gel yanıma;	2
Gel, .	1
İnadına gel,	1
Mantar topuklum, bobsitilim, gel.	1
Öyle bir havada gel ki,	1
gör-	7
BİR DUYMA DA GÖR	1
Bir duyma da gör şu yağın yağmuru;	1
DENİZİ GÖRECEKSİN	1
Geçen kuşları görürsün hiç olmazsa;	1
Gör bak ne oluyorsun.	1
Ömrün o büyük sırrını gör bir bak da	1

Şahıs/Fiil/Dize	Sayı
Sen aşk rüyası görürsün, ben kemik.	1
dinle-	6
Bakışlarında sükûnun zehri, dinleyeceksin,	1
Dinle bak, vurmada nabzı ruhun.	2
Dinle bak: vurmada nabzı ruhun!	1
Dinle bakalım, işitebilir misin	1
İsmi dinleyeceksin serin esen rüzgârda,	1
bil-	5
Ama ne kadınsın, biliyor musun!	1
Giyilmemiş çamaşırlar nasıl kokar bilirsin,	1
Kaydırak oynamasını bilseydin	1
Nedendir, biliyor musun;	1
Nedendir, biliyor musun?	1
inanma-	4
İnanma ceketim, inanma	1
İnanma ceketim, inanma!	2
İnanma kuşlar bu yalanı	1
gerin-	4
Gerin, bedenim, gerin,	2
Gerin, bedenim, gerin;	2
duyma-	4
BİR DUYMA DA GÖR	1
Bir duyma da gör şu yağın yağmuru;	1
Bir duyma da gürültüsünü	1
Bir duyma da kokusunu yosunların,	1
geç-	3
Geç bunları bir kalem;	1
Geç bunları, 'anam babam, geç,	2
git-	3
Gideceksin ırıpların çalkantasında.	1
Gideceksin;	1
Git gidebildiğin yere.	1
bağır-	3
Bağır, bağır, bağır; sabaha kadar.»	3
düşünme-	3
Düşünme artık parasızlığı;	1
Düşünme yapacağın yapıyı;	1
Düşünme,	1

Şahıs/Fiil/Dize	Sayı
tanı-	2
Belki de tanırsın beni.	1
Sen de nimetler tanırsın	
biliyorum;	1
kıskanma-	2
Kıskanma, güzelim, kıskanma;	2
dayan-	2
«Dayan!» dedik.	1
Dayan hovarda gönlüm!	1
dur-	2
Durursun.	1
Ne duruyorsun be, at kendini	
denize;	1
konuş-	2
Fena çocuklarla konuşuyorsun,	1
İnsan nasıl konuşur kendisiyle;	1
duy-	2
Duyacaksın ateş feryadını	
hâtraların	1
Duyur, duyurabilirsen,	1
yap-	2
Duvarlara fena resimler	
yapıyorsun;	1
Ne yaparsın acep?	1
bakma-	2
Bakma fakirmişim,	
kimsesizmişim,	1
Başın döner, bakamazsın	
havaya.»	1
aldırma-	2
Aldırma söz olur diye;	1
Geride bekleyenin varmış,	
aldırma;	1
yaşa-	2
Acaba hâlâ yaşıyor musun?	1
YAŞIYOR MUSUN?	1
kıyma-	2
Kıyma bana.	1
Şoförün karısı, kıyma bana,	1
çık-	2
Çıkar mısın bahar günü sokağa,	1
Deniz daha bembeyazken	
çıkacaksın yola.	1
sus-	2
Ve sus artık sus artık ey beden!	2
geçme-	2

Şahıs/Fiil/Dize	Sayı
Bu dağlardan geçmedinse,	1
Kapalı Çarşı deyip de geçme:	1
ver-	2
Sen bize bulut ver sade	1
Ver elini Edirne şehri.	1
gelme-	2
Çişim gelmese dersin,	1
Uykum gelmese dersin;	1
beğenme-	2
Beğenmedin Aile Bahçesi;	1
Onu da beğenmedin, parka;	1
çıkır-	2
Beni de baştan çıkaracaksın.	1
Sen çıkardın beni baştan.»	1
hatırla-	2
Hatırlayacaksın beni gözlerin	
yaşla dolu,	2
yaşan-	1
Söyle, nasıl yaşanır?	1
tak-	1
Tak takıştır,	1
ara-	1
Sen elin karısında namus ara,	1
at-	1
Ne duruyorsun be, at kendini	
denize;	1
tut-	1
Kuş tutuyorsun.	1
içme-	1
Bu sulardan içmedinse,	1
soy-	1
Değnek soyarsın akşamlara	
kadar,	1
duyurabil-	1
Duyur, duyurabilirsen,	1
sürüştür	1
Sür sürüştür;	1
işitebil-	1
Dinle bakalım, işitebilir misin	1
tanıma-	1
Ablamı tanımazsın,	1
kaç-	1
Mektepten kaçıyorsun,	1

Şahıs/Fiil/Dize	Sayı
buyur-	1
Bir gün de bize buyur.	1
deme-	1
Yaşadım deme be, ahbab.	1
sokma-	1
Başımı belâya sokma benim;	1
al-	1
Al bu başı sen artık ey rüzgâr	1
söyle-	1
Söyle, nasıl yaşanır?	1
dön-	1
Gene böyle güzel dön;	1
sür-	1
Sür sürüşür;	1
ol-	1
Gör bak ne oluyorsun.	1
şaşıрма-	1
SAKIN ŞAŞIRMA	1
olma-	1
Geçen kuşları görürsün hiç olmazsa;	1
bahset-	1
Açlıktan bahsediyorsun;	1
sanma-	1
Sanma ki derdim güneşten ötürü;	1
tırman-	1
Sen cama tırman.	1
sev-	1
Sevin sevinebilirsen,	1
bit-	1
Şu kavga bir bitse dersin,	1
sevin-	1
Sevineceksin.	1
yedir-	1
Askerlerine yedirirsin.	1
sevinebil-	1
Sevin sevinebilirsen,	1
aç-	1
Şeytan diyor ki: «Aç pencereyi;	1
sevme-	1
Yine beni sevmeyeceksin.	1
görme-	1

Şahıs/Fiil/Dize	Sayı
Görmüyor musun, her yanda hürriyet;	1
3. Çokluk	106
geç-	8
Gemiler geçer rüyalarımda, Günahların geçecek hafızanın arkasından.	1
Kuşlar geçer bulutun üstünden,	1
Kuşlar geçer gecenin üstünden,	1
Kuşlar geçer trenin üstünden,	1
Kuşlar geçiyor, derken;	1
Ve bulutlar geçiyor aynadan	1
gel-	6
Çekiç sesleri geliyor doklardan, Hâlâ gidip geliyorlar.	1
Kadehlerin biri gelir, biri gider,	1
Mektuplar gelir adreslerine: Şimal rüzgârları gelecek uzaktan.	1
Tramvay sesleri geliyor,	1
git-	4
Gidecekler beyaz köpükten izinde	1
Giderler yamyamların memleketlerine	1
Kadehlerin biri gelir, biri gider, Ve ay gelir, kuşlar nereye giderse..	1
konuş-	4
Konuşurlar mı, tombala mı oynarlar?	1
Konuşurlarsa ne konuşurlar?	2
Yıldızlar konuşur	1
söyle-	3
«Kâzım'ım» türküsünü söylerler,	1
KUŞLAR YALAN SÖYLER	1
Kuşlar yine onun türküsünü söyler?	1
götür-	2
Aldılar, götürdüler.	1
Onu daha ileriye götürürler;	1
mahvet-	2
Beni bu güzel havalar mahvetti,	1
Beni bu güzel havalar mahvetti.	1
aç-	2
Bademler çiçek açtıysa?	1

Şahıs/Fiil/Dize	Sayı
Çiçekler gürültüyle açar;	1
çal-	2
Çıngıraklar çalar kapılarda.	2
benze-	2
Köpükler ki dudaklara benzer;	1
Onlar da bunlara benzer.	1
dön-	2
Dönüyorlar bir manzaranın üstünde;	1
Soluk, gül rengi bir günle dönüyorlar.	1
yap-	2
Bak, böcekler de öyle yapıyor.	1
Ne yaparlar acaba içerdekiler?	1
başla-	2
«Başladı cıvıltıya canevimin kuşları.»	1
Mahallede ömürler akşamüstü başlar.	1
bilme-	2
Bilmezler yalnız yaşamayanlar,	1
Bilmezler.	1
sar-	2
Sardı o her akşamki sessizlik, yokuşları,	2
çağla-	2
Gece sahilde sular fecre kadar çağlardı	1
O gürültüyle sular çalkalanır çağlardı	1
bekle-	2
Bekliyor sular, açmış ağzını.	1
Tramvayı beklerler	1
uyan-	2
Dağlar uykudan uyanır,	1
Uyanır gündüz uykusundan evler,	1
getir-	2
Ebedi baharı getirecekler	1
Geri getirecekler bu uçuşlarında	1
yapma-	2
Belki de hiçbir şey yapmazlar;	1
Onu da yapmazlar belki de.	1
söyleme-	1
Bir ağızdan söylemezler.	1
ol-	1

Şahıs/Fiil/Dize	Sayı
Neler oldu bir yıl içinde!	1
üşüşüver-	1
Bir üşüşüverdi balıklar,	1
duyurmada	1
Yarasalar duyurmada bana	1
dilen-	1
Kimi sokaklarda dilenir.	1
düşünül-	1
Yapılacak işler düşünülüyor.	1
unutul-	1
Dertler biraz daha unutulmuş,	1
evlen-	1
Evlenir, şehire taşınırlar.	1
yağ-	1
Gündüzleri yağmur yağıyor;	1
bak-	1
Bakıyorlar günün gözlerine	1
oyna-	1
Konuşurlar mı, tombala mı oynarlar?	1
boşan-	1
Gözlerimden boşanır hicran yaşları;	1
sıyrıлма	1
Sıyrılmada gözlerimden yıllarca geceler,	1
genişle-	1
Kuyuların ağzı genişledi.	1
taşın-	1
Evlenir, şehire taşınırlar.	1
buyur-	1
Buyursunlar onlar da benim yerime.	1
uyu-	1
Çocuklar uyumuştur,	1
açma-	1
Yıldız açmaz mı artık ağaçlar?	1
varacak	1
Bir sahile varacak günlerimiz...	1
görün-	1
Şimdi kavak ağaçları görünüyor	1
duy-	1
Duyarlarsa öldüğünü alacaklılar	1
al-	1

Şahıs/Fiil/Dize	Sayı
Aldılar, götürdüler.	1
otur-	1
Kutu gibi bir dairede otururlar.	1
hatırlat-	1
Motorları hatırlatıyor.	1
öğret-	1
Onun saçları öğretti bana dalgayı;	1
çalkalan-	1
O gürültüyle sular çalkalanır çağlardı	1
sevme-	1
Sevmez mi acaba gaz maskeleri,	1
yaslan-	1
Çıkıp şu dağlara yaslanmalıdır;	1
anlat-	1
Ve anlatacaklar hikâyelerini	1
yazıl-	1
adlarımız yan yana yazılırdı duvarlara	1
şekillen-	1
Türlü acılar şekillenecek yine içinde	1
çekil-	1
Ağlar çekiliyor dalyanlarda;	1
uçuşmada	1
Uçuşmada gökyüzünde bir sürü ebabil;	1
kaynaş-	1
Neden yine kaynaştı havalar?	1
dur-	1
Geceleri de ayakta mı dururlar böyle?	1
kok-	1
Giyilmemiş çamaşırlar nasıl kokar bilirsin,	1
uzaklaş-	1
Gölgeler uzaklaşıyor yerde,	1
çizil-	1
Gemilerim, kurşunkalemiyle çizilmiş;	1
vadetmede	1
Güzel günler vadetmededir.	1
koy-	1
Tüfeğini deppoya koydular,	1
ver-	1

Şahıs/Fiil/Dize	Sayı
Esvabını başkasına verdiler.	1
de-	1
«Mutlak birini seviyordun» demeliler.	1
yanma-	1
Yanmaz mı bin rüya ile saçlar	1
nağmeleş-	1
Ve o haletle bütün kakkahalar nağmeleşir	1
nükset-	1
Hep böyle havalarda nüksetti;	1
helal et-	1
Haklarımı helâl ederler elbet.	1
yat-	1
Kavaklar yatar, boylu boyunca.	1
indir-	1
«Arabalar yük indirir ovaya,	1
zannet-	1
Bütün güzel kadınlar zannettiler ki	1
kaçış-	1
Gölgeler kaçışıyor derine.	1
kalkıl-	1
Sabahları erken kalkılıyor yolculukta;	1
1. Çokluk	52
gör-	4
Birdenbire denizi göreceğiz.	1
Denizi gökle bir göreceğiz,	1
Masmavi göreceğiz Karadeniz'i.	1
Ne ettik, ne gördük şu fâni dünyada	1
ol-	3
Başka mahalleye taşınmış oluruz.	1
Eşit olsak, der,	1
Hür olsak, der.	1
yaşa-	3
Bedava yaşıyoruz, bedava.	1
Bedava yaşıyoruz, bedava;	1
Bu dünyada biraz da yaşayalım,	1
geç-	2
Handan, hamamdan geçtik,	1
Saadetinden geçtik,	1
söyle-	2

Şahıs/Fiil/Dize	Sayı
Kime söyleriz derdimizi;	1
Kimimiz nutuk söyledik.	1
al-	2
Bir teneke benzin aldık	1
karaborsadan,	1
Orada alıyormuşuz soluğu;	1
bak-	2
Bakalım, nasıl şey Rönesans?	1
Dinle bakalım, işitebilir misin	1
bekle-	2
Bekleriz;	1
Ya paydos zilini bekleriz,	1
öl-	2
Kimimiz öldük;	1
Ölürüz diye mi üzülüyoruz?	1
bil-	2
Birbirimizi biliriz.	1
Karış karış biliriz biz bu şehri;	1
dur-	2
Bir yol da burada duralım;	1
dururduk mahallede	1
gel-	2
Gelelim sonuncuya.	1
Sabah akşam gider gider geliriz,	1
tatma-	1
Geçmiş, tatmamışız ayrılık.	1
çıkır-	1
Kiminiz midye çıkarır	1
dubalardan;	1
üzül-	1
Ölürüz diye mi üzülüyoruz?	1
avunama-	1
Avunamadık;	1
sev-	1
Aynı kızı seviyoruz.	1
et-	1
Ne ettik, ne gördük şu fâni	1
dünyada	1
unut-	1
Hepsini unuturuz.	1
ağartma-	1
Değirmende ağartmadık biz bu	1
sakalı!	1
yap-	1

Şahıs/Fiil/Dize	Sayı
Korozman yaptık yolda posta ile,	1
yapma-	1
Neler yapmadık şu vatan için!	1
öpüş-	1
Şimal rüzgârlarıyla öpüşeceğiz.	1
bul-	1
Bulacağız ışıktan pınarını.	1
dadan-	1
Güya bir de Galata'ya	1
dadanmışız;	1
bulama-	1
Hiçbirini bulamadık;	1
temizlen-	1
Ölünce kirlerimizden temizlenir,	1
iç-	1
İçelim! Madem ömrümüz hoş	1
uyuşama-	1
Uyuşamayız, yollarımız ayrı;	1
konus-	1
Ve daima sarhoş konuşuyoruz.	1
var-	1
«Gerede'ye vardık, günlerden	1
Pazar	1
çek-	1
Kiminiz kürek çeker, sıya sıya;	1
de-	1
«Dayan!» dedik.	1
olmayabil-	1
Burada olmayabiliriz.	1
aç-	1
Açacağız nurdan kapılarını	1
getir-	1
Biz bir bayrak getirdik buraya	1
kadar;	1
2. Çokluk	17
söyleme-	3
Kargalar, ne olur anneme	1
söylemeyin!	1
Kargalar, sakın anneme	1
söylemeyin!	1
Söylemezseniz size macun	1
alırım,	1
ol-	1
Kargalar, ne olur anneme	1
söylemeyin!	1

Şahıs/Fiil/Dize	Sayı
uç-	1
Kiminiz kuştur, uçar, şairane;	1
savul-	1
Savulun geliyorum, hey Bolu beyleri!	1
bilme-	1
Bilmezsiniz kim diker;	1
bak-	1
Uyanır bakarsınız ki mavi.	1
dokun-	1
Dokunabilir misiniz	1
öl-	1
Siz ölürseniz, ben ne yaparım?	1
duy-	1
Ağlasam sesimi duyar mısınız,	1
bakma-	1
Bakmayın, gün olur ben de	1
söyle-	1
Söyleyin, ne var bu yolculukta?	1
duyurma-	1
Garipliğim, mahzunluğum duyurmayın anama;	1
uyan-	1
Uyanır bakarsınız ki mavi.	1
düşüneme-	1
Dünyalar vardır, düşünemezsiniz;	1
koş-	1
Koşun. Buğday dağıtıyor Yusuf.	1

Ek 4: Zarf Listesi

Zarf Türü/Zarf/Dize	Sayı
Hal Zarfı	137
yine	20
Yine budur başka bir şehirdeki	1
Neden yine kaynaştı havalar?	1
Yollar yine her günkü gibi yaz uykusunda	1
Ama gene de,	1
Türlü acılar şekillenecek yine içinde	1
Ama yine de görmeyi çok isterim,	1
Yine gecenin içinde sessiz»	1
Bir âlem doğdu yine giden günle beraber,	1
Kuşlar yine onun türküsünü söyler?	1
Bir âlem doğdu yine giden günün ardından.	1
Seni hatırladım yine;	1
Böyle bir akşamı yine;	1
Yine beni sevmeyeceksin.	1
Evine giden toprak yolda o yine çocuk,	1
Yine dertli geçirdim geceyi,	1
Gene böyle güzel dön;	1
Yine uykuyla başlayan âlemde yolculuk	1
Gene de güzel günler geçirebilirim;	1
«Akşam oldu yine bastı kareler.»	1
İçimde yine İstanbul hasreti,	1
böyle	15
Ben böyle mi olacaktım?	1
Nerde böyle hüzünlenmek o zaman!	1
Geceleri de ayakta mı dururlar böyle?	1
Böyle de yatılmaz ki!	1
Oldu ya, olanların hepsi böyle...	1
Böyle kazanılır ekmek parası.»	1
Bu düzen böyle mi gidecek?	1
Böyle kuyruk sallamak Tanrının günü.	1
İşte böyle olursun.	1
Böyle mi görünür gökyüzü her zaman?	1
Nerde böyle hüzünlenmek o zaman;	1

Zarf Türü/Zarf/Dize	Sayı
Böyle olur yüksek yerin rüzgârı;	1
Olur mu böyle, bütün bir geceyi	1
Böyle yattığın yerde	1
Böyle yazmış yazımızı Ulu Tanrı;	1
bedava	11
Bedava yaşıyoruz, bedava;	2
Hava bedava, bulut bedava;	2
Dere tepe bedava;	1
Yağmur çamur bedava;	1
Camekanlar bedava;	1
Acı su bedava;	1
Esirlik bedava;	1
Bedava yaşıyoruz, bedava.	2
bir	9
Ömrün o büyük sırrını gör bir bak da	1
Denizi gökle bir göreceğiz,	1
Bir de rakı şişesinde balık olsam	1
BİR DUYMA DA GÖR	1
Güya bir de Galata'ya dadanmışız;	1
Bir duyma da gör şu yağın yağmuru;	1
Pencereden dışarıya şöyle bir baktım:	1
Bir duyma da gürültüsünü	1
Bir duyma da kokusunu yosunların,	1
belki	7
Belki de beklemezdim	1
Bir şiir söylerim belki sizlere dair;	1
Belki de yazılmaz	1
Belki de hepsi geri gelecek	1
Onu da yapmazlar belki de.	1
Belki de hiçbir şey yapmazlar;	1
Belki de tanırsın beni.	1
hiç	6
Ölüm hiç de fena bir şey değil.	1
Sucuların hiç durmayan çingirakları;	1
Pencereye hiç bakmadan,	1
Geçen kuşları görürsün hiç olmazsa;	1
Balıkpazarı'na hiç gelmez.	1

Zarf Türü/Zarf/Dize	Say
Hiç duyulmamış zenci arkadaşlarım olsun.	1
zaten	5
Hoş, olsa da korkacak mıyım	1
zaten	1
Alacağı yoktu zaten rahmetlinin.	1
Zaten efkârlısın, Ayağımı denk al, şekerim.	1
HAYAT BÖYLE ZATEN	1
Hayat böyle zaten!..	1
beraber	4
Bununla beraber pazar akşamları.	1
Bununla beraber istemem	1
Bizimle beraber	1
Bununla beraber biliyorum,	1
yavaş	4
Yavaş yavaş sallanıyor	1
Yavaş yavaş girer ılık bir suya,	1
Kulağımın dibinde, yavaş yavaş,	1
Toprak kıvıldıyor yavaş yavaş,	1
öyle	3
Bak, böcekler de öyle yapıyor. Senin de dükkânın öyle kokar işte.	1
El etme öyle pencereden,	1
güzel	3
Gene böyle güzel dön;	1
Yollar ne kadar güzel olsa,	1
Gün ne güzel doğmuş meğer açık denizde!	1
hep	3
Hep böyle havalarda nüksetti;	1
Sanırım ki günler hep güzel gidecek;	1
Hep karşıya bakar,	1
yeniden	2
Gün, yeniden doğmak istemiyor.	1
Bu yeniden başlayan ömrümüze.	1
mahzun	2
Mahzun durmayı	1
MAHZUN DURMAK	1
sıya	1
Kiminiz kürek çeker, sıya sıya;	1
neden	1

Zarf Türü/Zarf/Dize	Say
Fakat nedense bu iş	1
yeşil	1
Ufuk, yeşil yeşil, ağarıyordu.	1
çığlık	1
Yükseklerden, sürü sürü, çığlık çığlık	1
rengarenk	1
Bir güneş dalgalar üstünde doğar rengârenk	1
deli	1
Deli dolu yazar kalem.	1
yalnız	1
Ve yalnız kalmada bir yaza râm olan sahil,	1
dertli	1
Yine dertli geçirdim geceyi,	1
bütün	1
Versem kendimi bütün bütün	1
dizi	1
Kuşlar, dizi dizi kuşlar... Kuşlar, akın akın...	1
birlikte	1
Birlikte yaptığımız şeytân uçurtmasının.	1
dön-	1
Döner döner durur başım havalarda.	1
serin	1
Gece ne kadar serin olsa,	1
döne	1
Yokuş çıkar, döne döne;	1
sürü	1
Yükseklerden, sürü sürü, çığlık çığlık	1
düz	1
«Düzce yolu düz gider,	1
boşuna	1
Boşuna düşünür ihtiyarlık.	1
elbet	1
Haklarını helâl ederler elbet.	1
yüzükoyun	1
Yüzükoyun uzanmış;	1
fena	1
Dün fena sıkıldım, akşama kadar;	1
mavi	1

Zarf Türü/Zarf/Dize	Sayı
Masmavi göreceğiz Karadeniz'i.	1
gene	1
İçime gene	1
ol-	1
İki çıplak da - olsa olsa -	1
bağıra	1
Bağıra çağıra düşerim yollara;	1
pul	1
Deniz gelecek eline pul pul;	1
hafif	1
Entarisi sıyrılmış hafiften;	1
sereserpe	1
Uzanıp yatıvermiş, sereserpe;	1
hayret	1
Hayretle bakıyor dört duvarım.	1
sessiz	1
Ve doluyor sessiz, ordularım,	1
akın	1
Kuşlar, dizi dizi kuşlar... Kuşlar, akın akın...	1
siyah	1
«Siyah akar Zonguldağın deresi;	1
bak-	1
«Bakar bakar ağlarım».	1
şıp	1
Şıp diye geçer Köprü'nün altından;	1
iç-	1
İçer içer, ötekini kıskanır.	1
yan	1
adlarımız yan yana yazılırdı duvarlara	1
ince	1
Ses gelir, inceden ince:	1
böylesine	1
Böylesine söyletir insanı,	1
karış	1
Karış karış biliriz biz bu şehri;	1
boyuna	1
—Ama boyuna da yoksulluk sözü edilmez ya—	1
keyif	1
Keyifle seyredirim hepinizi.	1

Zarf Türü/Zarf/Dize	Sayı
boyunca	1
Kavaklar yatar, boylu boyunca.	1
bencileyin	1
Bardak boşanır bencileyin dolmayı bilmez	1
makam	1
Bir şarkıyı başka makamla söyledim;	1
Zaman Zarfı	127
artık	22
Ve sus artık sus artık ey beden!	2
Artık kuruldu bu kervansaray,	2
Tükendi artık içimde tadı	1
İş yok artık kendilerine	1
Düşünme artık parasızlığı;	1
Anlamıyorum dilinden artık	1
Madem ki sevmiyorum artık, Artık bir cennete bağlı bütün günlerimiz.	1
Artık tırtılları beslemiyor	1
Artık bütün kadınlar güzel;	1
Gelip durdu artık işte hayat	1
Artık ebedi huzur deminin Lâkin artık o hayal âlemi bir efsâne	1
Artık ışıkla dolu billûr bir kadeh gibi	1
Ne çamaşıra gidilir artık, ne cam silmeye;	1
Ah! artık benim de benzim sarı,	1
Al bu başı sen artık ey rüzgâr	1
Yıldız açmaz mı artık ağaçlar?	1
Açılmayan susam artık açılır Artık ne torbasında ekmek kırıntısı,	1
birdenbire	17
Her şey birdenbire oldu.	2
Kız birdenbire, oğlan birdenbire; Filiz birdenbire oldu. tomurcuk birdenbire.	2
Birdenbire tütmeye başladı duman topraktan;	1
Birdenbire vurdu gün ışığı yere,	1
Sevinç birdenbire.	1
Birdenbire,	1
Her şey birdenbire oldu;	1

Zarf Türü/Zarf/Dize	Sayı
Birdenbire;	1
Mavi birdenbire.	1
Aşk birdenbire oldu.	1
Yemiş birdenbire oldu.	1
Gökyüzü birdenbire oldu;	1
Birdenbire denizi göreceğiz.	1
hâlâ	11
Hâlâ yanan sokak fenerine.	1
Acaba hâlâ yaşıyor musun?	1
Ölmedim hâlâ... yaşamaktayım.	1
Benim ilâhilerim hâlâ okunan.	1
Hâlâ tuzlu akar kanım	1
Bir ölünün hâlâ yatağı sıcak,	1
Kargam hâlâ başımda duruyor	1
Hâlâ gidip geliyorlar.	1
Seni hâlâ seviyorum, eski karım.	1
Hâlâ konuşuyorum.	1
Hâlâ rüyalarım giren ilk gözağrısı,	1
şimdi	9
Şimdi seslerle dolu mezarlık.	1
Şimdi kavak ağaçları görünüyor	1
Dördüncü uykudadır şimdi;	1
En güzel saati şimdi Eyüp'ün.»	1
Şimdi kılıksızım; fakat	1
Şimdi evime girsem bile	1
Yükseliyor şimdi perde perde	1
Şimdi galiba bir tüccar karısı.	1
Şimdi hep korkular benden yana	1
sonra	8
Yüz sene sonra bugünkü dünyadan	1
Sonra kızlık kadar temiz, aydın bir açılma,	1
Onu sonra anlatırım, fakat Eşkoyalık edeceğim bundan sonra.	1
Sonra, sabahların en muhayyelini	1
Güneşten sonra yattım,	1
Biraz sonra çıkabilirim	1
Melâhat'i almışım da sonra	1
sabah	6
Sabah sabah,	1

Zarf Türü/Zarf/Dize	Sayı
Sabahları erken kalkılıyor yolculukta;	1
Sabahı da, işbaşı yapardı şafakla.. Kızılay Bahçesi'ne gidilir	1
sabahları;	1
Akşam, sabah	1
Sabah akşam gider gider geliriz,	1
gün	5
Günde yüz hane, bin nüfus Beyaz kuşlarla ve günlerce yolculuk;	1
Günlerce sürüyor bu yolculuk. Bin kişinin canına can katar	1
günde;	1
Can katar günde bin kişinin canına;	1
bugün	5
Susmak istiyorum, susmak bugün.	1
Bugün saz, yarın sinema,	1
Ve bugünlerde Melih'le ben Bugün toplar atılırken evden kaçıp	1
Bugün vadedilen cennetimizin.	1
daima	5
Ve daima sarhoş konuşuyoruz.	1
Bense daima üzüntüsünü çektim	1
Ve daima sokakta	1
Daima geceleyin	1
Onunsa daima;	1
gece	4
Ve geceleri.	1
Şarkılar mırıldanılır geceleri.	1
Daima geceleyin	1
Gece sahilde sular fecre kadar çağlardı	1
bir	4
Şu kavga bir bitse dersin,	1
Hele güneş bir çekilsin,	1
Bir salıverdim gökyüzüne;	1
Bir üşüşüverdi balıklar,	1
önce	3
Güneşten önce kalktım;	1
Önce hafiften bir rüzgâr esiyor;	1
İlk önce ona okuyacağım.	1

Zarf Türü/Zarf/Dize	Sayı
akşam	3
Akşam, sabah	1
Sabah akşam gider gider geliriz, Hepsi burda buluşmaya gelir, akşam;	1
birden	2
Ve birden kalbe çırpınışlar veren hâtra,	1
Birden belirecek hepsinin gözünde	1
ansızın	2
Ve bir gün ansızın bir tanesine	1
Ansızın dikiliyor karşıma	1
yarın	2
Yarın rıhtıma gitmeli,	1
Bugün saz, yarın sinema,	1
yeni	2
Denizden yeni mi çıkmıştı, neydi; Denizden yeni çıkmış ağların kokusunda	1
boyunca	1
Hulyam boyunca kurduğum köprü.	1
nihayet	1
Nihayet göründü İbrıcık köyü.	1
aşırı	1
Gün aşırı alacaklılar gelir.	1
dün	1
Dün fena sıkıldım, akşama kadar;	1
gündüz	1
Sensin gece gündüz gözümde tüten.	1
en	1
Allah kahretsin, en sonunda,	1
hemen	1
«Hemen Mevlâ ile sana dayandım,	1
erken	1
Sabahları erken kalkılıyor yolculukta;	1
biraz	1
Biraz sonra çıkabilirim	1
fecr	1
Gece sahilde sular fecre kadar çağlardı	1
arada	1

Zarf Türü/Zarf/Dize	Sayı
Arada bir	1
aydanberi	1
Bir aydanberi iş arıyorum, meteliksiz.	1
uyku	1
Hepiniz uykudayken.	1
geçende	1
Bunu Abidin de söylüyordu geçende.	1
akşamüstü	1
Mahallede ömürler akşamüstü başlar.	1
beyaz	1
Deniz daha bembeyazken çıkacaksın yola.	1
ekseriya	1
Ekseriya hüznüldür.	1
Azlık-Çokluk Zarfı	35
en	11
En güzel, en son memleketimizin En güzel şeytanın elinde tuttuğu gurup, En yakın sevgiyi duymayan dudaklarında,	2
En yakın arkadaşlarım.	1
En güzel zamanın renkleri var.	1
En yüksek dalına kurduğum	1
Onu en çok sevdiğimi	1
Saba ellerinin en güzeli?	1
En canlı çırpınışlar kanatlarında?	1
En sonunda bereket akıtan oluk,	1
daha	6
Daha çok severim.	1
Seni daha çok severdim.	1
Her yaşayıştan daha güzel olan gülüşü.	1
Daha böyle acı, tatlı	1
Bir türkü daha söyleyeyim bu yerde.	1
Daha büyük hakikatlere	1
çok	6
İspanağı çok severim.	1
Seni daha çok severdim.	1
Onu en çok sevdiğimi	1
Çok sevdiğim salatayı bile	1

Zarf Türü/Zarf/Dize	Say
Ama yine de görmeyi çok isterim,	1
Daha çok severim.	1
pek	5
Manzaradan pek fazla mütehassissim.	1
Ama ben pek varamadım tadına,	1
Pek biçimli olmamakla beraber.	1
Benim pek tuhafıma gidiyor.	1
Bir de sevgilim vardır pek muteber;	1
biraz	3
Bu dünyada biraz da yaşayalım,	1
Gurbete biraz daha alışılmış,	1
Dertler biraz daha unutulmuş,	1
şimdiki	1
Şimdiki kadar kıymet vereceğim?	1
bu	1
Seni bu kadar sevmezdim.	1
epeyce	1
Epeyce yaklaşmışım, duyuyorum;	1
ne	1
Dünya ne kadar tatlı ki binlerce kişi	1
Soru Zarfı	26
nasıl	12
Nasıl, nasıl, size derdimi!	2
Arabacı nasıl kıyar düvesine?	1
Nasıl koşar aynalara,	1
Bilmem ki nasıl anlatsam;	1
Nasıl korku verir sessizlik insana;	1
Giyilmemiş çamaşırlar nasıl kokar bilirsin,	1
Nasıl unuturum seni ben,	1
İnsan nasıl konuşur kendisiyle;	1
Söyle, nasıl yaşanır?	1
Nasıl diriliş bu, neden sonra?	1
Nasıl kadrin bilmez yanında yatan,	1
ne	6
Ne duruyorsun be, at kendini denize;	1
Ne kadar şişmanlamıştır kimbilir.	1
Ne kadar severim o insanları !	1

Zarf Türü/Zarf/Dize	Say
Ne diye geçeyim?..	1
Bilmem, bu gurbetlik ne kadar uzar.	1
Ne diye ışık yanar bu dağ evinde?	1
neden	6
Neden liman deyince	1
Ve neden ihtiyar değirmenci	1
Neden yine kaynaştı havalar?	1
Neden boş geçen yıllardan içim ezik?	1
Fakat neden mavi gökyüzlerine	1
Neden içimize doldu vehim?	1
sonra	1
Nasıl diriliş bu, neden sonra?	1
niçin	1
Rüzgâr tersine esiyor.. Niçin?	1
Yer Yön Zarfı	5
geri	3
Belki de hepsi geri gelecek	1
Geri getirecekler bu uçuşlarında	1
Eski günler geri mi gelecek?	1
içeri	1
Yeni müşteriler girerken içeri,	1
dışarı	1
Pamuklar gibi çıkar dışarı.	1

ÖZGEÇMİŞ

KİŞİSEL BİLGİLER

Soyadı, Adı : BÜYÜK, Duygu

EĞİTİM

Derece Eğitim Birimi

Lisans Yakın Doğu Üniversitesi

Yüksek lisans Akdeniz Üniversitesi

İŞ DENEYİMİ

Kuzey Kıbrıs Türk Cumhuriyeti'nde Milli Eğitim Bakanlığı'na bağlı devlet kolejinde Türk Dili ve Edebiyatı öğretmeni olarak çalışmaktayım.